

**ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE STRATEJİSİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR
ANALİZ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Doktora Tezi

Mehmet Recai UYGUR

Eskişehir 2024

**ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE STRATEJİSİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR
ANALİZ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ**

Mehmet Recai UYGUR

DOKTORA TEZİ

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Nejat DOĞAN

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Haziran 2024

*Bu tez çalışması Yükseköğretim Kurumu (YÖK), 100/2000Doktora Bursu ve
TÜBİTAK 2211 Yurtiçi Doktora Bursu Programları kapsamında desteklenmiştir.*

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Mehmet Recai Uygur'un "Ulusal Güvenlik Hukuku ve Stratejisi Karşılaştırmalı Bir Analiz ve Türkiye Örneği" başlıklı tezi .../.../2024 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Anadolu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği"nin ilgili maddeleri uyarınca, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Unvanı Adı Soyadı</u>	<u>İmza</u>
Üye (Tez Danışmanı)	: Prof. Dr. Nejat DOĞAN	
Üye	: Prof. Dr. Cenap ÇAKMAK	
Üye	: Prof. Dr. Hatice Yaprak CİVELEK	
Üye	: Prof. Dr. Makbule Didem BUHARİ	
Üye	: Prof. Dr. Hamza Bahadır ESER	

.....

Enstitü Müdürü

ÖZET

ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE STRATEJİSİ: KARŞILAŞTIRMALI BİR ANALİZ VE TÜRKİYE ÖRNEĞİ

Mehmet Recai UYGUR

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2024

Danışman: Prof. Dr. Nejat DOĞAN

Bu çalışma, Türkiye'de Ulusal Güvenlik Hukuku ve Stratejisi alanında uzmanlaşmış akademik programların kurulmasına duyulan ihtiyacı ve ulusal güvenlik kanunu oluşturma gerekliliğini vurgulamaktadır. Uluslararası hukuk, siber güvenlik, terörle mücadele ve insan hakları gibi geniş bir konu yelpazesini kapsayan ve pratik eğitime vurgu yapan kapsayıcı bir müfredatın geliştirilmesi önerilmektedir. Aynı zamanda, demokratik ve uluslararası standartlara uyumlu, ulusal çıkar ve demokrasi arasındaki dengeyi kuran bir ulusal güvenlik kanununun oluşturulması gerektiği vurgulanmaktadır. Bu gereklilik, Türkiye'nin ulusal güvenlik alanındaki hukuki ve stratejik uzmanlığını uluslararası norm ve standartlara uyumlu hale getirme ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Yöntem olarak, nitel karşılatırmalı analiz kullanılmıştır. Türkiye'nin mevcut durumunu ve ulusal güvenlik hukuku alanında eğitim eksikliklerini eleştirel bir şekilde değerlendirmek için belge analizi, karşılatırmalı metin analizi ve vaka çalışmaları kullanılmıştır. Litvanya'nın AB düzenlemelerine uyumu, Türkiye'nin AB Hukukundan nasıl etkileneceğini incelemek amacıyla vaka analizi olarak seçilmiştir. Bu yöntem, sosyopolitik, ekonomik ve jeopolitik hususları entegre eden kapsayıcı bir yaklaşımın önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, disiplinler arası bir eğitim yaklaşımına ve ulusal güvenlik hukuku ve stratejisi alanında uzmanlaşmış programların oluşturulmasına duyulan kritik ihtiyaç vurgulanmakta, kapsamlı bir eğitim revizyonu ve ulusal güvenlik kanununun oluşturulması için öneriler sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ulusal Güvenlik Hukuku, Liberal Pragmatizm, Litvanya, ABD, AB, Türkiye

ABSTRACT

NATIONAL SECURITY LAW AND STRATEGY: A COMPARATIVE ANALYSIS AND THE EXAMPLE OF TÜRKİYE

Mehmet Recai UYGUR

Department of Political Science and International Relations

Anadolu University, Graduate School, 2024

Supervisor: Prof. Dr. Nejat DOĞAN

This study highlights the need for the establishment of specialized academic programs in the field of National Security Law and Strategy in Turkey and the necessity to create a national security law. It recommends the development of an inclusive curriculum that covers a wide range of topics such as international law, cybersecurity, counterterrorism and human rights and emphasizes practical training. It also emphasizes the need for a national security law that is in line with democratic and international standards and balances national interest and democracy. This requirement stems from the need to align Turkey's legal and strategic expertise in the field of national security with international norms and standards. Qualitative comparative analysis was used as the methodology. Document analysis, comparative textual analysis and case studies were used to critically assess Turkey's current situation and training gaps in the field of national security law. Lithuania's harmonization with EU regulations was chosen as a case study to examine how Turkey will be affected by EU Law. This method emphasizes the importance of an inclusive approach integrating sociopolitical, economic and geopolitical considerations. In conclusion, the critical need for an interdisciplinary educational approach and the creation of specialized programs in the field of national security law and strategy is highlighted, and recommendations for a comprehensive educational overhaul and the creation of a national security law are presented.

Keywords: National Security Law, Liberal Pragmatism, Lithuania, US, EU, Türkiye

TEŞEKKÜR

Bu tez, birçok kişinin rehberliği, desteği ve katkıları olmadan mümkün olamazdı. Hepsine derin şükranlarımı sunuyorum.

Öncelikle, doktora yolculuğum boyunca bana sürekli destek veren, değerli rehberliği ve teşvikleriyle yanımda olan tez danışmanım Prof. Dr. Nejat Doğan'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Onun uzmanlığı, bilgeliği ve adanmışlığı paha biçilmez olmuştur. Aynı şekilde, tez izleme süreçleri boyunca yanımda olan Prof. Dr. Cenap Çakmak ve Prof. Dr. Hatice Yaprak Civelek'e de minnettarım. Onların geri bildirimleri, teşvikleri ve çalışmama olan bağlılıkları bu araştırmanın temel taşlarını oluşturmuştur. Prof. Dr. Hamza Bahadır Eser'e de teşekkür etmek isterim. Onun dışarıdan getirdiği perspektif, tezime derinlik ve genişlik katmıştır. Çalışmama ileri düzeyde katkılar sağlayan ve son anda yolumu biraz daha aydınlatan Prof. Dr. Makbule Didem Buhari'ye de teşekkürlerimi sunarım.

Doktora eğitimim boyunca hiçbir desteğini esirgemeyen, manevi olarak motivasyonumu üst düzeyde tutan ve akademik olarak tezime önemli katkılar sunan sevgili kardeşim Fatma Sever'e, maddi ve manevi olarak her zaman yanımda olan ve akademik yolculuğumu tamamlamamı mümkün kılan sevgili kardeşlerime, idealist dünya görüşü ile benim en büyük motivasyon kaynağım olan ve bilgeliği ile bana ışık tutan saygı değer babam Abdulkadir Uygur'a, ve sevgisi, gayreti ve şefkati ile nice aydın çocuklar büyüten saygı değer emektar Annem Hanım Uygur'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bunun yanı sıra, doktora programına başlamama fiili olarak vesile olan değerli dostum İsmet Yılmaz'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak, bu tez TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) 2211-Yurt İçi Lisansüstü Burs Programı kapsamında ve 100/2000 YÖK Doktora Bursu kapsamında desteklenmiştir. TÜBİTAK ve Yükseköğretim Kurulu'na vermiş olduğu desteklerden ötürü teşekkürlerimi sunuyorum.

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmanın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçları kabul ettiğimi bildiririm.

Mehmet Recai UYGUR

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI_____	ii
ÖZET _____	iii
ABSTRACT _____	iv
TEŞEKKÜR_____	v
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ _____	vi
İÇİNDEKİLER _____	vii
KISALTMALAR _____	xii
GİRİŞ _____	1
BİRİNCİ BÖLÜM _____	20
1. BİR BİLİM DALI OLARAK ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE STRATEJİSİ VE DİĞER BİLİM DALLARI İLE İLİŞKİSİ _____	20
1.1. Ulusal Güvenlik Hukuku ve Siyaset Bilimi _____	21
1.2. Ulusal Güvenlik Hukuku ve Sosyoloji _____	22
1.3. Ulusal Güvenlik Hukuku ve Coğrafya _____	25
1.4. Ulusal Güvenlik Hukuku ve Tarih _____	27
1.5. Ulusal Güvenlik Hukuku ve Uluslararası İlişkiler _____	29
İKİNCİ BÖLÜM _____	33
2. ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE STRATEJİSİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE _____	33
2.1. Güvenlik _____	33
2.2. Güvenlik teorileri _____	36
2.2.1. İdealist / Liberal güvenlik yaklaşımı _____	36
2.2.2. Realist güvenlik yaklaşımı _____	39
2.2.3. İngiliz Okulu yaklaşımı _____	43
2.2.4. Sosyal İnşacı Yaklaşım _____	45

2.3.	Ulusal Güvenlik ve Ulusal Güvenlik Hukuku	47
2.4.	Strateji	49
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM		53
3.	ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE TÜRKİYE VE ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU	53
3.1.	Uluslararası Örgütler ve Belgeler / Uluslararası Hukukun Türkiye'nin Ulusal Hukukuna ve Politikasına Etkisi: Legal ve Politik Kaynaklar	53
3.1.1.	Birleşmiş Milletler Şartı ve Türkiye'nin ulusal güvenlik hukuku	53
3.1.2.	NATO Antlaşması ve Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Hukuku	58
3.1.3.	Avrupa Konseyi (İnsan Hakları Hukuku, AİHS-AİHM)	63
3.1.4.	Cenevre Sözleşmeleri (İnsancıl Hukuk)	66
3.1.5.	Terörün Finansmanı ile ilgili Uluslararası Antlaşmalar	68
3.1.6.	Uluslararası Ceza Hukuku ve UCM	70
3.1.7.	İnsani Güvenlik ve Ulusal Güvenlik Hukuku	73
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		78
4.	ABD'DE ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU SORUNSALI: ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI	78
4.1.	ABD Ulusal Güvenlik Hukukunun Oluşturulması	78
4.1.1.	Sosyolojik ve Kültürel Etkiler	79
4.1.2.	Politik Etkiler	81
4.1.3.	Uluslararası Politik Etkiler	84
4.1.4.	Jeopolitik Etkiler	85
4.2.	ABD Ulusal Güvenlik Hukukunun Kurumsal Yapısı	87
4.2.1.	Başkanlık	87
4.2.2.	Yasama (Meclis)	90
4.2.3.	Yüce Mahkeme (Supreme Court)	91
4.2.4.	İstihbarat (CIA ve FBI)	94
4.2.5.	Dışişleri Bakanlığı (Department of State)	98
4.3.	ABD Ulusal Güvenlik Hukuku ve Örnek Olay: 9/11'in Etkisi	99
4.4.	ABD Ulusal Strateji Belgelerinin İncelenmesi	101

4.4.1. Yeni Bir Yüzyıl İçin Bir Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: (1999): 11 Eylül 2001 Öncesine Bir Bakış _____	101
4.4.2. Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2002	109
4.4.3. Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2006	111
4.4.4. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgeleri: 2010 _	114
4.4.5. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2015 ____	117
4.4.6. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2017 ____	120
4.4.7. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2022 ____	123
4.5. Avrupa Birliği'nde Güvenlik Hukuku _____	127
4.5.1. Avrupa Birliği'nde Bir Güvenlik Hukuku Varlığı Sorunsalı _____	127
4.6. Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin İç Hukuklarının Avrupa Birliği Hukuku ile İlişkisi: Litvanya Örneği _____	130
4.6.1. Litvanya'nın Ulusal Hukukunun AB ile Uyumlaştırılması Sürecinde Somut Örnekler _____	136
4.6.2. Mahkeme İçtihatları _____	137
4.6.3. 2024 Ulusal Tehdit Değerlendirme Raporu _____	152
4.7. Avrupa Birliği'ne Aday Ülke Olarak Türkiye'nin İç Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku İlişkisi _____	160
BEŞİNCİ BÖLÜM _____	165
5. TÜRKİYE'DE BÜROKRATİK YAPININ VE YASAL DÜZENLEMELERİN ULUSAL GÜVENLİK ÜZERİNDEN İNCELENMESİ	165
5.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Güvenlik _____	165
5.2. Türk Ceza Kanunu ve Ulusal Güvenlik _____	173
5.3. Terörle Mücadele Kanunu ve Ulusal Güvenlik _____	183
5.4. 5233 sayılı "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılansısı Hakkında Kanun" _____	190
5.5. 2937 Sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu _____	194
5.6. 6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun _	198

5.7. 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun	202
5.8. 7145 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	205
5.9. Ulusal Güvenlik Hukuku Açısından Türkiye'nin Kurumsal Yapısı	210
5.9.1. Cumhurbaşkanlığı	210
Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Cumhurbaşkanı	211
Cumhurbaşkanlığı Bürokrasisi (Kurumsal Yapısı)	217
5.9.2. Milli Güvenlik Kurulu	218
5.9.3. Milli İstihbarat Teşkilatı	221
5.9.4. Millî Savunma Bakanlığı (Genel Kurmay Başkanlığı)	224
5.9.5. İçişleri Bakanlığı	228
5.9.6. Dışişleri Bakanlığı	232
5.9.7. Yargı (Anayasa Mahkemesi- Adli ve İdari Mahkemeler)	236
5.9.8. Yasama (TBMM'nin Dış Politika/Güvenlik Yetkileri)	240
ALTINCI BÖLÜM	244
6. BULGLAR VE ÖNERİLER	244
6.1. Ulusal Güvenlik Hukuku” Yaklaşımının Türkiye’de Oluşturulması / Güçlendirilmesi	244
6.2. Sosyolojik Çerçeve	246
6.3. Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Yasalarının Vatandaşlık Hakları Perspektifinden Kapsayıcılığı	247
6.3.1. Yasal tanıma ve toplumsal katılımın genişletilmesi:	247
6.3.2. Güvenlik operasyonlarında toplumsal hassasiyetin artırılması:	248
6.3.3. Tarihsel şikayetlerin ve uzlaşmanın ele alınması: derinlemesine analiz ve örnekler	250
6.3.4. Yasal Güvenceler ve Ayrımcılıkla Mücadele: Derinlemesine Analiz ve Örnekler	251
6.3.5. Tarihsel Uzlaşma	252
6.3.6. Medya ve Kamuoyu	254
6.3.7. Kültürel Mirasın Korunması	256

6.3.8. Politik Çerçeve	257
6.3.9. Hukuksal Çerçeve	261
6.3.10. Kurumsal Öneriler	264
6.4. Ulusal Güvenlik Kanunu Taslak Öneri	265
6.5. Üniversitelerde Eğitim ve Ulusal Güvenlik Hukuku Eğitimi İçin Ders Planı Önerisi: Lisans ve Lisansüstü	272
SONUÇ	277
KAYNAKÇA	293
ÖZGEÇMİŞ	1

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AET	: Avrupa Ekonomik Topluluğu
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AUMF	: Askeri Güç Kullanma Yetkisi
BM	: Birleşmiş Milletler
BMGK	: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CIA	: Merkezi İstihbarat Ajansı (<i>Central Intelligence Agency</i>)
CISA	: Siber güvenlik Bilgi Paylaşım Yasası
CSDP	: Ortak Güvenlik Savunma Politikası
CTBT	: Kapsamlı Nükleer Deneme Yasağı Antlaşması
FBI	: Federal Soruşturma Bürosu (<i>Federal Bureau of Investigation</i>)
FATF	: Mali Eylem Görev Gücü
FETÖ	: Fethullahçı Terör Örgütü
FISA	: Yabancı İstihbarat Gözetim Gücü
GDPR	: Genel Veri Koruma Yönetmeliği
HUK	: Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu
IAEA	: Uluslararası Atom Enerjisi kurumu
İŞİD	: Irak Şam İslam Devleti
JTTF	: Ortak Terörizm Görev Gücü
KİS	: Kitle İmha Silahları
MASAK	: Mali Suçları Araştırma Kurulu
MC	: Milletle Cemiyeti
MGK	: Milli Güvenlik Kurulu
MİT	: Merkezi İstihbarat Teşkilatı
NATO	: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü
NDAA	: Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası
NIS	: Ağ ve Bilgi Güvenliği
NSA	: Ulusal Güvenlik Ajansı (<i>National Security Agency</i>)

NSC	: Ulusal Güvenlik Konseyi (<i>National Security Council</i>)
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
START	: Stratejik Silahların Azaltılması Antlaşması
UCM	: Uluslararası Ceza Mahkemesi
UNDP	: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

GİRİŞ

Montesquieu (2001) Kanunların Ruhu Üzerine isimli eserinde şöyle demektedir;

“Genel olarak kanun, yeryüzündeki bütün milletleri yöneten bir şey olmak sıfatıyla insan aklıdır; her milletin siyasi ve medeni kanunları da bu insan aklının uygulandığı özel hallerden başka bir şey olmamalıdır. Kanunlar, uygulandıkları milletlere öylesine uygun düşmeli ki, başka bir millete uygun düşmesi çok büyük bir tesadüfe bağlı olmalı.

...

Bu kanunlar, ülkenin tabii durumuna göre düzenlenmeli; yani ülkenin soğuk, sıcak ya da ılıman olan iklimi, toprağın cinsine, yerine ve büyüklüğüne, insanların geçim imkânlarına yani çiftçi, avcı ya da çoban olarak hayatlarını kazanma imkânlarına, bünyelerinin katlanabileceği hürriyet derecesine, dinlerine, eğilimlerine, servetlerine, sayılarına, ticaretlerine, ahlaklarına ve davranışlarına göre ayarlanmalı. Nihayet, kanunların kendi aralarında da birtakım bağları vardır; kökenleriyle, kanun koyucunun amacıyla, dayandıkları olaylar düzeniyle de bağları vardır. İşte tün bunlar Kanunların Ruhu ’nu meydana getirir”. (s.23).

Montesquieu, kanunların ruhuna dair yapmış olduğu tanımlamada, kanunların insan aklının bir ürünü olduğunu ve yönettikleri ulusların benzersiz siyasi, sosyal ve çevresel bağlamlarını yansıtmaları gerektiğini vurgulayarak, toplumsal, siyasal, ekonomik ve çevresel tüm olguları kapsadığını belirtmiştir. Montesquieu’nün bu tanımlaması, araştırmacılara ulusal hukuk, güvenlik ve güç ilişkisi üzerine detaylı tespitler yapabilmek için geniş bir alan sunmaktadır. Bir devletin gücü, coğrafi, kültürel, ekonomik, askeri, politik değer ve olguların tamamının bileşiminden oluşmaktadır. Ulusal güvenlik hukuku ve stratejisinin önemi, gücün sayılan bileşenlerinde aranabilir. Bir devletin, politik değerlerinin, kültürünün ve ilkelerinin dış politikada çekicilik uyandırması da gücün yumuşak boyutunu ortaya koymaktadır. Gücün yumuşak yönünü literatürde ele alan düşünür Joseph Nye’dir. Nye (1990), yumuşak gücün tercihleri şekillendirmede ve başkalarının sizin istediklerinizi istemesini sağlamada çok önemli olduğunu savunmaktadır. Yumuşak gücün üç ana kaynağını tanımlar, bunlar; kültür, siyasi değerler ve dış politikadır. Nye, bir ülkenin kültürünün evrensel değerler içerdiğinde ve ortak çıkarları desteklediğinde, cazibe yoluyla yumuşak güç yaratabileceğine inanmaktadır. Ayrıca yumuşak güç üretiminde evrensel değerlerin önemini de vurgulamaktadır. Nye’in yumuşak güç üzerine yaptığı çalışmalar, kültürel, ideolojik ve kurumsal faktörlerin

küresel siyaset ve ilişkileri etkilemedeki öneminin altını çizmektedir. (s.167) Ancak burada, söz konusu değerlerin etiğe uygun ve meşru görülmesi gerekmektedir. Ulusal güvenlik hukukunun uluslararası hukuk ilkeleri ile uyum içinde çalışması, uluslararası ilişkilerde etik ve meşruiyet sorunlarını asgari düzeye indirecektir. Tezde, Türkiye'nin ulusal güvenliğini sağlaması için dış ilişkilerinde uygulamaya koyacağı politikalarında etik ve meşruiyet krizlerinden nasıl kaçınabileceği tartışılmaktadır.

Yukarıda “yumuşak güç” kavramına değinilmesinin nedeni, tezin temelinde yer alan (uluslararası norm ve ilkelerin önem arz ettiği) liberal/normatif kuramların etkisi olarak öne sürülebilir. Uluslararası hukuk ve ulusal hukuk normları arasında bir ahenk arayışı, söz konusu teorik çerçeveye özel önem atfetmeyi zorunlu hale getirmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde kültürel/sosyolojik/ekonomik olguların dış politika oluşturma sürecinde ne derece etkili oldukları yapılan çalışmalar ile ortaya konulmaya çalışılmıştır (Sümer, 2008). Adı geçen olguların hukuk ve politika oluşturma süreçleri üzerindeki etkileri ve eleştirel yaklaşımları da bu tezin teorik temellerine taşımaktadır.

1. Tezin Varsayımları

Bu tezin temel varsayımlarından biri; Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal güvenlik stratejisi bakımından eksikliklerinin olması nedeniyle, ulusal güvenlik hukuku özelinde eğitim kurumlarında yeterli eğitim ve öğretimin yapılmaması/verilmemesi/olmamasıdır. Güvenlik hukuku alanında hissedilen uzman eksikliği, Türkiye'yi strateji oluşturma konusunda zora sokmaktadır.

Soğuk Savaş'ın sonlanmasının ardından uluslararası sistem, çok kutuplu bir hal almaya başladı. Türkiye ise, jeopolitik olarak istikrarsız ve geleceği belirsiz yönetimlerin hüküm sürdüğü bir coğrafi bölgede yer alan bir ülke olarak gücünü ve güvenliğini korumanın büyük gayreti içinde olmuştur. İstikrarsız ve geleceği belirsiz yönetimlerden kastedilmek istenen durum, Ortadoğu'da yaşanan siyasal istikrarsızlık ve iç karışıklıklardır. Coğrafi konumun buradaki önemi göz ardı edilmemesi gereken bir olgudur. Gelişen teknoloji ile söz konusu argümanların geçerliliği biraz zayıflamaya başlasa da coğrafi olarak izole/ada ülkesinde konumlanmış toplumlarda siyasal istikrar daha kalıcı olmuştur. Türkiye'nin ise böyle bir coğrafi izolasyonundan bahsetmek mümkün değildir. Bu nedenle Türkiye bir ada ülkesine nazaran, güvenlik stratejilerini daha fazla önemsemeli ve sistemli bir hale büründürmelidir.

Ulusal güvenlik stratejisi eksikliği yaşıyan Türkiye'nin dış ilişkilerinde özellikle Batı bloku (Soğuk Savaş dönemi tabiriyle) ülkeleri tarafından tezlerine karşı çıkıldığı görülmektedir. Örneğin, Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarının belirlenmesi Türkiye'nin hukuki olarak en temel hakkı olmasına rağmen, Türkiye'nin deniz yetki alanlarını belirlemeye yönelik attığı adım için çok fazla zaman kaybedilmiş olması, istikrarsızlığa, meşru ve hukuki olan anlaşmalarının hukukiliğinin tartışılmasına neden olmuştur. Bu bağlamda, Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarını belirlemeye yönelik attığı adımın stratejik ancak daha erken atılması gereken bir adım olduğu söylenebilir.

Tezin bir diğer varsayımı; Türkiye'de sistemli bir ulusal güvenlik stratejisinin olmamasının bir başka nedeni karar alma mercilerinde yönetim anlayışının gittikçe zayıflıyor olmasıdır. Türkiye'de bürokratlar, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) bakanlıklar, Milli Savunma Üniversitesi gibi eğitim kurumlarında yetiştirilmiş güvenlik uzmanları, yönetimin karar alma süreci üzerinde son derece düşük etkiye sahiptirler. Buradaki argüman, Türkiye'nin son on yılda otoriterleşen yönetim anlayışından yola çıkarak ortaya atılan bir varsayımdır. Siyaset bilimi literatüründe otoriter karar alma mekanizması olarak ele alınabilecek bu sistemde öngörölü ve rasyonel stratejilerin oluşturulması daha da zorlaşmaktadır. İnşaat mühendisinin çizdiği projede eksiklik veya hata gördüğünü iddia eden sosyolog, söz konusu binanın dikilmesini ya geciktirir ya da dikildikten sonra çökmesine neden olur. Verilen örnek ile anlatılmak istenen olgu, karar alma süreçlerinde uzmanlıklara daha fazla önem atfedilmesi, oluşturulacak strateji ve politikaların daha verimli ve isabetli olmalarını sağlayacaktır. Aksi durumda ülke, siyasal, toplumsal ve ekonomik olarak bir belirsizliğin içine sürüklenerek güvenliğini tehlikeye atmış olacaktır. Yasama, yürütme ve yargı erklerinin birbirinden ayrı ve bağımsız olması, kanun oluşturmaların, karar alma ve uygulamaların, yargısal denetimlerin daha objektif, yerinde ve verimli olmasını sağlayacaktır. Montesquieu (2001) bunu şu şekilde açıklıyor;

“Her hükümette üç tür güç vardır: yasama; uluslar hukukuna bağlı konularda yürütme, ve medeni hukuka bağlı konularda yürütme... Yasama ve yürütme güçleri aynı kişide ya da aynı yargıçlar kurulunda birleştiğinde, özgürlük olamaz; çünkü aynı hükümdarın ya da senatonun zorba yasalar çıkarması ve bunları zorba bir şekilde uygulaması endişesi doğabilir.” (s.173).

Kuvvetler ayrılığı durumunun ulusal güvenlik açısından faydası ise, demokratik değerlerin varlığından ötürü, ülkelerin sınırları içerisinde siyasal olarak daha sakin ve

huzurlu olmalarını sağlamasıdır. İçişleri sorunları ile uğraşmak zorunda olmayan bir ülke, dış ilişkilerinde daha güçlü olabilecektir. Bu doğrultuda, bu tez Türkiye’de ulusal güvenlik hukuku alanında uzmanların yetiştirilebilmesi için son derece önem arz eden Uluslararası İlişkiler ve Hukuk bilim dalları altında yeni bir çalışma alanı olarak “Ulusal Güvenlik Hukuku ve Stratejisi” konusunu oluşturup geliştirmeyi de hedeflemektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda, Türkiye’de bu alanda oluşturulmuş bir akademik programın olmadığı saptanmıştır

Coğrafi olarak Ortadoğu ile komşu olması, stratejik önemlerinin yanı sıra, doğal zenginlikleri ile dikkatleri üzerine çeken Akdeniz ve Karadeniz ile yine stratejik öneme sahip Ege denizi ile çevrelenmiş olması, Batı dünyası, Asya ve Afrika’nın birleşme noktasında bulunması, Türkiye’nin ulusal güvenlik stratejilerine büyük bir önem vermek için yeterli olgulardır. Ne yazık ki, Türkiye’de sistemli bir ulusal güvenlik stratejisi eksikliği göze çarpmaktadır. Strateji eksikliği ise, Türkiye’nin sınırlarında ve kıyılarında tehditler hissetmesine, bu tehditleri asgari düzeye çekmek için kısa vadeli politikalar ile tavizler vermesine, ekonomik olarak yıpranmasına ve demokratik değerlerine zarar gelmesine neden olmaktadır. Söz konusu yıpranmalar Türkiye’nin yine kısa vadede ani manevralarla yönünü Rusya ve Asya’ya çevireceğine dair söylemlere başvurmasına neden olmaktadır. Bir NATO müftteki olan ve Avrupa siyasal ve ekonomik birliğine dâhil olma yolunda müzakereler de yürüten Türkiye’nin bu istikrarsız gündelik politikaları, strateji eksikliğinden kaynaklanmaktadır.

2. Tezin Önemi

Türkiye’de ulusal güvenlik hukuku konusunda akademik programların/çalışma alanlarının oluşturulması, uzun vadede ulusal güvenlik stratejileri geliştirebilmesi yolunda önemli bir adım olacaktır. Oluşturulacak programlarla ulusal güvenlik hukuku uzmanları yetiştirilecek ve Türkiye’nin güvenlik stratejileri, yetiştirilen uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda şekillenebilecektir. Dünya örnekleri incelendiğinde, Türkiye’nin ilgili konuda akademik olarak son derece eksik olduğu görülmektedir. Başta ABD ve AB ülkeleri olmak üzere birçok ülke, ulusal güvenlik hukuku alanında akademik enstitüler kurmakta, programlar açmakta ve bu programlarda ulusal güvenlik hukuku uzmanlarını yetiştirmektedir.

Bu tezin diğerk bir önemi, akademik çalışma programının yanı sıra, Türkiye için bir ulusal güvenlik hukuku modeli de geliştirmeye çalışmasıdır. Bu doğrultuda, Türkiye'nin kültürel, sosyolojik, politik, uluslararası politik ve jeopolitik durumu ele alınarak bir çerçeve oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Ulusal güvenlik hukuku ve politikası oluşturulurken, özellikle demokratik toplumlarda sosyolojik faktörlerin önem arz ettiğı görölmektedir. Anayasaların gücünü halktan aldığı rejimlerde diğerk tüm hukuki metinlerin de çoğulcu yapıyı yansıtmaları beklenmektedir. Böylesine bir temel üzerine inşa edilen yasalar ve uygulamalar daha meşru olacaktır. Sosyolojik faktörlerin yanı sıra, dış politika oluşturma sürecinde, uluslararası hukuk ilkeleri ve ulusal hukuk ilke ve kanunlarının önemi de son derece büyüktür. Ancak, ulusal hukuk metnlerinin uluslararası hukuktan doğan yükümlölüklerle ters düşmemesi de bir ülkenin uluslararası sistemde meşru görölmesi açısından elzemdir. Türkiye bu bağlamda milletlerarası anlaşmalara Anayasa'nın 15. ve 90. maddelerinde değinmiştir. "Usulüne göre yürürlüğe girmiş milletlerarası antlaşmalar kanun hükmündedir". Yine Anayasanın 90. maddesinde "Türk kanunlarında değışiklik getiren her türlü anlaşma TBMM'nin anlaşmayı bir kanunla uygun bulmasına bağlıdır" hükmü yer almaktadır. Aynı maddenin son bendinde, "usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlöklere ilişkin milletlerarası antlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası anlaşma hükümleri esas alınır" denilerek milletlerarası anlaşmaların temel hak ve özgürlöklere düzenleyen kurallarının üstünlüğü kabul edilmiştir. TC. Anayasası ve kanunlarının uluslararası hukuk metnlerine uyumlu hale getirilebilmesinin yol ve yöntemleri yine Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında açık bir şekilde ortaya konulmuştur. Hukuksal metinler üzerinde yapılması elzem olabilecek sosyo/politik değışimler ve düzenlemeler Türkiye'nin uluslararası barışçıl amaçlarına hanel getirmeyecek, kültürel zenginliğı ve köklü değerklerini zarara uğratmayacak bir titizlikle ele alınıp uygulamaya konulmalıdır.

Uluslararası ilişkilerde meşru ve hukuki politikaların öneminin yanı sıra, söz konusu politikaların oluşturulması sürecinde ülkenin bölgesel ve küresel düzeyde hissettiğı veya hissedebileceğı tehditlerin de gözardı edilmemesi devletin bütünsel güvenliğı açısından kayda değerkdir. Bütünsel güvenlikden kastedilmek istenen olgu, bir devletin ekonomik, toplumsal, kültürel, askeri, siyasi, çevresel, sağık gibi güvenliğin tüm

unsurlarını kapsayan etmenlerdir. Berry Buzan bu etmenlerin bir kısmını güvenlik sektörleri olarak sınıflandırmaktadır (Buzan, 2015, s.107).

Yukarıda değinilen tespit ve argümanlar doğrultusunda Türkiye'nin ulusal güvenlik hukuku oluşturma sürecinde ne gibi adımlar atması gerektiği üzerinde durulmalıdır.

Türkiye'de uluslararası hukuk metinleri ile uygunluk arz eden bir ulusal güvenlik hukuku ve politikası sürecinde şu hususlar dikkate alınmalıdır:

- Çevre ülkeler ile var olan ekonomik ilişkiler veya karşılıklı bağımlılıklar;
- Tarihi ilişkiler (tarihte yaşanan ittifaklar ve düşmanlıklar ve bu çerçevede çevre ülkelerde tarihin uzun dönemlerinde tehdit oluşturabilecek siyasal amaçlar);
- Coğrafi özellikler ve doğal kaynaklar (Türkiye ile güneydoğu komşuları arasında var olan su kaynakları sorunları gibi).

Türkiye coğrafi olarak, komşularının ve yakın çevresinin (bölgedeki diğer devletler) otoriter devletlerden oluştuğu bir bölgede yer almaktadır. Bu durum, oluşturulabilecek en demokratik ulusal güvenlik hukuku politikalarını hayata geçirmesini toplumsal güvenlik açısından zorunlu kılmaktadır. Türkiye'nin zengin kültürel yapısı, Ortadoğu ve komşu ülkelerde meydana gelen toplumsal olaylardan etkilenmekte ve Türkiye hem sınırda hem de içişlerinde tehditler hissetmektedir. Bu bağlamda ulusal güvenlik hukuku ve politikasında vatandaşlık haklarının altı önemle çizilmelidir. Ülkenin çoklu kültürel yapısı, bölgesel veya uluslararası düzeyde meydana gelecek kimi toplumsal olaylardan kolayca etkilenebilmesine zemin hazırlamaktadır. Vatandaşlık haklarının genişletilmesi ve güçlendirilmesinin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Vatandaşlık haklarının buradaki önemi şu şekilde açıklanabilir: Tarihte herhangi bir ülkede başlayan toplumsal olayların kelebek etkisi göstererek diğer ülkeleri de etkilediği bilinen bir durumdur. Bunlar arasında en önemli olay 1789 Fransız İhtilalidir. Bunun yanı sıra 2010 yılında Tunus'ta başlayan Arap isyanlarının da diğer ülkelere sirayet ettiği bilinmektedir. Türkiye'nin yakın çevresinde gerçekleşen bu tür siyasal çatışma ve istikrarsızlıklardan korunmak için yalnızca askeri gücünü artırması değil aynı zamanda ülkedeki demokratik değer ve ilkeleri de güçlendirmelidir. Bu değerler vatandaşlık hakları ile doğrudan ilintilidir. Tezin önceki kısımlarında değinilen, "içişleri ile uğraşmak

zorunda kalmayan bir ülkenin dış ilişkilerinde daha güçlü olacağına” yönelik argümanın da buna paralel olduğu söylenebilir.

Türkiye için ulusal güvenlik hukuku ve politikası oluşturulurken küresel güç dengelerinin de önemi vurgulanmalıdır. Türkiye bir NATO üyesi olarak yine Soğuk Savaş dönemi tabiri ile Türkiye’nin bir Batı bloğu ülkesi olduğu söylenebilir. Ancak, Rusya gibi ekonomik bağların son derece güçlü olduğu Doğu bloğunun lider ülkelerinden birinin komşusu olması, küresel güç dengelerinin Türkiye için ne kadar hassas bir yapıda olduğunu ortaya koymaktadır. Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerinin sürdürülmesi, Batı’nın askeri paktı olan NATO içinde önemli bir konumda olması, Türkiye’nin Doğu Akdeniz’de NATO ve AB üyesi devletlerle karşı karşıya gelmesine (Bu devletler arasında özellikle Fransa, İngiltere ve Yunanistan bulunmaktadır) ve Batı bloğu ülkelerinin ekonomik yaptırımlarına maruz kalmasına engel olamamıştır. İçinde bulunduğu askeri veya siyasi oluşumlar tarafından tehditler hissetmesi, Türkiye’nin ulusal güvenlik politika ve stratejilerini daha da önemli hale getirmektedir. Uluslararası anarşik düzen içerisinde, herhangi bir paktın içinde bulunmanın devletlerin güvenliğini garanti altına almadığı göz önünde bulundurulduğunda, hukuki ve politik olarak güçlü bir ulusal sistem kurmanın tek çözüm yolu olduğunu görüyoruz.

Uluslararası hukuktan doğan haklarını kullanmakta gecikilmesi (örneğin deniz yetki alanlarının belirlenmemesi veya geç belirlenmesi) Türkiye’nin mevcut sorunlarla karşılaşmasını daha kolay hale getirmiştir. Söz konusu gecikmelerin sebebi ise, bir güvenlik politikası ve stratejisinin eksikliği veya yetersizliği olarak göze çarpmaktadır. Türkiye bu bağlamda, otoriter eğilimli olan Doğu bloğu komşularıyla daha yapıcı ilişkiler kurma eğilimi göstermeye başlamıştır. Bu durum Türkiye için yalnızca dünya düzeninde bir eksen kayması sorununu değil aynı zamanda demokrasi sorunlarını da gündeme getirmiştir.

Ele alınan tespitler çerçevesinde, çalışmanın genel varsayımları şu biçimde sıralanabilir;

1: Türkiye’de kapsamlı bir ulusal güvenlik hukuku çerçevesinin bulunmaması, ülkenin güvenlik politikalarında netlik ve tutarlılık eksikliğine neden olmakta, ortaya çıkan güvenlik sorunlarını etkili bir şekilde ele alma kabiliyetini potansiyel olarak azaltmaktadır.

2: Türkiye'de ulusal güvenlik hukuku alanına odaklanan bir akademik programın kurulması, etkili güvenlik stratejilerinin formüle edilmesi ve uygulanması için gerekli uzmanlık ve bilgiyi sağlayarak ülkenin ulusal güvenlik seviyesini güçlendirecektir.

3: Türkiye'de bir ulusal güvenlik hukuku çerçevesinin olmaması, yasal ve kurumsal yapılarda zafiyetlere yol açarak ülkenin gelişen güvenlik tehditlerine yanıt verme olanağını zayıflatmaktadır.

4: Türkiye'nin ulusal güvenlik hukukunun uluslararası hukuk normları ve ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesi, dış ilişkilerindeki etik ve meşruiyet sorunlarını en aza indirecek ve uluslararası sistemdeki konumunu güçlendirecektir.

5: Türkiye'nin kültürel, sosyolojik, siyasi ve jeopolitik konumu göz önünde bulundurularak Türkiye'ye özgü bir ulusal güvenlik hukuku modelinin geliştirilmesi, ülkenin kendine özgü güvenlik sorunlarının ele alınması için değerli bir çerçeve sağlayacaktır.

6: Türkiye'de etkili bir ulusal güvenlik hukuku çerçevesinin oluşturulması, ülkenin vatandaşlarını, kurumlarını ve kritik altyapısını hem ülke içinde hem de uluslararası alanda çok çeşitli güvenlik tehditlerine karşı koruma kabiliyetini artıracaktır.

7: Türkiye'de belirli bir hukuksal zeminde gelişen ve oluşturulan bir ulusal güvenlik stratejisinin olmaması, zaman zaman acil güvenlik sorunlarına yanıt olarak geçici politika kararları alınmasına neden olmuş ve bu da uzun vadeli ulusal güvenlik çıkarlarını potansiyel olarak tehlikeye atmıştır.

8: Türkiye'ye özgü bir ulusal güvenlik yasası ve stratejisinin oluşturulması, Ortadoğu devletleri (Bu tezde Türkiye bir Ortadoğu devleti olarak değerlendirilmemektedir) ve komşu ülkelerle ilgili olanlar gibi bölgedeki dinamik güvenlik tehditlerinin değerlendirilmesi ve bunlara yanıt verilmesi için kritik bir araç olarak hizmet edecektir.

3. Çalışmanın Yöntemi

David Hume'un da öncülerinden olduğu nedensellik yaklaşımı, sosyal bilimleri derinden etkilemiş ve nedenlerin sonuçların doğrudan öncüleri olduğunu öne sürmüştür (2017, 25). Ancak bazı akademisyenler bu nedensellik modelini "kara kutu" olarak eleştirmiş çünkü nedenleri etkilerine bağlayan mekanizmaları açıklamamakta ve altta

yatan süreçleri anlamamızı sınırlamaktadır (Bennett, 2008; Salmon, 1998). Bu noktada metodolojik olarak değişken ilişkilerini analiz etmek için istatistiksel yöntemler kullanan olasılıksal modellerin dışına çıkan ve değişkenlerin sonuçları nasıl etkilediğini anlamak için nitel analiz kullanan deterministik yöntemler de ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu deterministik, nitel yaklaşım, özellikle vaka çalışmalarında veya küçük-N karşılaştırmalı analizlerde yararlı olan nedensellik mekanizmalarının daha derinlemesine araştırılmasını kolaylaştırmayı amaçlamıştır (Beach ve Pedersen, 2016; Della Porta, 2008; Rihoux ve Ragin, 2008)

Dolayısıyla bu tez, Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği arasında kapsamlı karşılaştırmalar yapmaya odaklanarak ulusal güvenlik yasalarını analiz etmek için nitel bir araştırma yaklaşımı kullanmaktadır. Bu çalışma için seçilen metodoloji "Nitel Karşılaştırmalı Analiz" olarak adlandırılmaktadır (Rihoux ve Ragin, 2008; Mello, 2021).

Niteliksel Karşılaştırmalı Analiz geleneksel olarak çeşitli vakalar arasında sistematik karşılaştırmalar yapılmasını kolaylaştırarak farklı koşulların veya faktörlerin belirli sonuçlara nasıl katkıda bulunduğunu belirler. Bu çalışmada, metodoloji bir dizi nitel yöntemi içerecek şekilde genişletilmiştir. Çalışmanın ana yöntemi olan Nitel Karşılaştırmalı Analizi detaylı ele alalım:

Nitel karşılaştırmalı analiz, sosyal bilimlerde karmaşık konuları birden fazla vaka üzerinden incelemek için kullanılan metodolojik bir yaklaşımdır. Patrick (2022), bunu şu şekilde açıklamaktadır;

Nitel Karşılaştırmalı Analiz, bir sonuca doğru birden fazla yolun varlığını (eşitlik), bir sonuca ortaklaşa neden olan faktörlerin kombinasyonunu (konjonktürel nedensellik) ve bir sonucun açıklanması ile olumsuzlanması arasındaki asimetriyi (nedensel asimetri) içeren nedensel karmaşıklığı hesaba katmak için tasarlanmış bir yöntemdir (s.1).

Patrick'ın açıklaması şu şekilde detaylandırılabilir; nitel karşılaştırmalı analiz, özellikle hukuk çalışmaları gibi disiplinlerde nedensel ilişkilerin doğasında bulunan karmaşıklığı incelemek için yararlı olan sofistike bir çerçeve sağlar. Ulusal güvenlik hukuku bağlamında, nitel karşılaştırmalı analiz, farklı faktörlerin yasal sonuçları etkilemek için nasıl bir araya geldiğinin kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını kolaylaştırır.

Eşitlik ilkesi göz önünde bulundurulduğunda, nitel karşılaştırmalı analiz bir ulusun çeşitli stratejiler yoluyla ulusal güvenliğini arttırabileceğini kabul eder. Bu stratejiler arasında savunma bütçelerinin artırılması, uluslararası ittifaklar kurulması veya siber güvenlik önlemlerinin geliştirilmesi yer alabilir. Her bir yaklaşım aynı nihai hedefe hizmet eder - ulusal güvenliğin geliştirilmesi - ancak bunu farklı yollardan yaparlar.

Nitel karşılaştırmalı analizdeki konjonktürel nedensellik kavramı, sonuçların genellikle izole faktörlerin sonucu değil, daha ziyade birden fazla koşulun kombinasyonu olduğunu vurgular. Örneğin, bir ulusal güvenlik yasası kapsamında casusluğun etkili bir şekilde önlenmesi sadece yasanın kendisinden kaynaklanmayabilir. Bunun yerine, titiz yasal uygulama, ileri teknoloji uygulaması ve personelin kapsamlı eğitiminin bir kombinasyonunun sonucu olabilir. Bu, çeşitli unsurların belirli bir sonuç yaratmak için nasıl birlikte çalıştığını göstermektedir.

Son olarak, nedensel asimetri fikri, bir sonuca yol açan faktörler ile bunun tersinin sadece ters olmadığını göstermektedir. Bir ulusal güvenlik yasasının terörizmi azaltmada neden başarısız olduğunu analiz etmek, yetersiz kaynaklar ve uygulama hataları gibi faktörlere işaret edebilir. Ancak, terörizmin artmasına katkıda bulunan faktörler, yasanın ele almadığı dış siyasi baskılar veya iç siyasi istikrarsızlık gibi tamamen farklı unsurları içerebilir.

Nitel karşılaştırmalı analiz çeşitli ülkelerdeki ulusal güvenlik yasalarının analizine benzer şekilde, farklı durumların sistematik olarak karşılaştırılmasını içerir. Nitel karşılaştırmalı analizin odak noktası tek bir ülkeyle sınırlı değildir; bunun yerine, her biri benzersiz bir dizi yasa ve uygulamayı temsil eden birden fazla vaka incelenir. Süreç, vakaların dikkatli bir şekilde seçilmesiyle başlar. Belirli ülkeler, araştırma sorusuna ilişkin değerli içgörüler sağlama potansiyelleri nedeniyle seçilir. Örneğin, etkili mevzuata katkıda bulunan faktörleri anlamak için ulusal güvenlik kanunlarında farklı güçlere sahip ülkelerin bir karışımı seçilebilir. Olaylar seçildikten sonra, her birinde ulusal güvenliği etkileyebilecek temel faktörler veya koşullar belirlenir. Bunlar arasında yasal çerçeveler, tarihsel bağlamlar veya jeopolitik faktörler yer alabilir. Amaç, ulusal güvenlik yasalarının şekillendirilmesinde önemli bir rol oynayabilecek unsurları saptamaktır.

Nitel karşılaştırmalı analizinin özü analiz aşamasında yatmaktadır. Burada ülkeler, hangi faktörlerin güçlü ya da etkili ulusal güvenlik yasalarıyla tutarlı bir şekilde ilişkili

olduğunu görmek için karşılaştırılır. Analiz aşaması, farklı unsurların her bir durumda istenen sonucu üretmek için nasıl etkileşime girdiğini ortaya çıkaran kalıpları arayan bir yaklaşım gerektirir. Mesele sadece bir faktörün var olup olmaması değil, her bir özel durumda diğerleriyle nasıl bir araya geldiğidir. Bulguların yorumlanması kilit önem taşır. Bu durum, sadece vakalar arasındaki ortak faktörlerin belirlenmesini değil, aynı zamanda bu faktörlerin (Tezdeki örnekte ulusal güvenlik hukukunun etiketleyen faktörler olarak ele alınmıştır) birlikte nasıl çalıştığının anlaşılmasını da içerir. Çıkarılan sonuçlar, verilere ve her bir vakanın kendine özgü bağlamlarına dayandırılır. Belirli bir hukuki yaklaşımın bir ülkede işe yaradığı ancak başka bir ülkede işe yaramadığı görülebilir ve bunun nedenleri kültürel, tarihi veya siyasi farklılıklara bağlanabilir. Nitel karşılaştırmalı analiz, özellikle siyaset bilimi, sosyoloji ve hukuk gibi konuların genellikle tek vaka çalışmaları veya geniş istatistiksel analizlerle açıklanamayacak kadar karmaşık olduğu alanlarda, bir araştırma konusunun kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlar. Nitel karşılaştırmalı analiz sayesinde, farklı faktörlerin çoklu bağlamlarda çeşitli sonuçlara nasıl katkıda bulunduğu dair incelikli içgörüler ortaya çıkarılabilir.

Tezdeki araştırma yöntemleri şunları kapsamaktadır:

a. Doküman Analizi:

Hukuki Metinler: Bu yöntem, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Türk Ceza Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu ve ilgili Uluslararası Hukuk metinleri gibi çeşitli hukuki belgelerin incelenmesini ve yorumlanmasını içermektedir. Bu yöntem, farklı yargı alanlarındaki yasal çerçeveleri ve bunların ulusal güvenlik üzerindeki etkilerini aydınlatmayı amaçlamaktadır.

Strateji Belgelerinin İncelenmesi: ABD ulusal güvenlik strateji belgeleri ve AB güvenlik strateji belgeleri incelenecektir. Bu yöntem, bu jeopolitik oluşumlar arasındaki baskın temaları, stratejik öncelikleri ve metodolojileri belirlemeyi amaçlamaktadır.

b. Akademik Program Analizi:

Ders İncelemesi: Özellikle ABD'deki ulusal güvenlik hukuku akademik programlarının yapıları, mevcut ders programları ve çizelgeleri temelinde değerlendirilecek ve ulusal güvenlik hukuku disiplinlerindeki müfredata, eğitim önceliklerine ve öğretim metodolojilerine ışık tutulacaktır.

c. Örnek olay incelemesi - Litvanya:

Litvanya, ulusal güvenlik kanunlarının AB düzenlemeleri ve direktifleri ile uyumlaştırılmasının dinamiklerini anlamak için bir vaka çalışması olarak incelenecektir. Araştırma şu konulara odaklanacaktır:

Ulusal Güvenlik Kanunları: Litvanya'nın ulusal güvenlik yasalarının incelemesi yapılarak temel ilkeleri, düzenleyici çerçeveleri ve uygulama mekanizmaları tespit edilecektir.

AB Direktifleri ile Uyum: Litvanya'nın ulusal güvenlik yasalarının AB yönetmelikleri ve direktifleri ile ne ölçüde uyum veya farklılık içinde olduğu analiz edilecektir. Bu değerlendirme uyum alanlarını, potansiyel uyarlamaları ve ayrışma noktalarını belirleyecektir.

Tarihsel Bağlam ve Jeopolitik Konum: Litvanya'nın kendine özgü tarihi ve jeopolitik konumu, ulusal güvenlik alanında AB ile yasal uyumunu şekillendirebilecek çeşitli etkilere dair içgörüler sunarak hesaba katılacaktır.

Mahkeme içtihatları ve güncel strateji belgeleri: Litvanya'nın taraf olduğu kimi ulusal ve uluslararası mahkemelerde ele alınan davalar, ulusal güvenlik ve AB Hukuku çerçevesinde analiz edilecektir.

Gözlem: Litvanya vaka incelemesinde yazarın gözlemlerine de yer verilmiştir

Türkiye için çıkarımlar:

Bu tezde, Avrupa Birliği'ne üye olan Litvanya'nın özellikle ulusal güvenlik hukuku alanında AB'ye uyum yaklaşımının incelenmesinin Türkiye'ye sağlayacağı potansiyel faydalar anlatılmaktadır. Tezde, Litvanya'nın mevzuatını AB standartlarıyla uyumlu hale getirme konusundaki deneyimlerini ve yöntemlerini inceleyerek, Türkiye'nin tam üyeliğe adaylık sürecinde muhtemel ne tür düzenlemeler yapabileceği ortaya konmaya çalışılmıştır

Bu araştırma, Litvanya'nın yasal çerçevesini değiştirmek için attığı adımları aydınlatılabilir ve bu da ulusal yasalarını AB yasalarıyla senkronize etmeye çalışan Türkiye için (her ne kadar iç dinamikler ve siyasal sistem açısından farklılık gösteren iki ülke olsa da) bir yol haritası sağlayabilir. Bu tür bir inceleme, Litvanya'nın uyumlaştırma çabalarında sadece prosedürel yolları değil aynı zamanda yasama stratejilerini de vurgulaması açısından çok önemlidir.

Ayrıca, Litvanya'nın iç hukukunu AB hukuku ile uyumlaştırma sürecini incelemek, Türkiye'nin kendi uyum sürecinde karşılaşılabileceği potansiyel zorlukları öngörmesine yardımcı olacaktır. Bu zorluklar arasında, yerel grupların muhalefeti gibi siyasi engeller, değişime direnç gösteren mevcut yasalar nedeniyle ortaya çıkan hukuki problemler, veya köklü yasal değişikliklere karşı çıkabilecek kamuoyu duyarlılığı gibi kültürel faktörler bulunabilir. Bu tür engellerin önceden farkına varılması, Türkiye'yi bu sorunları proaktif bir şekilde hafifletecek stratejiler geliştirmek için gerekli bilgi ve araçlarla donatır. Bu tür bir uyumun stratejik değerlendirmeleri de oldukça derindir. Litvanya'nın yasal çerçevesindeki değişiklikleri egemenliğini korumak ve uluslararası ilişkilerini yönetmekle nasıl dengelediğini analiz etmek, Türkiye'ye AB entegrasyonunun daha geniş etkileri hakkında zengin bir anlayış sağlar. Türkiye'nin bu yasal düzenlemelerin kendi egemenlik çıkarlarını ve küresel sahnedeki etkileşimlerini nasıl etkileyeceğini değerlendirmesine yardımcı olur.

Tezde Litvanya'nın örnek olay olarak seçilmesinin bir diğer ve en önemli nedeni ise, Litvanya'nın Türkiye gibi sınırlarında savaş ve çatışmalardan kaynaklı olarak tehditler hisseden bir ülke olmasıdır. Bunun yanı sıra Türkiye'nin NATO'nun en önemli ortaklarından biri olduğu bilinmektedir. Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı ile beraber, NATO üyesi olan Baltık ülkeleri de önemli müttefikler arasına girmiştir. Benzer güvenlik tehditleri ve benzer önemde NATO'ya stratejik ortaklıkları, Litvanya'yı bu tez için önemli bir örnek olay haline getirmektedir.

d. Literatür Taraması:

Uluslararası İlişkiler: Yerel ve uluslararası kaynakları kapsayan kapsamlı bir literatür taraması yapılacaktır. Uluslararası Hukuk, Diplomasi, Dış Politika (özellikle Türk Dış Politikası, Amerikan Dış Politikası ve AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikasına odaklanarak), Uluslararası Güvenlik ve Siyaset Bilimi gibi disiplinlerden ufuk açıcı çalışmalar bu kapsamda yer alacaktır. Bu adım, araştırma bulgularını alanın daha geniş teorik ve pratik tartışmaları içine yerleştirmek için tasarlanmıştır.

e. Veri Analizi

Analitik çerçeve ağırlıklı olarak nitel olacaktır. Belge analizi ve ders incelemesi, kalıpların, temaların ve kritik içgörülerin belirlenmesinde etkili olacaktır. Karşılaştırmalı yöntemler, incelenen yargı alanlarındaki benzerlik ve farklılıkları tespit etmek için

kullanılacaktır. Literatür taraması, bulguların daha geniş akademik söylem ışığında yorumlanmasına zemin hazırlayan temel bir dayanak olarak hizmet edecektir.

4. Çalışmanın Kapsamı

Bu tez, dünya genelinde geçerli olabilecek bir ulusal güvenlik hukuku iddiası taşımamaktadır. Dolayısıyla mevcut tez, bir devletin uluslararası hukuk ile uyumlu olarak oluşturacağı “ulusal güvenlik hukuku ve politikası nedir” sorusuna cevap aramamaktadır.

Her ülkenin, sosyolojik, kültürel, ekonomik, jeopolitik, siyasal yapısı birbirinden farklıdır. Bu nedenle ulusal güvenlik hukuklarının da birbirinden farklı olmaları doğal olarak beklenen bir durumdur. Burada önemli olan husus, her ülkenin kendine özgü bir güvenlik hukuku olmasına rağmen, bu hukukların aynı zamanda evrensel normlara uygun olmasıdır. Doktora tezi, arşiv araştırması, alan araştırması yöntemi ile gerçekleştirilecektir. Tezde örnek ülke olarak ABD ve örnek yapılanma olarak AB ele alınmıştır. Amerika Birleşik Devletleri siyasal, ekonomik, kültürel, toplumsal vb. birçok yönden Türkiye’den farklılaşmaktadır. Özellikle devlet yapısının Türkiye’de üniter ABD de ise federal olması, ulusal güvenlik hukukunun da oluş ve işleyiş bakımından farklı olmasına neden olabilmektedir. Bunun yanı sıra Avrupa Birliği ulus devletlerden meydana gelen bir yapılanma olarak devlet olma özelliğinden uzaktır. Bu yönüyle Türkiye’den son derece farklılık gösterdiği ortadadır. AB’nin incelenmesinin buradaki önemi, Birliğe üye olmaya çalışan Türkiye’nin ulusal güvenlik hukukunu AB hukukuyla ne kadar uyumlu hale getirebileceği incelenecektir. ABD’nin federal bir devlet olması, AB’nin ise kendi özgü (sui-generis) uluslararası örgüt olması incelenecek olan güvenlik hukuku yapılarının Türkiye’ye olduğu haliyle uygulanamayacağını göstermektedir. Bu nedenle oluşturulacak olan ulusal güvenlik hukukunun Türkiye’ye özgü bir model olması öngörülmektedir. Dolayısıyla, bu çalışmayı başka ülkelerin kendi politikalarına uygulamaya çalışmaları uyum sorunlarına yol açabilir. Ancak, Türkiye için özel olarak oluşturulacak bir ulusal güvenlik hukuku modelinin diğer ülkeler tarafından örnek alınmasını engelleyecek bir durum söz konusu değildir.

Bu tezin konusu olan ulusal güvenlik hukuku bakımından Türkçe literatürün son derece zayıf olduğu tespit edilmiştir. Özellikle ulusal güvenlik hukukunu bir akademik alan olarak inceleyen kaynak bulunamamıştır. Türkçe literatürde var olan bu eksikliğin tezin zayıflıkları olarak görülebilmesinin yanında, yabancı literatürde ulusal güvenlik

hukuku kavramı özelinde var olan kaynak zenginliği bu zayıflığı ortadan kaldırmaktadır. Ulusal güvenlik hukukunu bir akademik alan olarak ele alması bakımından Türkiye’de ilk eser olması, bu tezin güçlü ve özgün yanını da ortaya koymaktadır.

5. Türkçe Literatür İncelemesi

Bu tezin Ulusal Güvenlik Hukuku ve Stratejisi alanında yapılacak olması, Türkiye’de özellikle hukuksal perspektifte ulusal güvenlik alanında çalışmaların hemen hemen hiç olmaması veya son derece yetersiz olmasından kaynaklanmaktadır. 2010 yılından önce Türkiye’de lisansüstü tezlerde bu alanla ilgili herhangi bir çalışma bulunmaz iken, 2010 yılından sonra ulusal tez merkezi verilerine dayanarak, istihbarat ve güvenlik alanından kimi çalışmalar yapıldığı, ancak söz konusu çalışmaların ulusal güvenlik hukuku konusuna uzak kaldığı gözlemlenmiştir.

2010 yılında Harp Akademileri Komutanlığı Stratejik Araştırmalar Enstitüsünde hazırlanan “Milli Güvenlik Kurulu ile ABD’deki Ulusal Güvenlik Konseyi’nin Yetki ve İşlevlerinin Karşılaştırmalı Analizi” konulu yüksek lisans tezinde (Küçükuysal, 2010), ABD’deki Ulusal Güvenlik Konseyi ile TC. Milli Güvenlik Kurulu tarihsel ve misyon bakımından kurumsal düzeyde karşılaştırılmış, etkin bir güvenlik politikası için, Milli Güvenlik Kurulu’nda karar alıcıların etkili uzmanlara ihtiyaç duyduğu vurgulanmıştır. Çalışmada güvenlik hukuku ve bu hukukun oluşum sürecinde etkili olan sosyolojik, kültürel ve jeopolitik öğeler kapsam dışı bırakılmıştır.

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası ilişkiler Anabilim dalında, 2010 yılında hazırlanan “Türkiye’de Milli Güvenlik Söyleminin Dış Politikada İşlevselleşmesi: Hükümet Programları, TBMM Tutanakları ve MGK Basın Bildirilerinde “Söylem”in Analizi (1982-2003)” başlıklı doktora tezinde (Gürpınar, 2010), Türkiye’de güvenlik söylemi üzerinde durulmuş, söylem analizi metodu kullanılarak, tarihsel olarak dış politikayı nasıl etkilediği araştırılmıştır. Çalışma, ulusal güvenlik hukuku ve politikası oluşturmaya dair bir amaç taşımamaktadır.

İstanbul Üniversitesi’nde 2010 yılında yapılan, “Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Politikasının Avrupalılaşması” konulu yüksek lisans tezinde (Ozan, 2010), Avrupa Birliği uyum sürecinde, Türkiye’nin güvenlik politikasındaki değişimi ele almakta ve bu politikanın sivilleşip demokratikleştiği belirtilmektedir. Çalışma, durum tespiti amacı

güderek, ulusal güvenlik hukuk oluşturma veya bu doğrultuda öneriler geliştirme yoluna gitmemiştir.

Gazi Üniversitesi'nde 2010 yılında hazırlanan “Türkiye'nin Milli Güvenliği ve Avrupa Birliği” konulu doktora tez çalışmasında (Ulaş, 2010), Jeopolitik teorilerin ön plana çıktığı gözlemlenmiş, AB üyelik sürecinde Türkiye'de Milli Güvenliğin yapısı incelenmiştir. Çalışmada, Ulusal Güvenlik hukuku oluşturma sürecinde büyük öneme sahip olana kültürel ve sosyo/politik olgular genel teorik çerçevede ele alınmış, Türkiye özelinde hukuk oluşturma sürecine etkileri bakımından değerlendirmeler yapılmamıştır.

Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim dalında 2012 yılında yazılan, “Ulusal Güvenlik ve Küreselleşme: Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Politikasının Dönüşümünde Küreselleşmenin Rolü” doktora tez çalışmasında (Torun, 2012), küreselleşme süreci ile, güvenliğin değişen tanımlarına değinilmiş, Türkiye'nin güvenlik politikasının değişim ve dönüşümü tarihsel olarak incelenmiştir. Örnek olayların da yer aldığı tezde, tarihsel analizin ağır bastığı, bir vaka analizi veya durum tespiti çalışması olduğu gözlemlenmektedir. İlgili tezde ulusal güvenlik hukuku politikası oluşturma ve geliştirme konusunda bir amaç olmadığı anlaşılmaktadır.

Harp Akademileri Stratejik Araştırmalar Enstitüsü'nde 2012 yılında Cihangir Akşit (2012) tarafından hazırlanan “Stratejik Planlamanın, Türkiye'nin Milli Güvenlik Stratejilerinin Oluşturulmasında Kullanım Sorunları ve Bir Model Önerisi” başlıklı doktora tezinde, Türkiye'nin milli güvenlik stratejilerini oluşturmada, daha şeffaf ve demokratik olması gerekliliği üzerinde durulmuş ve şeffaflığın, stratejik olarak başarılı politikalar ortaya koymanın temel şartlarından biri olduğu öne sürülmüştür. Güvenlik stratejileri oluşturma sürecinde yasal/hukuksal boyutlara değinilmiş olsa da ulusal güvenlik hukuku modeli oluşturma amacı taşımamıştır. Ulusal Güvenlik hukuku oluşturma sürecinde uluslararası hukuk metinlerinin öneminin tartışılması tezin kapsamı dışında tutulmuştur.

Hacettepe Üniversitesi Kamu Yönetimi programında 2019 yılında yazılan “Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Sistemlerinin İncelenmesi: Türkiye İçin Öneriler” başlıklı yüksek lisans tezinde (Mağat, 2019), ABD ve Türkiye örnekleri bürokratik çerçevede karşılaştırılıp ele alınmış, Ulusal Hukuk- Uluslararası Hukuk ilişkisi kapsam dışında bırakılmıştır.

İncelenen tezlerin hiçbirinde, Ulusal Güvenlik Hukuku konusunda bir akademik çalışma alanı oluşturma gayesi bulunmamıştır.

2015 yılında yayınlanan “Turkey: Recent Developments in National and Public Security Law” konulu makalede (Zeldin,2015), 2015 yılında TBMM’nin kabul ettiği 6638 ve 6639 sayılı kanunlar tartışılmış, ilgili kanunların yürütme organına sağladığı gücün tehlikelerinden bahsedilmiştir. Bu makalede ulusal güvenlik hukuku stratejisi konusunda önerilere yer verilmemiş, güvenlik konusu daha çok toplumsal alanda düzeyde ele alınmıştır.

Ali Karaosmanoğlu (2000) “The evolution of the national security culture and the military in Turkey” başlıklı makalesinde Türkiye’nin ulusal güvenlik politikasının tarihsel olarak değişimini ele almaktadır. Çalışmada gerek akademik gerekse de uygulama açısından Ulusal Güvenlik Hukuku oluşturma, önerme çabası güdülmemiştir.

Şule Toktaş ve Bülent Aras (2012) tarafından kaleme alınan “National Security Culture in Turkey: A Qualitative Study on Think Tanks” konulu makalede, sivil toplum ve düşünce kuruluşlarının ulusal güvenlik politikasına etkileri incelenmiştir. Çalışma, akademik çalışma alanı olarak ulusal güvenlik hukukunu ele almamıştır.

Son yıllarda Türkiye’de güvenlik çalışmalarında birçok eser üretilmeye başlandı. Dünyada özellikle ABD ve Avrupa’da güvenlik çalışmalarına akademik düzeyde verilen büyük önem dünya savaşlarına kadar geriye götürülebilirken, Türkiye’de bu alanın öneminin anlaşılması çok yakın tarihlere tekabül etmektedir. Çoğunun Batı’da temelleri atılan tüm Uluslararası ilişkiler teorilerinin yegâne ortak noktasının güvenlik olduğunu söylemek iddialı bir söylem olmayacaktır. Bu tezin teorik çerçevesinin ele alındığı kısmın yanı sıra, tezin konusuna uygun olarak, söz konusu teorilere atıflarda bulunulacaktır.

Türkiye’de ulusal güvenlik alanında yapılan çalışmalardan biri olan “Stratejik İstihbarat ve Ulusal Güvenlik” (Seren, 2017) başlıklı kitap, istihbaratın çeşitli boyutlarını ele alarak, ulusal güvenlik konusunu ABD örneğinde incelemiştir. Kitapta Türkiye için bir model önerisi sunulmamıştır.

Güngör Şahin ve Cem Oğultürk (2020) editörlüğünde kaleme alınan “Stratejik Düşünce ve Güvenlik” eserinin Mustafa Acar ve Mehmet Töre Yıldırım tarafından 7. Bölümde ele alınan “Güvenlik Stratejileri Uygulamaları” kısmı incelenmeye değerdir. İlgili bölümde Güvenlik stratejileri, başta ABD olmak üzere, Birleşik Krallık, Rusya, Çin

gibi devletlerin strateji belgeleri hakkında bilgiler verilmiştir. Devamında uluslararası ve hükümet dışı örgütlerin güvenlik stratejileri ele alınmıştır. Bölümün son kısmında Türkiye için ulusal güvenlik stratejisi önerileri kaleme alınmıştır. Ancak, Türkiye'nin güvenlik stratejisinin, uluslararası hukuktan doğan yükümlülükler ile nasıl uyumlu hale getirilebileceği, Türkiye'nin dış ilişkilerinde atacağı adımları nasıl meşru ve hukuki düzeyde tutabileceğine dair öneriler geliştirilmemiştir. Kimi uluslararası hukuki metinlerine asgari düzeyde uluslararası örgütlerin güvenlik stratejileri kısmında yer verilmiş, Türkiye özelinde ulusla güvenlik hukuku ve uluslararası hukuk ilişkisi incelenmemiştir.

Oktay Bingöl ve Ali Bilgin Varlık (2020) editörlüğünde yazılan “Güvenlik Çalışmaları” kitabının birinci cildinin birinci kısmında, Haldun Solmaztürk tarafından kaleme alınan “Ulusal Güvenlik” bölümü incelenmiştir. İlgili bölümde ulusal güvenlik olgusunun teorik çerçevede ele alındığı gözlemlenmiştir. Çalışmada ülkesel bazda model önerilerine verilmemiştir.

Levent Yiğittepe (2020) tarafından yazılan “Uluslararası İlişkilerde Güvenlik” başlıklı eserde, genel olarak güvenlik kuramlarına değinilmiş, çalışmanın ilk bölümünde “ulusal güvenlik” kavramsal olarak açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde uluslararası örgütlerin güvenlik anlayışları incelenmiştir. Eser, Türkiye için ulusal güvenlik hukuku oluşturma amacı ile yazılmamıştır.

Ali Karaosmanoğlu ve Ersel Aydın (2020) editörlüğünde yayınlanan “Strateji Düşüncesi” eserinin Gencer Özcan tarafından hazırlanan, “Türkiye’de Milli Güvenlik Kavramının Gelişmesi ve Ulusal Strateji Arayışları” isimli beşinci bölümünde, Türkiye’de milli güvenliğin tarihsel dönüşümü ele alınmıştır. İlgili bölümde, Türkiye için bir ulusal güvenlik hukuku ve stratejisi model önerisi geliştirilmemiştir.

Türkiye’de uluslararası güvenlik alanında birçok çalışma yapılmış olmasına rağmen, ulusal güvenlik konusuna eğilen çalışmalar son derece sınırlı, ulusal güvenlik hukuku ve stratejisi oluşturmaya yönelik akademik çalışmalar ise bulunamamıştır.

Literatür incelemesinde de değinildiği üzere, Türkiye’de ulusal güvenlik stratejisi alanında ortaya konulan çalışmalar, ulusal ve uluslararası hukuk karşılaştırması içermemekte, akademik olarak da ulusal güvenlik hukuku çalışma alanı oluşturma çabasından uzaktır. Bu tezin Türkiye bazında akademik alana en büyük katkısı, bir

akademik çalışma alanı hedefliyor olmasıdır. Hukuk veya Uluslararası ilişkiler ve Siyaset Bilimi bilim dallarının altında, bir bilim dalı olarak ulusal güvenlik hukuku ve stratejisinin oluşturulması/kurulması, akademik alanda büyük bir boşluğu dolduracaktır. Dünyada, özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde, söz konusu çalışma alanı uzun yıllardır varlığını sürdürmekte ve Amerikan ulusal güvenliği ile dış politikasına şekil vermeye devam etmektedir.

Bu tezde ise, Türkiye için ulusal güvenlik hukuku profesyonellerinin yetiştirilmesi ve Türkiye'nin güvenlik stratejilerini daha sağlam temellere oturtulmasının sağlanması hedeflenmektedir.

6. Sınırlılıklar

Bu tezde Türkiye'nin bir ulusal güvenlik kanunu oluşturması ve eğitim kurumlarında ulusal güvenlik hukuku alanın akademik programlar açmasını hedeflemiştir. Bu amaç doğrultusunda bu tez, Türkiye Ulusal Güvenlik Hukuku'nun akademik çerçevesini sunmuş ve Türkiye Ulusal Güvenlik Kanunu'na kısa bir giriş olarak tamamlanmıştır. Ulusal güvenlik hukukunun asıl amacı, dağınık halde bulunan kanunların ulusal güvenlik ile ilgili düzenlemelerini tek bir çatı altında toplamaktır. Türkiye'de henüz bir ulusal güvenlik hukuku olmadığından dolayı, öncelikle ulusal güvenlik hukukunun detaylı temellerinin aydınlatılması gerekliliği doğmuştur. Bu nedenle çalışma, kanunların tek bir çatı altında toplanması gibi detaylı bir hukuksal belge oluşturmamıştır. Ancak bu düzenlemenin nasıl oluşturulması gerektiğini karşılaştırmalı analizlerle detaylandırmıştır. Bu anlamda tez, sonraki çalışmalar için bir kılavuz niteliği taşımaktadır. İleriki çalışmalarda, güvenliğin bütün boyutlarını “pragmatik liberalizm” (Doğan, 2011), yaklaşımı çerçevesinde ele alınarak, Türkiye özelinde anlamlı ve toplu, tek bir çatı altında bir ulusal güvenlik kanunu taslağı oluşturulmalıdır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. BİR BİLİM DALI OLARAK ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE STRATEJİSİ VE DİĞER BİLİM DALLARI İLE İLİŞKİSİ

Uluslararası sistemde temel egemen aktör olarak yer alan devletler, ulusal güvenliklerini teminat altına almaya çalışırken birçok olgu ve olaydan faydalanmakta, hemen her alanda/ bütünsel anlamda stratejiler oluşturmaya çalışmaktadırlar. Bu stratejiler devletin *bütünsel güvenliğini* sağlamaya yönelik girişimlerdir. Daha önce de belirtildiği üzere bütünsel güvenlikten kastedilmek istenen şey, bir devletin ekonomik, toplumsal, kültürel, askeri, siyasi, çevresel, sağlık gibi güvenliğin tüm unsurlarını kapsayan etmenlerdir. Ulusal güvenlik stratejilerinin oluşturulması sürecinde dikkate alınması gereken söz konusu bu olguların, hukuksal bir zemine ihtiyaçları vardır. Zira uluslararası sistemde devletler tek başlarına değil, uluslararası sistemin diğer aktörleri ile beraber varlardır. Bu durumun önemi, birden fazla aktörün veya bireyin bulunduğu bir sistemde güvenlik sorunlarını da beraberinde getirmesidir. Düşünsel altyapısını siyaset biliminden alan bu yaklaşımın özü, birden fazla bireyin bir araya gelerek oluşturduğu gruplar içerisinde meydana gelen normların uluslararası sistemde aktör olarak “bireye” karşılık gelebilecek olan “devletler” arası ilişkilere yansımalarıdır. Thomas Hobbes’ın uluslararası ilişkiler üzerine ortaya attığı argümanların temelini, Leviathan isimli eserinde ele almış olduğu bireyler arası ilişkiler oluşturmaktadır. “Herkesin herkes ile savaş halinde olduğu” doğa dönemi tasarımını uluslararası ilişkilere uyarlayan Hobbes, Uluslararası sistemde her bir devleti birer birey olarak kabul etmekte ve burada da benzer argümanlara başvurmaktadır. Hobbes (1651) şöyle demektedir;

“Ama belirli insanların birbirlerine karşı savaş halinde oldukları hiçbir zaman olmamış olsa da, krallar ve egemenlik yetkisine sahip kişiler, bağımsızlıkları nedeniyle sürekli kıskançlık içinde ve silahlarını doğrultmuş ve gözlerini birbirlerine dikmiş gladyatörlerin durumunda ve duruşundadırlar; yani kaleleri, garnizonları ve silahları krallıklarının sınırlarındadır ve komşularını sürekli gözetlemektedirler ki, bu bir savaş duruşudur”(s.95).

Bireyler veya gruplar arasındaki toplumsal, siyasal, ekonomik vb. ilişkileri düzenleyen hukuk düzeninin her toplum için kendine özgü/özel ancak toplum içerisinde nesnel, akla ve vicdana uygun olan kurallardan oluşması beklenen bir durumdur.

Anlaşılmaktadır ki hukuk ve güvenlik, bireyler arası ilişkilerden devletlerarası ilişkilere kadar sosyal yaşama dair her alanda düzenleyici ve denetleyici olgular olarak ön plana çıkmaktadır.

Bu bağlamda, hukuk ve güvenlik eğitimi, üzerinde durulması gereken bir başka önemli konu olarak belirmektedir. Bir devletin ulusal güvenliğini sağlamaya giden süreçte dikkate aldığı ve bütünsel güvenlik olarak değerlendirdiğimiz olguların her birinin, eğitim anlamında farklı anabilim dallarından beslendikleri görülmektedir. Bu doğrultuda, tezin bu bölümünde *ulusal güvenlik hukukunun* diğer bilim dalları ile ilişkisi ele alınacak, *ulusal güvenlik hukuku* eğitimi ve *ulusal güvenlik hukuku* alanından hukukçuların yetiştirilmesinin önemine değinilecek, eğitim sürecinde lisans ve lisansüstü programlar için ders planı önerisi sunulacaktır.

1.1.Ulusal Güvenlik Hukuku ve Siyaset Bilimi

Bir devletin örgütlenme biçimini ve iktidar ilişkilerini inceleyen *siyaset biliminin* *ulusal güvenlik hukuku* ile ilişkisi, devletin varlığının temelleri olan, ulus, güvenlik ve hukuk olgularının birleşiminden doğan güçlü bir ilişkidir. Devletlerin yönetim biçimleri, sivil toplum, ideoloji, bürokrasi, anayasa, toplum ve iktidar ilişkileri, güvenlik, seçim gibi konular siyaset biliminin incelediği temel konulardır.

Ulusal güvenlik hukuku açısından bu olguların ne yönde ve ne derece değişip dönüştüğü önem arz etmektedir. Adı geçen unsurların dışarıda bırakıldığı bir durumda oluşturulacak her türlü stratejik güvenlik planlaması eksik veya hatalı olacaktır. Robert Gilpin'in çalışmalarına göre Peloponnessos Savaşlarının altında yatan unsurların "coğrafi, ekonomik ve teknolojik faktörlere bağlanmasına rağmen Atina ve Sparta arasındaki savaşta, dış politikalarının asıl belirleyicisi, iç rejimlerinin farklı karakterleridir." (Gilpin, 2017: 423), Dolayısıyla, ulusal güvenlik stratejilerinin oluşturulması sürecinde, hükümetlerin ideolojik eğilimleri, devletlerin geleneksel tutumları, toplumsal yapı, dini inançlar, ekonomik ve askeri güç kapasiteleri büyük rol oynamaktadır. Bir devletin siyasal düzeni o devletin hukuksal, ekonomik, uluslararası politik tutumu ve yaklaşımı hakkında bir takım önemli veriler sunmaya yeterli olabilmektedir. Platon (1962), "her toplumda yönetim kimde ise güçlü odur. Her yönetim, kanunlarını işine geldiği gibi koyar. Demokratlar demokrasiye uygun kanunlar, zorbalar zorbalığa uygun kanunlar, ötekiler de öyle" (s.17-18) demektedir.

İç politikada toplumun temel hak ve özgürlüklerinin kısıtlandığı, vatandaşlar üzerinde süreklilik arz eden kontrol mekanizmalarının var olduğu¹, sivil toplum anlayışı yerine askeri/polis gücünün hemen hemen her kurumunda hissedildiği bir devletin uluslararası politik anlayışı da bu durum ile paralellik gösterecektir. Söz konusu eğilim, siyasal rejim türünün bir yansıması olarak doğal bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Siyasal elitlerin ülke içinde almış oldukları kararların dış ilişkileri etkileme olasılıkları yüksektir. Egemenliğin vermiş olduğu hakların kullanımı olarak görülebilecek iktidarların kimi icraatları, diğer devletler tarafından kendi egemenliklerine tehdit olarak algılanabilmektedir. Atina ve Sparta arasında geçen Peloponnesos Savaşlarında Thucydides, savaşın en büyük nedenini, “Atina’nın yükselen gücü ve Sparta’nın bunu kendisine tehdit olarak algılaması” olarak vermiştir. “Hegemonik Savaş Teorisi” olarak adlandırılan bu yaklaşım, orantısız olarak bir devletin gücünün yükselmeye başlamasının hegemon devlet ile gücü yükselen devlet arasında çatışmaya neden olacağı iddiasına dayanmaktadır. (Gilpin, 2017: 426).

Demokratik ülkelerin ulusal güvenlik stratejilerini oluştururken askeri ve siyasal olguların yanı sıra en çok dikkate alacakları konular, toplum, çevre, sağlık, insan hakları gibi olgulardır. Söz konusu olguların büyük bölümünün çerçevesi evrensel norm ve kurallarla çizilmiştir. Dolayısıyla, ulusal güvenlik stratejilerinin uluslararası hukuk belgelerini de dikkate alması gerekmektedir. Güvenlik stratejilerinin toplumsal boyutu *sosyoloji anabilim dalının* temel ilgi alanıdır. Dolayısıyla ulusal *güvenlik hukukunun sosyoloji* ile ilişkisi irdelenecektir.

1.2.Ulusal Güvenlik Hukuku ve Sosyoloji

Sosyoloji ile siyasal bilimleri tek bir çatı altında incelemeye alan yazarlar olsa da devletin siyasal ve bürokratik mekanizmasından ziyade, toplumsal yapı ve grup olgusu üzerinde duran sosyoloji bilimini ayrı olarak ele almak gerekecektir.

Garner (1963) “devletin ne kadar yönü ya da belirtisi varsa, o kadar siyasal bilim mevcuttur denebilir. Bu anlamda, sosyoloji, siyasal ekonomi, kamu maliyesi, kamu hukuku, diplomasi, anayasa hukuku da, siyasal bilim olarak adlandırılabilir, çünkü hepsi devlete ait bir nevi fenomenle aslî ya da arızî bir şekilde meşgul olmaktadır.”(s.95) demektedir.

¹Kontrol toplumunun oluşumu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz.” Foucault, M., (1982). “The Subject and Power” *The University of Chicago Press, Critical Inquiry*, Vol. 8, No. 4 (Summer, 1982), pp. 777-795

Ancak, toplumsal cinsiyet, sınıf, tabakalaşma oranı, yoksulluk düzeyi, aile yapılanması, ırk, mezhep, göç gibi olgular bir ülkenin sosyolojik yapısının temel inceleme alanlarıdır ve ayrı bilim olarak sosyoloji altında ele alınmalıdır.

Bir ülke içinde toplumsal sınıflar arası mesafenin düzeyi o ülkenin refah/yoksulluk, demokratik/anti-demokratik yönünün de temel referans noktasıdır. Refah/yoksulluk düzeyini gösteren olgu, toplum içindeki tabakalaşma, işsizlik düzeyi, üretim imkân ve kabiliyetleridir. Söz konusu durumlarda yetersiz kalan bir devlet ekonomik ve toplumsal istikrardan uzaklaşmış ve güçlü bir ulusal güvenlik stratejisi oluşturma konusunda zayıf kalmış olacaktır. Böyle bir durumda devletlerin çoğunlukla dışa bağımlı hale geldikleri savunulmaktadır. Bu durumun uluslararası sisteme yansımaları Immanuel Wallerstein'ın "Dünya Sistemleri Kuramında" görülebilmektedir. Modern dünyanın ekonomik, politik ve kültürel yönünü açıklamaya çalışan Wallerstein, modern dünya sisteminin kapitalist üretim anlayışına dayandığını savunmaktadır, dünyayı, merkez, yarı-çevre ve çevre (*center, semi-periphery, periphery*) olarak ayırmaktadır. Merkezde bulunan küresel kapitalist devletler az gelişmiş olan yarı-çevre ülkeleri, yarı çevre ülkeler de yoksul olan çevre ülkeleri sömürmektedir (Wallerstein, 2004: 11-13). Dolayısıyla, Wallerstein'ın tespitlerine paralel olarak bu tezde söz konusu yoksul devletlerin dışa tamamen bağımlı oldukları ve ulusal güvenlik stratejilerinin de buna bağlı olarak zayıf kaldığı savunulabilir. Zira bir devletin dış politikasının tesiri sahip olduğu bütünsel güç ile doğru orantılıdır. Sosyal, siyasal, ekonomik ve çevresel anlamda güçlü olmak, uluslararası sistemde de devleti güçlü bir konuma sokacaktır. Dünya sistemleri kuramında gördüğümüz üzere, ekonomik ve siyasal olarak zayıf olan devletler, güçlü devletlerin sömürsüne maruz kalmaktadır. Oysaki, bütünsel anlamda gücün tüm bileşenlerinde caydırıcı bir konuma yükselebilmiş bir ülkeyi sömürgeleştirmek veya siyasal anlamda o ülkeyi bastırabilmek kolay değildir. Bu tür bir güce sahip bir devletin düşmanlarından ziyade dostları çok olur. Machiavelli (1958) bunu, "iyi silahlara sahip olunca her zaman iyi dostlar da bulunur" şeklinde özetlemiştir (s.88).

Demokratik/antidemokratik düzeyin göstergeleri ise farklı kültür ve mezheplerden oluşan gruplar arasındaki uzlaşma düzeyi, çatışmanın var olup olmaması, cinsiyetler arası eşitlik düzeyi, aile yapılanması gibi unsurlar olarak sıralanabilmektedir. Ulusal güvenlik stratejilerinin oluşturulmasında bu olguların etkisi son derece büyüktür. Devletler, dış ilişkilerde ortaya koydukları tutum davranışlarına kültürel ve toplumsal

normlarını belirgin bir biçimde yansıtır. Türkiye'nin yakın dönemde Avrupa Konseyi'nin öncülüğünde hazırlanmış olan İstanbul Sözleşmesi'nden² çekilmesinin gerekçesi olarak, İstanbul Sözleşmesi'nin "geleneksel Türk aile yapısını bozucu bir sözleşme" şeklinde değerlendirilmesi olmuştur.³ Söz konusu sözleşmeden çekilmenin uluslararası hukuki sonuç ve etkileri üzerinde yapılan tartışmalar ise kısıtlı kalmıştır. Kadın haklarının (yaşam hakkı dahil) ihlal edildiği haberlerinin yoğun bir biçimde medyaya yansıdığı ve toplumsal düzeyde huzursuzluğa neden olduğu bir süreçte, Türkiye'nin kadın haklarını ve özgürlüklerini geniş çerçevede ele alan İstanbul Sözleşmesi'nden Cumhurbaşkanı Kararı ile çekilmiş olunması ise siyasal ve hukuksal açıdan araştırılması gereken bir başka konudur. Bu tezin dördüncü bölümünde yasama, yürütme ve yargı erklerinin mevcut durumları hakkında genel değerlendirmeler yapılacak, reel politik konjonktür göz ardı edilmeden, normatif açıdan çözüm önerileri üzerinde tartışmalar yürütülecektir.

Toplumda (düşünsel veya fiili) mezhepsel ve kültürel ayrılıklar/çatışmalar ilgili devletin iç politikasına odaklanmasına, dış ilişkilerde verimli ve tutarlı stratejiler yürütememesine neden olabilecek durumlardır. Türkiye'de düşünsel ve fiili olarak süregelen kimi mezhepsel (Alevi sorunu gibi) ve toplumsal uzlaşmazlıklar, ülkenin uzun yıllar boyunca iç sorunlarla uğraşmasını ve bu nedenle uluslararası aktörler tarafından hukuki ve siyasi eleştirilere, kınamalara ve yaptırımlara (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Türkiye aleyhine verdiği kararlar başta olmak üzere) maruz kalmasına neden olmuştur. Sosyolojik olarak göz önünde bulundurulması gereken bu olguların tutarlı ve güçlü bir güvenlik stratejisinin oluşturulması önünde engel oluşturacağı söylenebilir.

Ulusal güvenlik stratejileri üzerinde etkili olan unsurlar yalnızca politik ve sosyolojik değildir. Bir devletin jeopolitik konumu uluslararası ilişkiler açısından en önemli olgular arasındadır. Dolayısıyla bir sonraki başlık altında *ulusal güvenlik hukuku ve coğrafya* arasındaki ilişki değerlendirmeye alınacaktır.

²İstanbul Sözleşmesi için bkz. <https://rm.coe.int/1680462545>

³3 Haziran 2011 tarihinde dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan resmi Twitter hesabından İstanbul sözleşmesinin hazırlanmasına dair duyuruyu şu şekilde yapmıştır: "Kadına Şiddet Artık "İnsan Hakkı İhlali". Sözleşme, Türkiye'nin öncülüğünde hazırlandı." <https://twitter.com/RTErdogan/status/76645089455247361> , sözleşme, 19 Mart 2021 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından Cumhurbaşkanı Kararı ile feshedilmiştir. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/03/20210320-49.pdf>

1.3. Ulusal Güvenlik Hukuku ve Coğrafya

İnsanlar yaşam alanlarını tasarladıklarında, zengin ve demokratik ülkeler, huzurlu kentler, sakin mahalleler ve güvenli evler arzu ederler. Başka bir kente göç etmeyi düşünen birey, ilgili kentin suç oranlarını, demografik yapısını, kültürünü, iklimini, diğer önemli şehirlere yakınlığını ve yaşam olanaklarını göz önünde bulundurmaktadır (zorunlu olarak bir yerden başka bir yere göç eden insanlar bu tanımlamanın dışında bırakılmıştır). Özellikle sınır (serhat) kentlerin güvenlik açısından durumları büyük önem arz etmektedir. Sınır kentlerde süregelen toplumsal istikrarsızlık, çatışma, terör gibi olaylar diğer kentlerde ikamet edenleri tedirginliğe sürükleyecektir. Çocuklarını başka şehirlere eğitim görmek amacıyla gönderen ailelerin, konaklama yerleri olarak güvenli siteler ve huzurlu mahalleler aramaları, komşu daire ve binalarda yaşayan insanların profillerini gözlemlemeye çalışmaları ve zaman zaman kişiler hakkında bilgiler toplama girişiminde bulunmaları, çocuklarının güvenliğinden endişe etmeleri gerçeği ile açıklanabilir. Bireylerin bu hassasiyetleri, uluslararası sistemde analogik olarak birer birey olarak kabul edilen devletlerin anlayışında da kendisini göstermektedir.

Devletler, ulusal güvenlik stratejilerini oluştururken, içinde bulundukları bölgenin durumunu öncelikli inceleme konusu olarak ele almaktadırlar. Komşu ülkelerin yönetim biçimleri, demografik yapıları, doğal kaynak rezervleri, iklimi ve siyasal istikrarları son derece önemli konulardır. Komşu ve yakın bölgelerde olan devletlerin yönetim biçimlerinin birbirlerinden otoriterlik anlamında farklılık göstermesi, nazaran daha demokratik olanın, daha otoriter kurallarla yönetilen devletin vatandaşlarını etkilemesi olasıdır. Demokrasi ve özgürlükler, bir defa farkına varıldığında vazgeçilmesi güç olgulardır. Alexis de Tocqueville (1848), demokrasinin normal işleyişinin sürebilmesi için yapılması gereken olgulardan bir tanesinin, çoğunluğun diktatörlüğünü kıran kurumlar olan, yerel kurumların gücünü yükseltmek olduğunu ve bu durumun “halka özgürlüğün tadını ve özgür olma sanatının inceliklerini tattırdığını” belirtmektedir (s.198). Bireysel özgürlüklerin tadına bir kere varmış bir toplumu baskı altına almak zor olacaktır. Dolayısıyla, otoriter/totaliter devletler güvenlik stratejilerini oluştururken, vatandaşlarını komşu demokratik ülkenin dünya görüşüne yaklaştırmamaya özen göstermektedirler. Güvenlik stratejilerinde altını çizdikleri olgulardan bazıları demokrasinin karalanması, kötü bir yönetim biçimi olarak gösterilmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Çevresinde demokratik ülke bulamayan eski Libya lideri Kaddafi kendisine tehdit olarak gördüğü Batı demokrasisini hedef almış ve bu doğrultuda “Yeşil Kitap”

isimli bir eser yayınlamıştır. Kaddafi bu eserde demokrasiyi, “diktatörlüğün sürdürülme aracı olarak” göstermiştir. “En zalim diktatörlüklerin parlamentoların himayesinde var olduğunu, siyasi partilerin ise diktatörlüklerin çağdaş formu olduklarını” belirterek (Ünal 2002: 60), Libya halkına Batı demokrasisinden ne anlamaları gerektiği hususunda yorum yapmıştır. Batı demokrasisinin kendi coğrafyalarına sirayet etmesini istemeyen otoriter rejimler, vatandaşlarının demokrasi ile ilgili taleplerini, dozunu kademeli olarak artırdıkları şiddetle batırmaya çalışmış, olaylar kontrolden çıkmaya başlayınca birtakım reformlarla isyanları yatıştırmayı düşünmüşlerdir (Buzkiran ve Kutbay 2013, s.149).

Stratejiler üzerinde coğrafyanın etkisi özellikle 2. Dünya Savaşı’ndan sonra belirgin bir biçimde kendini göstermiştir. ABD’nin Sovyetleri çevreleme politikası, Çin Halk Cumhuriyeti’nin Kore Savaşı’na müdahil olması, İsrail’in kurulmasından sonra Arap devletlerinin savaş ilan etmesi, 1958 Irak darbesi sonucu dönemin Türk Hükümeti’nin teyakkuza geçmesi, Soğuk Savaş’ın bitiminden sonra Avrupa Birliği’nin Doğu Avrupa’ya doğru hızlı bir biçimde genişlemesi jeostratejik düşünce kapsamında değerlendirilebilecek olaylardır.

Devletler, komşu ülkelerin yönetim yapılarının yanı sıra, siyasal ve toplumsal istikrarlarını da önemsemektedirler. Komşu bir devlette var olan kargaşa ve terörün kendi topraklarını da etkileyebileceğine dair endişeler, karar alıcıların politikaları üzerinde etkili olmaktadır. Yakın siyasal tarihte meydana gelen Arap isyanlarında Türkiye’nin diğer Arap ülkelere kıyasla Suriye’ye daha fazla önem vermesinin nedeni, Suriye ile olan uzun kara sınırıdır. Bunun yanında Suriye’nin demografik yapısı da Türkiye’nin söz konusu bölgedeki olaylara müdahil olmasının önünü açmıştır.

Coğrafyanın devlet stratejilerini belirlediği bir başka unsur da kara ve deniz alanlarıdır. Ülkesinin denizlerle çevrili olduğu bir devletin güvenlik stratejileri ile denizlere kıyısı olmayan ülkelerin stratejileri farklılıklar içermektedir. Ülkesi okyanuslarla çevrili olan ABD’nin geleneksel izolasyon politikası buna örnektir. Bununla birlikte İngiltere’nin tarihsel olarak kara Avrupa’sında yer alan ülkelere kıyasla daha az tehditler hissetmesi yine coğrafi olgularla açıklanabilmektedir.

Ulusal güvenlik stratejilerinin oluşturulduğu *ulusal güvenlik hukuku biliminin coğrafya* bilimi ile yakından ilişkisi olduğu görülmektedir. Devletlerin güvenlik stratejilerinin farklılık göstermesinin en büyük nedenlerinden bir tanesi ve belki de en

önemlisi coğrafi konumu olarak belirtilebilir. Devletler coğrafyalarını genişletmek, daha verimli alanlar elde etmek, sömürgeler kurmak amacıyla savaşlar gerçekleştirmişlerdir. Devletlerin ortaya koyduğu kimi olayların günümüzde de güvenlik stratejileri üzerinde etkili oldukları söylenebilir. Dolayısıyla, bir sonraki başlıkta *tarih bilimi ile ulusal güvenlik hukuku* arasındaki ilişki irdelenecektir

1.4.Ulusal Güvenlik Hukuku ve Tarih

“Bilesin ki, tarih bilimi çok yararlı ve onurlu bir amacı bulunan önemli bir bilim dalıdır. Çünkü geçmişlerin durumlarını, toplumların, peygamberlerin yaşayışlarındaki, hükümdarların politikalarındaki çeşitli durumları öğretir bize bu bilim dalı.” (İbn-i Haldun, 1977: 4) Tarih biliminin öneminin altını bu sözlerle çizen İbn-i Haldun, “aktarmacı” olarak nitelendirdiği tarih bilimcilerinin aktardıkları bilgilerin aynı zamanda yanlışlarla ve abartılmış haberlerle dolu olduğunu belirtmiştir. Bunun sebebini ise, söz konusu aktarmacıların, toplumların zamanla değişim geçirdiklerini hesaba katmamaları şeklinde açıklamıştır (s.109). Tarih bilimi ve bu bilimin aktarılma biçimi ve arşivler devlet davranışlarını açıklamakta temel başvuru kaynağı olmayı sürdürmektedir. Zira kimi ülkeler (ABD, Fransa, Almanya gibi) tarihte neden oldukları insanlık dramlarını (verilen ülke özelinde sırasıyla, Kızılderi, Tunus ve Cezayirli ve Yahudi katliamları) halen tam anlamıyla kabullenmemektedirler. Uluslararası ilişkilerde devletler dış politika hedeflerini belirlerken, bölgesel ve küresel düzeyde diğer devletlerin tarihi hedeflerini ve bu hedefler doğrultusunda geçmişte uygulamış oldukları politikaları göz önünde bulundurmaktadırlar. Birbirlerinin toprakları üzerinde hak iddia etmiş olan devletler (Yunanistan ve Rusya’nın Türkiye’den toprak talepleri), tarihin uzun dönemlerinde birbiriyle savaşanlar (Osmanlı Devleti- Çarlık Rusya), ekonomik bunalımlar (1973 Petrol Krizi⁴) gibi olaylar, günümüzde de devletlerarası ilişkilerde tedirginlik yaratmaya devam etmektedir. Tarih yalnızca devletlerarası ilişkileri içermemekte, devlet davranışları üzerinde etkili olan tek taraflı eylemleri de önemli bir konu haline getirmektedir. Tek taraflı eylemlerle anlatılmak istenen durum, bir devletin tarihte izlemiş olduğu

⁴OPEC (Organization of Petroleum Exporting Countries – Petrol İhraç eden Ülkeler Örgütü). 1973’te Yom Kippur (Arap-İsrail) savaşında ABD’nin İsrail ordusuna destek vermesine karşılık, OPEC üyeleri petrol ambargosu ilan etti ve savaşta İsrail’e destek veren ülkelere petrol ihraç etmeyeceklerini duyurdular. Bu durum dünya genelinde ekonomik krize neden olmuş, ABD başta olmak üzere, OPEC üyelerinden petrol ithal eden birçok ülkenin kriz ile baş edebilmek için yeni stratejiler geliştirmelerine neden olmuştur (Öztürk ve Saygın, 2017). Bu durum, dış politika ve bütünsel güvenlik stratejileri arasındaki ilişkiye örnek teşkil eder.

politikalar. Bu politikalar, istenmeyen kimi olayların yaşanmasına⁵ da neden olmuşlardır. Ancak, söz konusu olayların baş aktörleri olan devletler, tarihsel olayın muğlak kalmasını tercih edebilmektedirler. Daha açık bir ifade ile İbn-i Haldun'un da altını çizdiği “tarihin yanlış aktarımları” yalnızca toplumsal değişimin hesaba katılmıyor olması nedeniyle değil, devletlerin bilinçli bir biçimde araştırmacıları bu yanlışlıklara yönlendirmesinden de kaynaklandığı söylenebilmektedir. Tarihte devletler eliyle yapılmış kimi trajik olayların (Hitler Almanya'sında yaşanan soykırım, Pol Pot Kamboçya'sında yaşanan katliamlar vb.), günümüzde aynı devletlerce kabul edilmemesi, meşrulaştırılmaya çalışılması, üstünün örtülmesi gibi çabalar, tarih biliminin uluslararası sistemde devlet davranışlarını nasıl yönlendirdiğine dair bir kanıttır. Benzer şekilde, tarihsel olarak kazanılmış veya dünyaya mal edilmiş demokratik ve hukuki olguların da (Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi, Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi vb.) söz konusu devletlerin uluslararası ilişkilerde bu olgular bağlamında misyonlar yüklemelerinin önünü açmıştır. Amerikan halkının Tanrı'nın seçilmiş halkı olduğunu, Amerika Birleşik Devletleri'nin yayılıp genişlemesinin doğal bir hak olduğunu belirten kimi düşünürler (McDougall, 1997: 77-78) Amerikan dış politikasının genel çerçevesini oluşturmaya başlamış kişilerdir.

Tarih bilimi devlet davranışlarını açıklarken yalnızca yaşanan olayları referans almamaktadır. Tarihsel mitler ve semboller, tarihi hedefler, gelenekler bir bütün olarak bu analizin bir parçası olarak önem arz etmektedir. Kimi toplumların, eski rejimlere/yönetimlere özlem duyduklarını veya o yönetimlerin/rejimlerin kendileri için daha “iyi” olduğuna dair inançlarını pratiğe döktüklerini gösteren “yeni/neo” (Neo-Nazizm, Neo-Osmanlılık vb.) sıfatıyla oluşturdukları örgütlenmeler, bunlara örnek olarak gösterilebilir.

Sonuç olarak, ulusal güvenlik stratejileri oluşturulurken tarihte yaşanmış olaylar referans alınmaya devam edilmektedir. Devletlerin algıladığı bölgesel ve küresel tehditler yalnızca tarihsel değildir; iç dinamikler, yönetim biçimi, coğrafi konum gibi olgular bir bütün olarak uluslararası ilişkilerin yapısını ortaya koymaktadır. Ulusal güvenlik hukukunun ve buna bağlı olarak oluşturulan güvenlik stratejilerinin uluslararası politika

⁵Nazi Almanya'sının gerçekleştirdiği Yahudi soykırımı, 1830 itibariyle Fransa'nın Cezayir ve Tunus'u işgali sırasında yaşanan katliamlar örnek olarak gösterilebilir.

ile ilişkisi irdelenmeye ihtiyaç duymaktadır. Bir sonraki başlıkta *ulusal güvenlik hukuku bilim dalının uluslararası ilişkiler bilim dalı* ile ilişkisi ele alınacaktır.

1.5.Ulusal Güvenlik Hukuku ve Uluslararası İlişkiler

Ulusal güvenlik ile uluslararası güvenlik birbirlerini etkileyen, değiştirip dönüştüren olgulardır. Uluslararası güveliğin temelinde ulusal güvenlik olgusunun var olduğu görülmektedir. Bir devletin ülkesinde güvenliği teminat altına alma çabaları diğer devletler ile olan ilişkilerinin de şekillendirici unsuru olmaktadır. Uluslararası antlaşmalar, ittifaklar, bölgesel güvenlik komplekslerinin temel amaçları uluslararası barış ve istikrardan öte, ulusal güvenliği sağlamaktır.

Bir devletin bütünsel güvenliğinin yalnızca bir alanında yaşanabilecek herhangi bir olumsuzluk, bölgesel ve küresel ilişkilerin yönünü de değiştirebilmektedir. İç karışıklık, darbe, devrim, terör olayları, ekonomik krizler, yoksulluk, doğal felaketler, nükleer atıklar/patlamalar, salgın hastalıklar ve benzeri olaylardan bir veya birkaçına maruz kalmış bir ülke uluslararası toplumun da temel odak noktası haline gelebilmektedir. Söz konusu olayların tümünün yalnızca ulusal değil, bölgesel ve küresel tehditler haline gelebilme potansiyelleri yüksektir. Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın kimi istisnalar dışında (BM md.51) saldırı savaşını yasaklaması ile (BM Md. 2/4) Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında kimi bölgesel çatışmalar dışarıda bırakılırsa (Arap-İsrail Savaşları, Kore Savaşı, Körfez Savaşı, Ermenistan-Azerbaycan silahlı çatışmaları, Rusya-Ukrayna Çatışması gibi) devletlerarası silahlı çatışmaların yaşanmıyor olması uluslararası toplumun güven içinde olduğu anlamına gelmemektedir.

BM'nin saldırı savaşını yasaklamış olmasının çıktıları tartışmaya açıktır. Özellikle bölgesel çatışmalarda, Soğuk Savaş döneminin iki büyük aktörü olan ABD ve Sovyetler Birliği'nin (SSCB) önemli roller oynadıkları görülmektedir. İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden hemen sonra 1950'de başlayan Kore Savaşı'nın tarafları olan Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) ve Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) dışında ABD, SSCB ve Çin'in müdahaleleri savaşın "gizli öznelerini" ortaya başlamıştır. Gizli öznelerden kastedilmek istenen durum şudur: Suriye'de yaşanan çatışmalar, kimi gruplar ve rejim arasında gerçekleşiyor gibi görünmektedir, ancak bu çalışma Suriye'de birer gizli özne olarak ABD ve Rusya'nın farklı gruplar aracılığıyla savaştığıdır. Dünya'nın çeşitli yerlerinde yaşanan bölgesel çatışmalar BM Antlaşması'na uymak zorunda olan devletlerin savaşlarda gizli özneler olarak yer almalarına olanak sağlamıştır. Özellikle

Arap isyanlarının başlamasıyla beraber, BM Güvenlik Konseyi'nin de daimi üyeleri olan ABD, İngiltere, Fransa gibi ülkeler bu isyanların dolaylı birer parçası olmuşlardır. BM Güvenlik Konseyi'nin burada vurgulanmasının nedeni, uluslararası barışın ve güvenliğin tehdit altında olduğuna karar veren (BM md.39) uluslararası hukuki bir organ olmasından dolayıdır. Uluslararası barışın ve güvenliğin tehdit altında olduğunu saptayan organın daimi üyelerinin bölgesel çatışmalarda “gizli özneler” olarak aktif rol almaları BM Antlaşması'nın yorumunu tartışmalı hale getirmektedir. BM'nin Soğuk Savaş döneminde çatışmaları engelleyip engelleyemediği konusu da üzerinde durulması gereken bir olgudur. 1962 Küba Krizi'ne kadar⁶ ABD'nin SSCB'ye karşı nükleer güç kullanma ihtimali ve politikalarının SSCB'nin ikinci vuruş gücüne ulaştığının anlaşılmasıyla rafa kaldırılmış ve böylece taraflar arasında sıcak bir savaş ihtimali son derece zayıflamıştır (Morgan 2003, s. 58-59). Burada savaşı önleyen olgunun BM Antlaşması'ndan ziyade, nükleer tehdidin oluşturduğu karşılıklı yok olma olgusu olduğu öne sürülmektedir. Ulusal güvenliklerini sağlamak adına, silah teknolojilerini geliştiren iki süper güç, ortaya koydukları silahlanma yarışı ile uluslararası barışı demokratik norm ve kurallarla değil, korku ve endişenin hâkim olduğu temeller üzerine inşa etmişlerdir. Barış ortamı, istenildiği için değil ancak, zorunlu olduğu için sürdürülmüştür.

Devletler güvenlik stratejileri oluştururken, yukarıda bahsedilen bütünsel güvenliğin tüm unsurlarını bu sürece dahil ederler. Bunun yanında, ulusal güvenlik stratejilerinde rol alan karar alıcıların önemi de göz önünde bulundurulması gereken diğer bir unsurdur. Güvenlik stratejileri, devletin karar alıcılarının danıştığı ve alanında uzman kişilerce oluşturulmakta ve sunulmaktadır. Güvenlik stratejisini oluşturan kişilerin eğitimi son derece önem arz etmektedir. Bu kişilerin ulusal güvenlik hukuku alanında yetiştirilmiş uzman kişiler olmaları, daha rasyonel ve hukuki stratejilerin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır. Bir sonraki başlıkta ulusal güvenlik alanında uzman kişilerin yetiştirilmesi, ulusal güvenlik hukuku eğitiminin önemi ve bu eğitimin sürdürülme yöntemleri üzerinde durulacaktır.

Tezin bu bölümünde açıklandığı üzere, ulusal güvenlik hukuku söylemi, çeşitli bilimsel disiplinler arasındaki çok yönlü bağlantıları aşarak, devlet güvenliğinin korunmasında kapsamlı ve bütünleştirici bir yaklaşımın zorunluluğunu göstermektedir.

⁶Küba Krizi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Armaoğlu, F. (2010), 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Alkım Yayınevi, İstanbul s.722-736

Bu disiplinlerarasılık, çağdaş uluslararası sistemlerin çok çeşitlilik arz eden çerçevesi içinde bir devletin güvenliğini etkileyen çok sayıda faktörü ele almak için geleneksel disiplin sınırlarını aşan güvenlik stratejilerinin gerekliliğinin altını çizdiği için çok önemlidir.

Ulusal güvenlik hukuku siyaset bilimi, sosyoloji, coğrafya, tarih ve uluslararası ilişkiler ile derinden iç içe geçmiştir. Bu disiplinlerin her biri, etkili güvenlik politikalarının oluşturulması için gerekli olan vazgeçilmez içgörülere katkıda bulunur. Örneğin, ulusal güvenlik hukuku ve siyaset bilimi arasındaki bağlantı, bir devlet içindeki yönetim yapılarının güvenlik stratejisini nasıl önemli ölçüde etkileyebileceğini açıklamaktadır. Sosyolojinin sosyal yapılar, kültürel normlar ve demografik değişimlere ilişkin kavrayışları, küreselleşmiş bir dünyada giderek daha fazla önem kazanan iç güvenlik sorunlarının anlaşılmasında hayati önem taşımaktadır. Coğrafi değerlendirmeler, güvenlik kararlarını etkileyen siyasi ve sosyal dinamikleri kapsayacak şekilde salt fiziksel sınırların ötesine uzanırken, tarihsel bağlamlar da çağdaş politikaları ve stratejik yönelimleri şekillendirmektedir.

Bu tezde ifade edildiği şekliyle güvenliğe bütüncül yaklaşım, güvenliğin sadece askeri boyutlarını değil aynı zamanda ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel boyutlarını da kapsayan bir anlayışı savunmaktadır. Bu alanların herhangi birindeki kırılganlıkların kabul edilmesi, ulusal istikrar üzerinde derin etkileri olabileceğinden çok önemlidir. Bu kapsamlı bakış açısı, ulusal güvenlik hukukunun bir devletin hem iç hem de dış pertürbasyonlara (sistemdeki küçük değişiklikler veya bozulmalar) karşı dayanıklılığını sağlamadaki önemli rolünü vurgulamaktadır.

Ayrıca, bir devletin yönetim tarzı, uluslararası duruşunu ve güvenlik stratejisini önemli ölçüde etkiler. Demokrasiler ve otoriter rejimler arasındaki öncelik farklılığı, bu rejimlerin kendi iç politikalarını ve uluslararası davranışlarını yansıtmakta ve ulusal güvenlik hukukunun çeşitli siyasi ideolojilere ve operasyonel bağlamlara uyarlanabilir olması gerekliliğinin altını çizmektedir. Anlaşmalar ve sözleşmeler de dahil olmak üzere uluslararası yasal çerçeve çok önemli olmakla birlikte, genellikle güçlü devletlerin stratejik çıkarlarına tabidir ve bu da uygulama ve tutarlılık konusunda zorluklara yol açar. Bu nedenle ulusal güvenlik hukuku bu uluslararası etkiler ve jeopolitik değişimler karşısında yetkin olmalıdır.

Ulusal güvenlik hukukunun temel önemi, farklı değerlendirmeleri tutarlı ve etkili güvenlik stratejileri halinde sentezleme kapasitesinde ortaya çıkmaktadır. Politika yapıcılara ve stratejistlere kapsamlı ve meşru tedbirlerin uygulanması için gerekli teorik ve yasal çerçeveleri sunar. Bu alandaki titiz bir eğitimin sağladığı öngörü, potansiyel tehditlerin öngörülmesi ve azaltılması, dolayısıyla ulusal istikrarın sağlanması ve uluslararası barışa katkıda bulunulması için vazgeçilmezdir.

Tezin ilk bölümündeki bu kapsamlı inceleme, sadece ulusal güvenlik hukuku için gerekli olan temel teorileri ve ilişkileri anlamak için zemin hazırlamakla kalmıyor, aynı zamanda belirli eğitim stratejileri ve politika önerileri üzerine sonraki tartışmalar için de zemin hazırlıyor. Geleceğin hukukçularını ve politika yapıcılarını ulusal ve uluslararası güvenliğin belirsizlikleriyle ustalıkla başa çıkabilecek şekilde hazırlayacak, alanın kendisi kadar geniş kapsamlı ve disiplinler arası eğitim programlarına duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE STRATEJİSİ: KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde geleneksel ve eleştirel güvenlik teorileri ulusal güvenlik hukuku çerçevesinde ele alınacak olup, uluslararası ilişkiler teorilerinin kapsamlı bir açıklaması yapılmayacaktır. Bu bölümde ele alınacak uluslararası ilişkiler teorileri salt bir teorik okumadan kaçınarak, uluslararası politikada örnek olaylar üzerinden değerlendirilecektir. Buradaki amaç, tezin ana temasının dışına çıkmadan ulusal güvenlik hukukunun önemini teorik çerçevede ele almaktır. Ulusal güvenlik hukuku, klasik ve eleştirel teoriler perspektifinden kavramsal olarak açıklanacaktır. Teorik çerçevenin ardından, ulusal güvenlik, ulusal güvenlik hukuku, strateji, ulusal güvenlik stratejisi ve politikası kavramları ele alınacaktır.

2.1.Güvenlik

Güvenlik, diğer insanlarla ilişkide düzen ve öngörülebilirliği işaret eder. Güvenlik kavramı, çatışmasız bir çevre-toplum-devlet ile yakından ilgilidir, “barış” durumunu açıklamaktadır (Brauch 2008, s.2). Geleneksel güvenlik anlayışına göre, tek başına (izole) olarak yaşayan bir insanın güvenlik endişesi taşımayacağı ileri sürülmektedir. Issız bir adada tek başına yaşayan Robinson Crusoe’un da bu nedenle adaya Cuma isimli birey gelene kadar güvende hissettiği savunulmaktadır (Jackson-Peer 2011, s.15). Güvenlik olgusunun iki insanın bir araya gelmeye başlaması ile ortaya çıktığı fikrini savunan düşünürler, Robinson’nun Cuma’dan önce doğaya karşı bir güvensizlik hissetmediğini veya doğadan gelecek tehditlerin öngörülebilir olduğunu varsaymışlardır. Bu düşünce bizi, realist bakış açısıyla, insan doğasının ve davranışlarının öngörülmez ve güvenilmez olduğu gerçeğine götürmektedir. Yine bu düşünce bizi realizmin geleneksel çerçeveye sıkışmış güvenlik anlayışına götürmektedir. İzole yaşamda güvensizlikten uzak olan bireyin, başka bir insanla oluşturduğu etkileşim sonucunda hissetmeye başladığı güvensizlik tek taraflı bir güvensizlik değil, karşılıklı ve dinamik bir olgudur. Bireylerin düşünce dünyası üzerinde oluşup yükselmeye başlayan toplum ve devlet mekanizmalarının da benzer yöntemleri izlemeleri beklenen bir sonuçtur. Buradaki diyalektik etkileşimin nasıl geliştiğini anlamak için, bireyden başlayıp devlet düzeyine erişen mekanizmanın nasıl işlediğini açıklamak önem arz eder. Devleti toplum, toplumu

da bireyler üretmekte ve beslemektedir. Sosyal bir varlık olan birey, toplumsal bir yaşam ihtiyacı gütmektedir. İki kişinin bir araya geldiği yerde ise sosyal bilimler olgusu ortaya çıkar. İki kişinin olduğu yerde siyaset, yönetim, psikoloji gibi kavramlar anlam bulmaya başlar. Böylece birlikte yaşam perspektifi doğrultusunda bireylerin uzlaşma anlayışı gelişir veya çelişen çıkarlar nedeniyle çatışmalar meydana gelir. Böyle olunca bireyler birbirlerine karşı kendilerine birtakım sınırlar çizip kurallar koymaya başlarlar. Bu esnada hukuk olgusunun temelleri atılır. İki kişilik birliktelik giderek artar ve aile-kabile gibi olgular meydana gelmeye başlar. Hiç kimse konulan kuralları çiğneme hakkına sahip olmamaktadır. Çünkü karşılıklı bir anlaşma ile bir grup veya bir aile kültürü ve disiplini oluşmaktadır. Kuralları çiğneyene karşı anlaşma bozulur ve gruptan atılır. Gruptan atılan kişi farklı oluşumlar meydana getirir veya herhalde mevcut olan başka bir grup oluşumun içine girer ve daha önce orada konulan kurallara bağlılığını bildirir. Ortaya konulan bu kısa anlatının amacı, devlet ve birey davranışlarının son derece benzer olduğunu göstermektir. Uluslararası sistemde tek başına olacak bir devletin davranışı ile (bu söylem varsayımsaldır ve teorik olarak tezin burada neyi anlatmaya çalıştığını tahayyül etme amacı gütmektedir), uluslararası sistemi başka devletlerle paylaşan bir devletin davranışlarının aynı sonuçları doğurması beklenemez. Bireyden başlayıp devletin oluşumuna doğru ilerleyen süreç üzerinden anlatılan güvenlik, bir düzeyden diğer bir düzeye aktarılan değil, ancak etki eden bir olgudur. Daha açık bir ifade ile bireyler, güvensizlik duygusunu veya durumunu oluşturdukları üst otoritelere(aile-kabile-devlet) devredip kendileri mutlak bir güvenliğin içine girmemektedirler. Güvenlik, önceden yalnızca bireyler ile ilgili iken, oluşturulan bir üst otorite ile, hem bireylerin hem de otoritenin konusu olmaya başlamaktadır. Bu olgular, uluslararası ilişkiler literatüründe birim-düzey olarak ele alınmaktadır. Sistemik düzeyde güvenlik, tüm uluslararası toplum bağlamında ele alınır. Bu sistemin istikrarı ve öngörülebilirliği genellikle hakim güç yapısıyla (tek kutuplu, iki kutuplu veya çok kutuplu) bağlantılıdır. Waltz (2015) gibi teorisyenler, devletleri statükoyu değiştirmeye çalışmaktan caydıran net güç dengesi nedeniyle iki kutuplu bir sistemin genellikle daha istikrarlı ve dolayısıyla daha güvenli olduğunu öne sürmektedir. Bu makro düzeydeki görüş, küresel güç dağılımlarının devlet davranışlarını nasıl etkilediğini ve genel güvenlik paradigmasını nasıl şekillendirdiğini açıklamaya yardımcı olur.

Odak ulusal düzeye kaydıldığında, güvenlik belirli devlet politikaları ve eylemleriyle yakından bağlantılı hale gelir. Bu analiz, devletlerin iç ve dış baskılara nasıl yanıt

verdiklerini ve güvenlik stratejilerini buna göre nasıl şekillendirdiklerini vurgular. Devletler algılanan tehditlere karşı ittifaklar kurabilir veya askeri yeteneklerini geliştirebilir; bu da ulusal çıkarlar, yetenekler ve stratejik kültür arasındaki doğrudan bağlantıyı yansıtır (Snyder, 2007). Bu seviye, farklı devletler arasındaki güvenlik politikalarındaki farklılıkların derinlemesine incelenmesine olanak tanıyarak, her devletin tehditleri algılama ve bunlara tepki verme biçimlerinin benzersiz olduğunu vurgular.

Analiz düzeyini bireylere indirgeyerek güvenlik, algıları ve eylemleri ulusal güvenlik politikalarını doğrudan etkileyen kilit karar vericilerin rolleri üzerinden incelenebilir. Örneğin bilişsel dış politika teorisi, liderlerin kişisel deneyimlerinin, değerlerinin ve psikolojik profillerinin savaş, barış ve uluslararası işbirliği konusundaki kararlarını önemli ölçüde etkilediğini savunur (George, 1993). Bu bakış açısı, bireysel aktörlerin daha geniş ulusal ve sistemik bağlamlar içindeki öneminin altını çizmektedir.

Singer (1961) farklı düzeyler uluslararası ilişkilerin farklı yönlerini aydınlattığı ve devletler arasında güvenlik, çatışma ve işbirliğine dair farklı yorum ve anlayışlara yol açtığı için, akademisyenlerin analiz düzeyi seçimlerinin farkında olmaları ve bu konuda bilinçli davranmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Singer'ın tartışması, farklı analiz düzeylerinin seçilmesinin nasıl farklı sonuçlara yol açabileceğini ve birden fazla düzeyin entegre edilmesinin uluslararası olguların daha kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını nasıl sağlayabileceğini göz önünde bulundurmanın önemini vurgulamaktadır. Analiz düzeyi sorununa yapılan bu vurgu, teorik gelişim ve uluslararası ilişkilerin aşırı basitleştirilmiş veya önyargılı yorumlarından kaçınmak için çok önemlidir.

Güvenliğin etki alanı genişledikçe, odak noktası da değişmeye başlamaktadır. Farklı teorik yaklaşımlarda güvenliğin ne olduğuna dair uzlaşmış bir açıklama olmasa da, güvenliğin, temel değerlere yönelik tehditlerden özgür olmak anlamına geldiği üzerinde genel bir görüş hakimdir (Baylis 2008, s.73). Ancak John Baylis'e göre (2008), güvenliğin odak noktasının hangi birim-düzye olacağı üzerinde ortak kanı mevcut değildir (s.73). Bu ayırım, bizleri geleneksel ve eleştirel güvenlik teorilerine götürmektedir. Bir sonraki başlıkta, ulusal güvenliği ön plana çıkaran realist düşünceden, toplumsal güvenliğe işaret eden diğer güvenlik teorilerine kadar uluslararası ilişkiler literatüründe hakim güvenlik teorileri kısaca ele alınacaktır.

2.2.Güvenlik teorileri

2.2.1. İdealist / Liberal güvenlik yaklaşımı

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra dünya barışının korunmasına yönelik atılan adımların düşünsel altyapısını oluşturan yaklaşım idealist yaklaşımdır. Bu teorinin felsefi anlamda öncüsü kabul edilebilecek olan Immanuel Kant (2020), “Ebedi Barış Üzerine Felsefi Bir Tasarı” isimli eserinde dünyada çatışmaların hangi şartlarda sonlanabileceğini ve sürekli bir barışın nasıl sağlanabileceğini araştırmıştır. Kant (2020) bu çalışmasında, yürütme ve yasama güçlerinin birbirinden ayrıldığı cumhuriyetçi anayasalara sahip ulusların barışı koruma ihtimalinin daha yüksek olduğunu, çünkü savaşın maliyetini üstlenen vatandaşların çatışmaları daha az destekleyeceğini savunmaktadır (Kant, 2020). Ayrıca, küresel bir süper devlet oluşturmada egemen ülkeler arasında barış ve işbirliğini sağlamak için özgür devletler federasyonu - gönüllü uluslar birliği - önermektedir (Kant, 2020). Ayrıca Kant, karşılıklı anlayış ve saygı yoluyla barışı teşvik ederek, tüm yabancıların bir başkasının topraklarına geldiklerinde düşmanlıkla karşılaşmama hakkını öneren “evrensel misafirperverlik”(universal hospitality) kavramını ortaya atar (Kant, 2020). Savaş eğilimlerinin sürdürücüsü olarak gördüğü daimi ordulara karşı çıkar ve barışı desteklemek için bunların kaldırılmasını önerir. Ayrıca Kant, saldırganlığı ve çatışmayı teşvik ettiği için ülkelerin dış işlerine bağlı ulusal borçlardan kaçınmaları gerektiğini savunur (Kant, 2020).

İdealist teoriye göre, uluslararası sistemde çatışmayı ve güvensiz ortamı sonlandırabilmek için tüm toplumların birlikte hareket etmesi gerekmektedir. Doğal olarak birlikte hareket eden grubun dışında herhangi bir aktör kalmadığında tehdit de ortadan kalkmış olacaktır. Birinci Dünya Savaşından sonra kurulan Milletler Cemiyeti (MC), dünya barışının korunması misyonunu üstlenmekteydi. Ancak, savaşın kazananları tarafından kurulan bu örgüt, ağır yaptırımlara maruz bırakılan kaybeden devletlerin kayıplarını telafi etme girişimlerine engel olamamış, çoğu zaman MC üye ülkeleri bu girişimlere sessiz kalmıştır. ABD, MC'nin kuruluşunda öncü rol oynamasına rağmen, ABD senatonun vetosu sonucunda cemiyete üye olamamıştır. MC'nin başarısızlığı ve yenik ülkelerin faşist yönetimlerin eliyle uluslararası politikada agresif tutumları dünyayı ikinci bir savaşa sürüklemiştir.

İkinci Dünya Savaşından sonra kurulan Birleşmiş Milletler sistemi, Milletler Cemiyeti sisteminin açıklarını kapatmış ve MC'ye nazaran daha başarılı olmuştur. BM

Şartı ile, dünya barışının sağlanmasına yönelik hukuksal adımlar atılmış ve bu adımların denetimi BMGK'nin yetkisine verilmiştir. Uluslararası sistemde BM, bir dünya hükümeti modelini yansıtmaktan uzaktır. Ancak, BM Şartı'na aykırı davranmanın (özellikle egemenlik ihlali, saldırı gibi durumlar), BMGK'nin olası yaptırımlarıyla karşılaşma sonucunu doğurabilmesi gibi unsurlar, BM'yi üst bir otorite modeline yakınlaştırmaktadır. BM'nin gerek Genel Kurul gerekse de BMGK eliyle uygulayabildiği siyasi ve askeri yaptırımlar, devletlerin iç hukuklarını da etkilemektedir. BM Şartı ile uyumsuz olabilecek ulusal kanunlar, uluslararası düzeyde hukuka aykırı olarak değerlendirilebilmektedir. Bu nedenle ulusal kanunların, BM Şartı ile uyumlu olması, uluslararası alanda meşru ve hukuki bir aktör olabilmenin en önemli şartlarından biridir. Tezin dördüncü bölümünde Türkiye'de kanunların ve anayasanın BM Şartı ile ne düzeyde uyumlu olduğu ayrıntılı bir şekilde incelenecektir.

Siyasal liberalizmin öncü isimlerinden olan John Locke, bir üst otoritenin var olmadığı doğa durumunu siyaset biliminin anarşi yaklaşımından farklı bir şekilde ele almaktadır. John Locke, doğal yaşam döneminde çatışma ve kaosu olmadığını, bireyin huzur ve mutluluk içinde, özgür birer insan olarak yaşadığını, bir doğal hukuk kuralının geçerli olduğunu dile getirmiştir. Locke'un (1823) doğa dönemi tasvirinde bir üst otoritenin var olmaması, korku ve kaosa neden olan anarşik bir sistemin varlığına işaret etmemektedir (s.107). Locke'a göre insan doğası iyidir, bu nedenle insanın iradesini yönlendirebilecek, iyiyi ve kötüyü ayırt etmesini sağlayabilecek bir üst otoriteye ihtiyacı yoktur, ancak toplumsal yaşamda kimi durumlar için insanların birtakım yetkilerini bir üst kuruma aktarmalarına ihtiyaç vardır.

J. Locke'un doğa durumundaki anarşi yaklaşımı ile uluslararası sistemde liberal anarşik yaklaşım arasında benzerlikler olduğu görülmektedir. Doğası iyi olan insanın üst bir otoritenin olmadığı bir durumda bile anarşi içinde bir düzeni sürdürebilme kabiliyetine sahip olduğu düşüncesi öne çıkmaktadır. Bu nedenle, John Locke'un anarşi yaklaşımı, uluslararası anarşik sistem ile ulus-altı anarşik durumu birbirine en fazla benzeteabilen yaklaşım olduğu öne sürülebilir. Buradaki benzerlik anarşinin kaos değil ancak bir düzeni ifade etmesinden ileri gelmektedir. Hobbes'ın anarşik doğa durumu tasvirinde kaos hakim iken, Locke'un anarşik doğa durumu tasvirinde huzurun ve barışın hakim olduğu bir düzen vardır. Uluslararası anarşik sistem de, bir korku ve kaos durumuna değil ancak bir düzene işaret etmektedir.

Locke açıkça şöyle demektedir:

“Doğa durumunun kendisini yöneten ve herkesi yükümlü kılan bir Doğa yasası vardır: ve bu yasa olan akıl, kendisine danışmak isteyen tüm insanlığa, herkesin eşit ve bağımsız olduğunu, hiç kimsenin bir başkasına yaşamı, sağlığı, özgürlüğü ya da mülkiyeti konusunda zarar vermemesi gerektiğini öğretir” (Locke, 1823).

Bu tasvir, kaos ve çatışmadan ziyade uyumlu bir varoluşa işaret etmekte ve merkezi bir otoritenin yokluğunun kaçınılmaz olarak düzensizliğe yol açacağı fikrine meydan okumaktadır.

Düşünsel temellerini siyasal liberalizmden alan liberal kurumsalcılık, devletlerin dış politikalarında, siyasi veya ticari uluslararası örgütler bünyesinde bir araya gelebilecekleri, ittifaklara dâhil olabilecekleri ortak çıkarlara dayalı karşılıklı bağımlı ilişkiler kurma eğiliminde olduklarını ileri sürmektedir (Keohane ve Nye 2015). Liberalizmin siyasal düşünce literatüründe doğası gereği iyi olan “insan” olgusunun liberal kurumsalcılık teorisindeki karşılığı “devlettir.” Başka bir ifade ile, siyaset biliminde liberalizm bireyi odağına alırken, uluslararası ilişkilerde neoliberal kurumsalcılık devletleri ve uluslararası sistemdeki diğer aktörleri merkeze alır. Devletler, özellikle ekonomik saikler nedeniyle son derece maliyetli olabilecek savaş ve çatışmalardan uzak dururlar. Savaşa ve çatışmaya gidebilecek gerilimli bir sürecin bile ekonomi üzerinde olumsuz etkilere neden olması durumu, devletleri ekonomik krizlerden kaçınma adına olabildiğince sağduyulu davranmalarına yönlendirmektedir. Sistemin ana aktörü olan devletler, herhangi bir ittifak ve ilişkide elde edeceği mutlak kazançlarını önemsemektedir (Baylis, Smith ve Owens 2021: s.209).⁷ Dış politik hamleler askeri olmaktan ziyade, serbest ticaret ve normlar çerçevesinde vuku bulmaktadır. Ulusal güvenliğine tehdit hissetmenin sonucu silahlanma yarışı olmayacaktır. Öyle ki silahlanma yarışı son derece maliyetli bir süreçtir ve devletlerin bu politikadan uzak durmalarına yeterli bir sebeptir. Avrupa Ekonomik Topluluğu ile bir üst hukuk normu etrafında birleşen ve zamanla sayıları artan devletlerin iç hukuklarını da bu hukuk normu çerçevesinde değiştirip dönüştürmeye veya yakınlaştırmaya başladıkları gözlemlenmiştir.

⁷Not: Hasan Basri Yalçın, Hüseyin Alptekin, Volkan Uzundağ, Erhan Baltacı ve Mehmet Sabri Akgönül’ün çevirisini yaptığı bu kitabın Tim Dunne tarafından yazılmış ilgili bölümünde neo-liberal kuramın mutlak kazanç kavramına değinilmemiş, kazançların eşit dağılımı ifadesi kullanılmıştır. Ancak liberal kurumsalcılık düşüncesine göre, kazançların eşit dağılımında ziyade tarafların asgari düzeyde kazanç elde etmiş olduğu mutlak kazanç kavramı ön plana çıkmaktadır. Bilgi için bkz. (Balta 2018, s.140)

2.2.2. Realist güvenlik yaklaşımı

Ulusal güvenlik stratejilerinin en büyük amacı, bir ülkenin sınırları etrafında ve ülke içerisinde algılayabileceği olası tehditlere karşı hazırlıklı olmasını, ekonomik, askeri, siyasal anlamda bölgede etkin olmasını, dolayısıyla aleyhine gelişebilecek güç geçişlerinin önlemini almasını; organize suç örgütlerine, küresel terörizme karşı politikalar geliştirmesini sağlamaktır. Hukuksal zeminde, iç ve dış politika oluşturma gereksinimi ve arzusunun, bir devletin meşru ve hukuka uygun yollarla uluslararası sistemde gücünü koruma ve bu gücünü artırma isteği ile paralellik gösterdiği söylenebilir. Asıl olan hukuka bağlılık, uluslararası norm ve ideallere inanmak değil ancak, gücü maksimize etme arzusu ile hukuku katlanılması gereken bir yöntem olarak görme eğilimidir. Değinilen iddiaların teorik temellerini oluşturduğu söylenebilen realist perspektif açısından bakıldığında, devletler hangi araçları kullanıyor olurlarsa olsunlar (hukuk, yumuşak güç, savaş gibi) nihayetinde ulusal çıkarlarının ve güçlerinin peşinde koşarlar. Nejat Doğan (2014), uluslararası politikanın doğasını kısaca şu sözlerle açıklamaktadır;

“Gerçek ile sanal dünyaların pek de ayırt edilemediği bugün, uluslararası politikada bir şeyi uygulamak kadar uyguladığına inandırmak da önem kazanmaktadır; yumuşak güç ve demokrasi buna iyi bir örnektir. Sonuçta Platon’dan günümüze değin politika bilimi düşüncelerin eyleme yön vermeye çalıştığı bir bilimdir.” (s.375).

Klasik realist kuram temsilcilerinden Morgenthau (1997), uluslararası anarşik sistemde devletlerin güç peşinde olduklarını ve bunun insan doğasında var olan güç arzusundan kaynaklandığını belirtmektedir (s.31). Anarşik sistemde varlığını sürdürebilmeyi askeri gücün artırılmasına bağlayan klasik realist yaklaşım, uluslararası hukukun gittikçe daha fazla anlam ifade ettiği günümüz konjonktüründe ulusal güvenliğin hukuksal yönden zayıf kalmasına neden olabilmektedir. Gücü, temsil kabiliyeti, aktifliği ve adaleti tartışmalı olsa da uluslararası sistemin bugünkü yapısı Birleşmiş Milletler Sistemidir. Bu nedenle uluslararası sistemin en önemli aktörleri olan devletler, askeri güç kapasitelerini artırıp diledikleri yere savaş ilan edemezler. Ancak, var olan bu durum pratik anlamda yanlışlanabilir bir durumdur. Birleşmiş Milletler sisteminde bir devletin diğer bir devlete savaş açabilmesi için, savaşını haklı kılacak hukuksal gerekçelerini de yanında taşıması gerekmektedir. Günümüzde Orta Doğu’ya yapılan müdahaleler, diktatörlüklerin sonlandırılması gayesi, insan hakları ihlallerine sessiz kalmama, demokrasiyi yayma, nükleer silahların üretimine karşı savaş gibi propagandalar ile

meşrulaştırılmıştır. Uluslararası barışın ve güvenliğin sağlanmasını kendine misyon edinen BM sisteminde, Orta Doğu coğrafyasında çatışmaların yıllarca sonlanmaması/sonlandırılmaması incelenmesi gereken bir konudur. Barışın ve güvenliğin sağlanmasından sorumlu olan meşru organ Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin üyelerinin, dünyanın dört bir yanında süregelen çatışmalara dolaylı olarak katkı sağladıkları veya çatışmaların sonlanmasının yolunu tıkadıkları bilinen bir gerçektir. Özellikle Suriye'deki olaylarda BMGK üyelerinin çatışmalarda farklı tarafları desteklemeleri, silah yardımlarında bulunmaları, çatışma bölgelerine asker çıkarmaları, üsler kurmaları, bölgede barışın ve istikrarın sağlanması adı altında, çatışmaların sonlanmamasına hizmet etmekten başka bir işe yaramamıştır. Birleşmiş Milletler Sisteminde dünya barışını ağır bir tehlike altına sokabilecek Rusya- ABD çatışması, başka grup ve siyasi oluşumların eliyle küçük ölçeklerde sürmektedir. İki büyük devlet arasında doğrudan sıcak bir çatışmanın olmaması, Birleşmiş Milletler'in misyonunu başarıyla sürdürdüğüne inanmasına yetmektedir.

Birleşmiş Milletler sisteminde var olan bu tür zayıflıklar, uluslararası hukuk prensiplerinin de görmezden gelinmesine neden olabilmektedir. Bu durum, realist kuram temsilcilerinin, devletlerin ne olursa olsun yalnızca ulusal çıkarları gereğince bir uluslararası örgüt çatısı altında biraraya gelmeye sıcak bakabileceklerine dair açıklamalarını hatırlatmaktadır. Sistemde diğer tüm aktörler, ana aktör olan devletlerin amaçlarına hizmet etmekten öteye gitmeyeceğinin altını çizen realist yaklaşıma göre, uluslararası örgütler, hukuk, norm, ittifak gibi olgular, ulusal çıkarlar için kullanılan olgulardır. Uluslararası anarşik sistemde uluslararası örgütlerin bile en öncelikli amaçları kendi varlıklarını korumaktır (Waltz 2015, s.140). Bu durum demokratik kurum ve kuruluşlara ve demokratik bir anayasa ve kanunlara sahip olan ancak bu kurumları tamamen kendi diktatörlükleri için kullanan⁸ siyasal liderler örneği ile benzerlik göstermektedir.

Realist pencereden bir dış politika ve bir ulusal güvenlik anlayışını oluşturma tam olarak ne anlama geldiği bilinmeyen günümüz siyasetinde, gücü tüm unsurlarıyla bir bütün olarak ele almak önem kazanmıştır. Güç unsurlarının içerisinde askeri kapasite olduğu gibi, hukuki ve demokratik norm ve değerlerin de var olduğunu ve son derece önem arz ettiğini vurgulamak gerekecektir. Pragmatizmin ve normatifliğin kesişim

⁸Hitler'in "demokratik bir seçim" adı altında büyük çoğunluğun oyunu alması

noktası olan bu yaklaşım, uluslararası ilişkilerde bir devletin gücünü anlamlı hale getirebilecek olgulardır.

BM sistemi, soğuk savaş sonrasında değişen dünya siyaseti, Avrupa Birliği Hukuku, Uluslararası Ceza Mahkemesi hukuki gelişmelerle beraber uluslararası hukuk ve siyasette önemli süreçler yaşanmıştır. Bu gelişmeler sonucunda, Küresel ve bölgesel güç mücadelelerinde meşru ve hukuki enstrümanların kullanılması, bir devletin uluslararası sistemde gücünü artırabilmesinin en realist ve rasyonel yolları haline gelmiştir. Zira ulusal çıkar adına yapılacak bir saldırı savaşının bedeli çok ağır olabilecektir.

Yasal yollara doğru bu stratejik kayma, modern uluslararası sistemde askeri çatışmalarla ilişkili yüksek maliyetlere pragmatik bir yanıttır. Savaşa girmek sadece doğrudan ekonomik ve insani maliyetlere yol açmakla kalmaz, aynı zamanda bir ülkenin uluslararası ilişkileri ve itibarı açısından da önemli riskler taşır. Sonuç olarak, devletler uluslararası hukuka bağlılığı ve küresel yönetim mekanizmalarına katılımı, dünya sahnesindeki güçlerini ve etkilerini arttırmak için en etkili ve mantıklı yaklaşım olarak görmektedir.

Franck'a (2006) göre, uluslararası hukuk normlarına güvenmek uluslararası ilişkilerde gücün keyfilliğini azaltan bir istikrar mekanizması sağlar. Ayrıca Simmon (2009) devletlerin karşılıklı kısıtlama ve işbirliğinden fayda bekledikleri için uluslararası hukuk belgelerine bağlı kaldıklarının altını çizmektedir. Dolayısıyla, yasal ve meşru stratejilerin benimsenmesi sadece küresel normlarla uyumlu olmakla kalmaz, aynı zamanda stratejik olarak çatışma potansiyelini en aza indirerek daha istikrarlı ve işbirlikçi bir uluslararası ortamı teşvik eder.

24 Şubat 2022 tarihinde BMGK daimî üyelerinden Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı, uluslararası hukuk nezdinde meşru ve hukuki görülmemiş⁹, Rusya'ya çeşitli ekonomik yaptırımlar uygulanmış (BM, BMGK daimî üyesi Rusya'nın veto yetkisi nedeniyle herhangi bir adım atamamıştır. Rusya'ya yönelik yaptırımlar çoğunlukla Avrupa ülkeleri tarafında gerçekleştirilmiştir) ve savaşın diğer tarafı olan Ukrayna'ya ise askeri teçhizat ve insani yardımlarda bulunulmuştur (Fransa, Almanya, Baltık ülkeleri, Polonya başta olmak üzere Avrupa devletleri bu yardımları gerçekleştirmiştir). Söz konu

⁹<https://news.un.org/en/story/2022/03/1113152>, erişim tarihi, 1 Nisan 2024

bu çatışmanın kuramsal ve hukuki açıdan iki önemli sonucu bulunmaktadır. Birincisi, Uluslararası toplumun Rusya'ya karşı sergilemiş olduğu tutum ve uygulamış olduğu politikalar uluslararası hukukun önemini canlı tutmaktadır. BMGK daimî üyesi olmasından ötürü BMGK'nin yaptırım veya müdahale kararı alabilmesinin önünü tıkayan Rusya, sistemsel düzeyde BMGK'nin işlevsiz kalmasına neden olmuştur. Ancak, sistemsel düzeyde başta Avrupa Birliği olmak üzere, birçok örgütün ve ulusal düzeyde tek tek devletlerin kendi iradeleri ile Rusya'ya yönelik uygulamış oldukları yaptırımlar, bir devletin ulusal çıkar adına uluslararası hukuku hiçe saymasının sonuçlarını göstermektedir. Rusya'nın sergilemiş olduğu agresif tutum, realist kuramcılarının bir kez daha haklı çıktıklarını söylemelerine yetecek bir olaydır. Özellikle saldırı sonrasında Rusya'yı kınamak için toplanan BMGK'nin, Rusya'yı Rusya'nın vetosundan dolayı kınayamamış olması¹⁰, Uluslararası sistemin en üst ve önemli organlarından birinin bir tiyatro grubu olarak adlandırılmasına neden olabilir. Bu durum liberal kurumsalcılık ve İngiliz okulu gibi teorilerin yeni argümanlar üretmelerini veya sistemsel düzeyde daha yapıcı mekanizmalara işaret edebilecek yeni bir kuramsal yaklaşımın oluşmasını gerekli kılmaktadır.

Yıllarca çatışmalara sık sık dönüşen İsrail-Filistin arasındaki gerilimin 7 Ekim 2023 sabahı Hamas'ın İsrail'de gerçekleşen bir müzik festivaline saldırıp sivilleri öldürmeye başlaması ile bir insani krize dönüştü (Euronews, 2023). BM Şartı'nın 51. Maddesine göre, ülkesine bir saldırı gerçekleştirilen ülkenin meşru savunma hakkı söz konusudur. Bunun yanı sıra, ilgili devlet kendini savunurken BMGK'yı bilgilendirmeli ve BMGK çatışmaya el atana kadar, insancıl hukuk çerçevesinden çıkmamalı, karşılık vermede aşırıya kaçmamalıdır. Ancak, bu tezin yazıldığı tarihlerde, İsrail'in iki milyonun üzerinde insanın yaşadığı Gazze Şeridi'ni abluka altına aldığını, bölgenin elektrik, su ve ısınma kaynaklarını kestiğini ve devamında gidebilecek hiçbir yerleri olmayan bu insanları bombalamaya başladığına tanıklık ettik. Hamas gayrimeşruluğunun karşılığında, İsrail'in meşru müdafaa adı altında sergilediği ve binlerce sivil ve çocuğu öldürdüğü ve halihazırda Mayıs 2024 itibarıyla öldürmeye devam ettiği bir diğer hukuk dışılığı Batı toplumu gözlerini kapatmış ve hatta uluslararası insancıl hukuku hiçe sayarak bunu desteklemiştir. Rusya-Ukrayna çatışmasında Batının göstermiş olduğu hassasiyet, İsrail'in Gazze bombardımanında gözlemlenmemiştir. Özellikle, Avrupa

¹⁰<https://www.un.org/press/en/2022/sc14808.doc.htm>, erişim tarihi, 1 Nisan 2024

Birliği'ni temsilen Avrupa Birliği Komisyonu'nun sergilemiş olduğu tavır, üzerine derin analizler yapılması gereken bir tutumdur. Dış politikasını normatif ve barışçı değerler üzerine inşa ettiğini iddia eden Avrupa Birliği'nin, ABD ile İsrail'in sergilemiş olduğu insani trajedinin en büyük itici güçleri olduğuna tanıklık edilmiştir.

2.2.3. İngiliz Okulu yaklaşımı

İngiliz Okuluna göre, uluslararası politika teorilerinde temel  tane yaklaşımın olduğu varsayılır, Hobbesçu (gerçekçilik) yaklaşım, Kantçı (devrimcilik- idealist) yaklaşım ve bunların ortasında duran Grotiuscu (akılcılık) yaklaşım. İngiliz okulu bu üç geleneği sentezleyerek özgün bir ereve sunmaya çalışmıştır (Devlen ve zdamar 2010, s.44). Hobbesçu gelenek, uluslararası sistemin anarşık yapısını ve uluslararası sistemdeki savaş durumunu değişmez bir olgu olarak ele alır. Realist teorinin temel argümanı olan bu yaklaşımın tam karşısında ise Kantçı gelenek yer alır. Kantçı gelenek uluslararası sistemin anarşık yapısını kabul ediyor olsa da, bu yapının değiştirilebileceği ve anarşının sonlanabileceğini savunmaktadır. İki u yaklaşım arasındaki bu tartışmada bir orta yol bulmaya çalışan kimi dşnrlar, Grotiusu geleneğin zerine İngiliz okulu yaklaşımını geliştirmeye başlamışlardır (Wight 1992, s. viii). İngiliz okulu, uluslararası sistemin anarşık yapısını kabul eder, aynı zamanda uluslararası sistemde savaş durumunun da kontrol altına alınabileceğini ne sürer, anarşık yapı realistlerin anladığı biçimde sonsuz değildir, anarşık sistem idealistlerin ne sürdüğü gibi ortadan kaldırılacak bir durum da değildir. İngiliz okuluna göre uluslararası sistem, çatışma ve işbirliğinin birlikte var olabileceği ekonomik ve sosyal ilişkiler barındırır (Bull 1995, s.26). Martin Wight'a göre uluslararası politik teori, devletler arasında tekrarlanan hayatta kalma mücadelesi teorisidir. Fraklı devletlerin daha iyi bir model veya yapıya doğru evrilmesi, ya da tek bir hükümet altında birleşmeleri gibi yaklaşımlar uluslararası politik teorinin doğasına aykırıdır (Wight, 1992).

İngiliz Okulunun uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırdığı en önemli kavram "uluslararası toplum" kavramıdır. Uluslararası sistemlerin belli norm ve değerler temelinde uluslararası topluma evrilebileceği ne srlmştır. Uluslararası sistemlerin, bir uluslararası toplum yapısına nasıl dönüştüğünü ise İngiliz okulu temsilcileri farklı örnek ve olgularla açıklamaya çalışmışlardır. Uluslararası toplumun temel dinamikleri ortak değerleridir. Özellikle Buzan (2001) bir uluslararası toplumdan söz edilebilmesi için ortak dini ve kültürel değerlerin varlığının gerekli olduğunu savunmuştur (s.477).

Ortak kültür ve değerler olmadan, yalnızca ulusal çıkarların, ortak amaçların ve hatta hukukun bir uluslararası toplum yaratmayacağı dile getirilmiştir. Hedley Bull (1995) bunu şu şekilde açıklamaktadır;

“Belirli ortak çıkarların ve belirli ortak değerlerin bilincinde olan bir grup devlet, birbirleriyle olan ilişkilerinde ortak bir kurallar dizisine bağlı olduklarını düşündükleri ve ortak kurumların işleyişini paylaştıkları bir toplum oluşturdıklarında uluslararası bir toplum var olur” (s.13).

Bu argüman için İngiliz Okulu temsilcileri tarafından sunulan örnek olay ise Osmanlı İmparatorluğu ve Avrupa devletleri ilişkisidir. Avrupa’nın bir kısmını ele geçiren Osmanlı devleti, Avrupalı devletlerle ticari ve diplomatik ilişkiler kurmuş, bu ilişkiler ortak kurallar ve kurumların üzerinde inşa edilmiştir. Söz konusu bu yoğun ilişkinin Osmanlı devletini Avrupa toplumunun bir parçası yapıp yapmayacağı üzerinde tartışılmıştır. Ortak dini ve kültürel değerleri temel alan Wight, Müslüman Osmanlı imparatorluğunun, Hristiyan Avrupa toplumunun bir parçası olamayacağını savunmuştur (Little 1995, s.24). Hedley Bull ise, bu ilişkinin gevşek bir ilişki doğurduğunu, Avrupa devletlerinin uluslararası toplumun iç halkasını, Osmanlı Devleti’nin ise uluslararası toplumunun dış halkasını oluşturduğunu savunmuştur (Little 1995, s.24). İngiliz okulu temsilcilerinin Avrupalı devletler ile Osmanlı İmparatorluğu ilişkisi için yaptıkları açıklamalar, Günümüz Avrupa Birliği ve Türkiye ilişkilerinde de kendini göstermektedir. Birliğin içerisinde kendine yer bulamayan Türkiye, tam anlamıyla dışına da çıkamamaktadır. Avrupa Birliği üyelik sürecinde zaman zaman ortaya çıkan Hristiyan topluluğu söylemleri ise İngiliz okulu temsilcilerinden miras kalmış bir söylemdir.

Tezin konusuyla da doğrudan ilgili olan, İngiliz okulunun uluslararası toplumda düzen ve adalet ikileminin üzerinde durmak gerekecek. Uluslararası toplumun amacı, devletlerin bağımsızlığını ve devletler arasındaki ilişkilerin normatif temellerini korumaktır. Burada esas olan durum, uluslararası toplumda devlet egemenliğine dayalı düzeni korumaktır. Ancak değişen uluslararası güvenlik anlayışı, düzenin yanı sıra adaletin de sağlanması gerekliliği ön plana çıkmıştır. Adalet söz konusu olduğunda devlet egemenliğine olan yaklaşım da daha esnek bir yöne doğru değişmektedir. Düzen ve adalet ikilemi, İngiliz okulunda çoğulcu ve dayanışmacı olmak üzere iki farklı anlayışın gelişmesine zemin hazırlamıştır (Buzan 2004, s.4). Dayanışmacılara göre, bir devlet uluslararası düzeni bozmasa bile, kendi vatandaşlarına karşı insan haklarını ihlal ediyorsa

ve adaletsiz ise, uluslararası toplumun bu duruma müdahale etmesi gerekmektedir (Bull 2004, s.8). Bu durum devletin egemenliğine müdahale olarak algılanmamalıdır. Aralarında Hedley Bull'un da bulunduğu çoğulcu anlayışı benimseyen düşünürler ise, uluslararası sistemde devletlerin egemenliğinin esas olduğu, bir devletin içişlerine müdahale ederek uluslararası düzenin sağlanamayacağını, dayanışmacı yaklaşımın ise kendini geliştirememiş bir yaklaşım olduğunu savunmaktadır.

İngiliz Okulunda dayanışmacı ve çoğulcu yaklaşımların ulusal güvenliği doğrudan ilgilendiren konular olduğu görülmektedir. Ulusal güvenliğin sosyolojik ve insani boyutunu bir kez daha gözler önüne seren bu yaklaşımlar, bir devletin ulusal güvenlik stratejileri oluştururken büyük önem vermesi gereken olgular arasında yalnız askeri gücün değil, demokrasi ve insan haklarının da yer alması gerektiğini göstermektedir. Türkiye açısından bu konunun özel bir önemi vardır. Kurumsal olarak demokrasi ile yönetilen Türkiye'nin otoriterleşme eğiliminin ötesine geçmiş olması¹¹, toplumsal kutuplaşmanın ve gerilimlerin tırmanması, siyasal ve toplumsal her türlü muhalefetin bastırılmaya çalışılması gibi durumlar, Türkiye'nin uluslararası sistemde normatif yönünü zayıflatan durumlar olacaktır. Mevcut uluslararası sistemde toplumsal kutuplaşmanın son derece keskin olduğu bir devlette askeri odaklı büyük stratejilerin başarı şansının çok düşük olduğu düşünülebilir.

2.2.4. Sosyal İnşacı Yaklaşım

Uluslararası sistemin yapısına son derece farklı bir bakış açısı kazandıran Nicholas Onuf ve Alexander Wendt, sistemin aktörler ile ilişkisini ve bu ilişkinin tarafları nasıl değiştirip dönüştürdüğünü incelemişlerdir. Yapı ve aktörler (devlet, Uluslararası Örgütler vd.) zaman içerisinde birbirlerini değiştirip dönüştürmektedirler. İnşacı yaklaşıma göre anarşi, devletlerin ondan ne anladığıdır. Wendt (2023), Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur: Güç Politikalarının Sosyal İnşası başlıklı makalesinin sonuç kısmında durumu şöyle açıklamaktadır.

“Bu makale -anarşi devletin onu nasıl adlandırdığıdır görüşünü savunarak- sadece anarşi prensibinden öz-yardımcı kimlik ve çıkar yapısı çıkaramayacağımızı savunarak dünya

¹¹Global Peace Index'in 2021 raporuna göre Türkiye 163 ülke arasında Mali'den hemen sonra Pakistan ve Kuzey Kore'den hemen önce yer alarak 149. sırada turuncu renkte (düşük) gösterilmiştir. İstatistiğe göre Türkiye iki sıra daha gerilediği takdirde kırmızı kategoride (çok düşük) yer alacaktır. Ayrıntılı bilgi için bkz.; Global Peace Index, Measuring Peace in a Complex World. (2021), Institute for Economics and Peace, s.10.

politikasında kimlik ve çıkar oluşumu süreçlerinin göz ardı edilmesinin önemli bir gerekçesini sorgulamıştır” (s.34).

Realist teorinin iddia ettiğinin aksine uluslararası anarşik sistem kalıcı değildir. Sistemin anarşik yapısını oluşturan devletlerin kendisidir ve yine devletlerin kendilerini nasıl konumlandırıdıklarına göre bu anarşik yapı değişir. Teoriye göre, tüm sosyal olgular gibi uluslararası politikada güç, anarşi, iş birlikleri gibi durumlar verili değildir, sosyal olarak inşa edilmiş durumlardır (Wendt 1999, s.29). Uluslararası sistem de tarihsel olarak verili değildir, bir takım norm ve hukuk kuralları üzerinde inşa edilmiştir (Onuf 1989, s.144-145). Burada devletler öncelikle kim olduklarına karar verirler, kimliklerini tanımladıktan (politikalarını, siyasal rejimlerini, kültürlerini gibi) sonra amaçlarını belirlerler. Sistemde var olan devletler ve diğer aktörler sahip oldukları kimlikler, normlar ve kurallar çerçevesinde birbirlerini etkileyerek değiştirip ve dönüştürebilirler. (Wendt 2013, s.23). Devletler ve diğer uluslararası aktörlerin etkileşimi, kimliksel bağlar inşa edilmesine neden olur. Bu etkileşimin sonucunda aktörler arasında normatif bir ilişki meydana gelir. Ortaya çıkan bu normatif ilişki ise, devletlerin birbirlerinin niyetlerinden emin olmadıkları güvensiz uluslararası anarşik sistemi, birbirlerine kimliksel bağlarla yaklaşan aktörlerin var olduğu bir sisteme dönüştürecektir.

Sosyal inşacılık kuramına referans ile devletlerin iç politikalarının ulusal ve uluslararası güvenlik açısından öneminin üzerinde durulması gerekmektedir. Sosyal İnşacıların, dış ilişkilerinde devletlerin kimliklerine yaptıkları vurgu, güvenliğin toplumsal boyutunun önemini ön plana çıkarmaktadır. Devletler kim olduklarına karar verdiklerinde başvurdukları en öncelikli olgu, sosyal ve kültürel yapılarıdır. Bu sosyal ve kültürel yapıların özellikleri, devletlerin uluslararası sistemde demokratik veya otoriter olmalarının üzerinde büyük etkileri vardır. Nasıl ki uluslararası sistemde sistem-aktör etkileşimi iki olguyu değiştirip, dönüştürüyor ise, devletlerin kendi toplumlarıyla olan ilişkilerinde de benzer bir etkileşim gözlemlenebilmektedir. Örneğin, otoriter siyasal kültür anlayışının hâkim olduğu toplumlarda hükümetin de otoriter olması kaçınılmazdır. Zira hükümetin politik sahnedeki en öncelikli amacı toplumun desteğini almak, topluma kendilerini veya kendini kabul ettirmek ve nihayetinde iktidarda kalabilmeyi başarmaktır. İktidarda kalabilme uğruna uluslararası sistemde rasyonel olmayan ve neticesinde devletin ulusal güvenliğini tehlikeye atabilecek politikaların uygulanması olasıdır.

Toplumsal kimi anti-demokratik talepleri, siyasal liderlerin uluslararası hukuku gözardı etmelerine, taraf oldukları anlaşmaları yok saymalarına neden olabilmektedir. 15 Temmuz 2016'da Türkiye'de Fethullahçı Terör Örgütü (FETÖ) tarafından gerçekleştirilen darbe girişiminden ve Türkiye'de artan kadın cinayetlerinden sonra idam cezasının geri getirilmesine dair belirli düzeyde toplumsal bir talep oluşmuş, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan bunları makul, kabul edilebilir ve karşılık bulması gereken talepler olarak değerlendirmiştir¹². Bu yaklaşımın, uluslararası hukuk açısından Türkiye'de kurumsal olarak var olan demokratik mekanizma ile uyumlu olmadığı¹³, böyle bir politikanın uygulanması durumdan AB ilişkilerinde onarılması güç tahribatlara yol açacağı açıktır. Türkiye'nin iç hukuk ve politikalarının uluslararası hukuk metinleri ile ne yönde bir etkileşim içerisinde olduğu tezin üçüncü bölümünde detaylı olarak ele alınacaktır. Burada anlatılmak istenen olgu, birey-toplum-devlet-sistem etkileşimin mikro ve makro analizlerle teorik olarak nasıl algılanması gerektiğidir. Toplumdan gelen anti-demokratik veya demokratik taleplerin iktidarlar tarafından karşılık bulması durumunda, devletler kim olduklarını ve uluslararası sistemde nerede ve nasıl konumlandırılacaklarına karar vermiş olacaklardır.

2.3.Ulusal Güvenlik ve Ulusal Güvenlik Hukuku

Ulusal güvenlik kavramı, bir ülkenin iç ve dış politikasının bileşimlerinin tamamını kapsamaktadır. Ulusal güvenlik denildiğinde, ülke içindeki barış, refah, sağlık, çevre gibi konuları kapsadığı kadar, ülke dışı topraklardaki istikrar, sağlık, çevre, politik ilişkiler ve hukuku da kapsamaktadır. Kısacası ulusal güvenlik hem ulusal hem de uluslararası düzeyde güvenliğin tüm sektörlerinin kapsama alanıdır. Bir devletin ulusal güvenliğinin en önemli ayağı ise dış politikadır. Zira uluslararası anarşik sistemde iç güvenlik, dış politika stratejilerinden etkilenmektedir. Ulusal güvenlik tanımını detaylı vermeden önce dış politika kavramına yer vermek yerinde olacaktır. "Dış politika" terimi birçok şekilde tanımlanmıştır. George Modelski (1962), "Toplulukların diğer devletlerin davranışlarını değiştirmek ve kendi faaliyetlerini uluslararası çevreye uyarlamak için geliştirdiği faaliyetler sistemi" (s.7) olarak tanımlamaktadır. Modelski, tanımı gereği, sadece devletlerin mevcut davranışlarındaki değişimi hedefleyen politikanın dış politikanın temel hedefleri olduğunu vurgulamıştır. Aslında, dış politika hem mevcut

¹²<https://tr.euronews.com/2018/08/01/bes-maddede-idam-cezasi-neden-caydirici-degil-> erişim tarihi, 28 Ağustos 2019.

¹³Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Türkiye'nin iç hukuku arasındaki ilişki için üçüncü bölüme bakınız.

davranıştaki değişimi hem de farklı zamanlarda davranışların devam etmesini içerir. Ulusal çıkarlara hizmet ettiği sürece hem değişim hem de statüko ile ilgilidir (Rana 1969, s.260). Dış politika, devletin, çevresine dolayısıyla diğer devletlere veya diğer oyunculara karşı sergilediği tutumdur.

Modern ulusal güvenlik anlayışı Avrupa’da on yedinci yüzyılda (1618-1648) süren 30 yıl savaşları sonrasında gelişmeye başlamıştır. 1648 yılında Westphalia barışı ile, ulus devletlerin yalnızca içişlerinde değil, aynı zamanda dış ilişkilerinde ve dış güvenliklerinde de egemen ve kontrol sahibi yegane aktörler oldukları fikri oluşmuştur (Holmes 2015, s.17). Westphalia’dan bu yana ulus devletler için ulusal güvenliği koruyabilmenin en etkili yolu askeri güç kapasitelerinin yüksek olmasıydı. Değişen güvenlik anlayışı ile, ulusal güvenlik için askeri gücün dışında, siyasal, ekonomik, çevresel, sağlık gibi diğer birçok unsurun önemi artmıştır. Soğuk savaş sonrası dönemden itibaren, bireyin, toplumun, ekonominin, sınırların, kısaca devletin ülkesini ilgilendiren her konunun bir bütün olarak ele alındığı ve bunlardan birine yönelik hissedilen güvenlik kaygısının devlete yönelik bir tehdit olarak algılandığı bir güvenlik anlayışı ortaya çıkmaya başlamıştır.

Ulusal güvenlik bir devletin ülkesinin tüm bileşenlerini işaret ediyor olsa da güvenliğin devlet, toplum ve birey düzeyinde algılanış biçiminde farklılıklar mevcuttur. Devletin hükümet eliyle algıladığı güvenlik daha makro düzeyde egemenliğin kullanımı ve uluslararası sistemde gücü korumak anlamına gelirken, toplumsal düzeyde dini inançların, kadınların¹⁴ ve diğer toplumsal grupların güvenliği olarak algılanmaktadır. Bireysel düzeyde ise güvenlik, bireyin özgürlüğüne ve yaşam biçimine yönelik her türlü tehditten uzak olması olarak değerlendirilmektedir. Sayılan bu olgular ise, muhtemel bir çıkar çatışmasına neden olabilmektedir. Bu nedenle, eleştirel güvenlik anlayışının hâkim olduğu mevcut uluslararası siyaset düşüncesinde, ulusal güvenliğin ve ulusal çıkarların korunması ve buna yönelik politikaların oluşturulması her zamankinden daha zor olmuştur

Devletin egemenliğini merkeze koyan ulusal güvenlik ve ulusal çıkar anlayışı, uluslararası hukuk ve normların çizmiş olduğu değerlerin uzağında kalmaktadır. Demokrasiye ve insan haklarına vurguyu ön plana çıkaran uluslararası hukuk metinleri

¹⁴Kadınların, adı geçen genel kategoriler arasında yer alıyor olması, kadına yönelik olumsuz politikaların ve olumsuz yargıların evrensel düzeyde tarihsel köklerinden kaynaklanmaktadır.

devletleri, ulusal çıkarlarını korurken, bu çıkarların tek bir aktörü baz alarak değil ancak mikro düzeyde devletin tüm vatandaşlarını ve toplumsal grupları da merkeze alarak politikalar oluşturmalarını tavsiye etmekte ve yaptırım güçlerine paralel olarak bunları dayatmaktadır (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, İnsancıl Hukuk bunlara örnek gösterilebilir). Devletlerin uluslararası normlara uygun politikalar oluşturmaya yönlendirilmesi, ulusal güvenliğin hukuki boyutunu tartışmaya açmaktadır. Bu olgulara referansla ulusal güvenlik hukukunun tanımının yapılması önem arz etmektedir.

Ulusal güvenlik hukukunun temel amacı, iç ve dış politikada oluşturulan ve uygulanan politikaların hukuki dayanağını oluşturmaktır. J. Norton Moore (1973), ulusal güvenlik kararlarının bir dizi bileşeni dikkate alması gerektiğini belirtmektedir. Moore, ilk aşamada, Ulusal hedeflerin neler olduğunu, takip edilmeleri gereken bağlamda gerçekleştirilebilir olup olmadıklarını, eğer gerçekleştirilebilir iseler, ulusal çıkar için bir fayda-maliyet oranında gerçekleştirilebilir olup olmadıklarını, hedeflere ulaştıracak, tercih edilebilir daha uygun alternatiflerin mevcut olup olmadıklarını ve politikalar bir kez seçildikten sonra en etkili şekilde hukuki zeminde nasıl uygulanabileceklerini sorgulamaktadır. Moore'un bu tanımlamasına referansla, ulusal güvenlik politikalarının oluşturulmasında gelinecek nihai sorgulamanın hukukilik olgusu olduğu anlaşılmaktadır. Zira Moore (1973) aynı eserinde, ABD'de, Pentagon kaynaklarında Vietnam savaşının hukuki boyutlarını ortaya koyan bir metnin var olmadığına dikkat çekmiş ve bu durumun uluslararası hukukta ve anayasal bağlamda zayıflıklar meydana getirdiğini belirtmektedir. Ulusal güvenlik hukuku yalnızca uluslararası ilişkiler/dış politika açısından önem arz eden bir olgu değil aynı zamanda iç politikayı da ilgilendiren toplumsal, ekonomik, politik vb. birçok alanda büyük öneme sahiptir. Laura Donohue (2013), hükümetlerin, uluslararası örgütlerin, çıkar gruplarının, düşünce kuruluşlarının, özel şirketlerin çok iyi eğitilmiş ulusal güvenlik hukuku uzmanlarına/avukatlarına ihtiyaç duyduklarına ve bu yönde taleplerinin olduğuna dikkat çekerek ulusal güvenlik hukukunun önemini vurgulamaktadır (s.3).

2.4.Strateji

San Tzu (2000/1910), Savaş Sanatı isimli kitabında şöyle belirtmiştir;

“Tüm savaşlar aldatmaca üzerine kuruludur. Bu nedenle, saldırıabildiğimiz zaman, yapamazmış gibi görünmeliyiz; gücümüzü kullanırken hareketsiz görünmeliyiz, yakın olduğumuzda, uzakta olduğumuza düşmanı inandırmalıyız; uzakta olduğumuzda, onları yakın olduğumuza

inandırmalıyız. Düşmanı baştan çıkarmak için yemleri uzatın. Düzensiz numarası yap ve onu ez (s.3).

Tamamen askeri strateji odaklı gibi görünen bu tavsiyeler, geleneksel strateji kavramının temel ruhunu yansıtmaktadır. Özellikle savaş ve savaşın sürdürülme biçimi üzerine inşa edilen strateji anlayışı, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra farklı bir boyut kazanmış, ekonomik, siyasal, toplumsal konulara odaklanmaya başlamıştır. Öyle ki mevcut düzende strateji denildiğinde, bir askeri düzen veya savaş değil, savaştan veya herhangi bir çatışmadan kaçınmanın, başka bir ifade ile ulusal güvenliği sağlamanın yol ve yöntemlerine yönelik çabalar olarak algılanmaktadır. Prusyalı General Car von Clausewitz'in (1989) savaş stratejisi üzerine dile getirdiği tespitleri ele alalım;

“Bir politikanın, savaş sonucunda elde edilemeyecek taleplerde bulunabileceği düşünülebilir; ancak bu hipotez, politikanın kullanmayı amaçladığı aracı bildiğine dair doğal ve kaçınılmaz varsayıma meydan okuyacaktır. Politika, askeri olayların gidişatını doğru okursa, savaşın amaçları için hangi olayların ve eğilimlerin en iyi olduğuna tamamen ve münhasıran karar verme yetkisine sahiptir” (s.607).

Clausewitz'in açıklamasından yola çıkarak günümüz strateji anlayışına örneklerle uyarlamaya çalışalım, bunu yaparken de yalnızca devletler düzeyinde değil, toplumsal ve bireysel örnekler üzerinde de durulacaktır. Özellikle “politika, askeri olayların gidişatını doğru okursa, savaşın amaçları için hangi olayların ve eğilimlerin en iyi olduğuna karar verme yetkisine sahiptir” sözü son derece zengin bir anlayışın kapılarını açmaktadır. Bir olgunun gidişatının doğru okunması toplumsal yaşamın tüm alanlarında uygun stratejilerin geliştirilebilmesine olanak sağlar. Ekonomik anlamda yatırım yapmak isteyen bir birey, hangi bölgenin kendisine maksimum karı sağlayabileceği üzerinde düşünür. Bireyin burada mutlak rasyonel karar alabilme kabiliyetine sahip olmadığının da altı çizilmelidir (Alden 2017, s.8-9). Öyle ki birey, yanlış bilgilendirilebilir ve bunun neticesinde yanlış okumalar yapabilir veya bireyin duygusal ve psikolojik durumu verdiği kararlar üzerinde etkili olabilir. Bunun yanı sıra, çok kültürlü toplumsal bir yapıya sahip olan bir ülkenin, içişlerinde huzuru ve barışı sağlayabilme amacıyla uzlaştırmacı bir anayasa oluşturmaya çalışacağı söylenebilir. Buradaki temel hedef, ülke içinde farklılıklardan doğacak olan çatışma ihtimallerinin asgari düzeye indirilmesi ve devletin içişlerinden doğan nedenlerden dolayı zayıflamasının önüne geçmektir. Elbette birey özelinde dile getirildiği üzere, devletler de oluşturdukları politikalarda yanlış okumalar yapabilir ve toplumsal uzlaşiyı sağlayabilme yolunda yanlış stratejiler geliştirebilirler. Uluslararası

sistemin mevcut düzeninde süregelen strateji biçimi toplumsal ve bireysel düşünce tarzından farklı değildir. Rusya-Ukrayna çatışması sürecinde batının yaptırımlarına karşılık vermeye çalışan Rusya, kimi Avrupa ülkelerine yaptığı gaz ihracatını durdurmuş, henüz doğalgazları kesilmeyen ülkeler ise bundan hareketle farklı stratejiler üzerinde düşünmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra, yine Rusya'nın Ukrayna işgali ile başlayan süreçte, birer Avrupa Birliği üyesi olan İsveç ve Finlandiya'nın Rus tehdidi karşısında kendilerini koruma altına almak için NATO üyeliğini gündeme getirmeleri, Rusya'nın olası askeri saldırısına karşı geliştirilen bir strateji olarak değerlendirilebilir. Bir diğer örnek ise, SSCB'nin dağılmasından hemen sonra Avrupa Birliği'nin bölgede yaşanan siyasal boşluktan faydalanıp Doğu Avrupa ülkelerini 2004 yılında birliğe katmaları ve bunun sonucunda Avrupa Birliği sınırlarını genişletmeleri, ileriye dönük stratejik bir hamle olarak ele alınabilir. Zira 2022 itibariyle, Rus tehdidini Batı ve Güney Avrupa'dan ziyade, Doğu Avrupa, İskandinav ve Baltık ülkeleri hissetmektedir. Bireysel çıkar ve güvenlik, devletin çıkar ve güvenliğine kadar her seviyede kendisini gösteren strateji olgusu, yaşamın pragmatik yönüne ayna tutmaktadır.

Bu bölümün önemi, ulusal güvenlik hukukunu teorik perspektiften ele alıp yeni bir yaklaşımın yolunu aramaktır. Değinilen teoriler ışığında bütünsel anlamda ulusal güvenlik hukukunun temellerini anlamlandırabilecek en uygun yaklaşım Nejat Doğan tarafından öne sürülen bir kavram olan “pragmatik liberalizm”dir. Bu yaklaşım realizm ve liberalizmin güçlü yönlerinden yararlanarak bunları idealist amaçların yanı sıra pratik sonuçlara öncelik veren uyumlu bir teorik çerçevede birleştirmektedir. Doğan'ın (2011) öne sürdüğü üzere;

“Pragmatik liberalizm, global politikaya normatif yaklaşımlar olarak hem liberallerin evrenselciliğini hem de realistlerin göreceliğini (relativizmini) reddeder. Bu yaklaşımın nihai hedefi veya nihai ürünü, ne ütöpik liberallerin. özlediği “tek dünya” ne de realistlerin düşlediği “güç dengesi”dir. Pragmatik liberalizm, çoğulcu bir liberal dünyayı savunur”(s.614).

Bu çalışmada bu entegrasyona inşacılık teorisi de dahil edilebilir. Realizmin güç dinamiklerinin çoğu zaman sert gerçeklerini kabul etmesi, liberalizmin hukuka ve kurumsal yönetime olan bağlılığıyla yumuşatılmış ve konstrüktivizmin devlet kimliklerinin ve normatif çerçevelerin güvenlik uygulamaları üzerindeki etkisine dair içgörülerıyla daha da zenginleştirilmiştir.

Doğan'ın önerisinden yola çıkarak şöyle bir analiz ortaya atılabilir; pragmatik liberalizm, sadece bu teorileri birleştirmekle kalmayıp aynı zamanda bunları ulusal güvenliğin değişen zorluklarına doğrudan uygulanabilir şekillerde aktif olarak uygulamaya çalışan sentezlenmiş bir modeldir. Bu modelden yola çıkarak, geleneksel askeri savunmanın ötesine geçerek uluslararası barışın desteklenmesini ve küresel hukuk normlarına bağlılığı da içeren bütüncül bir güvenlik yaklaşımını savunulabilir. Ulusal güvenlik önlemlerinin adaleti ve insan haklarını desteklemesi gerekliliği vurgulanarak, devlet uygulamalarının sadece tehditlere yanıt vermekle kalmayıp aynı zamanda güvenli, yasal ve etik bir uluslararası ortamı teşvik etmesini sağlar. Realizmin pragmatik unsurlarını liberalizmin kurumsal çerçeveleri ve bu tezde ek olarak konstrüktivizmin kimlik değerlendirmeleriyle bütünleştiren bu model, ulusal güvenlik hukukuna dinamik ve incelikli bir yaklaşım sunmaktadır.

Sonuç olarak, bu bölümdeki söylem, sadece hayatta kalmakla ilgili değil, birbirine bağlı bir dünyada başarılı olmakla ilgili yeniden tasarlanmış bir ulusal güvenlik kavramı için zemin hazırlamaktadır. Pragmatik liberal bir yaklaşım benimseyerek, politika yapıcıları ve akademisyenleri güvenliği hukuki, etik ve pratik boyutları birleştiren kapsamlı bir mercekten görmeye çağırmaktadır. Bu sadece uluslararası ilişkiler ve hukuk alanındaki akademik tartışmaları zenginleştirmekle kalmıyor, aynı zamanda etkili, adil ve insani değerlerle uyumlu politikalar oluşturmak için sağlam ve uygulanabilir bir çerçeve sunuyor.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE TÜRKİYE VE ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU

Bu bölümde uluslararası antlaşmaların ve diğer uluslararası hukuk belgelerinin Türkiye'nin ulusal güvenliğine ve hukukuna etkisi incelenecektir. Uluslararası sistemde hukuk ve düzen anlamında önemli bir örgüt olan Birleşmiş Milletler Şartı, Uluslararası güvenlik ve özellikle batılı ülkelerin ulusal güvenliğinin önemli aktörü olan NATO Antlaşması incelenecek başlıca belgelerdir. Bununla beraber Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı, Avrupa Konseyi tarafından ortaya konulan belgeler, Cenevre Sözleşmeleri, uluslararası ceza hukuku gibi uluslararası hukuk ve güvenlik açısından önemli olan diğer belgelerin Türkiye'nin ulusal hukuku ve politikaları ile uyumluluk dereceleri araştırılacaktır. Ulusal hukukun, sözü geçen uluslararası hukuk metinleri ile uyumlu olup olmadıklarının önemi üzerinde tartışılacaktır. Tezin dördüncü bölümünde Türkiye'de siyasal sistem, bürokratik yapı ve anayasal düzen detaylı bir şekilde ele alınacak ve uluslararası hukuk ile uyumsuzlukların var olup olmadığı araştırılacaktır. Ortaya çıkacak uyumsuzluklar için çözüm önerileri sonraki bölümlerde ele alınacaktır.

3.1.Uluslararası Örgütler ve Belgeler / Uluslararası Hukukun Türkiye'nin Ulusal Hukukuna ve Politikasına Etkisi: Legal ve Politik Kaynaklar

3.1.1. Birleşmiş Milletler Şartı ve Türkiye'nin ulusal güvenlik hukuku

Tarihte BM'nin kurulmasına giden süreç, kademeli bir biçimde uluslararası hukukun ve idealist düşüncenin ilerleme/aşama katettiği bir süreçtir. Bu sürecin ilk adımı ABD Başkanı W. Wilson öncülüğünde kurulan Milletler Cemiyeti (MC) sistemi ile atıldı. Bir kolektif güvenlik örgütü olarak kurulan bu oluşumun amacı, Uluslararası sistemde dünya barışını korumak olarak ön plana çıkıyordu. Edward H. Carr'ın (1946) deyimiyle, Savaşı kazanan, “kendi aralarında İngilizce konuşan birkaç ülke (s.52)” tarafından dünyanın tüm coğrafyaları adına atılmış bu adım, coğrafi farklılıkların, ekonomik eşitsizliğin, otoriter, totaliter ve demokratik denilebilecek hemen hemen her çeşit yönetim sisteminin var olduğu, farklı inançlar ve kimliklerle donatılmış olan bir dünyada, gerçeklikten son derece uzak bir misyondur. Nitekim savaş sonunda savaşın kaybedenlerine dayatılan ve ağır maddeler içeren antlaşmalar (Sevr ve Versay Antlaşmaları gibi), yeni sistemin adaletsizliğinin ve çarpıklığının ilk emaresiydi. Ağır yaptırımlara maruz kalan bu “kaybedenler” ile savaşın tüm ganimetlerini ellerine geçiren

“kazananlar,” statükocu ve revizyonist olmak üzere iki bloklu bir gerilim sürecini başlatan fitilin ateşlenmesinden öte bir şey değildi. Bu durum, kazananları ellerindekileri korumaya, kaybedenleri ise kaybettiklerini ve belki de daha fazlasını elde etmeye yönelten doğal bir süreçti. Dünyayı büyük bir gerilimin içine sürüklemeye başlayan bu süreç, daha yıkıcı ve arkasında onarılması güç tahribatlar bırakan ikinci bir savaş ile noktalandı. 1939-1945 yılları arasında, doğrudan veya dolaylı olarak tüm dünyanın etkisini büyük bir şekilde hissettiği ikinci büyük savaş tecrübesinden sonra, uluslararası güvenliğin ve barışın bekçisi olarak ikinci bir örgütün kurulması kararı alındı. BM örgütünün hukuki gücünün nasıl olduğu ve ne anlama geldiğini daha iyi anlayabilmek için, örgütün kurumsal yapısına kısaca değinmek gerekir.

BM Şartı’nın üçüncü bölümünde BM organlarına yer verilmiştir. Bu organlar; Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Konseyi, Uluslararası Adalet Divanı ve Sekreterliktir.

BM Genel Kurul

BM Şartı’nın dördüncü bölümünde belirtildiği üzere, Genel Kurul BM üyelerinin tamamından oluşan bir organdır. Üyeler en fazla 5 temsilci ile temsil edilebilmektedirler. BM Şartı’nın dördüncü bölümünün onuncu ve on birinci maddelerinde;

“Genel Kurul, işbu Antlaşma kapsamına giren ya da işbu Antlaşmada öngörölmüş organlardan herhangi birinin yetki ve görevlerine ilişkin bütün sorunları ya da işleri görüşebilir ve 12. madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla, bu tür sorun ya da işler konusunda (md.10)...., Genel Kurul, silahsızlanmaya ve silahlanmanın düzenlenmesine hakim olan ilkeleri de içermek üzere, uluslararası barış ve güvenliğin korunması için yapılacak işbirliğinin genel ilkelerini inceleyebilir ve bu ilkeler konusunda(md.11-1)...., Genel Kurul, Birleşmiş Milletler üyelerinden herhangi biri veya Güvenlik Konseyi veya örgüt üyesi olmayan bir devlet tarafından 35. maddenin 2. fıkrası uyarınca kendisine sunulan ve uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ilişkin olan bütün sorunları görüşebilir ve 12. madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla bütün bu tür sorunlar konusunda (md.11-2), Birleşmiş Milletler üyelerine veya Güvenlik Konseyine veya hem örgüt üyelerine, hem de Güvenlik Konseyine tavsiyelerde bulunabilir” denilmektedir.

Onuncu ve on birinci maddelerde ortaya konulan açıklamalarda anlaşılacağı üzere Genel Kurulu’nun çoğunlukla bir danışma organı olarak hareket ettiği, kimi hükümler konusunda ise görüş dahi belirtemediği görölmektedir. 12. madde hükümlerinin saklı kalması hususu ise, BMGK görevini yerine getirdiği sürece, BMGK Genel Kurul’dan

talepte bulunmadığı sürece, Genel Kurulun herhangi bir uyuşmazlık veya durum konusunda tavsiyede bulunamayacağına işaret etmektedir. BMGK'nin antlaşmanın kendisine yüklemiş olduğu görevleri yerine getirmesinin ne anlama geldiği ise son derece muğlaktır. Coğrafi veya kültürel olarak dünyayı temsil etmekten son derece uzak olan BMGK'nin görünürde on beş ancak gerçekte 5 üyeli yapısının görevini ne şekilde yerine getirdiğine değil ancak sonuç odaklı olan yerine getirip getirmemesine odaklanılmış olması, organın keyfi uygulamalarının da önünü açmış bulunmaktadır. Burada ifade edilmek istenen, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin (BMGK) işleyiş süreçlerine ve yöntemlerine değil, sadece aldığı sonuçlara odaklanılmasıdır. Yani, Konsey'in hangi prosedürleri izlediği, karar alma süreçlerinde ne kadar adil ve etkin olduğu gibi hususlar göz ardı edilerek, yalnızca sonuçların ne olduğuna bakılmaktadır. Bu durum, BMGK'nin çalışma şeklini, işlevselliğini ve adaletini değerlendirme yerine, sadece elde edilen sonuçların yeterli olup olmadığını sorgulamaya yönlendirir. Bu yaklaşım, süreçlerin şeffaflığı ve hesap verebilirliği gibi önemli unsurları ihmal ederek, sadece sonuçların görünür başarılarına odaklanılmasına neden olur. Dolayısıyla, bu sonuç odaklı yaklaşım, Konsey'in daha geniş ve kapsayıcı bir değerlendirme yapılmadan, yalnızca belirli sonuçlar üzerinden yargılanmasına yol açar.

BM Genel Kurulu, diğer organlara tavsiyelerde bulunmak dışında başka işlerle de ilgilenmektedir. Bunlar sırasıyla; Siyasal alanda uluslararası işbirliğini geliştirmek, uluslararası hukukun giderek geliştirilmesini ve yasalaştırılmasını teşvik etmek (md.13-a), toplumsal yaşamın birçok alanında uluslararası işbirliğini geliştirmek ve hiçbir ayırım gözetmeden herkesin insan haklarından ve özgürlüklerden faydalanabilmesini kolaylaştırmak (md.13-b), 12. madde hükümleri saklı kalmak koşuluyla, BM Şartı'nın amaç ve ilkelerini çiğneyecek, kamu esenliğine zarar verecek ve uluslararası dostça ilişkileri tehlikeye sokacak her türlü durumun kökenine bakılmaksızın düzeltilmesi için alınacak önlemler konusunda tavsiyede bulunabilir (md.14).

Beş daimi ve on geçici olmak üzere toplam on beş üyeden oluşan BMGK'nin, BM'ye üye olan ülkelerin tamamının temsilci bulundurduğu genel kuruldan daha önemli bir organ olması, sistemin adaletini sorgulatmaktadır.

BM Güvenlik Konseyi

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, 193 üyeden oluşan BM'nin beşi daimi olmak üzere toplam on beş üyeden meydana gelen en önemli organıdır.

BM Şartı'nın beşinci bölümünde BMGK'nin yapısı ve görevleri yer almıştır, BM Şartı'nın beşinci bölüm 23.maddesinde BMGK yapısı şu şekilde açıklanmıştır;

“Güvenlik Konseyi, Birleşmiş Milletlerin on beş üyesinden oluşur. Çin Cumhuriyeti, Fransa, Rusya Federasyonu, Büyük Britanya ve Kuzey İrlanda Krallığı ve Amerika Birleşik Devletleri Güvenlik Konseyinin sürekli üyeleridir. Genel Kurul, her şeyden önce Birleşmiş Milletler üyelerinin uluslararası barış ve güvenliğin korunmasına ve örgütün öteki amaçlara katkılarını, aynı zamanda da hakça bir coğrafi dağılımı göz önünde tutarak, Birleşmiş Milletlerin öteki on üyesini de Güvenlik Konseyinin geçici üyeleri olarak seçer (md.23-1)”

BM Şartı'nın 24-25 ve 26. Maddeleri ise BMGK'nin görev ve yetkilerini sıralamaktadır;

“Birleşmiş Milletlerin üyeleri, örgütün hızlı ve etkili hareket etmesini sağlamak için uluslararası barış ve güvenliğin korunmasında başlıca sorumluluğu Güvenlik Konseyine bırakırlar ve bu sorumluluk gereğince görevlerini yerine getirirken Güvenlik Konseyinin kendi adlarına hareket ettiğini kabul ederler (md.24-1). Birleşmiş Milletler üyeleri, işbu Antlaşma uyarınca, Güvenlik Konseyinin kararlarını kabul etme ve uygulama konusunda görüş birliğine varmışlardır (md.25). Dünyanın insan ve ekonomi kaynaklarının, yalnızca en küçük bölümünü silahlanmaya ayırarak, uluslararası barış ve güvenliğin sağlanıp korunmasını kolaylaştırmak için Güvenlik Konseyi, 47. maddede öngörülen Askeri Kurmay Komitesinin de yardımıyla, silahlanmanın düzenlenmesi için bir sistem kurmak üzere Birleşmiş Milletler üyelerine sunulacak planlar hazırlamakla yükümlüdür (md.26).”

Dünya barışını ve güvenliğini sağlamayı ve sürdürmeyi kendisine misyon edinen BM'nin organlarından Güvenlik Konseyi, bu misyonun savunuculuğunu üstlenmiştir. Önemi bu özelliğinden alan bu organın uluslararası sistemde güçlü olarak değerlendirilebilecek ülkelerin kontrolüne verilmiş olması beklenen bir durumdur. Uluslararası barışın ve güvenliğin tehdit altında olduğunun tespitinin yapılması da yine BMGK'nin yetkisine bırakılmıştır. Söz konusu bu yetki, BMGK'yı dünyada yaşanan olaylardan hangilerinin güvenliği ve barışı tehdit ettiğine hangilerinin etmediğine karar vermesi yetkisi verilmiştir. Bu yetki, özellikle BMGK'nin daimi üyelerince kötüye kullanılmaya son derece açıktır. Uluslararası sistemde yaşanan herhangi bir olayın tehdit içerip içermediğine karar verilmesi, o olayın beş daimi üyenin herhangi biri ile ilintili olmamasını neredeyse zorunlu kılmaktadır. Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesinin

ardından Rusya'yı kınamak için toplanan BMGK'nin herhangi bir sonuca varamamasının nedeni budur. Ancak, BMGK daimi üyelerinin menfaatlerine zarar vermeyen veya ortak çıkarlarına hizmet edebilecek bir olay üzerinde anlaşılması ve somut bir çıktı elde edilmesi zor değildir. Görülmektedir ki, uluslararası sistemde uluslararası barışın ve güvenliğin korunması adına ülkelerin egemenlik sahalarına müdahale yetkisini elinde bulunduran BMGK daimi üyeleri dışında kalan diğer tüm ülkelerin uluslararası hukuka ve normlara sıkı sıkıya bağlı olmaları gerekmektedir. BMGK'nin tamamen İkinci Dünya Savaşını kazanan güçlü ülkelerin stratejik bir tasarısı olduğu ortadadır. Savaşta toprakları işgal edilen ve zayıf düşen Fransa'nın daimi üyeler arasında alınmasının en önemli nedeni ise, Almanya'nın kontrol altında tutulmasını sağlamaktır. Günümüzde Avrupa Birliği ve NATO'nun önemli bir üyesi olan Almanya'nın da BMGK üyeleri statüsünde gösterilmesi çabası görülmektedir. Öyle ki BMGK'nin daimi üyelerine değinildiğinde, 5+1 ibaresi kullanılmaktadır. Ancak resmi olarak Almanya'nın BMGK'nde daimi bir üyeliği bulunmamakta ve doğal olarak veto yetkisi söz konusu olmamaktadır.

BM Şartı'nın 27 maddesinin 3. bendinde “Güvenlik Konseyinin yöntem sorunlarındaki kararları dokuz üyenin olumlu oyu ile alınır; ancak, VI. Bölüm ile 52. maddenin 3. fıkrası hükümleri uyarınca alınan kararlarda bir uyuşmazlığa taraf olan oylamaya katılamaz (md.27-3)” denilmektedir. Rusya'nın Ukrayna işgalini kınamak adına toplanan BMGK'nin kınama tasarısını Rusya tarafından veto edilmesi, BM Şartı'nın bu maddesini tartışmalı hale getirmektedir. Zira Rusya hazırlanan taslağın doğrudan muhatabı konumundaydı. Buradan da anlaşılacağı üzere, BMGK daimi üyelerinin yalnızca veto yetkilerinin olmadığı aynı zamanda BM Şartı'nın kimi maddelerini esnetme yetkilerinin de var olduğu görülmektedir.

BMGK daimi üyelerinden olmayıp bu ülkelerden birinin güçlü bir müttefiki statüsünde bulunan ülkeler de yine söz konusu bu güçten faydalanabilmektedir. ABD'nin önemli müttefiklerinden olan İsrail'in durumu bunu göstermektedir. Bunun yanı sıra, Suriye'de uzun yıllar boyunca yaşanan kaos ve insanlık dramlarına müdahale konusuna BMGK güç yetirememiştir. Zira yine, BMGK'nin daimi üyelerinden olan Rusya, Suriye rejimin en büyük destekçilerinden biri olmuştur. Bu destek ile Suriye hükümeti, BMGK'nin daimi üyeliğinin ayrıcalıklarından dolayı olarak faydalanmıştır. Bu durum Suriye açısından, uluslararası ilişkiler literatüründe Bandwagoning olarak adlandırılmaktadır. Bandwagoning, zayıf bir devletin kendinden daha güçlü bir devletin

peşine takılarak, onunla birlikte hareket etmesi anlamına gelmektedir. Burada zayıf veya küçük devlet, büyük devletin tepkisini çekmemek için o devlete boyun eğer. (Burchill at all. 2005, s.35-38) Türkiye açısından durum son derece karmaşıktır. Bir yandan NATO üyesi olan ve AB'ye üye olmaya çalışan Türkiye, diğer yandan Rusya ile ekonomik ve savunma alanında önemli ortaklıklara imza atmaktadır. Coğrafi konumu ve ekonomik alt yapısının zorunlu bir çıktısı olarak ortaya çıkan bu politikalar, Türkiye'yi çok hassas bir denge politikasının merkezine koymaktadır. Başta BM Şartı olmak üzere, uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerini yerine getirmeye çalışmak ve bununla beraber otoriter ülkelerle ortaklıklar yürütmek büyük bir stratejik öngörü ve kabiliyet gerektirmektedir. Her ne kadar askeri olarak önemli bir güç ve coğrafi olarak stratejik bir konumda bulunuyor olsa da, BMGK'nin daimi üyelere tanımış olduğu ayrıcalıktan uzaktır. Zira Türkiye daimi üyeler arasında bulunmamaktadır. Bu durum, saldırgan realist kuramın ve İngiliz okulu iddialarının tam ortasında duran bir yaklaşım ile, Türkiye'nin uluslararası sistemde uluslararası hukuka uymaktan başka bir çaresinin bulunmadığı ve bu sistemde kendi başının çaresine bakması gereken bir aktör olduğunun göstergesidir.

3.1.2. NATO Antlaşması ve Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Hukuku

1917 yılında Sovyet devrimi ile beraber, dünya Marx'ın öğretileri ile ufak değişikliklerle karşı karşıya kalmıştı. Komünizme giden sürecin ilk aşamalarından olan sosyalizm, bir öğretinin ötesine geçmiş ve güçlü bir devlet tarafından bir yönetim biçimi olarak uygulanmaya başlanmıştı. Sanayi devrimi ile beraber, aşırı özgürlükçü, kontrolsüz ekonominin düşünsel altyapısını oluşturan kapitalist dünya görüşüne alışmaya başlamış Batı dünyası için bu durum büyük bir tehdit anlamına gelmekteydi. Özellikle, sosyalist rejimlerin yalnızca Rusya'da değil, başta Baltık ve Orta Asya ülkeleri olmak üzere, coğrafi olarak dünyanın büyük bir bölümüne yayılmış olması (Kesaris, 1995), sosyalist tehdidin etkisini daha da hissedilir konuma getirmişti. Birinci Dünya Savaşından dağınık ve yılgın çıkan Avrupa'da bu tehdidi düşünecek veya bunu önceleyecek bir hal kalmamıştı. Zira Avrupa, 1929 ekonomik buhrandan sonra, yeni bir tehlike ile, Nazi Almanyası ile uğraşmak durumundaydı. Öyle ki Avrupa, Almanya'nın durdurulabilmesi için SSCB ile işbirliği yapmakta bir sakınca görmemiştir. Tarihte bu tür olayların sıkça tekrarlanıyor olması uluslararası politikanın doğasından kaynaklanmaktadır. Edward H. Carr'ın deyimiyle 1919-1939 yılları arasında yaşanan "20 yıl krizi", dünyayı ikinci bir savaşa sürüklemiş, bu savaşta SSCB, coğrafi ve siyasi alanını genişletmişti. Dünya, bağlantısızlar bir yana bırakıldığında ABD'nin ve SSCB'nin kontrolünde ikiye

bölünmüştür. SSCB'nin yardımı ile savaşı kazanan Müttefik devletlerin Avrupa kanadı, yani başlarında duran SSCB tehdidine karşı BM çatısını yeterince güvenilir bulmamaktaydılar. SSCB'nin Berlin ablukası (Gürkaynak 2004, s.56) sonucunda Batı Avrupa ülkeleri Brüksel antlaşmasını imzalamış ve bir savunma organizasyonu olarak Batı Avrupa Birliğini kurmuşlardır. Kurulan savunma organizasyonunun SSCB karşısında zayıf kalması, SSCB karşısında güçlü bir askeri ittifakın kurulmasını zorunlu gören Avrupalı liderlerin ABD'ye bir süreç gerçekleştirmelerine neden olmuştur. ABD Dış işleri bakanı George Marshall'ın talimatıyla gerçekleştirilen bu yolculuk, 4 Nisan 1949 yılında ABD öncülüğünde NATO'nun kurulmasıyla sonuçlanmıştır (Eker, 2019). Dünyayı resmi olarak iki bloklu hale getiren bu örgütün amacı bir yandan Avrupa topraklarını olası Rus tehdidinden koruyacak kolektif bir savunma oluşturmak ve diğer yandan SSCB'yi çevrelemektir. Tehdit yalnızca SSCB değildi, Avrupa'nın merkezinde, toprakları Doğu ve Batı olmak üzere ikiye bölünen, Batı içerisinde de toprakları Fransa, Birleşik Krallık ve ABD tarafından kontrol edilen Almanya'nın da tehdit olarak görüldüğü bilinmektedir. NATO'nun kuruluş amacını en iyi şekilde açıklayan yine ilk NATO Genel Sekreteri olmuştur, genel sekreter Lord Ismay; kuruluş amacının "Amerikalıları içerde, Rusları dışarıda ve Almanları aşağıda tutmak" (Schechter, 2012) olduğunu belirtmiştir.

Bir kolektif savunma örgütü kuran NATO anlaşması toplam 14 maddeden oluşmaktadır. Bu maddeler arasında örgüte kolektif savunma kabiliyetini kazandıran ise 5. Maddedir. Antlaşmaya taraf olan herhangi bir ülkenin topraklarına yapılacak bir saldırının, antlaşmaya taraf olan tüm ülkelerin topraklarına yapılmış sayılacağını ve bunun neticesinde tüm üyelerin BM Şartının 51. maddesine dayandırılarak meşru müdafaa adı altında kolektif olarak saldırıya karşı koyacağını belirtmektedir. Herhangi bir saldırı sonucunda durum BMGK'ye bildirilir ve BMGK önlem alana kadar kolektif savunma devam eder. (NATO md.5) ABD'nin en güçlü üyesi olduğu böylesine bir organizasyonda yer alabilmek, anarşik uluslararası sistemde Kenneth Waltz'un bahsettiği devletlerin "hayatta kalma" (survival)¹⁵ amaçlarına büyük bir katkı sağlayacaktır. NATO Antlaşmasının 5. Maddesi şu şekildedir;

¹⁵Neo-Realist kuramın önemli temsilcisi Kenneth Waltz, devletlerin güçlerini maksimize etmek için çabalamadıklarını ancak uluslararası sistemde hayatta kalmaya çalıştıklarını belirtmektedir

“Taraflar, Kuzey Amerika’da veya Avrupa’da içlerinden bir veya daha çoğuna yöneltilecek silahlı bir saldırının hepsine yöneltilmiş bir saldırı olarak değerlendirileceği ve eğer böyle bir saldırı olursa BM Yasası’nın 51. Maddesinde tanınan bireysel ya da toplu öz savunma hakkını kullanarak, Kuzey Atlantik bölgesinde güvenliği sağlamak ve korumak için bireysel olarak ve diğerleri ile birlikte, silahlı kuvvet kullanımı da dahil olmak üzere gerekli görülen eylemlerde bulunarak saldırıya uğrayan Taraf ya da Taraflara yardımcı olacakları konusunda anlaşmışlardır. Böylesi herhangi bir saldırı ve bunun sonucu olarak alınan bütün önlemler derhal Güvenlik Konseyi’ne bildirilecektir. Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenliği sağlamak ve korumak için gerekli önlemleri aldığı zaman, bu önlemlere son verilecektir.”

Eric Hobsbawm’ın ifadesi ile “aşırılıklar çağında” dünya yeniden yapılanırken, Türkiye stratejik manevralarla İkinci Dünya Savaşının dışında kalmayı başarmıştır. Tarih boyunca birçok medeniyetin üzerinde yükselip çöktüğü, stratejik konumunun öneminin artık tartışılmadığı Türkiye’nin, hem Batı hem Doğu bloğu ülkelerinin baskılarına rağmen bu savaşın dışında kalabilmesi büyük bir başarı olarak tarihe geçmelidir. Savaşın dışında kalmayı başaran Türkiye, savaş sonunda dünyada kurulan yeni düzende yerini alabilmek konusunda sancılı süreçler yaşamıştır. 1949 yılında kurulan NATO şemsiyesinin altına girebilmek için yoğun çabalarda bulunun Türkiye’nin talepleri, savaş sırasında tarafsız kaldığı için bir süre gözardı edilmiştir. Özellikle 1925’te Türkiye ve Sovyetler arasında imzalanan saldırmazlık paktının Stalin yönetimindeki Sovyetler tarafından, şartlarda köklü bir değişikli¹⁶ öne sürülüp tek taraflı feshedilmesi (Bulut ve Öğreten, 2019), Türkiye’nin NATO ittifakına girme çabalarının en büyük nedenlerindendi. 1950 yılında Kore yarımadasında Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (Kuzey Kore) ile Kore Cumhuriyeti (Güney Kore) arasında meydana gelen savaşta, Türkiye NATO üyeliğine kabul edilmek amacıyla batının desteklediği Güney Kore’ye belirli aralıklarla toplamda yaklaşık 15 bin asker göndermiş ve nihayetinde 1950 yılında yapılan ikinci başvuru 1951’de kabul edilmiş ve Türkiye Şubat 1952’de TBMM’nin onayıyla resmen NATO üyesi olmuştur (Efe 2019, s.607-614). Türkiye bu hamle ile yalnızca NATO şemsiyesi altına girmemiş, aynı zamanda Kuzey Kore saflarında savaşan Çin Halk Cumhuriyeti’nin de karşısında yer almıştır. 1950 itibariyle Türkiye, artık Doğu blokuna muhalif/düşman, bir Batı Müttefiki olmuştur. Düşman kavramının ağır olduğu savunulabilir, ancak NATO antlaşmasının kolektif savunma mantığı gereğince, Türkiye, kendisini ilgilendirmese bile

¹⁶Clausula Rebus Sic Stantibus (Koşullar değişmediği sürece antlaşmaların yürürlükte olacağını, köklü değişiklikler sonucunda antlaşmanın hükümsüz kalabileceğine imkân sağlayan Uluslararası Hukuk ilkesi)

NATO üyelerinden herhangi birine yapılacak bir saldırıyı kendi savaşı olarak üstlenmek zorunda kalacaktır. Bu durum doğal olarak dost/düşman olgularını ortaya çıkarmaktadır.

NATO antlaşmasına taraf olan ülkeler, antlaşmanın 11. Maddesi gereğince antlaşmayı kendi anayasal süreçleri doğrultusunda onaylayacak ve uygulayacaktır. Dolayısıyla, NATO antlaşması, iç hukuk ile ilgili olası yasal çatışmaları da ortadan kaldırmaktadır. Türkiye antlaşmayı 1952'nin şubat ayında 5886 sayılı yasa ile mecliste onaylamış ve yürürlüğe sokmuştur. (Efe 2019, s.614).

NATO antlaşma metninde BM'nin Şartına uyumluluk kesin bir şekilde vurgulanmıştır. Burada uluslararası antlaşmaların uluslararası hukukta çatışmalara yol açmamasına özen gösterilmiştir. Bununla beraber antlaşma metninin 8. Maddesinde, antlaşmaya taraf olan ülkelerin kendi aralarında veya üçüncü taraflarla halihazırda içinde bulundukları veya sonradan yapacakları antlaşma veya sözleşmelerin NATO antlaşmasıyla çatışmaması gerektiğinin altı çizilmiş, üye ülkelerin bu tür antlaşmalara taraf olmayacaklarını taahhüt ettikleri belirtilmiştir (NATO md.8). NATO Antlaşma metninde, antlaşmanın maddeleriyle çelişecek sözleşmelerin yapılamayacağının altı çizilmiş ancak üye ülkelerin üçüncü taraf ülkelerle savunmaya yönelik ticari ilişkiler yürütebilmelerine yönelik bir kısıtlama getirilmemiştir. Türkiye'nin 2017 yılında hava savunma sistemi için Rusya'dan S400 alacağını duyurması, kararın başta ABD olmak üzere, NATO üyelerince tartışmalara yol aşmasına neden olmuştur. Özellikle F-35 teknolojisinin güvenliğinin S400 aracılığıyla tehdit edilebileceği ve bu nedenle Türkiye'nin F-35 programından çıkarılacağı belirtilmişti. Türkiye'nin Rusya'dan aldığı S400'lerin Türkiye'yi Rusya'ya bağımlı hale getireceği ve bu durumda NATO ülkeleri ile ortak hareket etme kabiliyetine ket vuracağı gibi eleştiriler yöneltilmiştir.

2010'ların son dönemlerinde (özellikle 2017 anayasa değişikliği referandumundan sonra) Türkiye'nin belirginleşen otoriter eğilimleri, ülkenin yüzünü Asya'ya çevirmesine neden olmuştur. Ülkenin yüzünü Asya'ya çevirmesinin mi otoriterleşmeyi tetiklediği yoksa otoriterleşmenin mi ülkenin yönünü Asya'ya çevirdi ikilemi arasında birbirini besleyen diyalektik bir bağ vardır. Ancak bu otoriterleşme eğilimlerinin altyapısını ülkenin iç politik duruşunda aramak gerektiği gerçekliğini gözardı etmemek gerekecektir. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde bu konu üzerinde daha detaylı durulacaktır. Batı ile olan ilişkilerinde belirgin bir şekilde gerileme kat eden Türkiye'nin, kimi sözleşmelerden çekildiği (İstanbul Sözleşmesi), üyelik yolunda

ilerlediği kimi oluşumlarla müzakerelerin durdurulmasına neden olduğu (Avrupa Birliği) görülmektedir. Tüm bunlara rağmen Türkiye'nin NATO ülkeleri arasında önemli yerini koruduğu da söylenebilir. NATO'nun şekil değiştiren ancak hiç değişmeyen Rusya'yı çevreleme politikasının en önemli aktörü coğrafi ve askeri güç olarak Türkiye başı çekmiştir.

NATO antlaşma metninin 10. Maddesinde, örgüte katılmak isteyen Avrupa ülkelerinin oy birliği ile davet edileceği belirtilmektedir (NATO md.10). Bunun anlamı, herhangi bir üyenin ret oyu vermesi durumunda NATO bünyesine yeni bir üye alamayacaktır. 1974 yılında Türkiye Kıbrıs'a bir harekât düzenledi, Kıbrıs Barış Harekâtı olarak adlandırılan bu askeri operasyon Yunanistan'ın tepkisini çekmiş ve Yunanistan konu özelinde NATO'ya çağrıda bulunmuştu. NATO'nun Yunanistan'ın çağrılarını göz ardı etmesi, Yunanistan'ın ittifakın askeri kanadından çekilmesine neden olmuştu (Dinçer 2013, s110). Bu şu anlama gelmektedir, Yunanistan NATO'nun askeri kanadına dönmek istediği takdirde tüm üyelerin onayını almak zorundaydı. Öyle ki 1978 yılında NATO'nun askeri kanadına dönmek isteyen Yunanistan Türkiye'nin vetosu sonucunda bu girişiminde başarısız olmuştu. Türkiye uzun yıllar boyunca ikili ilişkilerinde sorunlar yaşadığı komşusu karşısında stratejik bir üstünlük elde etmişti.

Bir ülkenin iç politikası dış politikasına ne derecede etkide bulunabilir? Bu soru 12 Eylül 1980 tarihinden sonra Türkiye'nin dış politik hamleleri özelinde tatmin edici bir cevap bulmuştur. 12 Eylül 1980 yılında Türkiye'de gerçekleştirilen askeri darbe sonucunda hukuk rafa kaldırılmış, dolayısıyla demokrasi işlevsiz kalmıştır. Gerçekleştirilen askeri darbe demokratik değer ve normlara her geçen süreçte daha fazla vurgu yapan batı ülkelerinin Türkiye ile ilişkilerinde büyük bir gerilemeye neden olmuştur. Anti-demokratik içişleri nedeniyle uluslararası ilişkilerinde büyük bir zafiyete düşen Türkiye'nin, bu ilişkilerini düzeltmek adına tavizler vermesinin yolunu açmıştı. Darbenin baş aktörü zamanın Genelkurmay Başkanı Kenan Evren, NATO Başkomutanı Rogers'ın talebi üzerine Yunanistan'ın NATO'nun askeri kanadına dönmesine onay vermiştir (Dinçer 2013, s.118-119). Genelkurmay Başkanlığı, hukukun bir anlam ifade etmediği bir ortamda uluslararası alanda Türkiye adına son derece önemli bir kararın altına imzasını atmış ve nihayetinde Türkiye, ikili ilişkilerinde sorunlar yaşadığı komşusu karşısında var olan stratejik üstünlüğünü bilerek ve isteyerek kaybetmiştir.

24 Şubat 2022 tarihinde Rusya'nın Ukrayna'yı işgal etmesi ile yeni bir krizin içine düşen Avrupa topraklarında endişe ve korku hiç uyumamaktadır. Rusya Ukrayna'ya NATO'ya üye olmaya çalıştığı gerekçesi ile savaş açmış, Ukrayna topraklarını Sovyet mirası olarak değerlendirmeye başlamış ve başta Baltık ve Kuzey Avrupa olmak üzere, Sovyet hafızaları hala taptaze olan tüm Doğu Avrupa ülkelerini tedirgin etmeye başlamıştır. Bu tedirginlik yalnızca Doğu Avrupa ile sınırlı kalmamış, uluslararası sistemde 1815 Viyana Kongresinden bu yana tarafsız statüsünde olan İsviçre'nin bile hızlı bir kararlarla Rusya'ya karşı yaptırımlara başvurmasına neden olmuştur. Rus saldırganlığına karşı NATO'yu güvenilir bir çatı olarak gören Finlandiya ve İsveç, NATO'ya üyelik başvurusunda bulunacaklarını duyurdular (Öncel 2022, s.10-11) Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Finlandiya ve İsveç'in birer terör yuvası ülkeler olduğunu, Türkiye'de bölücülük faaliyetleri yürüten PKK'ya finansal ve siyasi desteklerde bulunduklarını" öne sürerek bu ülkelerin NATO üyeliğine onay vermeyeceğini açıklamıştı. Üyelik müzakerelerinin henüz devam ettiği bu süreçte Türkiye, NATO'da var olan ve bir zamanlar Yunanistan karşısında kullanmakta başarısız olduğu stratejik gücünü bu kez Finlandiya ve İsveç özelinde terörle mücadele adı altında kullanmaya çalışmaktadır¹⁷. Bir diğer yandan birer Avrupa Birliği üye ülkesi olan Finlandiya ve İsveç karşısında gerçekleştirilen bu tutumunun, ileride Türkiye'nin Avrupa Birliği üyelik sürecini ne yönde etkileyeceği de tartışmalı bir konudur. Zira uluslararası sistem rövanşlarla beslenen bir sistemdir.

Görülmektedir ki, başta NATO olmak üzere, uluslararası sistemde güçlü askeri veya siyasi ittifakların ulusal güvenlik açısından son derece önem arz etmektedir. Bir birey, uluslararası sistemde tek başına olmanın ne anlama geldiğini Ukrayna'nın durumuna bakarak anlayabilir. Uluslararası toplum, birkaç moral içerikli demeç, biraz dram ve biraz da maddi yardımla Ukrayna'nın yanında olduğunu göstermekten ileriye gidememektedir.

3.1.3. Avrupa Konseyi (İnsan Hakları Hukuku, AİHS-AİHM)

Avrupa Konseyi, Avrupa'da insan haklarını, demokrasiyi ve hukukun üstünlüğünü geliştirmek amacıyla 1949 yılında kurulmuş uluslararası bir kuruluştur.¹⁸ Konsey,

¹⁷Türkiye Mart 2023'te Finlandiya'nın, Ocak 2024'te de İsveç'in NATO'ya üyelik başvurusunu TBMM oylamasıyla onaylamayı uygun buldu.

¹⁸Ayrıntılı Bilgi için bkz. İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, Avrupa Konseyi Statüsü. (1949). https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020093815001_tur.pdf

Avrupa'daki tüm insanların sahip olduğu temel hak ve özgürlükleri belirleyen bir anlaşma olan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni onaylamış olan 46 üye devletten oluşur. Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasından sonra Avrupa Konseyi Rusya'nın üyeliğini iptal etmiştir. Avrupa Konseyi'nin, Bakanlar Komitesi, Parlamenterler Meclisi ve Yerel ve Bölgesel Yönetimler Kongresi dahil olmak üzere çalışmalarını yürüten bir dizi organ ve kurumu mevcuttur (Council of Europe, 2023). Avrupa Konseyi'ne üye devletlerin temel sorumluluklarından biri de Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ilkelerine bağlı kalmak ve bu hakların kendi ülkelerinde korunmasını sağlamaktır. Buna, insan hakları ihlallerini önlemek ve bireylerin hakları ihlal edildiğinde etkili hukuk yollarına erişmelerini sağlamak için önlemler alınması da dahildir. Avrupa Konseyi'nin ayrıca, sözleşme kapsamındaki haklarının ihlal iddiasıyla bireyler veya devletler tarafından açılan davaları dinleme yetkisine sahip olan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de dahil olmak üzere, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne uyumu izlemek ve teşvik etmek amacıyla oluşturulmuş çeşitli mekanizmaları da mevcuttur. Avrupa Konseyi, insan hakları konusundaki çalışmalarına ek olarak, Avrupa halkları arasında daha fazla birlik ve anlayışı geliştirmek amacıyla, üye devletleri arasında kültür, eğitim ve spor da dahil olmak üzere çeşitli alanlarda işbirliğini teşvik etmektedir.

Avrupa Konseyi ve Konseye bağlı sözleşmeler Türkiye'nin ulusal güvenliğini doğrudan ilgilendirmektedir. Türkiye'nin ulusal çıkar ve güvenlik anlayışı üzerinde bu kurum ve sözleşmelerin sahip olduğu etki genellikle İnsan Hakları Hukuku ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi çerçevesinde kendisini göstermektedir. AİHS, Türkiye tarafından imzalanmış ve kabul edilmiştir. Sözleşme, Türkiye'nin insan haklarına uygun bir şekilde hareket etmeyi taahhüt etmesini içerir. Avrupa Konseyi, Türkiye'nin bu yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini izler ve gerektiğinde önerilerde bulunur. Avrupa Konseyi Türkiye'nin insan haklarına yönelik icraatlarını yalnızca gözlemlemek ve buna yönelik tavsiyelerde bulunmakla kalmaz, AİHM aracılığıyla denetlemeye de tabi tutar. AİHM, Türkiye'de insan hakları ihlallerine uğrayan kişilerin haklarını savunmak için çalışır ve Türkiye'ye karşı davalar açabilir. AİHM, Türkiye'nin insan haklarına uygun bir şekilde hareket etmeyi taahhüt ettiği AİHS'ye uygun olmayan davranışlarda bulunması durumunda Türkiye'ye para cezası verme yetkisine sahiptir.

Avrupa Konseyi'nin örgütsel yapısı ve amacının incelenmesinde görüldüğü üzere, insan hakları ve demokrasinin üstünlüğü sıkça vurgulanmıştır. Konsey adeta demokrasi

bekçiliğini üstlenmiştir. Konseyin tabi olduğu ilkeleri Türkiye açısından değerlendirildiğimizde tatmin edici bulgulara rastlamakta güçlük çekmekteyiz. Zira Türkiye 1959-2020 tarihleri arasında toplam yargılama sayısı 2884 olan Rusya Federasyonu’nu geride bırakarak 3742 yargılamaya konu olmuştur (European Court of Human Rights, 2020). Bunların 97’si 2020 yılında gerçekleşmiştir. Türkiye’nin son dönemlerdeki anti-demokratik eğilimlerini göstermesi açısından bu veri önem arz etmektedir. AİHM’sinin ülkelere göre ayrımcılık yaptığını zaman zaman savunan Türkiye’deki hükümet temsilcileri, AİHM’sinin kimi kararlarına uymayı veya uygulamayı reddetmiştir. Bu kararlar arasında 20 Aralık 2020 tarihinde Halkların Demokratik Partisi Eski Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş’ın özgürlük, güvenlik, ifade ve serbest seçim haklarının ihlal edildiğine hükmetmesi ve derhal serbest bırakılmasına karar vermiş olması yer almaktadır (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Büyük Daire, 2020). Kararın ardından Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın “AİHM bizim mahkemelerimizin yerine geçecek şekilde karar veremez” (The Independent, 2020) şeklindeki açıklaması, kararın uygulanmayacağını açık bir şekilde göstermişti. Uluslararası hukuk ve ulusal hukukun çatışmasına iyi bir örnek teşkil eden bu olay üzerinde yapılacak bir değerlendirme önem arz eder. Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 90. Maddesinde geçen “Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır” şeklindeki ibarelerin AİHM kararlarının uygulanmasının gerekliliğini göstermiştir. Başka bir örnek vermek gerekirse; Avrupa Konseyi tarafından 2011 yılında İstanbul’da imzalanan ve İstanbul Sözleşmesi olarak da bilinen “Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi”¹⁹ adlı sözleşmeye Türkiye taraf olmuş ancak sözleşme 19 Mart 2021 tarihinde Cumhurbaşkanı kararı ile feshedilmiştir. Sözleşme 2011 yılında dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan öncülüğünde hazırlanıp kabul edilmiş ve yine ve 10 yıl sonra dönemin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından tek taraflı feshedilmiştir.

Avrupa Konseyi ve diğer uluslararası örgüt ve sözleşmelerle yaşanan bu çatışmaların sistemseller nedenleri beşinci bölümde ele alınacaktır.

¹⁹Ayrıntılı Bilgi için bkz. <https://rm.coe.int/1680462545>

3.1.4. Cenevre Sözleşmeleri (İnsancıl Hukuk)

Cenevre Sözleşmeleri, savaş mağdurlarına insani muamelede bulunulması için uluslararası hukuk standartlarını belirleyen bir dizi uluslararası anlaşmadır. Sözleşmeler bir bütün olarak İkinci Dünya Savaşı'nın ardından kabul edilerek, adını ilk kez 1949'da kabul edildikleri İsviçre'nin Cenevre kentinden almışlardır. İlk olarak 1864'te kabul edilen ve o zamandan beri birkaç kez revize edilen ve genişletilen ve Uluslararası insancıl hukukun temelini de oluşturan Cenevre Sözleşmelerinde en son revizyonlar 1949'da gerçekleşti (Taşdemir vd, 2003).

İlk kabul ediliştten bugüne 4 farklı Cenevre sözleşmesi mevcuttur, bu sözleşmeler sırasıyla şu şekildedir;

- 1- 1864'te kabul edilen, “Sahadaki Silahlı Kuvvetlerde Yaralıların ve Hastaların Durumunun İyileştirilmesine İlişkin Cenevre Sözleşmesidir”.
- 2- 1906'da kabul edilen “Denizdeki Silahlı Kuvvetlerin Yaralı, Hasta ve Kazazedelerinin Durumlarının İyileştirilmesine İlişkin Cenevre Sözleşmesi”
- 3- 1929'da kabul edilen “Savaş Esirlerine Muamele ile ilgili Cenevre Sözleşmesi”
- 4- 1949'da kabul edilen “Savaş Zamanında Sivil Kişilerin Korunmasına İlişkin Cenevre Sözleşmesi”

Cenevre Sözleşmeleri yıllar içinde birkaç kez revize edilmiş ve dünyadaki hemen hemen tüm ülkeler tarafından kabul edilmiştir. Savaş esirlerinin, hasta ve yaralıların ve savaş zamanlarında sivillerin temel haklarını ortaya koyar ve sivillerin düşmanlıkların etkilerinden korunmasını sağlar. Uluslararası İnsancıl Hukukun temel metinlerini bir araya getiren Cenevre Sözleşmelerinin felsefi altyapılarını incelemek yerinde olacaktır,

Jus in bello ve jus ad bellum, silahlı çatışmaların yürütülmesiyle ilgili uluslararası insancıl hukukun iki ilkesidir. Jus in bello (savaşta adalet) ve jus ad bellum (savaşa giderken adalet) ilkeleri (Bugnion, 2004), savaşın etik yönetimi ve savaşa girmenin gerekçesi ile ilgilidir. Bu ilkelerin kökleri, savaşın yürütülmesine rehberlik etmek için zaman içinde geliştirilen bir dizi etik ilke olan adil savaş teorisinin geleneklerine dayanmaktadır.

"Savaş hukuku" veya "silahlı çatışma hukuku" olarak da bilinen Jus in bello, silahlı bir çatışma sırasında düşmanlıkların yürütülmesini yöneten kurallara atıfta bulunur. Bu kurallar, sivillere ve diğer savaş dışı kişilere verilen zararı sınırlamayı ve savaş esirlerinin

ve diğ er yakalanan kiş i lerin hak larını ko ru ma yı a ma ç la ma k ta dır. Jus ad bellum ise silahlı kuvvete baş vur ma yı yö ne ten il ke le re ve as ke ri güç ku lanı mı nın me ş ru sa yıl dı ğ ı ko ş ul la ra atı fta bu lun ur. Bu il ke le re, de vlet le rin ya nız ca son ç a re o la rak ve ya nız ca me ş ru mü da faa iç in ve ya Bir le ş mi ş Mil let le r Gü ven lik Kon se yi ta ra fın dan iz in ve ri len du rum lar da as ke ri güç ku lan ma sı nı sa ğ la ma yı a ma ç la ma k ta dır. Jus ad bellum'un ba zı ö r ne k le ri ise, baş ka bir de vlet in to pra k ları n da rı za sı ol ma k sı zın güç ku lanı mı nın ya sa k lan ma sı ve güç ku lanı mı nın kar ş ı kar ş ı ya ol un an te hdi tle or an tılı ve ge rek li ol ma sı ge rek li li ğ i ni iç e ri r.

Tür ki ye yuk a rı da sa yı lan Ce ne vre Sö zleş me le ri nin dör dü ne de ta ra ftır, ya ni bu an tlaş ma lar ın hü kü m le ri ne uy ma yı ve bu n lar ı ul us al ya sa ve po li ti ka lar ın da uy gu la ma yı ka bul et mi ş tir. Tür ki ye, is ter ul us la ra ra sı is ter ul us la ra ra sı ol ma yan bir çat ı ş ma ol sun, ta raf ol du ğ u her han gi bir silahlı çat ı ş ma da Ce ne vre Sö zleş me le ri hü kü m le ri ne uy mak la yük ü mlü dür. Tür ki ye'nin ay rı ca silahlı kuvvet le ri nin ve diğ er yet ki li le rin sö zleş me le r ka psam ın da ki yük ü mlü lük le ri ko nu su na e ğ i ti l me le ri ni ve bu n lar ın fark ın da ol ma lar ın ı sa ğ la ma sı ve sö zleş me le rin ih la le ri ni ön le me k ve ce za lan dı r ma k iç in ön le m le r al ma sı ge rek me k ta dır.

Gün ü mü z de ya ş a n an İs rail-Fi lis tin çat ı ş ma sı ul us la ra ra sı in san cıl hu kuk ku ra lar ın ı dü nya gün de mi ne ye ni den ta ş ı m ı ş tır. Bir çok ül ke ta ra fın dan ter ör örg ü tü o la rak ka bul e di len Ha mas'ın sal dı rı sı na me ş ru mü da faa çer ç ve si de kar ş ı lık ve ren İs rail'in, BM Ş ar tı ve Ce ne vre Sö zleş me le ri ol mak ü ze re, ul us la ra ra sı in san cıl hu kuk ku ra lar ın ı bir ke na ra bı ra ka rak, sa va ş ı kir li ve in san lık dı ş ı bir boyu ta ta ş ı yıp sü r dü r mü ş ol ma sı, ko nu nun en gü nc el ö r ne ğ i ni ver me k ta dır. Baş lan ğ ı ta ul us la ra ra sı to plum un de ste ğ i ni de rin bir ş e kil de al an İs rail, sal dı rı ya ver mi ş ol du ğ u in san lık dı ş ı²⁰ kar ş ı lık la, to plam ı ş ol du ğ u de ste ğ in tep ki ye dö nü ş me si ne ne den ol mu ş tur. Bu hu kuksuz luk kar ş ı s ın da İs rail gü cü nü dai ma ya nı n da bul du ğ u ABD'den ve Al ma ny a'dan al ma k ta dır.

Gö r ü l me k ta dır ki, hu kuksuz luk güç ile do ğ ru or an tılı dır. Re al ist ba kış aç ı sı y la ol ay lar göz le m len di ğ in de, ul us la ra ra sı sis tem de güç süz le rin hu kuk ku ra lar ın a uy mak tan baş ka ç a re le ri nin ol ma ğ ı de ğ er len di r me si ya pı la bi le ce k ti r. Tür ki ye'nin her han gi bir hu kuksuz luk ta, ABD-İs rail ili ş ki si de ol du ğ u gi bi ya nı n da bu la bi le ce ğ i bir mü tte fi ki nin ol du ğ u nu sö y le me k güç tür.

²⁰Bu tez de Ul us la ra ra sı İn san cıl Hu kuk ku ra lar ın ın hi çe sa yıl m ı ş ol ma sı “in san lık dı ş ı e y le m” o la rak ta rif e di l me si uy gun gö r ü l mü ş tır

3.1.5. Terörün Finansmanı ile ilgili Uluslararası Antlaşmalar

Terörizmin finansmanına ilişkin birçok uluslararası anlaşma bulunmaktadır. En önemlilerinden bazıları şunlardır:

- 1- Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme: 1999 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edilen bu antlaşma, devletlerin terörizmin finansmanını suç olarak kabul etmesi ve teröre konu olan varlıkların dondurulması, el konulması ve müsadere edilmesi için önlemler alması için yasal bir çerçeve oluşturmaktadır.
- 2- Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi: 2005 yılında kabul edilen bu antlaşma, devletlerin terörün finansmanını suç saymasını ve terörizmi finanse etmek için kullanılan varlıkları dondurmak ve bunlara el koymak için önlemler almasını şart koşuyor. Ayrıca terörizmin finansmanı konusunda bilgi ve istihbarat alışverişi için bir sistem kurar.
- 3- Mali Eylem Görev Gücü (FATF): 1989 yılında G-7 ülkeleri tarafından kurulan FATF, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele politikaları geliştiren ve destekleyen hükümetler arası bir kuruluştur. FATF, dünyanın dört bir yanındaki ülkeler tarafından geniş çapta takip edilen bir dizi tavsiye yayınladı.
- 4- Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1373 sayılı Kararı: 11 Eylül saldırılarının ardından kabul edilen bu karar, tüm devletlerin terörün finansmanını suç sayacak önlemler almasını ve terörü finanse etmek için kullanılan varlıkları dondurmasını, bunlara el koymasını ve müsadere etmesini gerektiriyor. Ayrıca terörizmin finansmanı konusunda bilgi ve istihbarat paylaşımı için bir mekanizma kurar.

Türkiye'nin, terörün finansmanına ilişkin uluslararası anlaşmalar doğrultusunda yasal çerçevesini güçlendirmek için kimi adımlar attığını gözlemlemekteyiz. Söz konusu yasal düzenlemeleri ve politikaları şu şekilde sıralayabiliriz:

Terörizmin Finansmanı ile Mücadele Mevzuatının Kabul Edilmesi: Türkiye Büyük Millet Meclisi 7 Şubat 2013 tarihinde Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'u kabul etmiştir. Bu kanun dönemin Cumhurbaşkanı Abdullah Gül tarafından onaylandıktan kısa bir süre sonra yürürlüğe girmiştir. Bu mevzuat, terörizmin finansmanının Türkiye'nin yasal çerçevesi içerisinde ele alınmasına yönelik önemli bir adım olmuştur (Zeldin, 2013).

FATF (Mali Eylem Görev Gücü) Tarafından Geliştirilmiş Takip Süreci: 2019 yılında yapılan bir değerlendirmeden bu yana Türkiye, kara paranın aklanması ve terörün finansmanının ele alınmasına yönelik olarak FATF tarafından yürütülen gelişmiş bir takip sürecinin parçası olmuştur. Bu durum, Türkiye'nin yasal ve düzenleyici çerçevesini uluslararası standartlar ve FATF tavsiyeleri ile uyumlu hâle getirme çabalarının devam ettiğini göstermektedir. Mayıs 2022 itibarıyla Türkiye, bu konudaki çerçevesini güçlendirmek için çeşitli adımlar atmıştır (FATF, 2022).

FATF ve BMGK Kararları ile Uyumlu Yasal Çerçevenin Oluşturulması: Türkiye, FATF tavsiyelerine uygun olarak ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK) kararlarını, özellikle de 1267 ve 1373 sayılı kararları etkili bir şekilde uygulamak üzere yasal bir çerçeve oluşturmuştur. Bu kararlar, terörün finansmanının suç sayılmasını ve teröristlerin mal varlıklarının dondurulmasını gerektirmektedir. MASAK'ın (Türkiye'nin Mali Suçları Araştırma Kurulu) EGMONT Grubu aracılığıyla diğer Mali İstihbarat Birimleri (FIU) ile işbirliği yapması bu çabanın bir parçasıdır (Republic of Türkiye, Ministry of Foreign Affairs, n.d)

Uygulamadaki Zorluklar ve İlerleme: Bu adımlara rağmen Türkiye, kara para aklama ve terörün finansmanı ile mücadele için etkili mekanizmaların tam olarak uygulanmasında zorluklarla karşılaşmaya devam etmektedir. Mevcut bilgiler itibarıyla Türkiye hala FATF'ın gri listesinde yer almakta olup, bu durum daha fazla iyileştirmeye ihtiyaç duyulan alanlara işaret etmektedir. Bununla birlikte, Türkiye'nin bu listeye alınmasından bu yana bazı ilerlemeler kaydettiği de belirtilmektedir (Karacinar-Gehweiler, 2021).

Türkiye'nin terörizmin finansmanı ile mücadele etmek ve uluslararası standartlara uyum sağlamak için aldığı tedbirler önemli olmakla birlikte, dikkat edilmesi gereken kritik bir durumdur. Türkiye 2013 yılında Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'u yürürlüğe koyarak mali suçlarla mücadelede büyük bir adım attı. Bu kanun, dijital para birimlerinin ve küresel finansal sistemlerin yükselişiyle günümüzde daha da önemli hale gelen bir endişe olan, terörist faaliyetleri desteklemek için yasadışı yollardan aktarılan para sorunuyla mücadele etmek için oluşturuldu. 2019'dan bugüne (FATF) gelişmiş takip sürecinin bir parçası olan Türkiye, kara para aklama ve terörün finansmanını durdurma yöntemlerini geliştirme konusunda ciddi olduğunu göstermiştir.

Ancak bu programda yer almak, Türkiye'nin bu alanlarda üzerinde çalışması gereken bazı önemli konular olduğu anlamına da geliyor.

Başlıca zorluklardan biri, yasanın sadece kağıt üzerinde kalmamasını, aktif bir şekilde kullanılmasını ve suçluların para transfer etmeye çalıştıkları yeni yöntemlere engel olacak şekilde güncellenmesini sağlamaktır. Büyük ya da küçük tüm finans kuruluşlarının bu kuralları yakından takip etmesi çok önemlidir. Yine de yasa dışı finansmanın gözden kaçmasına izin verebilecek boşluklar veya yeterince dikkatle izlenmeyen alanlar olabileceğine dair endişeler var. Türkiye'nin FATF'ın gri listesinde yer alması, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede hala yapılması gereken iyileştirmelerin olduğunun bir işaretidir. Bu durum, özellikle yatırım ve bankacılık söz konusu olduğunda, diğer ülkelerin ve uluslararası işletmelerin Türkiye'ye bakışını etkileyebilir. Türkiye'nin konumu ve bölgesel siyasetteki rolü bu zorluğa başka bir katman daha eklemektedir. Çatışma bölgelerine yakın olması, sınır ötesi işlemler konusunda daha dikkatli olması ve yasadışı finansmanı takip etmek ve durdurmak için diğer ülkelerle birlikte çalışması gerektiği anlamına geliyor. Türkiye'nin çabalarının gerçekten işe yaraması için hükümetin ve finans kuruluşlarının şeffaf olması ve halkın güvenini kazanması gerekiyor. Yolsuzluk ya da bu yasaların siyasi olarak kötüye kullanıldığına dair endişeler varsa, bu tüm çabayı zayıflatabilir. Kısacası, Türkiye'nin mali suçlarla mücadelesi sadece iyi yasalara sahip olmakla ilgili değildir; aynı zamanda bu yasaların nasıl uygulandığı ve halkın bu mücadeleden sorumlu olanlara ne kadar güvendiği ile de ilgilidir.

3.1.6. Uluslararası Ceza Hukuku ve UCM

Uluslararası ceza hukuku, soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları gibi uluslararası suçlar için bireylerin kovuşturulması ve cezalandırılmasıyla ilgilenen bir uluslararası kamu hukuku dalıdır. Bu suçlar, uluslararası toplumu bir bütün olarak etkileyecek kadar ciddi kabul ediliyor ve bu nedenle yalnızca işlendikleri devleti ilgilendirmiyor. Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM), belirli uluslararası suçlar üzerinde yargı yetkisine sahip uluslararası bir mahkemedir. Bu suçlar, Roma Statüsünün 5. maddesinde şöyle açıklanmaktadır; “uluslararası toplumun tamamını ilgilendiren, en ağır cürümlerden olan, soykırım suçu, insanlığa karşı işlenen cürümler, savaş suçları ve barışa karşı işlenen suç olarak da saldırı suçudur” (International Criminal Court, 2021)

UCM 2002 yılında 120'den fazla ülke tarafından onaylanan bir antlaşma olan Roma Statüsü tarafından kurulmuştur. (Çakmak, 2014; Yavaş, 2015; Kaul, 2011).

UCM'ye Nisan 2024 itibariyle 124 ülke üyedir. UCM'nin merkezi Lahey, Hollanda'dadır ve Birleşmiş Milletler 'den (BM) bağımsız olarak çalışır. Uluslararası Ceza Mahkemesi, ulusal mahkemelerin yapamadığı veya yapmak istemediği durumlarda, soykırım, insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları gibi uluslararası suçları işlemekle itham edilen kişileri soruşturma ve kovuşturma yetkisine sahiptir (International Criminal Court, 2021). Ayrıca, bir devletin başka bir devletin egemenliğine, toprak bütünlüğüne veya siyasi bağımsızlığına karşı silahlı güç kullanması olarak tanımlanan saldırganlıktan dolayı bireyleri kovuşturabilir (Yavaş, 2015). Ancak UCM'nin saldırı suçuna ilişkin yargı yetkisi henüz uygulamaya konulmamıştır. UCM, uluslararası adalet sisteminde çok önemli bir rol oynar ve Roma Statüsünün 5. maddesinde belirtilen ciddi uluslararası suçlar işleyen kişilerin sorumlu tutulmasına yardımcı olur. Gelecekteki suçlar için caydırıcı olarak hizmet eder ve bu tür suçları işleyenlerin adalete teslim edilmesini sağlamaya yardımcı olur. Bununla birlikte, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin adil çalışmadığına yönelik birtakım eleştiriler de mevcuttur, bunlar şu şekilde sıralanabilir;

- 1- Evrensel yargı yetkisinin olmaması: Uluslararası ceza hukuku, yalnızca ilgili uluslararası anlaşmaları onaylamış olan devletlerin yargı yetkisi dahilinde işlenen suçlar için geçerlidir. Bu, bu anlaşmaları onaylamayan ülkelerde suç işleyen kişilerin UCM tarafından yargılanamayacağı anlamına gelir. ABD, uluslararası hukukun bu açığını fazlasıyla etkili kullanan bir aktördür. Uluslararası Ceza Mahkemesini tanımayan/ taraf olmayan ABD dilediği ölçüde savaş suçu işlemeye muktedir görünmektedir.
- 2- Sınırlı uygulama yetkileri: UCM, kararlarını ve tutuklama emirlerini uygulamak için devletlere güvenir. Devletler işbirliği yapmazsa, UCM'nin kararlarını uygulama imkanı yoktur.
- 3- Siyasi önyargı: Kimi araştırmacılar ve hukukçular, UCM'nin tarafsız bir şekilde çalışmak yerine belirli bireyleri veya grupları hedef almak için siyasi bir araç olarak kullanıldığını, UCM'nin özellikle Afrika özelinde çok aktif çalıştığını, gözünü dünyanın beyaz bölgelerine kapattığını belirtmektedirler.
- 4- Sınırlı kaynaklar: UCM'nin sınırlı kaynakları vardır, bu da herhangi bir zamanda yalnızca az sayıda vakayı soruşturabileceği ve kovuşturabileceği anlamına gelir. Bu, UCM'nin kovuşturmayı amaçladığı suçların ölçeğini etkili bir şekilde ele alamadığı yönünde eleştirilere yol açmaktadır.

- 5- Çifte tehlike: Çifte tehlike ilkesine göre, bir kişi aynı suçtan iki kez yargılanamaz. Bu, bir kişinin halihazırda bir yerel mahkeme tarafından bir suçtan yargılanmış olması halinde, daha sonra aynı suçtan UCM tarafından yargılanamayacağı anlamına gelir. Bu, UCM'nin bireyleri işledikleri tüm suçlardan sorumlu tutamayacağı yönünde eleştirilere yol açmıştır (Klobucista ve Ferragamo, 2023; Wong, 2019; Vasiliev, 2020).

Türkiye UCM'nin kuruluş metni olan Roma statüsüne taraf değildir.

Türkiye'nin Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) dışında kalma kararı, iç öncelikleri ile uluslararası hukuki yükümlülükleri arasında hassas bir denge kurduğunun altını çizmektedir. Bu karar sadece hukuki bir duruş değil, aynı zamanda Türkiye'nin terörizm, silahlı çatışmalar ve komşu bölgelerdeki istikrarsızlık gibi bölgesel sorunlarla süregelen mücadelesinin bir yansımasıdır. Bu tür gerçekler Türkiye'nin ulusal güvenliğe öncelik vermesine yol açmış, bu da genellikle UCM gibi uluslararası yasal çerçevelere taraf olmamayı gerektirmiştir. Daha açık bir ifade ile, Türkiye'nin UCM'ye katılma konusundaki isteksizliğinin temelinde, bölgesinde bulunan kimi silahlı gruplara yönelik yaklaşımı yatmaktadır. Ulusal güvenliği korumak amacıyla bu gruplara karşı yürütülen askeri operasyonlar, insan hakları ihlalleri iddialarıyla gölgelenmiştir (Daloglu, 2014). Türkiye, UCM'nin dışında kalarak ordusunu ve güvenlik güçlerini uluslararası denetimden ve bu tartışmalı operasyonlardan kaynaklanabilecek potansiyel yasal zorluklardan korumayı amaçlamaktadır. Türkiye'nin UCM'ye üye olmamasının sonuçları çok yönlüdür. Bir yandan, UCM'ye katılmak Türkiye'ye küresel adalet ve insan hakları meseleleriyle ilgilenmek için değerli bir platform sunabilir ve potansiyel olarak uluslararası hukuk normlarını ve uygulamalarını etkilemesine olanak tanıyabilir. Öte yandan, UCM'de yer almaması, uluslararası ceza hukukunun gidişatını şekillendirme kabiliyetini sınırlar ve insan hakları ve hesap verebilirlik konusundaki uluslararası konumunu etkiler.

Türkiye'nin UCM'nin yargı yetkisinin yokluğunda ulusal çıkarlarını gözetme stratejisi diplomatik angajman, hukuki manevralar ve bölgesel nüfuzunu kullanmanın bir karışımını içeriyor. Olası uluslararası hukuki zorlukları önlemek için UCM üyesi devletlerle güçlü ilişkiler sürdürmeye çalışmakta ve başta askeri operasyonlar olmak üzere eylemlerinin UCM'nin kapsamı dışında kalmasını sağlamak için hukuki stratejiler

geliştirmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin bölgedeki önemli rolü, UCM ve daha geniş kapsamlı uluslararası ceza hukuku konularıyla ilgili uluslararası tartışmalar üzerinde etki sahibi olmasını sağlamaktadır. Türkiye, bölgesel istikrar ve güvenliğe katkısını vurgulayarak, karar alma süreçlerinde bir dereceye kadar özerkliğini korurken çıkarlarını ilerletmeye çalışmaktadır. Türkiye'nin UCM konusundaki tutumu ulusal güvenlik, insan hakları ve uluslararası hukuk kaygılarını iç içe geçiren incelikli bir konudur. Türkiye, UCM'ye üye olmaması nedeniyle eleştirilere maruz kalırken, bu pozisyonunu hem iç hem de dış tehditleri etkin bir şekilde yönetmek için gerekli olduğunu savunmaktadır. UCM'nin yargı yetkisinin olmaması, Türkiye'nin insan hakları meselelerini kendi içinde ele alma sorumluluğunun altını çizmekte ve ulusal egemenlik ile uluslararası hesap verebilirlik arasındaki dengeye ilişkin tartışmalara yol açmaktadır. Devam eden bu tartışma, Türkiye'nin iç önceliklerini küresel hukuk standartlarıyla uyumlaştırırken karşılaştığı zorlukların bir kanıtıdır.

3.1.7. İnsani Güvenlik ve Ulusal Güvenlik Hukuku

İnsani güvenlik ve ulusal güvenlik kavramları, devletlerin vatandaşlarını nasıl koruduğunun anlaşılmasında merkezi bir öneme sahiptir ve her ikisi de dünya genelinde kanun ve yönetmeliklerle düzenlenmiştir. Ulusal güvenlik genel olarak bir devletin sınırlarının, ekonomisinin ve vatandaşlarının tehditlere karşı korunmasını ifade eder. Ulusal güvenlik bu tezin önceki bölümlerinde detaylı bir biçimde ele alınmıştı. İnsani güvenlik ise 1994 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından ortaya atılmış olup, perspektifi kritik ve yaygın tehdit ve durumlara karşı bireysel güvenliği kapsayacak şekilde genişletmekte ve insanlara hayatta kalma, onur ve geçim kaynaklarının yapı taşlarını sağlayan sistemlerin oluşturulmasını sağlamaktadır (UNDP, 1994). Tarihsel olarak ulusal güvenlik, devletlerin egemenliğine odaklanan Westphalian uluslararası ilişkiler modelini yansıtacak şekilde diğer hususlara göre öncelikli olmuştur (Krasner, 1995). Ancak Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte insan güvenliğinin daha fazla dikkate alınmasına doğru bir kayma yaşanmış, bireysel güvenliğin ulusal ve küresel istikrarın sağlanmasının ayrılmaz bir parçası olduğu savunulmuştur (Paris, 2001). İngiliz Okulu temsilcilerinin çoğulcu kanadı da bu düşüncelyi benimsemektedir. Ulusal güvenlik kanunları öncelikle bir devletin bütünlüğünü korumak için tasarlanmıştır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde 1947 tarihli Ulusal Güvenlik Yasası, ülkenin dış tehditlere karşı güvenliğini sağlamak amacıyla Savunma Bakanlığı ve Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nı kurmuştur (National Security Act, 1947). Birleşik Krallık da, Resmi Sırlar

Yasaları devlet sırlarını ve ulusal güvenliği, bunların ifşasını suç sayarak korumaktadır (Official Secrets Act, 1911 ve 1989). Özellikle siber tehditlerin ve terörizmin ulusal güvenliğin belirziliğini artırdığı bir dünyada bu yasaların önemi küçümsenemez (Bartlett ve Everett, 2017). Buna rağmen, kimi düşünürler bu tür yasaların bireysel hak ve özgürlükleri potansiyel olarak ihlal edebileceğini savunmaktadır. Bunun bir örneği, 11 Eylül saldırılarından sonra yürürlüğe giren ve sivil özgürlükleri potansiyel olarak tehlikeye atan geniş gözetim yetkileri nedeniyle eleştirilen ABD Patriot Yasası'dır (American Civil Liberties Union, 2001). Buna karşılık insani güvenlik, güvenliğin çatışmanın olmamasından daha fazlasını ifade ettiğini kabul ederek odağı bireye kaydırır. UNDP tarafından tanımlanan insani güvenliğin yedi ayağı ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, kişisel güvenlik, toplum güvenliği ve siyasi güvenliktir (UNDP, 1994). Dolayısıyla insani güvenlik kanunları bireyleri bu sütunlara yönelik tehditlerden korumayı amaçlar. Örnekler arasında silahlı çatışma zamanlarında koruma sağlayan Cenevre Sözleşmeleri gibi uluslararası insancıl hukuk yer alır (Alsan, 1950). İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi gibi belgelerde ortaya konan ve korunan insan hakları hukuku da insan güvenliğinin merkezinde yer alır ve tüm bireylerin temel hak ve özgürlüklerini güvence altına alır (United Nation, 2017).

İnsani güvenlik kavramı bütüncül yaklaşımı nedeniyle övülürken, kimi düşünürler bu kavramın çok geniş olduğunu ve net, uygulanabilir bir çerçeveden yoksun olduğunu iddia etmektedir (Paris, 2001). Bu düşüncüyü savunanlar, ayrıca bireysel güvenliğe odaklanan insani güvenliğin potansiyel olarak devlet egemenliğini ve ulusal güvenliğini zayıflatabileceğine de dikkat çekmektedir. İnsani güvenlik ve ulusal güvenlik arasındaki kesişim çok önemli bir tartışma konusudur. İnsani güvenlik kavramını eleştirenler, bu ikisini birbirinden ayırmanın mümkün olmadığını ve devletin etkin işleyişini ve vatandaşlarının güvenliğini ve refahını sağlamak için bir denge kurulması gerektiğini savunmaktadır (Newman, 2010). Bu da özellikle yeni ve ortaya çıkan tehditler karşısında sürekli diyalog ve esnek bir yaklaşım gerektirmektedir. Dolayısıyla her iki kavram da birbirini dışlayan kavramlar değildir. Hem insani hem de ulusal güvenliği korumak için geliştirilen yasalar, değişen güvenlik ortamını ele almak için gelişmeye devam etmelidir. Hem ulusal güvenlik hem de insani güvenlik yasalarının güvenli, istikrarlı ve adil bir dünyanın sağlanmasında yeri vardır. Hem insan güvenliği ve ulusal güvenliğin hem de bu kavramların temelini oluşturan yasaların net bir şekilde anlaşılması politika yapıcılar, kanun koyucular ve güvenlik uzmanları için elzemdir. Bu bilgi, güvenliğin devlet

düzeyinden bireye kadar tüm açılardan ele alınmasını ve sürekli değişen bir güvenlik ortamını etkili bir şekilde ele almak için yasaların ve politikaların geliştirilmesini ve uygulanmasını sağlar.

Türkiye'nin ulusal güvenlik yaklaşımı temel olarak jeopolitik faktörler tarafından yönlendirilmiştir. Avrupa ve Asya'yı birbirine bağlayan stratejik konumu nedeniyle Türkiye sürekli değişip dönüşen bir güvenlik ortamına sahiptir. Ulusal güvenlik stratejilerinin sürekli geliştirilmesi ve konjonktüre göre tasarlanabilmesi bu anlamda önemlidir. Türkiye’de bu misyonu esas olarak 1961 Anayasası ile kurulan ve daha sonra 1982 Anayasası ile değiştirilen Milli Güvenlik Kurulu Milli Güvenlik Kurulu üstlenmektedir. Somut olarak bir ulusal güvenlik hukukuna sahip olmasa da, çeşitli ve dağınık kanunlarla ulusal güvenlik hukukunun çerçevesi bu şekilde çizilmeye çalışılmıştır. MGK, hükümet, Türk Silahlı Kuvvetleri ve diğer ilgili kurumlar arasında güvenlikle ilgili kararları ve müdahaleleri koordine etmektedir (Türkiye, 1982).

Türkiye'nin güvenlik politikaları, özellikle son 14 yılda mülteci krizinden önemli ölçüde etkilenmiştir. Suriyeli sığınmacı kriziyle birleştiğinde, ulusal ve insani güvenlik boyutları arasında yeni sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Suriye'den gelen mültecilerin entegrasyonu hem ulusal güvenlik politikalarını hem de Milli Güvenlik Kurulu'nun karar alma süreçlerini doğrudan etkileyerek Türkiye'nin sosyal ve ekonomik yapısını zorlamaktadır. Bu durum, ulusal güvenlikten insan güvenliğine uzanan geniş bir yelpazede, politika yapıcılarının önceliklerini ve zorluklarını yeniden tanımlamaktadır. Türkiye, 2023 yılı itibarıyla, çoğunluğu Suriye'den olmak üzere dünya genelinde en fazla mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır ve bu durum, insani güvenliğin yedi ayağından üçü olan ekonomik güvenlik, sağlık güvenliği ve kişisel güvenlik açısından zorluk teşkil etmektedir (UNHCR, 2023). Hükümetin Suriyeli mültecileri entegre etme çabalarına rağmen, sosyal gerilim, ayrımcılık ve hizmetlere erişimde sorunlar yaşandığına dair raporlar Türkiye’yi uluslararası alanda, demokrasi indekslerinde oldukça gerilere düşürmüştür. Suriye'deki çatışmadan kaynaklanan ulusal güvenlik kaygıları ve bu kaygıların Türkiye'ye sıçraması, insani güvenlik ile ulusal güvenlik arasındaki dengeyi korumayı güç hale getirmektedir (Demir ve Yılmaz, 2020).

Türkiye'nin Suriyeli mülteci kriziyle başa çıkması, ulusal ve insani güvenliği birlikte ele almasını gerektiren bir stratejiye dayanmasıyla mümkündür. Mayıs 2023 itibarıyla yaklaşık 3,388,698 mülteciye ev sahipliği yapan Türkiye'nin toplumsal

kaynakları ve ulusal altyapısı zorlanmaktadır (UNHCR, 2023). Dahası, Suriye'nin istikrarsızlaştırılmış bölgelerinden silahlı unsurların gizli giriş yapma potansiyeli, ulusal güvenlik hususlarına ek bir zorluk katmanı eklemektedir. Türkiye bu krize müdahale ederken, 1951 Mülteci Sözleşmesi ve 1967 Protokolüne bağlılık da dâhil olmak üzere, uluslararası hukuk ilkeleri doğrultusunda insani mülahazaların önemini vurgulamaya devam etmektedir. Türkiye halihazırda bu Sözleşmeyi coğrafi bir sınırlama ile yorumlayarak sadece Avrupa'dan gelen mültecileri kabul etse de Suriyelilere geçici koruma sağlayarak Sözleşmenin ruhuna bağlı kalmaya çalıştığının sinyallerini vermiştir. Ayrıca, Türkiye'nin ulusal güvenliği, sınır güvenliği tedbirlerinin artırılması ve bu tedbirlerin ayrımcı olmayan, orantılı bir şekilde uluslararası hukuk standartlarına uygun olarak uygulanması yoluyla desteklenebilir. Başta AB üye ülkeleri olmak üzere diğer ülkelerle ikili ve çok taraflı işbirliği, bu mülteci krizinde yük paylaşımını kolaylaştırabilir ve yerinden edilmenin temel nedenlerinin ele alınmasına katkıda bulunabilir. Söz konusu bu temenninin AB ve Türkiye arasında yapılan kimi sözleşmelerle rafa kaldırıldığı bilinmektedir. Türkiye, AB tarafından adeta bir depo olarak kullanılmak istenmektedir. AB ve Türkiye arasında imzalanan Geri Kabul Antlaşması'nın amacı Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı resmi internet sitesinde şu şekilde açıklanmıştır;

“Geri Kabul Anlaşması, TBMM tarafından kabul edilerek, 1 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Geri Kabul Anlaşması'nın 24. Maddesi uyarınca, ülkemiz üzerinden AB ülkelerine geçmiş bulunan yasadışı göçmenlerin (üçüncü ülke vatandaşları) geri kabulüne, Anlaşma'nın yürürlüğe girdiği tarihten üç yıl sonra başlanması öngörülmektedir.” (Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı, 2024).

Yukarıda mülteci ve sorunu özelinde değinilen iki soruna uluslararası hukuk kapsamında verilecek etkili bir yanıtın, insani güvenlik normlarına saygı gösterilmesini sağlarken Türkiye'nin ulusal güvenliğinin güçlendirilmesine önemli ölçüde katkıda bulunabileceği söylenebilir. Bu durum, hem devletin gerekliliklerini hem de bireylerin haklarını ve onurunu dikkate alan dengeli ve kapsamlı bir güvenlik yaklaşımının gerekliliğinin altını çizmektedir. Türkiye'nin IŞİD'in (Irak Şam İslam Devleti) ana kaleleri olan Suriye ve Irak'a yakınlığı, Türkiye için bir diğer önemli ulusal güvenlik sorunları meydana getirmiştir. Türkiye, IŞİD'e atfedilen ve önemli can kayıplarına yol açan çok sayıda ölümcül saldırıya maruz kalmıştır (Wilson Center, 2016). Bu şiddet yanlısı aşırıcılık sadece Türkiye'nin ulusal güvenliğine değil, aynı zamanda genel bir korku ve güvensizlik ortamı yaratarak bireylerin kişisel güvenliğini etkilediği için insan

güvenliğine de tehdit oluşturmıştır. İnsani güvenlik perspektifinden bakıldığında, Türkiye'nin büyük Suriyeli mülteci nüfusu, temel ihtiyaçları karşılanmadığı takdirde aşırılık yanlısı ideolojilerin etkisine karşı özellikle savunmasız kalabilir; bu nedenle bu mültecilerin ekonomik ve sosyal güvenliğinin sağlanması kritik önem taşımaktadır. Türkiye'nin mevcut toplumsal ve ekonomik durumunun bir çıktısı olarak ortaya çıkan gergin siyasal atmosferi, bu yetkinliği zayıflatmaktadır. Ayrıca, Türk hükümetinin terörle mücadele tedbirlerinin insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne saygılı olmasını sağlaması da hayati önem taşımaktadır zira aşırı agresif tepkiler gerginlikleri ve istikrarsızlığı arttırma riski taşımaktadır. Fethullah Gülen Terör Örgütü (FETÖ), 2016 yılında başarısız bir darbe girişimi düzenledikten sonra Türk hükümeti tarafından terör örgütü olarak tanımlanmıştır (UK Government, 2022; Reuters, 2016). Bu olay, devletin istikrarını tehdit ettiği ve önemli ölçüde can kaybına yol açtığı için ulusal güvenlik açısından derin sonuçlar doğurmuştur. Hükümetin bazı spesifik durumlarda yüzeysel soruşturmalarla (Toplumda her an herkesin FETÖ ile bağlantılı olabileceği düşüncesi hakim olmuştur. Böylesine bir toplumsal paranoyanın olağanüstü hal dönemi ile birleşmesi, insanların asılsız şikayetler sonucu yüzeysel soruşturmalarla işlerini kaybetmesine, açığa alınmasına veya tutuklanmalarına neden olmuştur.) FETÖ üyesi olduğu iddia edilen kişilere yönelik müteakip baskıları, Türk hükümetinin ulusal güvenliği sağlama ve hukukun üstünlüğünü koruma görevi olsa da, darbe sonrası tasfiyelerde potansiyel insan hakları ihlallerine ilişkin endişeleri beraberinde getirmiştir. Darbe sonrasında aralarında askeri personel, devlet memurları, akademisyenler ve gazetecilerin de bulunduğu binlerce kişinin gözaltına alınması veya görevlerinden ihraç edilmesi, yargı süreci ve bireysel özgürlükler konusunda bazı çevrelerde endişelere yol açmıştır (Amnesty International, 2016). Bu nedenle, Türk hükümetinin meşru güvenlik kaygıları ile insan haklarını koruma ve hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlı kalma yükümlülüğü arasında bir denge kurmaya çalışması doğaldır

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ABD'DE ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU VE AVRUPA BİRLİĞİ'NDE

ULUSAL GÜVENLİK HUKUKU SORUNSAĞI: ÖRNEK OLAY ÇALIŞMASI

4.1.ABD Ulusal Güvenlik Hukukunun Oluşturulması

ABD ulusal güvenlik hukukunun oluşturulması ülke tarihinde önemli bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Bu alandaki önemli bir gelişme İkinci Dünya Savaşı sonrasında, 1947 tarihli Ulusal Güvenlik Yasası'nın kabul edilmesiyle gerçekleşmiştir. Bu yasa Ordu, Donanma ve Hava Kuvvetlerini yeni oluşturulan Savunma Bakanlığı altında bir araya getirmiştir (Ferguson ve McHenry, 1956). Yasa ayrıca Ulusal Güvenlik Konseyi- *National Security Council* (NSC) ve Merkezi İstihbarat Teşkilatı'nı (CIA) kurarak ABD'yi yeni bir jeopolitik strateji dönemine hazırlamıştır. Ulusal güvenlik için yasal bir çerçevenin oluşturulması sadece pratik bir gereklilik değildi; Amerika'nın küresel bir süper güç olarak ortaya çıkan rolünü yansıtıyordu. Bu statü, büyük ölçüde izolasyonist bir bakış açısından uluslararası angajman ve savunmaya hazırlık politikasına doğru bir yaklaşım değişikliğini gerektirmiştir (Rearden, 1984).

1947 Yasası, ulusal güvenliğin artık sadece askeri savunma meselesi olmadığını, geniş bir yelpazede yerel ve uluslararası kaygıları kapsadığının kabulünü de temsil ediyordu. Ulusal Güvenlik Yasası'nın önemli bir yönü de NSC'nin kurulmasıdır. Bu organın görevi, ulusal güvenlikle ilgili iç, dış ve askeri politikaların entegrasyonu konusunda Başkan'a tavsiyelerde bulunmaktır. NSC, ulusal güvenlik konularında koordinasyon ve karar alma için yapılandırılmış bir süreç sunarak Başkan'ın son derece iyi bilgilendirilmesini sağlamaktadır (Rudalevige, 2016). Bu nedenle, Amerika'nın ulusal güvenlik hukuku ve politikası üzerinde derin bir etkisi olmuştur. CIA, Yasa ile kurulan bir diğer kilit kurumdur. Başkan ve üst düzey ABD hükümeti politika yapımcılarının ülkenin ulusal güvenliği hakkında bilinçli kararlar almaları için hayati önem taşıyan dış istihbaratın toplanması, analiz edilmesi ve yayılmasında merkezi bir rol oynamaktadır. CIA'nın kurulması, özellikle İkinci Dünya Savaşı deneyimleri ışığında, istihbarat toplamaya yönelik koordineli bir yaklaşıma duyulan ihtiyaca bir yanıtı (Andrew, 1995). Yasayı takip eden yıllarda, ABD ulusal güvenlik hukuku, küresel tehditlerin değişen manzarasını karşılamak için sürekli olarak gelişmiştir. ABD Patriot Yasası'nın 11 Eylül 2001'deki terörist saldırılara cevaben oluşturulması bu tür bir evrimi temsil etmektedir. Bu yasa, kolluk kuvvetlerine ve istihbarat kurumlarına terörizmi önlemek ve terörizme

müdahale etmek için yeni araçlar sağlamış ve bu süreçte sivil özgürlükleri tartışmalı bir şekilde etkilemiştir (Cole, 2003).

Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası (NDAA- *National Defense Authorization Act*), ulusal savunma için bütçe tahsisatı sağlayan ve Savunma Bakanlığı için politikaları tanımlayan bu alandaki bir diğer önemli mevzuattır. Her yıl çıkarılan NDAA, ulusal güvenliğin dinamik doğasını yansıtmakta ve ortaya çıkan tehdit ve zorlukları ele almak üzere güncellenen hükümler içermektedir (Fisher, 2000). Ayrıca, Yabancı İstihbarat Gözetim Yasası'nın (FISA- *Foreign Intelligence Surveillance Act*) ve 1978 yılında FISA mahkemesinin kurulmasının rolü de küçümsenmemelidir. FISA, "yabancı güçler" ve casusluk ya da terörizmden şüphelenilen "yabancı güçlerin ajanları" arasında elektronik gözetim ve "yabancı istihbarat bilgilerinin" toplanması için yasal bir çerçeve sağlamaktadır. Bu Kanun istihbarat operasyonlarında çok önemli bir rol oynamakta ve gözetim faaliyetleri için yargı onayı gerektirerek yürütme gücü üzerinde bir kontrol sağlamaktadır (United States, 1978). Genel olarak, ABD ulusal güvenlik hukukunun oluşturulması değişen küresel bağlamı ve Amerika'nın bu bağlamdaki rolünü yansıtmaktadır. Ulusal güvenliğe yönelik tehditler geliştikçe, yasal ve kurumsal tepkiler de değişmiştir. ABD ulusal güvenlik hukuku, 1947'de Ulusal Güvenlik Yasası'nın oluşturulmasından 11 Eylül'ün ardından ABD Patriot Yasası'na kadar, ulusu korumak ve üzerine kurulduğu ilkeleri sürdürmek arasında bir denge kurmaya yönelik devam eden bir girişimi göstermektedir.

4.1.1. Sosyolojik ve Kültürel Etkiler

Amerika Birleşik Devletleri anayasası, halkın değerleri üzerinde inşa edilmiş, Amerika'yı ve Amerikalı olmayı kutsallaştırmış ve özgürlüğün sembolü haline getirmiş bir yasadır. Bu anayasanın temeli Amerikan toplumdur. (Duverger, 1986).

Amerikan Anayasası, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki ulusal güvenlik yasasını sadece bir hükümet politikası ya da yasal mevzuat meselesi olmaktan çıkarmış, onu Amerikan yaşamının tüm yönlerine nüfuz eden derin sosyolojik ve kültürel etkileri olan bir olgu haline getirmiştir. Bu yasalar halkın güvenlik, mahremiyet ve sivil özgürlüklere yönelik tutumlarını şekillendirmekte ve ister havaalanında ister sanal mecralarda veya ister siyasi protestolara katılıyor olsunlar insanların günlük faaliyetlerinin tamamını etkilemektedir (Lyon, 2003). Ulusal güvenlik yasasının toplumsal normları nasıl yeniden şekillendirebileceğinin açık bir örneğini 11 Eylül 2001'deki terör saldırılarına cevaben

çıkarılan ABD Patriot(*Vatanseverlik*) Yasası'nın etkisi oluşturmaktadır. Patriot Yasası, kolluk kuvvetlerine ve istihbarat kurumlarına terörist faaliyetlerden şüphelenilen kişileri gözetleme ve gözaltına alma konusunda yetkiler vermiştir. Mahremiyet, gözetim ve bireysel haklar ile kolektif güvenlik arasındaki dengeye yönelik toplumsal tutumlarda önemli bir değişime yol açmıştır (Cole, 2003). Patriot Yasası'nın mahremiyet normları üzerindeki etkileri özellikle derin olmuştur. Daha önce Amerikalılar, Dördüncü Değişiklik²¹ tarafından korunan ve kolluk kuvvetlerini olası bir neden olmaksızın büyük ölçüde uzak tutan bir mahremiyet beklentisine sahipti. Ancak Patriot Yasası'nın telefon dinleme, veri toplama ve gözetlemeye ilişkin hükümleri, dijital çağda mahremiyet beklentilerini değiştirerek devletin bireylerin yaşamlarına müdahalesini genişletmiştir. Gözetimdeki artış, mahremiyet ve sivil özgürlüklere ilişkin kültürel algıyı da etkilemiştir. 11 Eylül sonrası dünyada pek çok insan, daha fazla güvenlik vaat ediyorsa hükümetin müdahalesini kabul etmeye daha istekli hale gelmeliydi, ki öyle de oldu. Tarihin akışında özgürlükler daima güvensizlik havasının meydana getirdiği endişelerle kaplanmıştır. ABD'de de 11 Eylül saldırısı böyle bir hava oluşturmuştu. Olay, dünya çapında korkuya ve endişeye neden olmuştur. Güvenikleştirmenin olmazsa olmaz olgularından güvenlik nesnesi, kendisini hiç olmadığı kadar etkili bir biçimde dünya kamuoyuna göstermişti. Bu kültürel değişim mahremiyet ile güvenlik arasındaki denge hakkında önemli tartışmalara yol açmıştır. Buna ek olarak, ulusal güvenlik yasası Amerikalıların hükümet ve otorite ile etkileşim biçimini de etkilemektedir. Örneğin, havaalanlarında uygulanan tam vücut tarayıcıları ve gelişmiş üst araması gibi genişletilmiş güvenlik önlemleri seyahatin rutin bir parçası haline gelmiştir. Bu uygulamalar, 11 Eylül öncesinde düşünülemeyecek şeylerken, artık güvenlik için gerekli rahatsızlıklar olarak kabul edilmektedir (Salter, 2008). Dahası, ulusal güvenlik yasalarının kültürel etkisi vatandaşlık, vatanseverlik ve muhalefet algılarına kadar uzanmaktadır. Güvenliğe öncelik veren yasalar, vatandaşları bu yasaları sorgusuz sualsiz kabul ederek sadakatlerini göstermeye zorlayabilir ve böylece muhalefeti vatan hainleri olarak damgalayabilir (Welch, 2006).

Ulusal güvenlik yasası kimlik ve topluluk algılarını da etkilemektedir. Tehdit olarak algılanan gruplar marjinalleşebilir²² ve bu da onlara nasıl bakıldığı ve davranıldığı

²¹Dördüncü anayasal değişiklik

²²Bu durum, Türkiye özelinde sonraki bölümlerde ele alınacaktır

konusunda kültürel değişimlere yol açabilir. Örneğin, göçün güvenlikleştirilmesi, özellikle de Müslümanların çoğunlukta olduğu ülkelerden gelen insanların hedef alınması, toplumsal bölünmenin ve bu topluluklara yönelik düşmanlığın artmasına neden olmuştur (Cainkar, 2009). Özetleyecek olursak, Amerika Birleşik Devletleri'nde ulusal güvenlik yasalarının sosyolojik ve kültürel etkileri yasaların çok ötesine uzanmaktadır. Mahremiyetle ilgili normları yeniden şekillendirmekte, otoriteyle etkileşimleri etkilemekte ve vatandaşlık, vatanseverlik, muhalefet, kimlik ve topluluk algılarını etkilemektedir. Bu etkileri anlamak, ulusal güvenlik hukukunun Amerikan toplumu üzerindeki daha geniş etkilerini anlamak için çok önemlidir.

4.1.2. Politik Etkiler

ABD ulusal güvenlik hukukunu incelemek, yürütme organının yetkilerini genişleten bir dizi önemli yasama eylemini anlamayı gerektirir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında oluşturulan 1947 tarihli Ulusal Güvenlik Yasası ile başlayan bu süreç, değişen küresel siyasi iklime ve güvenlik sorunlarına verilen yanıtları yansıtan 11 Eylül sonrası ABD Vatanseverlik Yasası gibi kritik güncellemeleri de içerecek şekilde gelişmiştir. Politika yapıcılar güç, güvenlik ve özgürlüğün belirsiz dinamiklerini yönetmek için ulusal güvenlik yasalarını bir çerçeve olarak kullanmışlardır. Bu yasaların evrimi, örneğin 1947 Ulusal Güvenlik Yasası ve 11 Eylül sonrası ABD Vatanseverlik Yasası, yürütme organı içinde yetkinin merkezileştirilmesi yönünde bir eğilim olduğunu göstermektedir. Bu merkezileşme, güvenlik tehditlerine hızlı yanıt verme ile demokratik yönetim ilkelerinin korunması arasındaki denge konusunda önemli sorular ortaya çıkarmaktadır (Rudalevige, 2016; Fisher, 2004).

Bu süreçte, yürütme gücünün genişlemesi sadece siyasi dinamiklerde bir değişim olarak değil, Başkan'a doğru daha fazla yetki çeken bir çekim gücü olarak ortaya çıkmaktadır. Bu güç yoğunlaşması, yürütmenin ulusal güvenlik konularında kararlı bir şekilde hareket etme kapasitesini artırırken, Montesquieu ve Locke'un günlerinden bu yana yönetim koridorlarında yankılanan güç dengesine ilişkin asırlık felsefi soruları gündeme getirmektedir. Eleştirmenler, bu dengesizliğin, demokrasinin tiranlığın gölgesi tarafından tutulmasını önlemek için tasarlanmış temel bir ilke olan denge ve denetleme mimarisini tehdit ettiğini savunmaktadır (Ackerman, 2007). Bir diğer ifade ile, yürütme organı içinde gücün toplanması sadece siyasi önceliklerin değişmesi meselesi olmayıp, Amerikan anayasal çerçevesinin merkezinde yer alan kuvvetler ayrılığı ve denge ve

denetleme ilkelerine temelden meydan okumaktadır. Bu dinamik, yürütme gücünün sınırları ve demokratik yönetimi korumak için gerekli güvenceler hakkında derin felsefi ve anayasal tartışmalara yol açmaktadır.

Ulusal güvenlikte kongre denetimi, özellikle de 1973 tarihli Savaş Yetkileri Kararı, yasama organının yürütme organından savaş yetkisini geri alma girişimlerinin, zirveye her yaklaştığında aşağı yuvarlanan bir kayayı yokuş yukarı yuvarlamak için verilen sonsuz çabaya benzediği bir Sisifos mücadelesi hikayesi olarak ortaya çıkmaktadır. Bu anlatı, yürütmenin geniş yorum ve eylemleri karşısında Kongre'nin anayasal ayrıcalıklarını savunurken karşılaştığı zorlu mücadeleyi ortaya koymaktadır (Grimmett, 2010). Daha açık bir ifade ile, Kongre'nin ulusal güvenlikte genişleyen yürütme rolü karşısında anayasal olarak kendisine verilen savaş yetkilerini kullanma çabaları, ABD'nin askeri angajmanları üzerindeki etkisini sürdürmek için uzun süren ve genellikle başarısızlıkla sonuçlanan bir mücadele olarak görülebilir. Bu gerilim, yasama-yürütme ilişkilerinin hassaslığının altını çizmekte ve güvenlik konularında kararlı adımlar atma ihtiyacı ile kongrenin denetimine yönelik anayasal yetkinin dengelenmesindeki zorlukları vurgulamaktadır.

Dış politika alanı, ulusal güvenlik hukukunun penumbrası altında, yasal çerçevelerin diplomasi, ittifaklar ve askeri angajman hamlelerini belirlediği büyük bir satranç tahtasına dönüşür. Bu yasalar, Amerika'nın dünya ile olan ilişkisinin dokusunu ören görünmez iplikler gibi hareket ederek, ulusları karşılıklı çaba içinde birbirine daha da yakınlaştıracak ya da tek başına çıkarlar peşinde koşarken işbirliğinin iplerini çözebilecek stratejileri şekillendirir (Nye, 2009). Burada ifade etmek istediğimiz olgu, ulusal güvenlik yasalarının, ABD'nin dış politikasını üzerine inşa ettiği ve hem müttefikleriyle hem de düşmanlarıyla nasıl etkileşime gireceğini etkileyen temeller olarak hizmet ettiği. Bu yasalar, uluslararası angajman için yasal ve stratejik bir çerçeve sunarak yasal yapıların küresel arenadaki önemli rolünün altını çizmektedir. Bunun ortasında, bireysel haklarla kolektif güvenliği dengelemeye yönelik felsefi ikilem, Gordion düğümünü anımsatan labirentimsi bir zorluk olarak ortaya çıkmaktadır. Yüksek tehditlerin gölgesinde, ABD Vatanseverlik Yasası ve Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası gibi hukuk araçları sivil özgürlükler prizmasından incelenmekte ve Cumhuriyet kadar eski bir tartışmayı ateşlemektedir. Bu söylem, 11 Eylül sonrası dönemin artan güvenlik ortamının arka planında, özgürlük ateşi ile güvenlik kalkanı arasındaki daimi

dansın bir kanıtıdır - bu dans, ikisi arasında uyum bulmaya yönelik süregelen mücadeleye ışık tutmaktadır (Bamford, 2012). Başka bir deyişle, 11 Eylül sonrası güvenlik önlemleri, sivil özgürlüklerin korunması ile ulusal güvenliğin sağlanması arasında uzun süredir devam eden tartışmayı yoğunlaştırmıştır. Bu tartışma daha geniş bir felsefi ve hukuki bağlamda çerçevelenmiş olup, bir bütün olarak ulusu koruma zorunluluğuna karşı bireysel özgürlüğün kalıcı Amerikan değerini yansıtmaktadır. Dahası, ulusal güvenlik hukukunun etkisi köklerini federal bahçenin ötesine uzatmakta, eyalet ve yerel yönetimlerin verimli topraklarına dokunmaktadır. Burada federal direktifler ve mevzuat sarmaşıklar gibi yayılarak yerel kolluk uygulamaları ve acil durum müdahale protokolleriyle iç içe geçerek ulusal zorunluluklar ile yerel özerklik arasındaki çetrefilli etkileşimi gözler önüne sermektedir. Bu dinamik daha geniş federalizm tartışmalarını yansıtmakta ve merkezi otorite ile ademi merkeziyetçi yönetim arasındaki nüanslı dengenin altını çizmektedir (Bullock vd., 2013). Bir diğer ifade ile, ulusal güvenlik yasaları yalnızca federal politikayı şekillendirmekle kalmayıp aynı zamanda eyalet ve yerel yönetimi de derinden etkileyerek ABD'deki tüm yönetim kademelerinin birbirine bağlı olduğunu göstermektedir. Bu etkileşim, ulusal güvenlik hedeflerinin federalizm ilkeleriyle uyumlu hale getirilmesindeki zorlukları ve fırsatları vurgulamakta ve farklı hükümet düzeyleri arasında işbirliği ve koordinasyon ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır.

Dolayısıyla, ABD ulusal güvenlik hukukunun siyasi sonuçları zengin bir yönetim, güç ve özgürlük mozaigi örmektedir. Tarihin kavşağında durup ulusal güvenliğe yönelik gelişen zorluklarla yüzleşirken, ileriye doğru yolculuk sadece hukuki ve siyasi emsallere göre değil, aynı zamanda adil ve güvenli bir toplum arayışının temelini oluşturan ahlaki ve felsefi ilkelere göre yön bulan bir pusula gerektirmektedir. Bu süreç, yürütme yetkisi, yasama denetimi, sivil özgürlükler ve ulusal güvenliğin zorunlulukları arasındaki denge, 21. yüzyılın belirsiz sularında devlet gemisine yol gösteren bir fener olmaya devam etmektedir. Dolayısıyla, ulusal güvenlik hukukunu çevreleyen diyalog sadece hukuki ve siyasi stratejilerle ilgili değil, aynı zamanda adalet, güç ve demokrasinin felsefi temelleriyle de ilgilidir. Süregelen bu söylem, hem devletin güvenliğini hem de vatandaşlarının özgürlüklerini onurlandıran ilkeli bir denge arayışıyla ulusun ileriye dönük yolunu şekillendirmektedir.

4.1.3. Uluslararası Politik Etkiler

ABD ulusal güvenlik hukuku, öncelikle Amerikan çıkarlarını korumak için tasarlanmış olsa da, uluslararası siyasi dinamiklerden derinden etkilenmiştir. Bu yasalar bir boşlukta gelişmez, küresel jeopolitik manzaranın bir yansımasıdır ve uluslararası ilişkiler ve küresel normlar üzerinde de önemli etkileri vardır (Pohlman, 2018). ABD ulusal güvenlik hukukunun evrimi, 20. ve 21. yüzyılın önemli jeopolitik olayları üzerinden takip edilebilir. İkinci Dünya Savaşı sonrası ortamın gerçeklerine, özellikle de Soğuk Savaş'ın başlangıcına bir yanıt olarak sık sık değindiğimiz 1947 tarihli Ulusal Güvenlik Yasası çıkarılmıştır. Bu yasa, Sovyetler Birliği ile artan rekabetten ve bu yeni tehdide karşı koymak için ABD savunma ve istihbarat yapılarını yeniden yönlendirme ihtiyacından etkilenmiştir (Ferguson ve McHenry, 1956). Soğuk Savaş dönemi ulusal güvenlik hukukunun gelişimini önemli ölçüde etkilemiş ve 1952 yılında Ulusal Güvenlik Ajansı'nın (NSA) kurulması gibi bir dizi tedbire yol açmıştır. Bu gelişmeler Sovyetler Birliği ile yaşanan jeopolitik mücadeleden kaynaklanmış ve uluslararası politikanın iç hukuk üzerindeki etkisini yansıtmıştır (Aid, 2009). Soğuk Savaş'ın sona ermesi ABD ulusal güvenlik hukukunu da etkilemiştir. Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla jeopolitik manzara değişirken, ABD'nin güvenlik kaygıları da farklılaştı. Odak noktası, süper güç rekabetinin hakim olduğu iki kutuplu bir dünyadan terörizm, başarısız devletler ve nükleer silahların yayılması gibi çoklu tehditlerin bulunduğu daha farklı bir ortama kaymıştır. ABD ulusal güvenlik hukuku, uluslararası siyaset tarafından şekillendirilmesinin yanı sıra, küresel normlar ve uluslararası ilişkiler üzerinde de önemli etkilere sahiptir. Örneğin, 2001 yılında kabul edilen Askeri Güç Kullanma Yetkisi (AUMF) kapsamında yetkilendirilen teröristleri hedef alan insansız hava aracı saldırılarının kullanımı uluslararası tartışmalara yol açmış ve güç kullanımı ve yargısız infazlara ilişkin küresel normları şekillendirmiştir (Blank, 2014). Ayrıca, ABD ulusal güvenlik hukuku, ABD'nin küresel meselelerdeki etkisi yoluyla uluslararası hukukun şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, ABD'nin siber tehditlere yaklaşımı ve siber güvenlikle ilgili yasalarının gelişimi diğer uluslar tarafından yakından izlenmekte ve sıklıkla taklit edilmektedir. Dolayısıyla, ABD yasaları yeni ortaya çıkan güvenlik konularında uluslararası hukuk normlarının şekillenmesine yardımcı olabilir (Lin, 2010). Sonuç olarak, uluslararası politika ABD ulusal güvenlik hukukunun gelişimini önemli ölçüde etkilemekte ve bu yasalar da küresel normlar ve uluslararası ilişkiler üzerinde derin etkilere sahip olmaktadır. Bu dinamiklerin tanınması,

ABD ulusal güvenlik hukukunun küresel siyasetin daha geniş bağlamına nasıl uyduğunu anlamak için hayati önem taşımaktadır.

Rusya ile ilgili en kayda değer vaka Soğuk Savaş dönemine dayanmaktadır. ABD, Sovyetler Birliği tehdidine karşılık olarak bir dizi güvenlik yasası ve tedbiri geliştirmiştir. Bu dönem, nükleer silahlanma, uzay yarışı ve demokrasi ile komünizm arasındaki ideolojik çekişme ile karakterize edilen bir dönemdi (Kissinger, 1994). Daha önce de belirtildiği gibi 1947 tarihli Ulusal Güvenlik Yasası kısmen bu jeopolitik rekabete bir yanıt niteliğindedir. Bu yasa, Soğuk Savaş'ta merkezi roller oynayacak olan Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA) ve Ulusal Güvenlik Konseyi'nin (NSC) kurulmasına yol açmıştır. Soğuk Savaş'ın sona ermesinden sonra bile ABD ve Rusya, ABD ulusal güvenlik hukukunu etkileyen çeşitli konularda gergin ilişkiler yaşamıştır. Rusya'nın 2016 ABD başkanlık seçimlerine müdahalesi son dönemde öne çıkan bir vakadır. Rus müdahalesi iddialarının ardından ABD Kongresi 2017 yılında Amerika'nın Hasımlarıyla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Etme Yasasını kabul etti. Bu yasa Rusya'ya yeni yaptırımlar getirmiş ve ABD-Rusya ilişkilerinin Amerikan ulusal güvenlik hukuku üzerindeki devam eden etkisinin altını çizmiştir (U.S. Department of Treasury, 2021).

Rusya'nın yanı sıra, Çin'in küresel bir süper güç olarak yükselişi de ABD ulusal güvenlik hukukunu etkilemiştir. ABD, Çin'i özellikle ticaret, teknoloji ve askeri güç gibi alanlarda stratejik bir rakip ve potansiyel bir tehdit olarak görmeye başlamış, bu durum, algılanan bu tehdide karşı koymak üzere tasarlanmış yeni yasal tedbirleri de beraberinde getirmiştir. Örneğin, 2018 tarihli Yabancı Yatırım Risk İnceleme Modernizasyon Yasası, ABD'deki yabancı yatırımları, özellikle de kritik teknoloji endüstrilerindeki Çin yatırımlarını hedef alarak incelemek üzere kabul edilmiştir. Benzer şekilde, 2019 Mali Yılı Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası, Çin'in Hint-Pasifik bölgesinde artan askeri gücüne karşı koymayı amaçlayan hükümler içermektedir (Meick, Ker and Chan, 2018). Hem Rusya hem de Çin, uluslararası politikanın iç hukuku nasıl şekillendirdiğinin açık bir yansıması olarak, ABD ulusal güvenlik hukukunun gelişimini önemli ölçüde etkilemiştir.

4.1.4. Jeopolitik Etkiler

Coğrafya biliminin Ulusal güvenlik hukuku bilimiyle ilişkisini incelediğimiz bölümde coğrafyanın ABD'nin bir bütün olarak siyasal stratejisine nasıl etki ettiğine çok kısa değinmiştik. Ülkesi okyanuslarla çevrili ve dünyanın en kaotik bölgelerinden uzakta

olan ABD, bu coğrafyanın kendisine sağlamış olduğu avantajla dünya siyasetinde süper güç olarak askeri ve ekonomik üstünlüğünü daima korumuştur. Jeopolitik, coğrafyanın yanı sıra, ekonomi ve nüfusun ülke siyasetine etkisini inceleyen bir alandır. Ancak ABD ulusal güvenlik hukukunun ekonomik etkilerini bir sonraki bölümde detaylı olarak ele alacağımızdan, bu bölümde coğrafya ve nüfus etkisinin üzerinde durulacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde jeopolitik ve ulusal güvenlik hukuku, ülkenin coğrafi konumuyla derinden iç içe geçmiş bir durum ortaya koymaktadır. Bu ilişki sadece akademik olmaktan çok uzaktır; ABD'nin dünyanın geri kalanıyla nasıl etkileşime girdiğinin, savunma stratejilerini nasıl şekillendirdiğinin ve hem yerel hem de uluslararası etkileri olan politikaları nasıl oluşturduğunun hayati bir bileşenidir. Amerika Birleşik Devletleri'nin doğu ve batısında geniş okyanuslar, kuzey ve güneyinde ise dost komşuları bulunan coğrafi konumu, ulusal güvenlik stratejisinin temel taşlarından biri olmuştur. Bu avantajlı konum, ABD'ye diğer birçok ülkenin karşı karşıya kaldığı doğrudan tehditlere karşı doğal bir tampon sağlayan "kıtasal bir kale" olarak tanımlanmaktadır. Bu sadece askeri stratejileri değil aynı zamanda siyasi tutumları ve uluslararası angajman yaklaşımlarını da şekillendiren temel bir özelliktir (Rhodes, 2019).

Tarihsel olarak bu coğrafi avantaj ABD'nin sürekli olarak sınırlarını savunmak yerine sınırlarının ötesine güç yansıtmaya odaklanmasını sağlamıştır. Örneğin ABD Donanması sadece ordunun bir kolu değil; Amerikan nüfuzunun ve güç projeksiyonunun bir sembolüdür. Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası gibi yasalarda vurgulanan Donanmanın rolü, ticaret yollarını korumak, seyrüsefer özgürlüğünü sağlamak ve küresel bir varlık sürdürmek için gerekli olan deniz gücüne stratejik bir vurguyu yansıtmaktadır. Bu denizcilik odağı ülkenin uluslararası ittifak ve ortaklıklara yaklaşımında da kendini göstermektedir. ABD deniz gücünü sık sık ittifaklar kurmak ve sürdürmek için bir araç olarak kullanmıştır. ABD'nin NATO'daki rolünü veya Asya-Pasifik bölgesindeki ortaklıklarını düşünün. Bu ittifaklar sadece karşılıklı savunmayla ilgili değil, aynı zamanda ABD ekonomisi ve küresel konumu için hayati önem taşıyan deniz çıkarlarını ve ticaret yollarını güvence altına almakla da ilgilidir (Gvosdev ve Reveron, 2023).

Coğrafyanın ABD'nin ulusal güvenlik politikası üzerindeki etkisi tehdit algısı ve müdahalesine kadar uzanmaktadır. Coğrafi konumunun sağladığı göreceli güvenlik, ABD'nin yakın sınırlarının ötesindeki daha geniş bir tehdit yelpazesine odaklanmasını sağlamıştır. Buna siber savaş, ekonomik casusluk ve küresel terörizm gibi geleneksel olmayan tehditlere giderek artan bir vurgu da dahildir. Ulusal güvenlik yasaları ve

politikaları, küreselleşen dünyada tehditlerin doğasının çeşitlendiği anlayışını yansıtacak şekilde bu zorlukları ele alacak şekilde gelişmiştir. Dahası, ABD'nin coğrafi konumu ulusal güvenlik için kaynak tahsisi yaklaşımında rol oynamıştır (Rhodes, 2019). Ülkenin geniş yüzölçümü ve küresel taahhütleri, konvansiyonel askeri güçten siber ve uzay savaşlarındaki teknolojik gelişmelere kadar bir dizi savunma kabiliyetine önemli yatırımlar yapılmasına yol açmıştır. Çeşitli yasal düzenlemeler ve savunma bütçelerine yansıyan ulusal güvenliğe yönelik bu kapsamlı yaklaşım, hem geleneksel hem de yeni ortaya çıkan tehditleri ele alan çok yönlü bir savunma stratejisine duyulan ihtiyacın altını çizmektedir.

ABD'deki sınır güvenliği ve göç politikaları da coğrafyanın etkisini göstermektedir. Özellikle Meksika ile olan güney sınırı ulusal güvenlik tartışmalarının odak noktası olmuştur. Bu sınırı düzenleyen politikalar ve yasalar, ulusal güvenlik kaygıları, insani mülahazalar ve ekonomik çıkarımların bir karışımıdır. Meksika'nın coğrafi yakınlığı, yasadışı göç ve uyuşturucu kaçakçılığının yarattığı zorluklarla birleşince, fiziksel bariyerlerin inşasından teknolojik gözetim ve diplomatik girişimlere kadar bir dizi önlem alınmasına yol açmıştır. Sonuç olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde jeopolitik ve ulusal güvenlik hukuku arasındaki ilişki, ülkenin benzersiz coğrafi konumu tarafından şekillendirilen dinamik ve çok yönlü bir ilişkidir. Bu ilişki askeri strateji ve uluslararası ittifaklardan tehdit algısı ve kaynak tahsisine kadar her şeyi etkilemektedir. Bu etkileşimi anlamak sadece akademik analiz için değil, aynı zamanda bu politikaların ABD ve küresel toplum üzerindeki gerçek dünya etkilerini anlamak için de çok önemlidir. ABD'nin ulusal güvenliğe yaklaşımı, birçok açıdan benzersiz olmakla birlikte, coğrafyanın bir ulusun politika oluşturmasını ve dünyanın geri kalanıyla etkileşimini nasıl şekillendirebileceğine dair daha geniş bir temaya ilişkin içgörüler sunmaktadır.

4.2.ABD Ulusal Güvenlik Hukukunun Kurumsal Yapısı

4.2.1. Başkanlık

Amerika Birleşik Devletleri Başkanı, Kongre tarafından kabul edilen kanunları uygulamak ve federal hükümetin uygulamalarını denetlemekle görevlidir. Başkan, ABD Anayasası tarafından yetkilendirildiği üzere ulusal güvenlik hukukunda merkezi bir role sahiptir (The White House, 2021). Amerikan hükümetinin üçlü yapısı (Yasam -Yürütme -Yargı) içinde Başkanlık, değişen ulusal güvenlik tehditlerine yanıt vermesini sağlayan

anayasal yetkiler ve pragmatik uyum kabiliyetinin karışımıyla benzersiz bir konuma sahiptir. Söz konusu bu güç, ABD'nin sert kuvvetler ayrılığı sistemi ile olası tehlikeleri beraberinde getirmenin önünü kapatmıştır, aşağıda diğer kuvvetlerin etkisi detaylı incelenecektir.

Başkan'ın yetki kullandığı başlıca yollardan biri yürütme emirlerini uygulamasıdır. Bu emirler kanun hükmündedir. Tarihsel olarak, Başkanlar ulusal güvenlikle ilgili önemli değişiklikleri yürürlüğe koymak için yürütme emri yetkisini kullanmışlardır. Örneğin, Başkan Franklin D. Roosevelt 1942 yılında İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon Amerikalıların enterne edilmesine yol açan 9066 sayılı yürütme emrini imzalamıştır (Robinson, 2003). Bir başka örnek de Başkan George W. Bush'un 11 Eylül saldırılarına cevaben İç Güvenlik Ofisi'ni kuran 13228 sayılı Yürütme Emri'dir (Homeland Security Council, 2001).

Bunun yanı sıra, ABD Başkanı, uluslararası antlaşmaları müzakere etme yetkisine de sahiptir. Bu antlaşmalar, Başkan Barack Obama tarafından müzakere edilen ABD ve Rusya arasındaki Yeni START Antlaşması, silahların kontrolü antlaşmaları gibi, genellikle ulusal güvenlik üzerinde etkilere sahiptir (U.S. Department of State, 2010). Her ne kadar Senato'nun antlaşmaları onaylaması gerekse de, başlatma ve müzakere süreçleri esas olarak Başkan'ın yetkisi dahilindedir.

ABD Başkanı silahlı kuvvetlerin Başkomutanı olarak hareket etme konusunda anayasal yetkiye de sahiptir (U.S. Senate, 1787). Bu rol, askeri operasyonları yönetme ve ulusal güvenliği etkileyen kilit stratejik kararlar alma yetkisini de içerir. Başkan Harry S. Truman 1945 yılında Japonya'ya karşı nükleer silahlarının kullanılması emrini bu yetki altında vermiştir (Truman Library, n.d). Başkan Barack Obama 2011 yılında Usame bin Ladin'in ölümüyle sonuçlanan operasyonu onaylamıştır (The White House, 2011).

Başkan, geniş yürütme organını yönetirken, Savunma ve Dışişleri Bakanları, Merkezi İstihbarat Teşkilatı Direktörü ve Ulusal Güvenlik Danışmanı da dahil olmak üzere ulusal güvenlik aygıtında kritik roller oynayan kilit yetkililerin atanmasından da sorumludur. Bu bakanlıkların ve kurumların performansı ve politika yönelimleri, ABD'nin ulusal güvenlik hukuku manzarasını önemli ölçüde şekillendirmektedir (Hastedt, 2019). Başkan, ulusal güvenlikle ilgili olanlar da dahil olmak üzere mevzuatı etkilemek için kullanılabilecek veto yetkisine de sahiptir. Örneğin, Başkan Bill Clinton

1996 Mali Yılı Ulusal Savunma Yetkilendirme Yasası üzerindeki veto yetkisini, bazı hükümlerin dış ilişkiler üzerindeki anayasal yetkisine gereksiz yere müdahale edeceğine inandığı için kullanmıştır. (Clinton, 1998). ABD Başkanının görev çerçevesi bunlarla sınırlı değildir. Başkan kriz zamanlarında acil durum yetkilerini kullanma yetkisine sahiptir. Bu geniş ve genellikle tartışmalı yetki, Başkan'ın ulusal acil durumlarda derhal harekete geçmesine olanak tanır. Başkan Lincoln'ın İç Savaş sırasında acil durum yetkilerini kullanması ve Başkan Roosevelt'in Büyük Buhran'a verdiği tepki en önemli örnekler arasındadır (Ackerman, 2004). Başkan'ın ulusal güvenlik hukukundaki rolü çok yönlü ve geniş kapsamlıdır; yasama etkisinden ordu üzerinde doğrudan komuta etmeye kadar birçok alanı kapsamaktadır.

ABD başkanın diğer kimi yetkileri şu şekilde sınıflandırılabilir;

Ulusal Güvenlik Konseyi (NSC): 1947'deki Ulusal Güvenlik Kanunu ile kurulan NSC, Başkan'ın çeşitli devlet kurumları arasında ulusal güvenlik ve dış politikaları koordine etmek için kullandığı ana forumdur. Başkanın başkanlık ettiği NSC'de Başkan Yardımcısı ile Dışişleri, Savunma, Enerji Bakanları ve diğer kilit yetkililer yer alır. NSC, Başkan'a ulusal güvenlikle ilgili iç, dış ve askeri politikalar için tavsiye ve koordinasyon sağlamaya hizmet eder (The White House, 1947).

Bilginin Gizliliğini Kaldırma Yetkisi: Başkan ulusal güvenlik bilgilerini sınıflandırma ve gizliliğini kaldırma konusunda münhasır yetkiye sahiptir. Bu yetki, hangi bilgilerin kamuya ve hükümetin diğer kollarına sunulacağını belirlediği için ulusal güvenlik hukukunu doğrudan etkilemektedir (Federation of American Scientists, 2020). Bu yetki, 2013 yılında ABD Ulusal Güvenlik Ajansı'nın izleme programlarıyla ilgili gizli bilgilerin kamuoyuna sızdırıldığı Edward Snowden olayı sırasında vurgulanmıştır (Greenwald, 2013).

İmza Beyanları: Bu beyanlar, bir Başkan tarafından bir yasa tasarısını imzalarken yayınlanan yazılı yorumlardır. Bu açıklamalar genellikle Başkan'ın yasaya ilişkin yorumlarını içermekte ve Başkan'ın belirli hükümlerin uygulanmasına ilişkin itirazlarını ya da niyetlerini, özellikle de bu hükümlerin anayasal yetkisini ihlal ettiğine inandığı durumlarda ortaya koymak için kullanılabilir (Kelley, 2007).

Savaş Yetkileri Kararı: 1973'te çıkarılan bu federal yasa, Başkan'ın Kongre'nin onayı olmadan ABD'yi silahlı çatışmaya sokma yetkisini kontrol etmeyi amaçlıyordu.

Karar, Başkan'ın silahlı kuvvetleri askeri harekate sevk ettikten sonra 48 saat içinde Kongre'yi bilgilendirmesini gerektirmekte ve silahlı kuvvetlerin Kongre'nin izni ya da savaş ilanı olmaksızın 30 günlük bir geri çekilme süresiyle birlikte 60 günden fazla kalmasını yasaklamaktadır (Nixon Library, 2023). Bununla birlikte, birçok Başkan Başkomutan olarak bu kararı geçersiz kılmak için anayasal yetkilerini ileri sürmüş ve savaş yetkileri konusunda yürütme ve yasama organları arasında süregelen gerilimin altını çizmiştir (Fisher, 2004). Başkan'ın ulusal güvenlik hukukundaki rolünün bu ek yönlerini inceleyerek, yürütmenin ABD ulusal güvenlik politikası ve hukukunu şekillendirmedeki etkisinin kapsamı ve genişliğine dair dinamik bir resim görebiliriz

4.2.2. Yasama (Meclis)

ABD yönetiminin teşkilat yapılanmasında yasama organı, ulusal güvenlik hukukunun şekillendirilmesinde büyük önem taşıyan bir rol üstlenir. Senato ve Temsilciler Meclisi olmak üzere iki meclisten oluşan ABD Kongresi, ülkenin savunma ve güvenliğini yöneten yasaları şekillendiren, yürürlüğe koyan ve denetleyen bir nöbetçi ve bir pota olarak durmaktadır.

Kongre'nin her bir kanadı, ulusal güvenliğe daha kapsamlı ve dengeli bir yaklaşım sağlayan bir denge ve denetleme sistemi sağlayan belirli sorumluluklara sahiptir. Örneğin, Senato, anlaşmaları onaylamak, Savunma Bakanı ve Merkezi İstihbarat Teşkilatı Direktörü gibi ulusal güvenlikle ilgili kilit pozisyonlar da dahil olmak üzere başkanlık atamalarını onaylamak gibi yetkilerle donatılmışken (U.S. Senate, 1787) Temsilciler Meclisi savunma ve istihbarat sektörlerinin finansmanını kontrol ederek bütçe gücünü elinde tutar (The Policy Circle. n.d.). Yetki ve sorumluluğun zarif bir dansı olan bu iş bölümü, ulusal güvenlik hukukunun tek bir kurumun değil kolektif bir çabanın alanı olmasını garanti altına almaktadır. Kongre'nin ulusal güvenlik hukuku yaratmadaki rolünün somut bir örneği, daha önce sıkça değinilen 11 Eylül 2001'deki terörist saldırılara yanıt olarak ABD Patriot Yasası'nın yürürlüğe girmesidir (107th Congress, 2001).

Açılımı "2001 tarihli Terörizmi Önlemek ve Engellemek için Gerekli Uygun Araçları Sağlayarak Amerika'yı Birleştirmek ve Güçlendirmek Yasası" olan USA Patriot Yasası, ülkenin güvenlik altyapısını güçlendirmek için muazzam bir yasama çabasını temsil etmektedir (Baker, 2007). Yasa, federal kurumlara hem kolluk kuvvetleri hem de yabancı istihbarat toplama amacıyla iletişimin izlenmesi ve engellenmesi için daha fazla yetki sağlamaktadır. Ayrıca koordineli terörle mücadele çabalarını kolaylaştırmak için

kurumlar arası iletişimi de kolaylaştırmaktadır. Ancak, Patriot Yasası tehdit altındaki bir ulusun gücünü ve kararlılığını örneklediği kadar, Kongre'nin güvenlik ve sivil özgürlükler arasında gözetmesi gereken hassas dengenin de altını çizmektedir. Eleştirmenler, Yasanın sivil özgürlükleri, özellikle de makul olmayan arama ve el koymalara karşı Dördüncü Değişiklik korumalarını ihlal ettiğini savunmaktadır (American Civil Liberties Union, 2001).

Bir yasama organı olarak Kongre, ulusal güvenlik ihtiyacı ile anayasal hakların korunmasını dengelemede kritik bir rol oynamaktadır; bu da güvenlik ve özgürlük arasında tehlikeli bir ip yürüyüşüdür. Kongre'nin ulusal güvenlik hukukundaki rolünün bir diğer önemli örneği de Vietnam Savaşı'nın ardından çıkarılan 1973 tarihli Savaş Yetkileri Kararı'dır (Nixon Library, 2023). Bu yasa, Kongre'nin, Başkan'ın Kongre'nin açık onayı olmaksızın silahlı çatışmaya girme yetkisini sınırlandırmak suretiyle anayasal savaş yapma yetkisinin bir kısmını geri almaya yönelik uyumlu bir girişimini temsil etmektedir. Etkinliği devam eden bir tartışma konusu olmakla birlikte, Savaş Yetkileri Kararı yasama organının savaş ve barış kararlarında güç dengesini koruma taahhüdünü sembolize etmektedir (Fisher, 2004). Daha yakın bir tarihte, 2015 tarihli Siber Güvenlik Bilgi Paylaşımı Yasası (CISA), Kongre'nin dijital çağda gelişen güvenlik tehditlerine nasıl yanıt verdiğini göstermektedir. Bu yasa, siber güvenlik risklerinin giderek daha fazla birbirine bağlı ve bağımlı hale geldiğini kabul ederek, siber güvenlik tehdit bilgilerinin hükümet ve hükümet dışı kuruluşlar arasında paylaşılmasını teşvik etmektedir (114th Congress, 2015).

21'inci yüzyıl güvenlik ortamının değişen konjonktüründe Kongre'nin rolü çok önemli olmaya devam etmektedir. İster geleneksel tehditleri ister yeni siber riskleri ele alıyor olsun, ABD Kongresi, ülkenin güvenlik yasalarının koruyucusu rolüyle, demokratik sürecin bir işaretidir. Halkın sesinin somutlaşmış hali olan Kongre, her zaman güvenlik ve özgürlük terazisini dengeleyerek ulusun güvenliğine rehberlik eden yasaları hazırlar.

4.2.3. Yüce Mahkeme (Supreme Court)

Ulusal güvenlik hukuku ile Yüksek Mahkeme arasındaki ilişki karmaşık ve girift bir ilişkidir. Bu ilişki en iyi şekilde Mahkeme'nin anayasal rolü ve ulusal güvenlik konularıyla ilgilenme geçmişi merceğinden anlaşılabilir. Özünde Yüksek Mahkeme'nin rolü Anayasa'yı yorumlamak ve federal hükümet tarafından çıkarılan yasaların ve alınan

önlemlerin ABD yönetiminin temel belgesi ile uyumlu olmasını sağlamaktır. Bu sıfatla Mahkeme, ulusal güvenlik hukukunun şekillendirilmesinde ve sınırlarının çizilmesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Mahkeme ulusal güvenlik politikalarının ve uygulamalarının yasal süreç, eşit koruma ve güçler ayrılığı gibi anayasal ilkelere uygun olmasını sağlar (Fisher, 2014).

Tarihsel olarak, Yüksek Mahkeme'nin ulusal güvenlik hukukuna müdahil olması, siyasi organlara, özellikle de yürütme organına saygı gösterilmesi şeklinde olmuştur. Mahkeme, ihtilaflı ulusal güvenlik konularında karar vermekten kaçınmak için sıklıkla siyasi soru doktrinine ve adil yargılanabilirlik kavramına atıfta bulunmuştur (Justia, 1962). Bu ertelemeci yaklaşım, yürütme ve yasama organlarının hassas istihbarata erişimleri ve gelişen tehditlere hızlı bir şekilde yanıt verme kabiliyetleri nedeniyle ulusal güvenlik kararları almak için tipik olarak daha donanımlı olduklarının kabul edilmesine dayanmaktadır (Dehn, 2007). Mahkeme'nin anayasal yargılama kapasitesi ulusal güvenlik konularını da kapsamakta ve Mahkeme'yi hem hukuk hem de ulusal güvenlik politikasını ilgilendiren konularda önemli bir hakem haline getirmektedir. Mahkeme'nin bu alandaki yetkisinin göze çarpan bir örneği, ulusal güvenlikle ilgili yürütme eylemleri üzerinde uluslararası hukukun ve ABD Anayasası'nın üstünlüğünü teyit eden ufuk açıcı bir dava olan Hamdan v. Rumsfeld davasında verdiği karardır (Justia, 2006). Usame Bin Ladin'in eski şoförü Salim Ahmed Hamdan, Bush Yönetimi'nin Küba'nın Guantanamo Körfezi'ndeki askeri mahkemelerinin hem ABD hukuku hem de uluslararası hukuk uyarınca yasallığına itiraz etti (Justia, 2006). Dava, güçler dengesinin çarpıcı bir örneği olmuş ve Yüksek Mahkeme'nin ulusal güvenlik meseleleri karşısında Anayasa'yı yorumlama yetkisini ortaya koyarak hukuk ve politika arasındaki diyalektik etkileşimi vurgulamıştır²³. Dava, 11 Eylül terör saldırılarını takiben ulusal güvenliğe yönelik kapsamlı bir endişenin arka planında ortaya çıkmıştır. Bush Yönetimi, Guantanamo Körfezi'ndeki tutukluları terörizmle ilgili suçlamalarla yargılamak için askeri mahkemeler kurmuş ve bunu ulusal güvenliği korumak için gerekli bir önlem olarak gerekçelendirmiştir. Ancak Hamdan, askeri komisyonların Cenevre Sözleşmeleri ve

²³Kimi ülkelerde mahkemenin bu girişimi, tüm mahkeme üyelerinin vatana ihanetten yargılanmasına neden olabilecek bir durumdur. Öyle ki, bir sonraki dipnotta detaylı olarak açıklandığı üzere, Türkiye'de yüce divan sıfatına sahip Anayasa Mahkemesi, vermiş olduğu kimi kararlar nedeniyle, mevcut hükümet ortakları tarafından ulusal güvenlik sorunu oluşturan bir merci olarak tarif edilmeye başlanmıştır. Anayasa Mahkemesi'ne yönelik bu politik saldırı, kimi çevrelerce anayasal darbe, anayasal düzene başkaldırı olarak değerlendirmektedir. Ocak 2024 itibarıyla, söz konusu durumun mahiyeti henüz belirsizdir.

ABD Tek Tip Askeri Adalet Kanunu kapsamındaki haklarını ihlal ettiğini savundu. Yüksek Mahkeme, dönüm noktası niteliğindeki 5-3'lük bir kararla, bu askeri komisyonların yasadışı olduğuna hükmederek, Anayasa ve uluslararası hukukun çok önemli olduğunu ve korkunç ulusal güvenlik kaygıları karşısında bile kenara atılamayacağını göstermiştir (Justia, 2006). Bu karar, Yüksek Mahkeme'nin ulusal güvenlik hukukundaki hakem rolünü ve güç dengesini koruyarak yürütmenin eylemlerini denetleme yetkisini vurgulamıştır. Çoğunluk adına yazan Yargıç John Paul Stevens, "Yürütme, bu yargı alanında geçerli olan Hukuk Kurallarına uymakla yükümlüdür" demiştir (Justia, 2006). Bu iddia, hiç kimsenin, hatta Başkomutan sıfatıyla Başkan'ın bile hukukun üstünde olmadığını vurgulayarak, anayasal denge ve denetleme mekanizmalarının altını çizmektedir.

Mahkemenin Hamdan v. Rumsfeld davasındaki kararı sadece hukuki ilkelerin uygulanması değil, aynı zamanda kriz zamanlarında bile hukukun üstünlüğünün ve insan haklarına saygının öneminin derin bir şekilde teyit edilmesidir. Mahkeme kararıyla, Anayasa'nın güvence ve ilkelerinin savaş zamanında askıya alınmadığını vurgulamıştır. Aksine, bunlar hükümetin ulusal güvenlik tehditlerine bireysel hak ve özgürlüklerden ödün vermeden nasıl karşılık vermesi gerektiğine dair bir yol haritası sunmaktadır.

Hamdan davası, Yüksek Mahkeme'nin ulusal güvenlik tartışmalarını şekillendirme kabiliyetini göstermekte ve yürütme yetkisinin aşırı geniş yorumlanmasına sıklıkla karşı çıkmaktadır. Ayrıca, siyasi soru doktrini nedeniyle geleneksel olarak hükümetin siyasi kollarına bırakılan bir alan olan ulusal güvenlik hukuku meselelerine Mahkeme'nin müdahil olma konusundaki istekliliğinin altını çizmiştir. Hamdan kararı özünde Yüksek Mahkeme'nin kuvvetler ayrılığını koruma ve anayasal ve uluslararası hukuk ilkelerini destekleme taahhüdüne ışık tutmuştur. Ulusal güvenlik hukukunda önemli bir dönüm noktasına işaret eden bu karar, ulusal güvenlik politikalarının hukuk sınırları içinde yürütülmesini sağlama konusunda Mahkeme'nin yetki ve sorumluluğunu ortaya koymuştur. Sonuç olarak Yüksek Mahkeme, ulusal güvenlik adına olası aşırılıklara karşı önemli bir siper görevi görmekte ve bireysel özgürlükler ile kolektif güvenlik arasında hassas bir denge sağlamaktadır.

Yüksek Mahkeme'nin ABD ulusal güvenlik hukukunun kurumsal yapısındaki rolü ayrılmaz ve derindir. Hamdan v. Rumsfeld gibi davalarda verdiği kararlar, diğer hükümet organlarının eylemlerini gözden geçirme, kontrol etme ve dengeleme yeteneğini

vurgulamaktadır. Ulusal güvenlik konularında bile hukukun üstünlüğü, insan hakları ve anayasal ilkelerin hükümetin eylemlerine rehberlik etmesi, adil ve eşitlikçi bir toplum sağlanması gerektiğini vurgulamaktadır.

Tarihsel süreçte Yüksek Mahkemede konu olan davalardan birkaç örneğe daha değinmekte fayda var;

Ex parte Milligan (Justia, 1866): Bu dava, İç Savaş sırasında Lamdin P. Milligan'ın sadakatsizlik faaliyetlerinden dolayı askeri bir komisyon tarafından ölümüne mahkûm edilmesiyle ortaya çıkmıştır. Yüksek Mahkeme, sivil mahkemeler hala faaliyetleyken sivillerin askeri mahkemeler tarafından yargılanamayacağına karar verdi. Bu dava, çatışma dönemlerinde bile sivil yasal süreçlerin sürdürülmesinin önemini vurgulamıştır.

Korematsu v. Birleşik Devletler (Justia, 1944): Bu meşhur dava, İkinci Dünya Savaşı sırasında Japon Amerikalıların enterne edilmesini zorunlu kılan bir yürütme emrinin anayasaya uygunluğu ile ilgiliydi. Yüksek Mahkeme, ulusal güvenlik kaygılarını gerekçe göstererek emri onaylamıştır. Karara rağmen, Korematsu, ulusal güvenlik adına sivil özgürlükleri ihlal etmenin riskleri konusunda yaygın olarak uyarıcı bir hikaye olarak kabul edilmektedir.

Youngstown Sheet ve Tube Co. v. Sawyer (Justia, 1952): "Çeliğe El Koyma Davası" olarak da bilinen bu karar, Anayasa'da özel olarak sayılan bir yetki ya da Kongre tarafından yasal olarak yetkilendirme olmaması halinde Başkan'ın özel mülkiyete el koyma yetkisini sınırlandırmıştır. Dava, Başkan'ın yetkilerinin ulusal acil durumlarda bile sınırsız olmadığı ilkesini teyit etmiştir.

Birleşik Devletler v. Birleşik Devletler Bölge Mahkemesi (Justia, 1972): "Keith Davası" olarak bilinen bu karar, iç güvenlik sorunları söz konusu olsa bile hükümetin elektronik izleme başlatmadan önce bir izin alması gerektiğine hükmetti. Dava, Dördüncü Değişiklik'in ulusal güvenlik soruşturmaları bağlamındaki korumalarının netleştirilmesine yardımcı olmuştur.

4.2.4. İstihbarat (CIA ve FBI)

ABD ulusal güvenlik mekanizması büyük ölçüde, aralarında CIA ve FBI'ın önemli roller oynadığı istihbarat kurumlarına dayanır. Her iki kurum da ulusal güvenliğin farklı ama birbirini tamamlayan yönlerini ele almak üzere kurulmuştur ve aralarındaki

ilişki ve koordinasyonun ulusal güvenlik hukuku ve politikası üzerinde derin etkileri vardır. Amerika Birleşik Devletleri'nin önde gelen dış istihbarat servisi olan Merkezi İstihbarat Teşkilatı (CIA), 1947'deki kuruluşundan bu yana ulusal güvenlik altyapısı içinde çok önemli bir konuma sahiptir (Central Intelligence Agency, 2023). Geniş bir küresel ağ aracılığıyla, politika yapımcıların özellikle dış politika ve ulusal güvenlikle ilgili kararlarını bilgilendiren istihbarat toplar, analiz eder ve yayar.

CIA'in kökenleri İkinci Dünya Savaşı'na ve 1942 yılında Stratejik Hizmetler Ofisi'nin (OSS) kurulmasına kadar uzanmaktadır (Andrew, 1995). İstihbarat ve karşı istihbarat çabalarında önemli bir dönüm noktası olan OSS, savaşın ilk yıllarında Amerikan istihbaratının parçalanmış durumuna bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Başlangıçta geçici bir savaş zamanı ajansı olarak tasarlanmış ve savaş sona erdiğinde derhal dağıtılmıştı. Ancak Soğuk Savaş'ın ilk aşamalarında doruğa ulaşan ve hızla değişen jeopolitik manzara daha kalıcı bir istihbarat örgütünü gerekli kılmış ve bu da CIA'in doğuşuna yol açmıştır. CIA'in görevi istihbarat toplamanın ötesine geçmektedir; aynı zamanda gizli operasyonlar, karşı istihbarat ve yabancı istihbarat servisleriyle irtibat kurmakla da görevlidir (Lowenthal, 2016). Teşkilat, istihbarat toplama ve gizli eylemlerden sorumlu *Operasyonlar Direktörlüğü* ve toplanan bilgileri analiz etmek ve yorumlamakla görevli *Analiz Direktörlüğü* de dahil olmak üzere çeşitli direktörlüklere ayrılmıştır (Central Intelligence Agency, 2023). CIA'in ABD'nin ulusal güvenlik politikalarını ve dış ilişkilerini şekillendirmedeki etkisinin genişliği ve derinliği küçümsenemez. Topladığı bilgiler ulusal güvenlik kararlarının alınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, 1962'deki Küba Füze Krizi sırasında, Küba'daki Sovyet füze sahalarını ilk tespit eden ve nihayetinde Başkan Kennedy'nin krize verdiği yanıtı etkileyen CIA'in gözetim ve istihbarat analiziydi (Fursenko ve Naftali, 1998). Ancak CIA'in faaliyetleri, özellikle de örtülü operasyonları sık sık tartışma konusu olmuştur. İran'daki 1953 darbesine müdahil olmasından 1961'deki Domuzlar Körfezi işgaline kadar, teşkilatın eylemlerinin sadece ABD dış politikası üzerinde değil, aynı zamanda bu operasyonlardan doğrudan etkilenen uluslar üzerinde de derin ve kalıcı etkileri olmuştur (Kinzer, 2017). Dahası, bu operasyonları çevreleyen yasal ve etik sorunlar, daha fazla gözetim ve hesap verebilirlik çağrılarına yol açmıştır. Bu ihtiyaç, 1970'lerde Senatör Frank Church başkanlığındaki bir Senato komitesi olan Church Komitesi'nin CIA'in faaliyetlerine ilişkin kapsamlı bir soruşturma yürüttüğü sırada vurgulanmıştır. Komite'nin bulguları, teşkilatın hesap verebilirliğini geliştirmeyi ve faaliyetlerinin ABD yasaları ve

ilkelerine uygunluğunu sağlamayı amaçlayan önemli reformlara yol açmıştır (Smist, 1994).²⁴

11 Eylül sonrası dünyada CIA'in rolü terörle mücadele çabalarını da kapsayacak şekilde genişledi ve bu da yeni bir dizi zorluk ve tartışmayı beraberinde getirdi. Bunlardan en dikkat çeken, teşkilatın şüpheli teröristler üzerinde daha sonra işkence olarak kınanan ve 2009 yılında Başkan Obama tarafından yasaklanan gelişmiş sorgulama tekniklerini kullanmasıydı (McCoy, 2012).

Amerika Birleşik Devletleri'nin başlıca federal soruşturma kurumu ve iç istihbarat kuruluşu olan Federal Soruşturma Bürosu (FBI), ülkenin ulusal güvenlik mimarisinde kilit bir rol oynamaktadır. 1908 yılında kurulan Büro, ABD sınırları içinde değişen suç, terörizm ve casusluk manzaralarını ele almak için görev alanını genişleterek ve yöntemlerini dönüştürerek önemli ölçüde büyümüş ve gelişmiştir (Federal Bureau Investigation, 2023).

Başlangıçta, Büro'nun görevi, o zamandan beri ayırt edici özelliği haline gelen casus yakalama ve organize suç yakalama anlatılarından daha sıradandı (Theoharis, 2000). İlk sorumlulukları antitröst davaları, arazi dolandırıcılığı ve diğer federal yargı yetkisi konularının araştırılması etrafında dönüyordu. Ancak Amerika, İçki Yasağı döneminde kendini organize suç dalgasıyla boğuşurken bulduğunda, Büro'nun rolü önemli ölçüde genişledi. Kötü şöhretli gangster Al Capone'un yakalanması gibi önemli davalar, FBI'ın ülkenin organize suçlarla mücadelesinde kritik bir kurum olarak ününü pekiştirmiştir (Federal Bureau Intelligence, 2023). 1924'ten 1972'ye kadar Büro'yu yöneten Direktör J. Edgar Hoover'ın onlarca yıl süren idaresi altında FBI, ABD hükümetinin etkili bir koluna dönüştü. Hoover bilimsel bir suç tespit laboratuvarının kurulmasına öncelik vermiş ve ajan alımı ve eğitimi için sıkı standartlar getirmiştir (Gentry, 1991). Ancak Hoover'ın liderliği, Büro'nun siyasi amaçlar için kullanılması,

²⁴Türkiye'de Milli İstihbarat Teşkilatı'nın icraatlarının anayasaya uygunluğunu denetleyen tam anlamıyla çalışan bir mekanizma yok. Öyle ki, Türkiye'de iç hukukta hak ihlalleri veren Anayasa Mahkemesinin kararlarının da fiili olarak anlamsızlaştırıldığı gözlemlenmektedir. Adli yargının temyiz mahkemesi olan Yargıtay'ın bir kararı Anayasa Mahkemesi tarafından Anayasa'ya aykırılık nedeniyle iptal edilip karara bağlanmıştır. Ancak Yargıtay'ın Anayasa Mahkemesi üyelerine karşı dava açmış olması, Türk Anayasa'sının ve Anayasa yargısının gücünü zayıflatan eylemlerdir. Yargıtay'ın bu söz konusu eylemi yürütmeye kanadından da destek bulmuş ve anayasal bir kriz meydana gelmiştir. ABD'de İncil kadar kutsal sayılan anayasanın gücü uluslararası hukuka da yansımıştır. Ancak Türkiye'de tam tersi bir süreç işlemektedir. Türkiye'de anayasanın küçümsenmesi ve pasifize edilmesi, hem Türk hukukunun uluslararası hukuka etkisini son derece zayıf kılacak adımlardır hem de Türk hukukunun saygınlığını yitirtecek bir girişimdir.

ABD vatandaşlarına yönelik kapsamlı gözetim faaliyetleri ve sivil özgürlüklere şüpheli bağlılık gibi tartışmalarla damgalanmıştır (Powers, 1987).

FBI'nın istihbarat toplamadaki rolü Soğuk Savaş sırasında Sovyet casusluğu tehdidinin iç gözetim faaliyetlerinin artmasına yol açmasıyla büyümüştür. FBI, atom sırlarını Sovyetler Birliği'ne aktardıkları iddiasıyla Julius ve Ethel Rosenberg'in idam edilmesiyle sonuçlanan Rosenberg davası da dahil olmak üzere önemli casusluk davalarının merkezinde yer almıştır (Radosh ve Milton, 1983). Ancak Büro'nun bu dönemdeki istihbarat faaliyetleri, COINTELPRO gibi ABD'deki siyasi örgütlere sızan ve onları sekteye uğratan girişimlerle aşırıya kaçan örneklerle gölgelenmiştir (Cunningham, 2004). FBI, 11 Eylül 2001'deki terör saldırılarının ardından odak noktasını değiştirerek terörle mücadeleyi gündeminin en üst sırasına taşıdı. Saldırı, ülkenin iç istihbarat kapasitesindeki boşluğu ortaya çıkararak önemli reformların yapılmasına yol açtı. O zamandan bu yana FBI, bir yandan ülkeyi korumak için gerekli yetkileri sivil özgürlüklere saygı ile dengelemeye çalışırken, diğer yandan da reaktif bir kolluk kuvvetinden proaktif bir iç istihbarat teşkilatına dönüşmek için çalıştı. FBI'nın 11 Eylül sonrası dünyadaki rolünün en önemli yönlerinden biri, yerel ve ulusal düzeyde terörizmi önlemeye ve terörizme müdahale etmeye adanmış çok kurumlu bir çaba olan Ortak Terörizm Görev Güçleri'ndeki (JTTF'ler) liderliğidir (U.S. Department of Justice, 2005). JTTF'ler FBI'nın, eylemlerin suç riskleri ve istihbaratın yapılandırılmış bir değerlendirmesi ile bilgilendirildiği işbirlikçi bir kanun uygulama yaklaşımı olan istihbarat liderliğindeki polislik taahhüdünü somutlaştırmaktadır (Carter ve Carter, 2009).

FBI'nın resmi internet sitesinde tanımlandığı üzere, Büro'nun bugünkü misyonu terörle mücadele, karşı istihbarat, siber suçlar, kamu yolsuzluğu, sivil haklar, organize suçlar, beyaz yaka suçları, şiddet içeren suçlar ve büyük hırsızlıkları kapsamaktadır (Federal Bureau Intelligence, 2023). Büro, misyonunu yerine getirirken özgürlük ve güvenlik, şeffaflık ve gizlilik, önleme ve cezalandırma arasında dinamik bir gerilimi müzakere etmelidir. Doğru dengeyi kurmak, FBI'nın ABD ulusal güvenlik hukuku içindeki rolünü tanımlayan süregelen bir zorluktur (Bamford, 2012). Bir kurum olarak FBI, ulusal güvenliğin sürekli gelişen anlatısını özetlemektedir. FBI'nın geçirdiği evrim, gangster döneminin kanunsuzluğundan Soğuk Savaş casusluğuna ve günümüzün küresel terörizm ve siber suç tehdidine kadar ABD'ye yönelik tehditlerin değişen yüzünü yansıtmaktadır.

Büro'nun hikayesi hem bu zorlukların bir yansıması hem de ulusun bunlarla yüzleşme konusundaki kalıcı kararlılığının bir kanıtıdır.

4.2.5. Dışışleri Bakanlığı (Department of State)

ABD Dışışleri Bakanlığı, diplomatik ilişkilerin, uluslararası politikanın ve yurtdışındaki Amerikan çıkarlarının korunmasının kesiştiği noktada durduğu için ülkenin ulusal güvenlik aygıtında benzersiz ve güçlü bir role sahiptir (U.S. Department of State, 2023). Bu rol, diplomasi, müzakere, ikna ve Amerikan gücünü çatışmaya yol açmadan veya önemli ittifakları zorlamadan yansıtmanın hassas dengeleme eyleminin basit bir karışımını gerektirir. Dışışleri Bakanlığı özünde Amerika'nın dünyaya açılan yüzü, ülkenin yabancı hükümetlerle, uluslararası örgütlerle ve küresel kamuoyuyla iletişim kurduğu kanaldır (Farrow, 2018). Bu hafife alınacak bir görev değildir, çünkü Bakanlıktan çıkan sözler, eylemler ve politikalar ulusal güvenlik, uluslararası ilişkiler ve küresel düzen üzerinde derin etkilere sahip olabilir. Bakanlığın sorumlulukları, vize hizmetleri ve pasaport verilmesinden üst düzey uluslararası anlaşmalarla ilgili müzakerelere ve küresel krizlerle başa çıkmaya kadar çok sayıda ve çeşitlidir. Ancak Dışışleri Bakanlığı özünde barışçıl uluslararası ilişkileri teşvik etmek ve Amerikan vatandaşlarını ve dünya genelindeki çıkarlarını korumak üzere tasarlanmış bir kurumdur (U.S. Department of State 2023)²⁵. Bunu yaparken de jeopolitik ortamın ABD ulusal güvenliğini destekleyecek şekilde şekillendirilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Örneğin, Bakanlığın Başkan'ın dış politikasını geliştirme ve uygulamadaki rolünü düşünün. Bu görev sadece Beyaz Saray'da alınan kararların uygulanmasını değil, aynı zamanda bu kararları şekillendirebilecek kritik girdi, analiz ve tavsiyelerin sağlanmasını da içerir. Bu bağlamda, Bakanlığın diplomat, analist ve uzmanlardan oluşan kadrosu, Başkan'ın dünya genelindeki gözü, kulağı ve sesi olarak işlev görür ve ABD'nin ulusal güvenliğini etkileyebilecek yabancı toplumlar, hükümetler ve eğilimler hakkında içgörüler sunar. (U.S. Department of State, 2023). Bu rolün eylem halindeki bir örneği, diplomasi ve askeri güç kullanımına yönelik dengeli bir yaklaşıma bağlılığı vurgulayan 2018-2020 Ulusal Güvenlik Stratejisi'dir (Office of the Secretary of Defense - Historical Office, 2023). Dışışleri Bakanlığı'nın salonlarında hazırlanan bu strateji, ABD'nin kurallara dayalı bir uluslararası düzene olan bağlılığının altını çizirken, aynı zamanda

²⁵Söz konusu ifadenin uluslararası arenada gerçeklikten uzak olduğu gözlemlenmektedir. Zira ABD'nin İsrail'in Filistin'i işgaline yönelik tutumu son derece agresif ve insancıl hukuku yok sayan bir tutumdur. Verilen örnek tarihte, burada adını yazamayacağımız yaşanmış birçok olaydan yalnızca bir tanesidir.

hızla gelişen küresel ortamda güç ve rekabet gücüne duyulan ihtiyacı da kabul ediyordu. Bu doğrultuda Bakanlık, ittifakları güçlendirmek, yeni ortaklar kazanmak ve uluslararası kurumları Amerikan çıkarlarına ve değerlerine daha iyi hizmet edecek şekilde reforme etmek için çalışmıştır.

Dışişleri Bakanlığı'nın bir diğer kritik işlevi de yurtdışındaki ABD vatandaşlarının korunmasıdır. Bu görev, denizaşırı ülkelerdeki Amerikalılara konsolosluk hizmetleri sağlamaktan, Amerikan hayatını tehlikeye atabilecek uluslararası krizlere müdahaleyi koordine etmeye kadar çok çeşitli faaliyetleri içerir (U.S. Department of State, 2023). Örneğin, yabancı bir ülkede meydana gelen bir doğal afet veya siyasi istikrarsızlık sonrasında, Amerikan vatandaşlarının güvenliğini sağlamak için tahliye çabalarını organize eden, güncel güvenlik bilgileri sağlayan ve yabancı hükümetlerle irtibat kuran Dışişleri Bakanlığı'dır (U.S. Department of State, 2023). Bu sıfatla Dışişleri Bakanlığı, ortaya çıkan tehditleri veya krizleri ele almak için kaynaklarını bir an önce harekete geçirmeye hazır olarak sürekli bir hazırlık durumu altında faaliyet göstermektedir. Bu, Bakanlığın Amerikan halkına hizmet etme ve onların çıkarlarını yurtiçinde ve yurtdışında koruma konusundaki köklü kararlılığından doğan uyum sağlama kabiliyeti ve esnekliğinin bir kanıtıdır.

Bakanlığın ABD ulusal güvenliğindeki rolünün zorlukları yok değildir. Uluslararası ortamda Amerikan gücünü ve diplomasisini dengelemek kolay olmadığı gibi, ulusal güvenlik ile insan hakları ve demokratik yönetim gibi değerler arasında her zaman var olan gerilimi yönetmek de kolay değildir. Yine de bu zorluklar, Dışişleri Bakanlığı'nın önemini ve ülkenin güvenliğini sağlamada, çıkarlarını ilerletmede ve küresel sahnede değerlerini korumada oynadığı kritik rolü vurgulamaktadır (Kupchan, 2013). ABD Dışişleri Bakanlığı, ABD ulusal güvenlik hukuku çerçevesinde büyük öneme sahip bir kurumdur. Bakanlık, diplomasi, politika geliştirme ve küresel angajmanın eşsiz karışımı sayesinde, ulusun dünya ile etkileşimlerini şekillendirmede, Amerikan vatandaşlarını ve yurtdışındaki çıkarlarını korumada ve hızla gelişen küresel ortamda ulusun geleceğini güvence altına almada vazgeçilmez bir rol oynamaktadır.

4.3.ABD Ulusal Güvenlik Hukuku ve Örnek Olay: 9/11'in Etkisi

Yıkıcı 11 Eylül 2001 olayları, Amerika Birleşik Devletleri'ni ve dünyayı silinmez bir şekilde damgalamış, kolektif hafızaya duman, toz ve alevlerden oluşan silinmez bir görüntü kazımıştır. Amerikan topraklarında meydana gelen bu feci saldırı yaklaşık 3,000

masum insanın ölümüne neden olmuş ve ABD ulusal güvenlik hukukunun görünümünü dramatik bir şekilde yeniden şekillendirmiştir. O sabah yaşanan dehşet - saldırganlar tarafından ele geçirilen uçakların Dünya Ticaret Merkezi kulelerine ve Pentagon'a çarpması ve bir diğerrinin yolcular tarafından Pennsylvania'daki bir tarlaya indirilmesi - Amerika Birleşik Devletleri'nin ulusal güvenlik tehditlerini algılama ve bu tehditlere yaklaşma biçiminde köklü değişikliklere yol açtı (National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States, 2004). Bu ciddi ve varoluşsal krizle karşı karşıya kalan ABD hükümeti hızlı ve kararlı bir şekilde harekete geçerek ülkenin savunmasını güçlendirmek ve potansiyel terörist tehditleri tespit etme, önleme ve bunlara yanıt verme kabiliyetini artırmak üzere tasarlanmış bir dizi yasayı yürürlüğe koydu. İkiz kulelerin yıkılması ve Pentagon'un yanmasıyla birlikte, ulusal güvenlik hukukunda yeni bir dönem başlamış ve sivil özgürlükler ile ulusal güvenlik arasındaki denge üzerinde derin etkileri olacak keskin bir paradigma değişimini beraberinde getirmiştir (Gross, 2003).

Bu yeni yasal çerçevenin en önemli parçası, bu bölümde sıkça değinilen, resmi olarak 2001 tarihli Terörizmi Önlemek ve Engellemek için Gerekli Uygun Araçları Sağlayarak Amerika'yı Birleştirmek ve Güçlendirmek Yasası olarak bilinen USA Patriot Yasasıydı. Başkan George W. Bush tarafından 26 Ekim 2001 tarihinde imzalanarak yasalaşan Yasa, terörle mücadelede kolluk kuvvetlerinin ve istihbarat teşkilatlarının yetkilerini büyük ölçüde genişleten kapsamlı bir mevzuat parçasıydı (Baker, 2007). USA Patriot Yasası, Federal Soruşturma Bürosu (FBI) ve diğer kurumlara önemli yeni yetkiler vererek, Birleşik Devletler içinde istihbarat toplama ve bu bilgileri kurumlar arasında paylaşma konusunda daha fazla serbestlik sağladı. Yasa aynı zamanda terörizm tanımını iç terörizmi de kapsayacak şekilde genişletmiş, böylece kolluk kuvvetlerinin yetkilerinin kapsamını sadece uluslararası terör tehditlerini değil, aynı zamanda Amerika Birleşik Devletleri içinden kaynaklananları da kapsayacak şekilde genişletmiştir (Baker, 2007). Bu yeni mevzuat eleştirisiz, sakın bir şekilde geçmedi. Yasayı eleştirenler bu yeni yetkilerin kötüye kullanılma potansiyeli ve sivil özgürlüklerin potansiyel ihlali konusunda, özellikle de Yasanın daha fazla gözetim ve veri toplamaya olanak tanıyan hükümleriyle ilgili endişelerini dile getirdiler (Cole ve Dempsey, 2002). Güvenlik ve özgürlük arasındaki denge, kişisel mahremiyet ve ulusal güvenlik arasındaki denge ve makul olmayan arama ve el koymalara karşı anayasal korumaların bütünlüğü hakkındaki sorular ulusal söylemin ana temaları haline geldi (Liu ve Doyle, 2011).

4.4. ABD Ulusal Strateji Belgelerinin İncelenmesi

4.4.1. Yeni Bir Yüzyıl İçin Bir Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: (1999): 11 Eylül 2001 Öncesine Bir Bakış

Beyaz Saray tarafından Aralık 1999'da yayınlanan "Yeni Bir Yüzyıl için Ulusal Güvenlik Stratejisi" belgesi, 21. yüzyıla girerken Amerika Birleşik Devletleri'nin ulusal güvenlik stratejisine kapsamlı bir genel bakış sunmaktadır. Strateji, küresel barış, refah ve güvenliğin birbirine bağlı olduğunu ve ABD'nin dünya meselelerinde liderlik rolünü sürdürmesinin gerekliliğini vurgulayarak 20. yüzyıldan alınan derslerle şekillendirilmiştir(The White House, 1999).

Belgede değinilen olgular kısaca şu şekilde özetlenebilir;

Askeri Hazırlık ve Modernizasyon: Strateji, ABD Silahlı Kuvvetlerinin hazır olma durumunun ve modernizasyonunun artırılmasını vurgulamaktadır. Bu kapsamda savunma bütçesine önemli yatırımlar yapılması, askeri ücret ve emeklilik haklarında iyileştirmeler yapılması ve ekipman ve teknolojinin modernize edilmesine odaklanılması yer almaktadır. Güçlü ve yetenekli bir orduyu muhafaza etme taahhüdü, iyi hazırlanmış bir ordunun ulusal güvenlik stratejilerinin başarılı bir şekilde uygulanması için hayati önem taşıdığı anlayışını yansıtmaktadır. Brooks, Ikenberry ve Wohlforth'a (2012) göre, askeri üstünlüğün sürdürülmesi, potansiyel düşmanları caydırarak ve müttefiklere güven vererek istikrarlı bir uluslararası düzeni destekler ve böylece çatışma olasılığını azaltır. Savunmaya yapılan yatırımlar, Soğuk Savaş sonrası dönemde askeri hazırlığın stratejik değerinin net bir şekilde anlaşıldığına işaret etmekte ve ABD'nin küresel sahnedeki liderliğini sürdürme hedefiyle uyum sağlamaktadır.

Silahların Kontrolü Yoluyla Askeri Tehditlerin Sınırlandırılması: Belgede nükleer, kimyasal ve biyolojik silahların ve bunların yayılmasını önleyecek araçların yayılmasını engellemeye yönelik kapsamlı çabalar ele alınmaktadır. Stratejik Silahların Azaltılması Anlaşması (START) süreci ve Kapsamlı Nükleer Test Yasağı Anlaşması'nın (CTBT) yürürlüğe girmesine yönelik çabalar gibi silah azaltma girişimlerine katılım vurgulanmaktadır. Amaç, silah kontrolünün uluslararası güvenlik için önemini vurgulayarak bu silahların yarattığı küresel tehdidi azaltmaktır.

Diplomasi ve Uluslararası İşbirliğine Vurgu: Strateji, küresel sorunların ele alınmasında diplomasi ve uluslararası iş birliğinin önemini altını çizmektedir. Birleşmiş

Milletler gibi uluslararası örgütlerle birlikte çalışma taahhüdünü içermekte ve diplomasinin çatışmaların önlenmesi, barışın korunması ve demokrasinin teşvik edilmesindeki rolünü vurgulamaktadır. Belge, diplomasinin ABD'nin dış politika hedeflerine ulaşmada çoğu zaman en etkili ve ekonomik araç olduğunu kabul etmektedir. Nye (2011) küreselleşmiş bir dünyada yumuşak güç kullanımının ve başkalarının tercihlerini cazibe ve ikna yoluyla şekillendirme becerisinin en az sert güç kadar önemli olduğunu savunmaktadır. Stratejinin uluslararası örgütlerle çalışmaya ve demokrasiyi teşvik etmeye yaptığı vurgu, Amerikan çıkarlarına en iyi katılım ve uluslararası fikir birliği oluşturma yoluyla hizmet edildiği yönündeki incelikli anlayışı vurgulamaktadır.

Küresel Başarılar ve Devam Eden Zorluklar: Bu bölümde ABD dış politikasının demokrasiye geçişlere yardımcı olmak, barışı koruma operasyonlarına katılmak ve küresel ekonomik liderlik yapmak gibi çeşitli alanlardaki başarıları gözden geçirilmektedir. Ayrıca Balkanlar'da barışın korunması, silahların kontrolü müzakereleri ve Orta Doğu ve Güney Asya gibi bölgelerdeki gerginliklerin yönetilmesi gibi devam eden ve gelecekte karşılaşılabilecek zorluklar da özetlenmektedir. Kagan (2013), ABD'nin liberal bir dünya düzeninin şekillenmesinde önemli bir rol oynamış olmasına rağmen, bölgesel çatışmalar ve silahların yayılması gibi zorlukların bu düzeni test etmeye devam ettiğini öne sürmektedir. Stratejinin bu sorunları kabul etmesi, ABD dış politikasında sürekli çaba ve uyarlanabilirlik ihtiyacının farkında olduğunu göstermektedir.

Ulusal Güvenlik Stratejisinin Anayasal Temelleri: Strateji, ortak savunmayı sağlamak, genel refahı teşvik etmek ve özgürlüğün nimetlerini güvence altına almak gibi ABD Anayasası'nın temel amaçlarına dayanmaktadır. Amerikan hayatının korunması, ulusal egemenliğin sürdürülmesi ve ulusun refahının teşvik edilmesi ihtiyacını vurgular. Ackerman (2007) ulusal güvenlik politikalarının anayasal özgürlüklerle nasıl dengelenmesi gerektiğinin altını çizerek güvenlik arayışının ABD'nin üzerine inşa edildiği demokratik ilkelere zarar vermemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bu uyum, kamu güveninin korunması ve ulusal güvenlik çabalarının meşruiyetinin sağlanması açısından hayati önem taşımaktadır.

Küreselleşme: Fırsatlar ve Riskler: Küreselleşmenin hem olumlu hem de olumsuz yönlerini kabul eden strateji, küresel ekonomik, siyasi ve güvenlik konularının birbirine bağlı olduğunu kabul eder. Küreselleşme ortak refah için fırsatlar sunarken, aynı zamanda

ABD ulusal güvenliğini etkileyebilecek devlet istikrarsızlığı, silahların yayılması ve ekonomik krizler gibi riskleri de beraberinde getirmektedir. Stiglitz (2003) küreselleşmenin benzeri görülmemiş bir ekonomik büyümeyi kolaylaştırırken, ekonomik eşitsizlik ve ulus ötesi tehditlere karşı savunmasızlık gibi zorlukları da beraberinde getirdiğini savunmaktadır. Stratejinin bu dinamikleri kabul etmesi, küreselleşmenin risklerini azaltırken faydalarından yararlanacak politikalar oluşturmaının önemini vurgulamaktadır.

Ulusal Çıkarların Sınıflandırılması: Belge ABD'nin ulusal çıkarlarını üç ana alana ayırmaktadır: hayati çıkarlar, önemli ulusal çıkarlar ve insani ve diğer çıkarlar. Bu sınıflandırma, ABD'nin küresel sorunlara vereceği tepkilerin önceliklendirilmesine ve dış politika kararlarının ulusal beka ve refah üzerindeki etki düzeyine göre yönlendirilmesine yardımcı olmaktadır. Brands (2016), dış politikanın şekillendirilmesinde hayati ve çevresel çıkarlar arasında ayırım yapmanın önemini tartışmakta ve bu tür bir ayırımın kaynakların daha odaklı ve etkili bir şekilde kullanılmasını sağladığını savunmaktadır.

Çeşitli Güvenlik Tehditleri ve Bunların Yönetimi: Strateji, devlet merkezli tehditler (bölgesel saldırganlar gibi), ulus ötesi tehditler (terörizm ve uluslararası suç gibi) ve tehlikeli teknolojilerin yayılması dahil olmak üzere ABD çıkarlarına yönelik çeşitli tehditleri tanımlamaktadır. Bu farklı tehditleri yönetmek için kapsamlı bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. Buzan ve Hansen (2009) güvenlik kavramının geleneksel askeri tehditlerin ötesine geçerek ekonomik, çevresel ve toplumsal boyutları da içerecek şekilde genişlediğini savunmaktadır. Stratejinin kapsamlı tehdit değerlendirmesi, bu daha geniş güvenlik anlayışıyla uyumludur ve çok boyutlu bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Başarısız Devletler ve Dış İstihbarat Toplama Zorlukları: Strateji başarısız devletlerle ilgili endişeleri ve Amerikan sınırlarını hedef alan yabancı istihbarat servislerinin yarattığı tehdidi ele almaktadır. Başarısız devletlerde iç çatışma, kitlesel göç ve bölgesel istikrarsızlık potansiyelinin yanı sıra dijital çağda yabancı istihbarat tehditlerine karşı koymanın artan karmaşıklığına dikkat çekilmektedir. Rotberg (2002) başarısız devletlerin önemli güvenlik riskleri oluşturduğunu, terörizm ve istikrarsızlık için üreme alanı olarak hizmet ettiğini belirtmektedir. Benzer şekilde Lowenthal (2016) dijital çağda istihbarat toplamanın zorluklarını vurgulamaktadır. Stratejinin bu konulara dikkat çekmesi, değişen güvenlik ortamına ilişkin bir anlayışı yansıtmaktadır.

Güvenlik Kaygıları Olarak Çevre ve Sağlık Tehditleri: Çevresel bozulma ve küresel sağlık sorunlarının ulusal güvenlik üzerindeki önemli etkisini kabul eden strateji, bu sorunların ulus ötesi niteliğini vurgulamaktadır. Çevre ve sağlık sorunlarının ABD'nin güvenliğine ve ekonomik çıkarlarına zarar verebileceğine ve etkili bir şekilde yönetilmesi için uluslararası iş birliği gerektirdiğine işaret etmektedir. Myers (2005) çevre ve sağlık sorunlarının küresel istikrar ve güvenlik üzerinde derin etkileri olabileceğini ve uluslararası işbirliği ve kapsamlı politika müdahaleleri gerektirdiğini savunmaktadır. Stratejinin bu konuları içermesi, ulusal güvenliği etkileyen çok çeşitli faktörleri dikkate alan ileriye dönük bir yaklaşımın altını çizmektedir.

Küresel Liderlik için Katılım Stratejisi: ABD stratejisi aktif uluslararası katılım ve liderlik üzerine kurulmuştur. Belge, küresel meseleleri etkilemek, liderlik sağlamak ve Amerikan çıkarlarını ve değerlerini korumak için askeri, diplomatik ve ekonomik araçlar da dahil olmak üzere ulusal gücün tüm uygun araçlarını kullanma ihtiyacını özetlemektedir. Bu durum, Ikenberry'nin (2001) küresel liderliğin sadece güç iddiasını değil, aynı zamanda demokratik değerleri yansıtan uluslararası norm ve kurumların geliştirilmesini de gerektirdiği iddiasıyla örtüşmektedir. Stratejinin aktif angajmana yaptığı vurgu, Amerikan güvenliğinin en iyi şekilde istikrarlı bir uluslararası düzenin şekillendirilmesinde liderlik yoluyla sağlanabileceği inancının altını çizmektedir.

Güvenlik için Temel Uluslararası İş birliği: Strateji, güvenlik hedeflerine ulaşmada uluslararası iş birliğinin önemini vurgulamaktadır. Uluslararası örgütler ve ittifaklarda liderlik ihtiyacını ve küresel zorlukların üstesinden gelmek için diğer uluslarla iş birliği içinde çalışmanın değerini vurgulamaktadır. Haass (2017), birbirine bağlı bir dünyada hiçbir ülkenin küresel zorluklarla tek başına başa çıkamayacağını ve uluslararası işbirliğinin ulusal güvenlik için temel olduğunu savunmaktadır. Bu bakış açısı, stratejinin küresel zorlukların üstesinden gelmek için kolektif eylemin çok önemli olduğunu kabul etmesiyle uyumludur.

Ulusal Güvenliğe Entegre Yaklaşım: Belge diplomatik, askeri ve yerel hazırlık çabalarını bütünleştiren koordineli bir yaklaşım çağrısında bulunmaktadır. Uluslararası zorlukları ve tehditleri etkin bir şekilde yönetmek için çeşitli devlet kurumları, eyalet ve yerel yönetimler ve özel sektör arasında yakın koordinasyonun gerekliliği vurgulanmaktadır. Goldgeier ve Saunders (2018), uluslararası tehditlere etkili bir şekilde

yanıt verebilmek için ulusal gücün çeşitli yönlerinin entegre edilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Demokratik İdeal ve Değerlerin Teşvik Edilmesi: Strateji, ABD'nin uluslararası stratejisinin bir parçası olarak demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün teşvik edilmesini vurgulamaktadır. Demokratik hükümetlerin ortak tehditlere karşı iş birliği yapma ve hukukun üstünlüğünü destekleme olasılığının daha yüksek olduğunu ileri sürerek, bu değerlerin yayılmasını hem ABD'nin güvenliğini hem de refahını artırmanın anahtarı olarak görmektedir. Demokrasiler daha barışçıl ve işbirlikçi olma eğilimindedir, bu da stratejinin demokratik değerlerin desteklenmesinin ABD'nin güvenlik çıkarlarının ayrılmaz bir parçası olduğu görüşünü desteklemektedir. Bu da demokrasinin daha istikrarlı ve işbirlikçi bir uluslararası sistemin geliştirilmesindeki rolüne olan inancın altını çizmektedir.

Küresel İstikrar ve İş birliği Vizyonu: Strateji, ABD'nin etkili ülkelerle iş birliğine dayalı ilişkiler sürdürdüğü, istikrarlı ve barışçıl bir uluslararası ortama katkıda bulunduğu ve demokratik değerler ile insan haklarını desteklediği bir dünya öngörmektedir. Nye (2003) küresel istikrarın sağlanmasında yumuşak gücün faydalarını tartışmakta ve ABD'nin zorlama yerine ilham verme ve birlikte hareket etme yeteneğinin daha kalıcı uluslararası işbirliği biçimlerine yol açabileceğini öne sürmektedir. Bu vizyon, stratejinin demokratik ilkeler ve uluslararası işbirliği yoluyla istikrarı teşvik etme hedefiyle uyumludur.

Güvenliği Artırmaya Yönelik Çok Yönlü Yaklaşım: Belge ABD'nin güvenliğini arttırmaya yönelik kapsamlı bir yaklaşımın ana hatlarını çizmektedir. Bu yaklaşım diplomasi, ekonomik iş birliği ve uluslararası yardım yoluyla uluslararası ortamı şekillendirmenin yanı sıra askeri kabiliyet ve stratejileri ortaya çıkan tehditlere uyarlayarak gelecekteki belirsizliklere hazırlanmayı da içermektedir. Slaughter (2017) küresel sorunlara karşı çok taraflı bir yaklaşımı savunmakta ve tek taraflı eylemler yerine işbirliğine dayalı uluslararası çabaların etkinliğini vurgulamaktadır. Stratejinin çok taraflı bir yaklaşıma yaptığı vurgu, küresel güvenliğin karmaşıklığına ve uyarlanabilir stratejilere duyulan ihtiyaca dair bir anlayışı yansıtmaktadır.

ABD İstihbarat Topluluğunun Rolü: Strateji, ABD'nin uluslararası angajmanını desteklemede ve küresel tehditleri izlemede istihbarat topluluğunun kritik rolünü

vurgulamaktadır. Tehditlere karşı uyarıda bulunma, politika ve askeri kararları destekleme ve küresel bir bakış açısı sağlamada kapsamlı istihbarat yeteneklerinin öneminin altını çizmektedir. Lowenthal (2016) istihbaratın politika kararlarını bilgilendirme ve ulusal güvenliği sağlamadaki kritik rolünün altını çizmektedir. Stratejinin istihbarat yeteneklerine yaptığı vurgu, küresel zorlukların ele alınmasında bilinçli ve proaktif önlemlere duyulan ihtiyacı yansıtmaktadır.

Temel Bir Ulusal Güvenlik Aracı Olarak Diplomasi: Belge, tehditlere karşı koymada ve uluslararası ilişkileri şekillendirmede diplomasinin hayati rolünün altını çizmektedir. İttifakların sürdürülmesinde, ABD çıkarlarının ifade edilmesinde, anlaşmazlıkların çözümünde ve uluslararası ekonomik iş birliğinin teşvik edilmesinde diplomatik çabaların önemini vurgulamaktadır. Kissinger (1994) diplomasinin uluslararası ilişkilerin şekillendirilmesinde ve çatışmaların ele alınmasındaki merkezi rolünü vurgulayarak stratejinin diplomasiyi ulusal güvenlik hedeflerine ulaşmada hayati bir araç olarak kabul etmesiyle uyum içindedir.

Kamu Diplomasisi ve Bilgi Etkisi: Strateji, uluslararası kamuoyunun şekillendirilmesinde ve ABD ilke ve politikalarının desteklenmesinde kamu diplomasisinin artan önemini kabul etmektedir. ABD'nin ulusal çıkarlarını desteklemek üzere uluslararası kitlelere bilgi ve mesaj iletmek için etkili kamu diplomasisi çabalarına duyulan ihtiyacı vurgular. Cull (2008) kamu diplomasisinin uluslararası ilişkilerdeki stratejik değerini vurgulayarak stratejinin ABD çıkarlarını ilerletmek için uluslararası algıları etkilemeye odaklanmasını desteklemektedir.

Uluslararası Yardımın Etkisi: Belge, ABD'nin uluslararası yardım sağlamadaki rolünü detaylandırmakta ve demokrasi, insan hakları, ekonomik kalkınma ve çevrenin korunmasının teşvik edilmesine yönelik katkılarını vurgulamaktadır. ABD yardım programlarının krizleri nasıl önlediği, önleyici diplomasiyi nasıl güçlendirdiği ve Amerikan ihracatını nasıl teşvik ettiği tartışılmaktadır. Lumsdaine (1993) dış yardımın donör ülkenin değerlerini yansıttığını ve desteklediğini savunarak stratejinin yardımın kriz önleme ve demokratik değerlerin desteklenmesi için bir araç olduğu görüşünü desteklemektedir.

Kapsamlı Silah Kontrolü ve Yayılmanın Önlenmesi Çabaları: Strateji, KİS'lerin küresel cephaneliklerinin azaltılması, uluslararası antlaşma ve anlaşmaların

güçlendirilmesi ve tehlikeli silah ve teknolojilerin yayılmasının önlenmesine odaklanan çeşitli silah kontrolü ve yayılmanın önlenmesi girişimlerini özetlemektedir. IAEA gibi uluslararası rejimlerin güçlendirilmesi ve bir Bölünebilir Malzeme Kesim Anlaşması'na ulaşılması çabalarını içermektedir. Perkovich (2002), stratejinin KİS'lerin yarattığı tehditleri uluslararası işbirliği yoluyla azaltma çabalarıyla uyumlu olarak, silah kontrolü girişimlerinin küresel güvenliğin artırılmasındaki önemini vurgulamaktadır.

ABD Nükleer Kuvvetlerini Destekleyen Altyapı: Belge, CTBT çerçevesinde güvenlik ve güvenilirliklerini sağlayarak ABD nükleer kuvvetlerini destekleyen altyapının sürdürülmesi ve modernize edilmesi ihtiyacını vurgulamaktadır. Belgede, nükleer testlerin yapılmadığı durumlarda ABD nükleer silahlarının güvenliğini ve güvenilirliğini sağlayan Stok Yönetim Programı da ele alınmaktadır.

Seyrüsefer ve Uçuş Özgürlüğü: Strateji, ABD'nin küresel istikrar ve ekonomik güvenlik için hayati önem taşıyan ve uluslararası alanda tanınan seyrüsefer ve uçuş özgürlüğünü sürdürme taahhüdünü yeniden teyit etmektedir. Bu özgürlüklerin ABD ekonomisi ve küresel istikrarın korunması için öneminin altını çizmektedir. Kraska (2011) bu özgürlüklerin uluslararası hukuk ve düzen için önemini vurgulamakta ve stratejinin bu özgürlüklerin küresel ekonomi ve istikrardaki hayati rolüne ilişkin duruşunu yinelemektedir.

Askeri Faaliyetler ve Küresel Katılım: Belge, ABD ordusunun uluslararası güvenlik ortamının şekillendirilmesindeki rolünü açıklamakta, caydırıcılık, bölgesel istikrar ve gelişmekte olan demokrasilerdeki ordularla ilişki kurma konularındaki katılımını vurgulamaktadır. Bölgesel istikrarın desteklenmesi ve saldırganlığın caydırılmasında denizaşırı askeri varlığın önemi vurgulanmaktadır.

ABD Ordusunun Caydırıcılık ve Savaş Yetenekleri: Strateji, ABD ordusunun potansiyel düşmanları caydırma ve ABD ve müttefiklerinin çıkarlarını korumak için nükleer caydırıcılık da dahil olmak üzere güvenilir savaş yeteneklerini sürdürme konusundaki kritik rolünü vurgulamaktadır. Stratejik hareketliliğin, konuşlanma kabiliyetlerinin ve etkili askeri koalisyonlar kurma ve yönetme yeteneğinin önemi tartışılmaktadır.

Aralık 1999'da yayınlanan "Yeni Bir Yüzyıl için Ulusal Güvenlik Stratejisi", 21. yüzyılın hemen şafağında ABD ulusal güvenliğine yönelik kapsamlı ve ileriye dönük bir

yaklaşımı temsil etmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nin göreceli olarak barış ve ekonomik refah içinde olduğu bir dönemde formüle edilen bu strateji, 20. yüzyıldan, özellikle de totaliter rejimlere karşı kazanılan zaferlerden alınan derslere derinlemesine dayanmaktadır. Özgürlük, demokrasi ve serbest girişimin sadece Amerikan değerleri olarak değil, aynı zamanda dünya çapında refah ve istikrarı sağlayabilecek evrensel amaçlar olarak gücüne olan kesin inancın altını çizmektedir. Bu stratejinin dikkate değer bir yönü, geleneksel askeri kaygıların ötesine geçen bütüncül ulusal güvenlik görüşüdür. Strateji, çeşitli küresel meselelerin birbiriyle bağlantılı doğasını ve bunların Amerikan güvenliği üzerindeki etkisini kabul etmektedir. Örneğin strateji, ulusal güvenliğin bir ayağı olarak hem ülke içinde hem de küresel ölçekte ekonomik refahın önemini vurgulamaktadır. Bu, ekonomik karşılıklı bağımlılığın istikrarlı uluslararası ilişkilerin geliştirilmesinde çok önemli bir rol oynadığı anlayışını yansıtmaktadır. Bir diğer kilit unsur ise ittifaklara ve uluslararası işbirliğine yapılan vurgudur. Strateji, hiçbir ülkenin, hatta ABD kadar güçlü bir ülkenin bile, yeni yüzyılın karmaşık sorunlarını tek başına çözemeyeceğini kabul etmektedir. Bu farkındalık, uluslararası çerçeveler içinde çalışmaya, müttefikleri desteklemeye ve demokratik değerleri küresel olarak teşvik etmeye yönelik güçlü bir taahhüde yol açmaktadır. Bu strateji ABD'yi sadece küresel bir uygulayıcı olarak değil, aynı zamanda uzlaş ve koalisyonlar oluşturmada bir lider olarak görmektedir. Belge aynı zamanda terörizm ve kitle imha silahlarının yayılması gibi yeni yüzyılın ortaya çıkan tehditlerinin net bir şekilde anlaşıldığını göstermektedir. Bu tehditlere yönelik yaklaşım çok yönlü olup askeri hazırlık, diplomatik angajman ve ekonomik yaptırımlar gibi unsurları içermektedir. Stratejinin devlet dışı aktörleri önemli güvenlik tehditleri olarak kabul etmesi, sadece birkaç yıl sonra 11 Eylül saldırıları ile ortaya çıkacak olaylar göz önüne alındığında, özellikle ileri görüşlüydü. Stratejinin insan hakları ve demokrasiyi desteklemeye odaklanması, bu değerlerin sadece ahlaki açıdan doğru değil aynı zamanda stratejik açıdan da faydalı olduğuna dair uzun süredir devam eden bir Amerikan ilkesini yansıtmaktadır. Bu ilkelere dayanan toplumların istikrarlı, barışçıl ve müreffeh olma ihtimalinin daha yüksek olduğuna ve bunun da küresel istikrara katkıda bulunduğuna dair temel bir inanç vardır. 1999 Ulusal Güvenlik Stratejisi, istikrarlı, müreffeh ve özgür bir küresel topluma hizmet etmek üzere ülkenin güçlü yanlarından yararlanmayı amaçlayan, Amerika'nın dünyaya katılımı için geniş ve iddialı bir vizyon iddiası taşımaktadır. Strateji, Amerikan liderliğinin daha elverişli ve

demokratik bir dünya düzenini şekillendirebileceği inancıyla desteklenen ABD dış politikasında iyimserlik ve atılganlık dönemini yansıtmaktadır.

4.4.2. Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2002

2002'de yayınlanan "Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi" (The White House, 2002), 11 Eylül saldırılarının ardından derin bir şekilde şekillenen ABD dış politikasında çok önemli bir anı temsil etmektedir. Bu strateji, 21. yüzyılın başlarını tanımlayan değişen küresel manzarayı ve ortaya çıkan tehditleri yansıtarak öncekinden farklı bir değişim göstermektedir. 2002 stratejisinin en çarpıcı yönlerinden biri terörizmle mücadeleye güçlü bir şekilde odaklanmasıdır. Belge, 11 Eylül'ün ardından terörizmle mücadeleyi ABD ulusal güvenliğinin temel direği olarak konumlandırmaktadır. Proaktif ve agresif bir tutumu savunan belge, sadece terör örgütleriyle değil, teröristleri destekleyen ya da barındıran devletlerle de mücadele edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. -Bu bahane ile ABD Afganistan'ı işgal etmiş ve Taliban rejimine son verilmişti, aradan geçen 20 yılın sonunda Ağustos 2021'de Taliban Afganistan'ın yönetimini tekrar eline aldı. 20 yıllık sürece ise, ekonomik yoksulluk, insani dramlar ve başta Guantanamo Bay'da olmak üzere illegal, vahşi yargılamalar sığdırıldı. Nihayetinde ABD, 2001'de başlattığı operasyonda, ülkeden çıkardığı Taliban'ı 2021'de tekrar ülkeye sokarak sonuçlandırdı.- Bu duruş, dış politikada geleneksel olarak benimsenen daha reaktif veya savunmacı duruşlardan önemli bir kayma olarak, önleyici eylemde bulunmaya hazır olunduğuna işaret etmektedir. Bir diğer kritik unsur ise kitle imha silahlarının (KİS) yayılmasına verilen önemdir. Strateji, terörist gruplar ya da haydut devletler tarafından KİS'lerin ele geçirilmesi ihtimalinin yarattığı ciddi tehdidi kabul etmektedir. Buna karşılık olarak, füze savunması gibi savunma sistemlerinin geliştirilmesi ve bu silahların yayılmasının önlenmesi için uluslararası işbirliğinin artırılması taahhüdünün ana hatlarını çizmektedir. Ön alma ve gerekirse tek taraflı eylem vurgusu, bu tehditleri tam olarak gerçekleşmeden önce ele alma kararlılığının altını çizmektedir. Ekonomi politikası da önemli bir yer tutmakta olup, strateji serbest piyasalar ve serbest ticaret yoluyla küresel ekonomik büyümenin desteklenmesini savunmaktadır. Bu yaklaşım, ekonomik refahın ayrılmaz bir şekilde küresel istikrar ve güvenlikle bağlantılı olduğu inancına dayanmaktadır. Strateji, güvenli ve barışçıl bir uluslararası düzen için temel olarak ekonomik güç ve ekonomik entegrasyonun rolünü vurgulamaktadır. Diplomasi açısından 2002 stratejisi ittifakların güçlendirilmesi ve diğer

küresel güçlerle işbirliğine dayalı ilişkiler kurulması gereğini vurgulamaktadır. Uluslararası çerçeveler içinde çalışmanın önemini kabul etmekle birlikte, gerekli görüldüğü takdirde tek taraflı hareket etme isteğinin de sinyallerini vermektedir. Bu yaklaşım, çok taraflı kurumların ABD dış politikasındaki rolüne ilişkin incelikli bir anlayışı yansıtmakta, bu kurumların değerini kabul ederken aynı zamanda Amerikan liderliğini ve çıkarlarını da ortaya koymaktadır.

Strateji aynı zamanda demokrasi ve özgürlüğün dünya çapında yayılması ihtiyacını da ele almakta ve bunları uzun vadeli küresel istikrar için temel bileşenler olarak görmektedir. Bu, ABD'nin demokratik değerleri desteklemeye yönelik uzun süredir devam eden taahhüdünün 11 Eylül sonrası dünyanın yeni bağlamı içinde devam ettiğini yansıtmaktadır. 2002 Ulusal Güvenlik Stratejisi, Amerikan dış politikası için güçlü ve iddialı bir vizyon sunmakta olup, tehditlerle önleyici bir şekilde mücadele etme isteği, ekonomik gücü koruma ve demokratik değerleri teşvik etme taahhüdü ve uluslararası işbirliği ve ittifaklara yönelik incelikli bir yaklaşım ile karakterize edilmektedir.

1999 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nden 2002'deki muadiline kadar olan evrim, sadece politikadaki bir değişikliği değil, aynı zamanda Amerika'nın hızla değişen dünyadaki rolüne ilişkin algısındaki derin bir değişimi de yansıtmaktadır. 1999 yılında, büyük küresel çatışmaların damgasını vurduğu bir yüzyılın sonunda, ABD'nin stratejisi iyimserlik duygusu ve işbirliği ve angajmanın gücüne olan inançla şekillenmişti. Bu strateji, ABD'yi daha fazla demokrasi ve açık pazarlara doğru ilerleyen bir dünyada yol gösterici bir güç olarak görüyor, geleneksel devlet merkezli tehditlere odaklanıyor ve ittifaklara, ekonomik entegrasyona ve diplomatik yollarla küresel istikrarın desteklenmesine güçlü bir vurgu yapıyordu. Ancak 11 Eylül 2001 olayları bu bakış açısını derinden değiştirmiştir. 2002 stratejisi, kendi topraklarında meydana gelen terörist saldırıların beklenmedik boyutu ve niteliği ile sarsılan bir ulus tarafından ortaya çıkmıştır. Bu strateji bir aciliyet duygusunu ve özellikle terörist şebekeler gibi devlet dışı aktörlerden gelen tehditlerin daha acil bir şekilde algılanmasını yansıtmaktadır. Bu yeni strateji, önleyici eylem ve daha güçlü bir askeri güç kullanımına doğru önemli bir kayma ile bu zorluklarla doğrudan yüzleşmeye hazır olduğunu ortaya koymuştur. Stratejinin dili ve odak noktası, yeni bir tür kırılganlıkla yüzleşen bir ulusu ve belirsiz bir dünyada kendini ve değerlerini koruma kararlılığını yansıtıyordu. Bu geçiş sürecinde, kimliği ve küresel sahnedeki rolü ile boğuşan bir ulusun hissedilir bir duygusu var. 1999 stratejisi

Soğuk Savaş sonrası dünyada kendine güvenen bir liderden bahsederken, 2002 stratejisi geleneksel savaş ve çatışma kavramlarının hızla değiştiği bir dünyada güvenlik yaklaşımını yeniden gözden geçirmek zorunda kalan bir ulusu yansıtmaktadır. Bu değişim aynı zamanda ulusal güvenlik çıkarları ile Amerika'nın dış politika söyleminin merkezinde yer alan özgürlük ve demokrasi ideallerini dengelemenin zorluklarının da altını çizmektedir. Bu iki strateji arasındaki zıtlık, tarihsel olayların bir ulusun dünya görüşünü nasıl derinden etkileyebileceğini, stratejilerin ve önceliklerin yeniden değerlendirilmesini nasıl zorlayabileceğini göstermektedir. Bu, ulusal güvenlik politikalarının sadece jeopolitik hesaplamalarla değil, aynı zamanda bir ulusun deneyimlerine ve küresel sahnede karşılaştığı zorluklara verdiği kolektif tepkiyle de ilgili olduğunu hatırlatmaktadır.

4.4.3. Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2006

"Ulusal Güvenlik Stratejisi 2006" belgesi, Amerika Birleşik Devletleri'nin ulusal ve uluslararası güvenliğe yaklaşımının ekonomik, çevresel ve siyasi yönlerini iç içe geçiren kapsamlı bir analizini sunmaktadır (The White House, 2006).

Stratejinin merkezinde Amerika Birleşik Devletleri'nin küresel ekonomiye katılımı yer almakta ve büyüme ve istikrarı sağlayacak yapısal reformları teşvik etmek için büyük ekonomilerle işbirliği yapmanın gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu, Büyüme için G-7 Gündemi'nin bir parçası olarak yerel ekonomik sistemlerin reforme edilmesi taahhüdünü de içermektedir. Strateji Hindistan, Çin, Brezilya ve Rusya gibi yükselen ekonomik güçleri kabul etmekte ve piyasa reformları ile mali istikrarın önemini vurgulamaktadır. Belgede özellikle Çin'in daha esnek bir döviz kuru rejimine geçmesi gerektiği vurgulanmakta ve bunun küresel ekonominin genel sağlığı için kritik önemde olduğu belirtilmektedir. Strateji ayrıca, iyi yönetim ve borçların hafifletilmesine odaklanarak uluslararası finans kuruluşlarında reform ihtiyacının altını çiziyor.

Enerji güvenliği ve temiz kalkınma da stratejide önemli bir yer tutuyor. Amerika Birleşik Devletleri, enerji sektörlerinde özel yatırımları teşvik ederek enerji kaynaklarının ve türlerinin çeşitliliğini arttırmayı hedeflemektedir. Buna çeşitli ülkelerle hidrojen, temiz kömür ve ileri nükleer teknolojilere odaklanan temiz enerji teknolojileri konusunda işbirliği de dâhildir. Temiz kalkınma ve iklim değişikliğine ilişkin Asya-Pasifik Ortaklığı, ABD'nin bu alandaki kararlılığının bir göstergesidir. Ancak belge küresel ekonomideki zorlukları ele almaktan da geri durmuyor. Korumacı politikalar, hukukun üstünlüğünün

eksikliği, yabancı petrole aşırı bağımlılık ve küresel piyasa koşullarının yerel ekonomiler üzerindeki etkisi gibi konulara işaret ediyor. Buna karşılık strateji, ahlaki bir zorunluluk olarak ekonomik özgürlüğü savunmakta, ekonomik ve siyasi özgürlüğü birbirine bağlamakta ve açık piyasaları ve özel mülkiyeti teşvik etmektedir. Stratejiler arasında pazarların açılması, gelişmekte olan ülkelerin küresel ekonomiye entegre edilmesi, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve uluslararası finans sisteminin reforme edilmesi yer almaktadır. Kalkınma çemberinin genişletilmesine de önemli ölçüde odaklanılmaktadır. Milenyum Meydan Okuma Hesabı, ekonomik özgürlüğü teşvik eden ülkeleri ödüllendiren kilit bir girişim olarak vurgulanmaktadır. Strateji ayrıca AIDS'le mücadele ve sıtmanın azaltılması çabaları da dahil olmak üzere küresel sağlık girişimlerinin önemini vurgulamakta ve eğitim yardımlarının artırılması ve özel sektörün katılımının teşvik edilmesi yoluyla insanlara yatırım yapılmasını teşvik etmektedir. Strateji, küresel güçlerle işbirliği yapmanın incelikli dinamiklerini tartışmaktadır. İşbirliği ilişkileri içerisinde Amerikan çıkarlarına öncelik verilmesi ve stratejik ittifaklardaki farklı çıkarların yönetilmesi ile işbirliğinin dengelenmesinin önemi vurgulanmaktadır. İlişkilere yönelik ilkeler arasında bölgesel ve küresel gerçeklerin tanınması, etkin demokrasilerin desteklenmesi, devletlerin kararlarını etkileme ve gerektiğinde tek başına hareket etmeye hazır olma yer almaktadır. Ulusal güvenlik kurumlarının dönüşümü stratejinin kritik bir unsurudur. Stratejide 22 federal kuruluşun ulusal koruma için İç Güvenlik Bakanlığı'na entegrasyonu, İstihbarat Topluluğu'nun yeniden düzenlenmesi ve Savunma Bakanlığı'nın 2006 Dört Yıllık Savunma Gözden Geçirmesi ele alınmaktadır. Strateji, çeşitli zorlukların üstesinden gelmek için gelecekte kuvvet geliştirme ve yetenekleri dönüştürme ihtiyacını vurgulamaktadır.

Küreselleşmenin ulusal güvenlik üzerindeki etkisi de önemli bir temadır. Strateji, halk sağlığı sorunları, yasadışı ticaret ve çevresel yıkım gibi küreselleşmenin sunduğu fırsat ve zorlukların altını çizmektedir. Etkili demokrasilerin bu zorlukların üstesinden gelmek için daha donanımlı olduğunu ileri sürmekte ve küreselleşme zorluklarının üstesinden gelmek için ortaklıklar kurmak ve yeni yapılar oluşturmak üzere kurumsal reformun önemini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, belge gerçekçi ve iddialı bir strateji sunmakta, Amerika'nın küresel zorluklarla mücadeledeki rolünün altını çizmekte ve eylem ve örneklerle liderlik etmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin 2002 versiyonundan 2006 versiyonuna uzanan yolculuğu, özellikle 11 Eylül 2001'deki sismik olayların ardından, sürekli değişen bir dünyaya uyum sağlama ve yanıt verme öyküsüdür. Bu belgeler sadece politika planları değildir; bir ulusun, benzeri görülmemiş zorluklar ve yeni bir yüzyılın gerçekleri tarafından şekillendirilen küresel manzaradaki yeri ve rolüne ilişkin gelişen anlayışının yansımalarıdır.

2002 yılında strateji 11 Eylül'ün gölgesinde kalmıştı. Saldırıların şoku ve dehşetiyle sarsılan ABD, geçmişinden net bir şekilde ayrılan bir strateji hazırladı. Bu strateji, terörizmle doğrudan yüzleşmek için yeni keşfedilen bir kararlılıkla karakterize edildi. Sadece terörist gruplara karşı değil, aynı zamanda onları barındıran ya da destekleyen ülkelere karşı da bir silahlanma çağrısıydı. ABD, ülkenin geleneksel olarak daha reaktif olan dış politika duruşundan dramatik bir değişimi işaret eden cesur bir adımla, önleyici eylemde bulunmaya hazır olduğunu ilan etti. Kitle imha silahlarının teröristlerin ya da haydut devletlerin eline geçmesi ihtimalinin yarattığı korku ve belirsizlik, 2002 stratejisine bir aciliyet katmanı ekledi. ABD, bu ölümcül silahların yayılmasını önlemek için gelişmiş savunma sistemleri geliştirmeyi ve uluslararası işbirliklerini güçlendirmeyi taahhüt etti. - Bu bahane ile 2003 yılında Irak işgal edilmiş, bu süreçte yüzbinlerce insan hayatını kaybetmiş, Ebu Gureyb Hapishanesinde insanlığı utandıracak işkence eylemleri gerçekleştirilmiştir. ABD'nin amacı, Irak petrol rezervlerini kontrolü altına almaktır. Bu nedenle uluslararası hukukun gölgesine sığınarak, daha sonra hiçbir şekilde varlığını ispat edemeyecekleri nükleer silah tehdidine karşı savaş propagandasıyla Irak'ı işgal etmiştir.- - Bu yaklaşım sadece savunmayla ilgili değildi; küresel güvenliği korumaya yönelik proaktif bir duruşla ilgiliydi. 2002 stratejisindeki ekonomi politikası da kritik bir bileşendi ve ekonomik refah ile küresel istikrarın birbirine derinden bağlı olduğu inancıyla destekleniyordu. Strateji, küresel ekonomik büyümenin motoru olarak serbest piyasaları ve serbest ticareti savunuyor, ekonomik gücü güvenli ve barışçıl bir uluslararası düzenin temel direği olarak görüyordu. 2002'de diplomasi bir dengeleme hareketiydi. ABD ittifakları güçlendirmeye ve işbirliğine dayalı ilişkiler kurmaya çalışmış, ancak ulusal çıkarlarına uygun olması halinde tek taraflı eylem olasılığından da çekinmemiştir. Bu duruş, Bu stratejik değerlendirmelerin ortasında ABD, demokrasi ve özgürlüğü dünya çapında yayma taahhüdünü gözden kaçırmadı ve bu değerlerin kalıcı küresel istikrar için gerekli olduğunu kabul etti. Bu taahhüt, uzun süredir devam eden bir Amerikan ilkesinin

devamıydı ve şimdi terörizm tarafından değiştirilen bir dünyanın merceğinden görülüyordu.

2006 yılına gelindiğinde strateji, önceki yılların deneyimleri ve dersleriyle evrim geçirdi. Ana temalar değişmedi, ama artık yeni anlayışlarla aşılanmışlardı. Terörle mücadele bir öncelik olmaya devam etti, ancak kullanılan stratejiler muhtemelen daha detaylıydı. Ekonomi politikalarında da, sürekli değişen küresel ekonomik ortama uyum sağlayacak ayarlamalar yapılmış olabilir. Diplomatik açıdan ABD, uluslararası çerçeveler dahilinde hareket etmek ve gerektiğinde kendi çıkarlarını savunmak arasındaki ince çizgide gezinmeye devam etti. Bu nedenle 2006 stratejisi sadece bir güncelleme değildi; ABD'nin yeni bir çağın zorlukları karşısında öğrenme, uyum sağlama ve gelişme yeteneğinin bir kanıtıydı. Zaaflarıyla boğuşan, güçlü yönlerini yeniden tanımlayan ve güvenlik ihtiyaçlarını özgürlük ve demokrasi gibi temel değerleriyle dengelemek için sürekli çaba gösteren bir ulus olduğunu gösteriyordu. 2002'den 2006'ya uzanan bu evrim, bir ulusun politikasının nasıl canlı bir varlık olduğunu, yeni gerçekler ve zorluklar karşısında kendisini sürekli olarak nasıl yeniden şekillendirdiğini hatırlatmaktadır.

4.4.4. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgeleri: 2010

Bu belge sadece bir politika belgesi olmanın ötesinde, 2010 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nin hızla gelişen, yeni zorluklar ve karmaşıklıklar ortaya çıkaran bir dünyayı nasıl algıladığının ve bu dünyaya nasıl tepki verdiğinin bir anlatısıdır. Bu strateji, güvenlik ihtiyacını adalet ve insan hakları idealleriyle dengeleyerek, sürekli değişen küresel güvenlik ortamına sürekli uyum sağlayan bir ulusun yansımasıdır (The White House, 2010). Stratejinin merkezinde, özellikle 11 Eylül sonrasında Amerikan bilincinde derin yankılar uyandıran bir endişe olan terörizme karşı süregelen mücadele yer almaktadır. Bu mücadele sadece askeri güçle ilgili değildir; güçlü uluslararası bağlar kurmak, terörizmin küresel doğasını anlamak ve temel nedenlerini ele almakla ilgilidir. Strateji, havacılık güvenliğine yönelik süregelen tehdidin kabulü ve modern yaşamın bu hayati yönünü koruma taahhüdü ile gökyüzünü güvence altına almanın kritik önemini kabul etmektedir.

Kitle imha silahları hayaletinin stratejide büyük yer tutması, bu silahların yıkıcı potansiyeline ilişkin keskin bir farkındalığın altını çizmektedir. Tehlikeli maddelerin güvenliğini sağlamak ve bilimsel bilginin kötüye kullanılmasına karşı uyanık olmak için bir eylem çağrısıdır ve sorumluluk duygusunu güvenlik arayışıyla harmanlamaktadır.

O dönemde Afganistan ve Pakistan şiddet içeren aşırıcılığın merkez üsleri olarak görülüyordu. Strateji, askeri eylemleri yönetim ve istikrar oluşturma çabalarıyla harmanlayarak bölgeye yönelik incelikli bir yaklaşımın ana hatlarını çiziyor. Bu, gerçek güvenliğin sadece savaş alanında düşmanları yenmekle değil, kalıcı barış ve istikrar için gerekli koşulları yaratmakla ilgili olduğunun bir kabulüdür.

Stratejinin merkezinde terörle mücadelede yasal ve etik yaklaşımlara bağlılık yer almaktadır. Bu, terörle mücadelenin ABD'nin değer verdiği değerler pahasına yapılmaması gerektiğinin bir teyididir. Bu taahhüt, Amerika'nın nasıl bir ulus olmak istediğine dair bir ifadedir - ciddi tehditler karşısında bile hukukun üstünlüğünü ve insan haklarını savunan bir ulus. Strateji aynı zamanda direncin gücüne, yani terörizm karşısında korkuya ya da aşırı tepkiye teslim olmamanın önemine de işaret etmektedir. Teröre verilen tepkinin ulusun karakterini ve dünyadaki yerini şekillendirebileceğinin anlaşılmasıdır.

Dini ve kültürel yanlış anlamaların çatışmaları körükleyebildiği bir dünyada, strateji diyalog, anlayış ve Arap-İsrail meselesi gibi uzun süredir devam eden çatışmaların çözüme kavuşturulması ihtiyacını vurgulamaktadır. Güvenlik ve barışın sadece askeri güçle değil, anlayış, saygı ve işbirliği ile sağlanabileceği kabul ediliyor. Belge, bazen askeri güç kullanımının gerekli olduğu gerçeğinden uzak durmuyor. Ancak bu gücün mantıklı bir şekilde, maliyet ve sonuçlarının net bir şekilde anlaşılmasıyla ve uluslararası destek ve işbirliğinin tercih edilmesiyle kullanılmasını savunmaktadır.

2010 ve 2006 strateji belgelerinin karşılaştırmasını şu şekilde ele alabiliriz;

2006 yılında Ulusal Güvenlik Stratejisi, terörle mücadeleye güçlü bir vurgu yaparak, 11 Eylül saldırıları sonrasında büyük ölçüde etkilenmiştir. Bu odaklanma, hem terör örgütlerine hem de onları destekleyen veya barındıran devletlere karşı proaktif ve saldırgan bir duruşla karakterize edildi. Bu strateji, 11 Eylül sonrası uluslararası ilişkilerdeki atılganlığı yansıtacak şekilde, gerektiğinde tek taraflı eylemlere hazır olduğunu gösteriyordu. Bu dönemdeki ekonomi politikaları, serbest piyasalar ve serbest ticaret yoluyla küresel ekonomik büyümenin teşvik edilmesini vurgulayarak ekonomik güç ile küresel güvenlik arasında doğrudan bağlantı kurdu. Strateji aynı zamanda muhtemelen daha önceki yıllarda kitle imha silahlarının (KİS) yayılmasını önlemeye odaklanmaya devam etmiştir.

2010 yılına gelindiğinde strateji terörizme karşı daha incelikli bir yaklaşım içerecek şekilde evrilmiştir. Terörle mücadeleye öncelik vermeye devam edilirken, uluslararası işbirliğine, terörle mücadelenin yasal ve etik boyutlarına ve aşırıcılığın temel nedenlerine daha fazla vurgu yapılmaya başlandı.

Uluslararası ilişkiler ve diplomasi yaklaşımında da kayda değer bir değişim yaşandı. 2010 stratejisi uluslararası işbirliğine, diyaloga ve ortaklıklar kurulmasına daha fazla vurgu yapmıştır. Bu, küresel sorunlara daha işbirlikçi ve daha az tek taraflı bir yaklaşımı yansıtan daha geniş bir yelpazedeki küresel aktörler ve çok taraflı kurumlarla ilişki kurmayı içeriyordu. Strateji, küresel çatışmaların değişen dinamiklerinin farkına varmış ve odağını buna göre uyarlayarak farklı bölgelerde ortaya çıkan zorlukları ele almıştır. 2010 stratejisindeki ekonomi politikası ekonomik gücün önemini vurgulamaya devam etmiş, ancak sürdürülebilir kalkınma ve küresel ekonomilerin karşılıklı bağımlılığına daha fazla odaklanmıştır. Bu değişim, ulusal güvenliğin ekonomik istikrar ve kalkınmayı da içeren çok yönlü doğasını kabul etmiştir.

Bölgesel odaklanma açısından, 2006 stratejisinin Orta Doğu gibi belirli bölgelere odaklanmasına kıyasla 2010 stratejisi muhtemelen daha geniş bir küresel bakış açısını ele almıştır. Bu daha geniş perspektif, küresel sorunların tek bir bölgeyle sınırlı olmadığını kabul ederek uluslararası güvenliğe daha kapsamlı bir yaklaşım getirilmesini sağlamıştır. KİS'in yayılmasının önlenmesine yapılan vurgu 2010 stratejisinde de devam etmiş, ancak değişen küresel manzarayı yansıtan güncellenmiş yaklaşım ve stratejiler kullanılmıştır. Bu, ABD dış politikasını yeni güvenlik sorunlarına ve teknolojik gelişmelere uyarlamaya yönelik daha geniş bir çabanın parçasıydı.

İç güvenlik ve anavatan savunması stratejinin önemli bileşenleri olmaya devam etti, ancak 2010'da iç politikaların uluslararası güvenlik hususlarıyla daha geniş bir entegrasyonu söz konusuydu. Bu, ulusal güvenliğin hem iç hem de uluslararası boyutları kapsayan çok yönlü bir konu olduğu anlayışını yansıtmaktadır. Son olarak, demokrasi ve insan haklarının geliştirilmesi 2010 stratejisinde de ABD dış politikasının önemli bir bileşeni olmaya devam etmiştir. Ancak, farklı bölgelerdeki farklı siyasi ve kültürel manzaralar göz önünde bulundurularak, bu ideallerin küresel olarak desteklenmesinin içerdiği karmaşıklıkların daha incelikli bir şekilde anlaşılmış olması muhtemeldir. Genel olarak, 2006'dan 2010 Ulusal Güvenlik Stratejisi'ne geçiş, güvenlik politikalarının dinamik doğasını, yeni küresel gerçeklere, gelişen tehditlere ve uluslararası işbirliği ve

çatışma çözümü fırsatlarına uyum sağladığını göstermektedir. Değişen dünyaya duyarlı, güvenliğini korumak ve küresel istikrarı teşvik etmek için stratejilerini sürekli olarak yeniden değerlendiren ve ayarlayan bir Birleşik Devletler göstermektedir.

4.4.5. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2015

2015 yılında ABD'nin Ulusal Güvenlik Stratejisi, terörle mücadeleyi ulusal güvenliğin kilit bir unsuru olarak vurgulamaya devam etmiş, önceki stratejilere dayanmakla birlikte on yıl boyunca yaşanan yeni gelişmeleri ve alınan dersleri de yansıtmıştır. Odak noktası sadece doğrudan askeri eylem değil, aynı zamanda uluslararası işbirliği, terörle mücadele için yasal ve etik çerçeveler ve aşırıcılığın altında yatan nedenlerin ele alınmasıydı. Strateji, hedefe yönelik terörle mücadele operasyonlarına, sorumlu ortaklarla kolektif eyleme ve şiddet içeren aşırıcılık ve radikalleşmenin büyümesini önlemeye yönelik çabalara öncelik vererek daha sürdürülebilir bir yaklaşıma duyulan ihtiyacı kabul etmiştir (The White House, 2015).

Stratejinin önemli bir bölümü ulusal savunmanın güçlendirilmesine ayrılmıştır. Bu, füze, siber ve terörist saldırılar da dahil olmak üzere tehditleri caydırmaya ve yenmeye hazır güçlü bir ordunun sürdürülmesini içeriyordu. ABD ordusu, vatandaşları ve çıkarları korumak, bölgesel istikrarı muhafaza etmek ve ortakların güvenlik zorluklarının üstesinden gelme kapasitesini artırmak için küresel olarak konumlandırıldı. Strateji, askeri güçlere ve ailelerine yönelik reform ve yatırım ihtiyacını vurgulayarak çeşitli beklenmedik durumlara karşı hazırlıklı olmayı ve uyum sağlamayı garanti altına almıştır. Strateji, özellikle terörizm, yasadışı ağlar ve diğer güvenlik zorlukları bağlamında iç güvenliğin güçlendirilmesinin, değişen tehdit ve tehlikelere karşı öğrenme ve uyum sağlamanın önemini vurgulamıştır. Ülke içinde büyüyen şiddet yanlısı aşırıcılığa karşı koymak ve savunmasız bireyleri aşırıcı ideolojilerden korumak için toplum temelli çabaları ve yerel kolluk kuvvetleri programlarını vurgulamıştır. Yaklaşım risk temelli olup ticaretin, seyahatin, turizmin geliştirilmesine ve sivil özgürlüklerin korunmasına odaklanırken, saldırılar veya doğal afetler karşısında duyarlı ve dirençli olmayı hedefliyordu. Belgede ayrıca Asya ve Avrupa'da ittifakların güçlendirilmesi ve ikili ittifakların modernleştirilmesi de dâhil olmak üzere ABD'nin küresel güvenlikteki rolü de ele alınmıştır. ABD, Japonya, Güney Kore, Avustralya, Yeni Zelanda ve Filipinler'in bölgesel istikrarın korunmasındaki rolünü kabul ederek müttefikler arasındaki güvenlik bağlarını güçlendirmeye çalışmıştır. Küresel terörle mücadele operasyonlarına,

müttefiklere güvence vermeye, saldırganlığı caydırmaya ve gerekirse saldırganlığı yenmek için küresel olarak güç yansıtmaya odaklanılmıştır.

Strateji belgesi, ABD'nin kitle imha silahlarının yayılmasını ve kullanılmasını önlemeye yönelik uluslararası çabalara öncülük etme rolünün altını çizmiştir. Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması ve Libya ve Suriye gibi bölgelerdeki kimyasal silahların ortadan kaldırılması ve imha edilmesine yönelik çabalara bağlılık vurgulanmıştır. Belge, İran'ın nükleer programının barışçıl niteliği ve ABD'nin İran'ın nükleer silah üretmesini engellemek için tüm seçenekleri kullanmaya hazır olduğu konusunda ısrar ederek İran konusunda kararlı bir duruş sergiledi. İklim değişikliği, doğal afetlerin, mülteci akınlarının ve kaynaklar üzerindeki çatışmaların artmasına katkıda bulunarak ulusal güvenlik için acil ve büyüyen bir tehdit olarak tanımlandı. ABD'nin iklim değişikliğiyle mücadeleye yönelik uluslararası çabalarındaki liderliği vurgulanırken, bu çabalar arasında yerel emisyonların azaltılması ve Yeşil İklim Fonu gibi küresel girişimler de yer aldı.

Strateji belgesi, ayrıca ekonomi, güvenlik ve sağlık için güvenli ve güvenilir bir internete olan bağımlılığın arttığını kabul ederek siber güvenlik konusuna da değinmiştir. ABD'nin kritik altyapısının güvenliğinin ve dayanıklılığının güçlendirilmesi ve siber uzayda sorumlu davranışın teşvik edilmesi için uluslararası alanda çalışılması ele alınmıştır. Sonuç olarak, "Ulusal Güvenlik Stratejisi 2015" çok yönlü ve ileriye dönük bir yaklaşımı temsil etmekte ve çok çeşitli yerel ve uluslararası güvenlik kaygılarını kapsamaktadır. Strateji, ABD'nin gelişen küresel güçlükler karşısında strateji ve politikalarını uyarlama ve güvenlik ihtiyacını küresel istikrar ve işbirliğinin teşviğiyle dengeleme taahhüdünü yansıtmaktadır.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Ulusal Güvenlik Stratejisinin 2010'dan 2015'e kadar geçirdiği evrim, yeni zorluklar ve fırsatların damgasını vurduğu, hızla değişen küresel manzaraya dinamik ve duyarlı bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu geçiş, ülkenin stratejik vizyonunda ve önceliklerinde, ortaya çıkan tehditlere ve gelişen jeopolitik gerçeklere uyum sağlayan incelikli bir değişimi ortaya koymaktadır.

Terörizm ve aşırıcılıkla mücadele alanında 2015 stratejisi, uluslararası işbirliğine güçlü bir şekilde odaklanan ve aşırıcılığın temel nedenlerini ele alan nüanslı bir yaklaşımı vurgulayan 2010 çerçevesi üzerine inşa edilmiştir. 2015 yılına gelindiğinde bu odak

noktası daha sürdürülebilir terörle mücadele operasyonlarını vurgulayacak şekilde evrilmiştir. Amerika Birleşik Devletleri, şiddet içeren aşırıcılığın büyümesini ve yayılmasını önlemeyi amaçlayarak sorumlu ülkelerle ortaklık kurmaya çalıştı. Bu değişim, terörizmin zorluklarının daha iyi anlaşıldığına ve uzun vadeli, sürdürülebilir çözümlere olan bağlılığa işaret ediyordu. Ulusal savunma ve askeri duruşla ilgili olarak 2010 stratejisi askeri kabiliyetlerin güçlendirilmesi ve güçlü bir küresel varlığın sürdürülmesi üzerinde duruyordu. Strateji 2015 yılına gelindiğinde askeri güçlere ve ailelerine yönelik reform ve yatırımları da içerecek şekilde genişlemiş, siber ve füze saldırıları gibi yeni ortaya çıkan alanlar da dahil olmak üzere çeşitli tehditler karşısında uyum sağlama ve hazır olma ihtiyacını vurgulamıştır. İç güvenlik 2010'dan 2015'e önemli bir evrim geçirmiştir. 2010 stratejisi terörizm ve diğer güvenlik zorlukları bağlamında iç güvenliğin önemini vurgularken, 2015 stratejisi bu odağı genişletmiştir. Bu strateji, yurt içinde şiddet içeren aşırıcılığa karşı toplum temelli çabaları ve yerel kolluk kuvvetleri programlarını içermekte ve doğal afetlere karşı dayanıklılığı vurgulamaktadır. Bu genişleme, çok çeşitli yerel tehdit ve tehlikeleri kapsayan daha kapsamlı bir güvenlik anlayışını yansıtmaktadır.

Küresel ittifaklar ve uluslararası güvenlik açısından her iki strateji de güçlü ortaklıkların önemini vurgulamıştır. Ancak 2015 stratejisi özellikle Asya ve Avrupa'daki ikili ittifakların modernleştirilmesine ve müttefikler arasındaki güvenlik bağlarının güçlendirilmesine daha fazla vurgu yapmıştır. Bu değişim, uluslararası ilişkilerin değişen doğasını ve uzun süredir devam eden ittifaklara yönelik güncellenmiş yaklaşımlara duyulan ihtiyacı kabul etmiştir.

Yayılmanın önlenmesi ve kitle imha silahlarına (KİS) yaklaşım her iki stratejide de öncelik olmaya devam etmiştir. 2015 stratejisi, Kore Yarımadası'nın nükleer silahlardan arındırılması ve İran'ın nükleer programının barışçıl niteliğinin güvence altına alınması gibi belirli hedefler de dahil olmak üzere, ABD'nin yayılmanın önlenmesi konusundaki kararlılığını pekiştirmiştir. İklim değişikliği, 2010 belgesinde öneminin kabul edilmesinin ardından 2015 stratejisinde daha acil ve öne çıkan bir konu olarak ortaya çıkmıştır. 2015 stratejisi, yerel emisyonların azaltılması ve küresel işbirliği girişimleri de dahil olmak üzere iklim değişikliğiyle mücadele için uluslararası çabalarda ABD'nin liderliğini vurgulamıştır. Bu artan odaklanma, iklim değişikliğinin sadece bir çevre

sorunu değil aynı zamanda kritik bir ulusal güvenlik kaygısı olduğu anlayışını yansıtmaktadır.

Siber güvenlik de 2015 stratejisinde daha odaklı bir şekilde ele alınmıştır. 2010 stratejisi siber güvenliği ortaya çıkan tehditler bağlamında ele alırken, 2015 belgesi güvenli ve güvenilir bir internet altyapısı ihtiyacını daha derinlemesine incelemiştir. Dijital bağlantıya artan bağımlılığı ve siber tehditlerin zorluklarını yansıtacak şekilde siber alanda uluslararası işbirliğini tartışmıştır. Ekonomi politikaları ve küresel ekonomiye ilişkin perspektifler ince değişikliklere uğradı. 2010 stratejisi ekonomik güç ve sürdürülebilir kalkınmaya vurgu yaparken, 2015 stratejisi bu odağı devam ettirmiş ancak değişen küresel ekonomik dinamikleri ve zorlukları yansıtacak güncellemeler yapmıştır. 2010'dan 2015 Ulusal Güvenlik Stratejisi'ne geçiş, ABD'nin politika ve stratejilerini yeni küresel gerçeklere göre uyarlama yeteneğini göstermektedir. Bu strateji, geleneksel askeri tehditlerden siber güvenlik ve iklim değişikliği gibi yeni ortaya çıkan sorunlara kadar geniş bir yelpazedeki güvenlik sorunlarını ele almaya kararlı bir ulusun, ulusal güvenlik ihtiyacını küresel istikrar ve işbirliğine bağlılıkla dengelediğini göstermektedir.

4.4.6. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2017

2017 Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi, Trump yönetimi altında formüle edilmiş olup, Obama yönetimi döneminde 2015 yılında yayımlanan önceki stratejiden belirgin bir sapma göstermektedir. Bu belge, ulusal egemenliği vurgulayan, Amerikan çıkarlarını önceliklendiren ve ekonomik politikalarda korumacı bir duruş benimseyen "Önce Amerika" doktrini ile karakterize edilmektedir. Bu strateji, küresel güç dinamiklerine gerçekçi bir anlayışla birlikte Amerikan değerlerine ve ilkelerine sarsılmaz bir bağlılıkla ilkesel realizme dayanmaktadır. Önceki stratejisinin aksine, 2017 stratejisi, dünyanın ABD çıkarlarını tehdit eden devlet ve devlet dışı aktörlerin rekabet ettiği bir arena olarak kabul edilmesini öngörmektedir ve ekonomik güvenliği ulusal güvenliğin ayrılmaz bir parçası olarak çerçevelemekte ve enerji üstünlüğünün önemini vurgulamaktadır (The White House, 2017).

Trump yönetiminin güvenlik stratejisi, Amerikan halkını korumaya, Amerikan refahını teşvik etmeye, güç yoluyla barışı korumaya ve Amerikan etkisini artırmaya odaklanan temel öncelikleri ortaya koymaktadır. Sınırları güvence altına alma ve göçmenlik politikalarını geliştirme, kitle imha silahlarına karşı savunma, biyolojik

tehditler ve pandemilerle mücadele ve siber güvenliği güçlendirme konularına vurgu yapmaktadır. Örneğin, strateji, sınır duvarı inşası, vize süreçlerinin iyileştirilmesi ve göç yasalarının uygulanması gibi önlemleri öngörmektedir. Ayrıca, kitle imha silahlarına karşı koymak için füze savunma sistemlerini geliştirme ve kitle imha silahları ile ilgili malzemeleri tespit etme ve bozma çabalarını güçlendirme gereğini vurgulamaktadır (Beyaz Saray, 2017).

Ekonomik politikalar alanında, 2017 strateji belgesi, düzenleyici yükleri azaltarak, vergi reformlarını teşvik ederek, altyapıyı iyileştirerek ve ulusal borcu azaltarak iç ekonomiyi canlandırmaya odaklanmaktadır. Strateji, düzenlemelerin azaltılması ile gerekli korumalar ve gözetim arasında denge kurmayı ve yenilik ve rekabetçiliği teşvik eden bir iş ortamı yaratmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, enerji üstünlüğüne ulaşmayı, enerji kaynaklarının temiz ve güvenli gelişimini teşvik etmeyi, düzenleyici onay süreçlerini kolaylaştırmayı ve enerji ihracatını desteklemeyi önceliklendirmektedir. Enerjiye verilen bu önem, ekonomiyi canlandırmanın ve gelecekteki büyüme için bir temel oluşturmanın bir yolu olarak görülmektedir.

Amerikan refahını teşvik etmeye yönelik odak, 2015 strateji belgesinde önemli bir değişikliği işaret etmektedir. Önceki strateji, geniş çaplı uluslararası angajmanı, çok taraflılığı ve küresel zorluklarla diplomasi ve kalkınma yoluyla uzun vadeli bir yaklaşımı savunmaktaydı. Obama yönetiminin strateji belgesi kapsayıcı stratejiler aracılığıyla ekonomik büyümenin önemini, Trans-Pasifik Ortaklığı ve Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı gibi ticaret anlaşmalarını ilerletmeyi ve ekonomik eşitsizliği ele almayı vurgulamaktaydı. Ayrıca, iklim değişikliğinin bir güvenlik tehdidi olarak önemini ve etkilerini azaltmak için uluslararası iklim anlaşmalarını savunmaktaydı.

Bölgesel stratejilere yaklaşımdaki değişiklik belirgindir. 2017 belgesi, Hint-Pasifik bölgesinde Çin ile stratejik rekabeti hedeflemekte, NATO'yu Rusya'nın saldırganlığına karşı güçlendirmekte ve terörizmle mücadele ve İran'ın etkisine karşı koyma yoluyla Orta Doğu'daki istikrarı ele almaktadır. Ayrıca Afganistan'ı istikrara kavuşturmaya, Batı Yarımküre'de güvenlik ve ekonomik işbirliğini artırmaya ve Afrika'da ekonomik büyümeyi teşvik etmeye ve terörizmle mücadeleye odaklanmaktadır. Örneğin, strateji, Güney Çin Denizi'nde serbest dolaşımın önemini, Japonya ve Güney Kore gibi müttefikleri desteklemeyi ve Kuzey Kore'den gelen tehditleri ele almayı

vurgulamaktadır. Orta Doğu'da ise, strateji, IŞİD gibi terör örgütlerini yenmeyi ve İran'ın istikrarsızlaştırıcı faaliyetlerine karşı koymayı hedeflemektedir.

2015 strateji belgesi ise Asya-Pasifik dengesini, Orta Doğu'da kapsamlı bir terörle mücadele yaklaşımını, güçlü ve birleşik bir Avrupa'yı desteklemeyi, Afrika'da ekonomik büyümeyi ve demokrasiyi teşvik etmeyi ve Amerika kıtasındaki ortaklıkları güçlendirmeyi vurgulamaktadır. Strateji, Asya'ya stratejik bir dönüş yapmanın, Orta Doğu'da siyasi reformları teşvik etmenin, Rus saldırganlığına karşı Avrupa'nın birliğini desteklemenin ve Afrika ile Amerika'da ekonomik kalkınmayı ve demokratik yönetimi teşvik etmenin önemini vurgulamaktadır.

2017 strateji belgesi ekonomik ve ticaret politikaları, adil ve karşılıklı ticareti önceliklendirmekte, Amerikan işçileri ve işletmeleri için fayda sağlayacak anlaşmaları yeniden müzakere etmekte ve adil olmayan ticaret uygulamalarıyla yüzleşmektedir. Strateji, enerji bağımsızlığını ve küresel enerji piyasalarında liderliği sağlayan politikaların peşine düşerek enerji üstünlüğünü vurgulamaktadır. Bu, kapsayıcı ekonomik büyümeyi teşvik eden, Trans-Pasifik Ortaklığı ve Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı gibi ticaret anlaşmalarını ilerleten ve iklim değişikliğinin ekonomik ve güvenlik etkilerini vurgulayan ve bu etkileri azaltmak için uluslararası iklim anlaşmalarını savunan 2015 strateji belgesinde bir kaymayı temsil etmektedir.

Savunma ve askeri strateji de bir dönüşüm geçirmiştir. 2017 belgesi, nükleer kuvvetlere, füze savunmasına ve uzay yeteneklerine yapılan yatırımlar da dahil olmak üzere askeri modernizasyona odaklanmakta ve diplomatik angajmanlarda askeri gücü kaldıraç olarak kullanmaktadır. Bu, askeri gücü diplomatik çabalarla birleştiren ve ortakların kapasite oluşturmaya odaklanan 2015 belgesinin dengeli yaklaşımıyla tezat oluşturmaktadır. 2015 belgesi, çok taraflı operasyonlar ve yerel kapasitelerin oluşturulması tercih edilerek terörist ağları dağıtmaya yönelik sürekli bir odağı sürdürmüştür. Küresel zorlukları kapsamlı bir şekilde ele almak için askeri, diplomatik ve ekonomik araçları entegre eden dengeli bir yaklaşımın önemini vurgulamıştır.

Sonuç olarak, 2017 Ulusal Güvenlik Stratejisi, Amerikan egemenliğini, ekonomik rekabetçiliği ve askeri gücü vurgulayan daha iddialı ve tek taraflı bir ulusal güvenlik yaklaşımına stratejik bir dönüşü yansıtmaktadır. Çin, Rusya, Kuzey Kore ve İran gibi devlet aktörlerinden ve terör örgütleri gibi devlet dışı aktörlerden gelen temel tehditleri

belirlemekte ve Amerikan çıkarlarını korumak ve ilerletmek için diplomatik, ekonomik, askeri ve bilgi unsurlarının tümünü kullanmayı savunmaktadır. Bu, önceki stratejinin çok taraflılığı, küresel angajmanı ve küresel zorlukların kolektif eylemle ele alınmasını vurgulayan yaklaşımıyla tezat oluşturmaktadır

4.4.7. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Güvenlik Stratejisi Belgesi: 2022

Ekim 2022 tarihli "Biden-Harris Yönetiminin Ulusal Güvenlik Stratejisi" belgesi, çeşitli küresel sorunların birbiriyle bağlantılı olduğunu ve işbirliğine dayalı çözümlere duyulan ihtiyacı vurgulayarak, ulusal ve küresel güvenlik sorunlarının ele alınmasına yönelik kapsamlı bir yaklaşım sunmaktadır (The White House, 2022).

Stratejinin kilit bir yönü, dünya çapında sağlık güvenliğinin kritik öneminin altını çizerek Küresel Sağlık ve Pandemi Hazırlığına odaklanmasıdır. COVAX ve WHO gibi girişimlere olan bağlılığın altını çizen strateji, herkes için eşit sağlık güvenliğinin sağlanması için kolektif eylemin gerekliliğini vurgulamaktadır. Gıda Güvensizliğinin ele alınması bir diğer önemli husustur. Strateji, COVID-19 salgını ve çeşitli iklim olayları nedeniyle yoğunlaşan küresel gıda sistemlerinin karşı karşıya olduğu zorlukları kabul etmektedir. Bu bağlamda ABD, insani yardım sağlama ve sürdürülebilir gıda güvenliği çözümlerini savunma konusunda önemli bir lider olarak konumlandırılmaktadır. Belgede ayrıca Silahların Kontrolü ve Yayılmanın Önlenmesi vurgulanarak nükleer, kimyasal ve biyolojik silahların yayılmasının önlenmesine yönelik kararlılığın devam edeceği belirtiliyor. Bu, küresel barış ve güvenliğin korunması için uluslararası silah kontrolü ve yayılmanın önlenmesi anlaşmalarının güçlendirilmesini içermektedir.

Değişen doğasıyla terörizm de stratejide kabul edilmektedir. Belgede terörist tehditlerin ideolojik çeşitliliği ve coğrafi yayılımı kabul edilmektedir. ABD'yi terörizmden koruma taahhüdünün altını çizirken, aynı zamanda stratejileri bu değişen tehditleri ele alacak şekilde uyarlamaktadır. Sınır aşan Organize Suçlarla Mücadele de odak noktasıdır. Strateji, bu tür suçların önemli etkisinin altını çizmekte ve uluslararası müttefiklerle ortaklaşa olarak kolluk kuvvetlerini diplomatik, mali ve diğer araçlarla bütünleştiren kapsamlı bir yaklaşımın ana hatlarını çizmektedir.

Teknoloji ve Siber Uzay için Kuralların Şekillendirilmesi ile ilgili olarak strateji, ABD'nin ekonomik ve teknolojik avantajlarını korurken adil kurallar oluşturmaya odaklanarak düzenleyici çerçeveyi güncellemeyi amaçlamaktadır. Buna ÇHC gibi piyasa

dışı ekonomilerin yarattığı zorlukların ele alınması ve eşitlikçi büyümenin teşvik edilmesi de dâhildir. Ticaret ve Ekonomi açısından belge adil ve açık bir uluslararası ekonomik sistemi savunmaktadır. Ekonomik zorluklara uyum sağlamanın ve eşitlikçi büyümeyi teşvik etmenin önemini vurgulamaktadır. Son olarak strateji, Hint-Pasifik, Avrupa, Batı Yarımküre, Orta Doğu ve Afrika gibi çeşitli bölgeler için özel stratejiler belirleyerek Bölgesel Odaklanma sağlamaktadır. Bu kapsamda ittifaklar, ortaklıklar ve bölgesel istikrarın önemi vurgulanmaktadır.

2015 ve 2022 strateji belgelerinin aralarındaki en önemli fark terörizm ve aşırıcılığın ele alınışında yatmaktadır. 2015 stratejisi terörle mücadelede sürdürülebilir bir yaklaşımı vurgulamakta, uluslararası işbirliğine odaklanmakta ve aşırıcılığın köklerini ele almaktadır. Buna karşılık, 2022 stratejisi terör tehditlerinin değişen ve çeşitlenen doğasını kabul ederek bu değişikliklere uyum sağlamak için odakta bir değişime işaret etmektedir.

Askeri ve savunma duruşu açısından, 2015 belgesi ulusal savunmanın güçlendirilmesine ve çeşitli tehditlerle mücadele edebilecek güçlü bir ordunun muhafaza edilmesine öncelik vermektedir. 2022 stratejisi, muhtemelen bu temayı devam ettirmekle birlikte, en son teknolojik ve jeopolitik gelişmelere uyum sağlayarak farklı bir vurgu yapabilir. İttifakların ve küresel angajmanın rolü her iki stratejide de çok önemlidir, ancak spesifik odak noktaları farklıdır. 2015 stratejisi, özellikle Asya ve Avrupa'daki ittifakların güçlendirilmesi ve küresel güvenlik bağlarının geliştirilmesinin altını çizmektedir. Ancak 2022 stratejisi, Çin'in yükselişi ve Hint-Pasifik bölgesindeki zorluklar gibi değişen dinamikleri göz önünde bulundurarak bu ittifaklara ilişkin yenilenmiş bir bakış açısı sunabilir.

Kitle imha silahlarının yayılmasının ele alınması ortak bir tema olmakla birlikte farklı ayrıntılar içermektedir. 2015 stratejisi Kore Yarımadası'ndaki nükleer silahlardan arındırma çabalarını ve İran'la olan durumu vurgularken, 2022 stratejisi bu alandaki yeni gelişmeleri ve zorlukları yansıtacak şekilde bu öncelikleri güncelleyebilir.

İklim değişikliğinin ele alınışı da bir farklılığın altını çizmektedir. Her ne kadar 2015 yılında büyüyen bir tehdit olarak kabul edilmiş olsa da, 2022 stratejisi iklim eylemi konusunda artan aciliyet ve küresel uzlaşi doğrultusunda bu konuya muhtemelen daha fazla vurgu yapmaktadır. Siber güvenlik her iki belgede de kritik bir endişe kaynağıdır,

ancak teknolojiadaki hızlı gelişmeler ve siber alanda artan tehditler göz önüne alındığında, 2022 stratejisi muhtemelen daha güncel yaklaşımlar ve çözümler sunmaktadır.

2022 stratejisinde dikkat çeken bir ekleme, 2015 stratejisinde merkezi olmayan bir tema olan COVID-19 salgınından etkilenen küresel sağlık ve salgın hazırlığına odaklanmasıdır. Her iki stratejideki bölgesel odak, değişen uluslararası manzarayı ve ABD'nin dış politika hedeflerini yansıtacak şekilde küresel bölgelere yönelik belirli yaklaşımların ana hatlarını çizmektedir. Ancak bu yaklaşımların ve önceliklerin değişen jeopolitik ortama ayak uydurarak farklılık göstermesi muhtemeldir. 2022 stratejisinin adil ve açık bir uluslararası ekonomik sisteme duyulan ihtiyaca, özellikle de ÇHC gibi piyasa dışı ekonomilerin yarattığı zorlukların ele alınmasına ilişkin tartışması, 2015 stratejisinde mevcut olabilecek olandan daha belirgin bir vurguya işaret etmektedir. Ulusal ve küresel güvenliğin sağlanması gibi kapsayıcı bir hedefi paylaşan bu iki stratejinin yaklaşımları ve öncelikleri, küresel koşullardaki değişiklikleri, teknolojik ilerlemeyi ve ilgili yönetimlerin farklı dış politika yönelimlerini yansıtacak şekilde farklılık göstermektedir.

Ekim 2022'de yayımlanan "Biden-Harris Yönetimi Ulusal Güvenlik Stratejisi" ve 2017'de Trump yönetimi altında yayımlanan "Ulusal Güvenlik Stratejisi", de ulusal ve küresel güvenlik tehditlerine yönelik farklı yaklaşımlar ve öncelikler sunmaktadır. 2022 belgesi, küresel zorlukların birbirine bağlı olduğunu ve kolektif çözümler için uluslararası işbirliğine ihtiyaç duyulduğunu vurgulayan kapsamlı ve işbirlikçi bir yaklaşımla karakterize edilmektedir. Küresel sağlık ve pandemi hazırlığının önemini vurgulamakta ve COVAX ve DSÖ gibi inisiyatiflere bağlılık altını çizmektedir. Bu strateji, iklim değişikliğini acil eylem gerektiren kritik bir küresel tehdit olarak görmekte ve bu konuya önemli bir vurgu yapmaktadır. Aynı zamanda adil ve açık bir uluslararası ekonomik sistemi savunmakta, eşit büyümeyi teşvik etmekte ve Çin Halk Cumhuriyeti gibi piyasa dışı ekonomilerden kaynaklanan zorluklara odaklanmaktadır.

Buna karşılık, 2017 stratejisi "Önce Amerika" doktrinine dayanmaktadır; Amerikan çıkarlarını, ulusal egemenliği önceliklendiren ve korumacı bir ekonomik duruş sergileyen bir yaklaşımdır. Ekonomik güvenlik ve enerji üstünlüğünü ulusal güvenliğin ayrılmaz bir parçası olarak çerçevelemekte ve bu konuların önemini vurgulamaktadır. Strateji, küresel güç dinamiklerine gerçekçi bir bakış açısıyla birlikte Amerikan değerlerine bağlılık kombinasyonu olan ilkesel realizme dayanmakta ve Çin ve Rusya gibi rakiplerle rekabeti vurgulamaktadır.

2022 stratejisinin ana öncelikleri arasında küresel sağlık güvenliği, gıda güvensizliğinin ele alınması, silah kontrolü ve yayılmanın önlenmesi bulunmaktadır. Bu strateji, transnasyonel organize suçlarla mücadeleyi, uluslararası müttefiklerle işbirliği içinde diplomatik ve mali araçlarla entegre etmektedir. Teknoloji ve siber uzay için düzenleyici çerçeveleri güncellemeyi, adil kurallar belirlemeyi ve ABD'nin ekonomik ve teknolojik avantajlarını korumayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Hint-Pasifik, Avrupa, Batı Yarımküre, Orta Doğu ve Afrika dahil olmak üzere çeşitli bölgeler için spesifik stratejiler sunmakta ve ittifaklar, ortaklıklar ve bölgesel istikrarı vurgulamaktadır.

Öte yandan, 2017 stratejisi, sınırları güvence altına alarak, göç politikalarını geliştirerek ve kitle imha silahları tehditlerine karşı koyarak vatani korumaya odaklanmaktadır. Ekonomik büyümeyi teşvik etmek, düzenleyici yükleri azaltmak, vergi reformlarını teşvik etmek, altyapıyı iyileştirmek ve enerji üstünlüğünü sağlamak ana öncelikler arasındadır. Strateji, nükleer kuvvetlere, füze savunmasına ve uzay yeteneklerine yapılan yatırımlar dahil olmak üzere askeri modernizasyonu savunmakta ve diplomatik angajmanlarda askeri gücü kaldıraç olarak kullanmaktadır.

Bölgesel stratejiler iki belge arasında önemli ölçüde farklılık göstermektedir. 2022 stratejisi, Hint-Pasifik bölgesinde Çin'in yükselişini ele almakta ve bölgesel istikrarı sürdürmekte, Avrupa'da ittifakları yenilemekte, Orta Doğu'da terörizmle mücadeleye devam etmekte ve Afrika ile Latin Amerika'da ekonomik kalkınmayı vurgulamaktadır. Buna karşılık, 2017 stratejisi, Hint-Pasifik'te Çin ile stratejik rekabeti hedeflemekte, Rus saldırganlığına karşı NATO'yu güçlendirmekte ve Orta Doğu'da terör örgütlerini yenmeyi ve İran'ın etkisine karşı koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca, Batı Yarımküre'de güvenlik ve ekonomik işbirliğini artırmakta ve Afrika'da ekonomik büyümeyi teşvik etmektedir.

Ekonomik ve ticaret politikaları da odak noktalarında değişiklik göstermektedir. 2022 stratejisi, adil ve açık uluslararası ekonomik sistemleri savunmakta ve piyasa dışı ekonomilerden kaynaklanan zorluklara odaklanmaktadır. 2017 stratejisi ise, adil ve karşılıklı ticareti önceliklendirmekte, Amerikan işçileri ve işletmeleri için fayda sağlayacak anlaşmaları yeniden müzakere etmekte ve enerji üstünlüğünü vurgulamaktadır.

2022 stratejisindeki savunma ve askeri duruş, muhtemelen güçlü bir orduyu önceliklendirmeye devam etmekle birlikte en son teknolojik ve jeopolitik gelişmelere

uyum sağlamaya odaklanmaktadır. İttifaklar üzerindeki yenilenmiş perspektifler, Çin'in yükselişi gibi değişen dinamikleri dikkate alarak sunulmaktadır. 2017 stratejisi ise askeri modernizasyona vurgu yapmakta ve diplomatik angajmanlarda askeri gücü kullanmaktadır.

İklim değişikliği konusundaki yaklaşım, stratejiler arasında bir fark yaratmaktadır. 2017'de büyüyen bir tehdit olarak tanınmasına rağmen, 2022 stratejisi, küresel iklim eylemi konusunda aciliyet ve küresel konsensüs ile uyumlu olarak iklim değişikliğine daha büyük bir vurgu yapmaktadır. Siber güvenlik her iki belgede de kritik bir endişe olmakla birlikte, 2022 stratejisi, hızla gelişen teknolojik ilerlemelere yanıt veren daha güncel çözümler sunmaktadır.

4.5.Avrupa Birliği'nde Güvenlik Hukuku

4.5.1. Avrupa Birliği'nde Bir Güvenlik Hukuku Varlığı Sorunsalı

Her biri kendine özgü bir tarihe, hukuki geleneklere ve güvenlik politikalarına sahip 27 üye ülkeden oluşan Avrupa Birliği, güvenlik hukukuna entegre bir yaklaşım şekillendirmek için zorlu ama gerekli bir sürece girmiştir. Bu çaba, her fırsatta zorluklarla karşı karşıya kalsa da, yadsınamaz bir gerçeklik tarafından yönlendirilmektedir: ulus ötesi tehditler çağında, kolektif güvenlik önlemleri son derece önemlidir (European External Action Service, 2018).

Avrupa Birliği bağlamında güvenlik hukuku kavramı, hukuk dünyasına nispeten yeni girmiş bir kavramdır. Geleneksel olarak güvenlik, üye devletlerin kendi koşullarına ve algıladıkları tehditlere en uygun politikaları bireysel olarak oluşturdukları, egemen ulusal bir mesele olarak görülmüştür (Monar, 2007). Ancak, terörizm, organize suçlar, siber saldırılar ve daha fazlası şeklinde sınır ötesi güvenlik tehditlerinin artması, bu geleneksel paradigmanın yeniden düşünülmesini gerektirmiştir. Avrupa Birliği'nde, birleşik bir güvenlik hukuku yaratmanın zorluğu sadece akademik bir mesele değil; pragmatik bir zorluktur. Farklı hukuk sistemleri, kültürler ve tarihsel deneyimlerin girift etkileşimi, ortak bir güvenlik hukuku çerçevesinin oluşturulmasını zorlu ve hassas bir görev haline getirmektedir. Bu zorluk, üye devletler arasında tehditlere yönelik farklı algılar ve tepkiler nedeniyle daha da karmaşık bir hal almaktadır (Monar, 2007). Yine de bu farklı gelenek ve normlar labirenti içinde Avrupa Birliği ortak bir zemin bulmuştur. AB'nin karşı karşıya olduğu tehditlerin birçoğunun ulusal sınırlarla sınırlı olmadığı ve bu nedenle entegre ve koordineli bir yanıt gerektirdiği giderek daha fazla kabul görmektedir.

Bu kabul, AB düzeyinde güvenlik yasaları ve politikalarının entegrasyonuna yönelik çabalara ivme kazandırmıştır (Bures, 2011). Önemli ilerlemelerin kaydedildiği alanlardan biri de terörle mücadeledir. AB, 2004 yılında Madrid'de ve 2005 yılında Londra'da meydana gelen korkunç terör saldırılarının ardından Avrupa Tutuklama Emri'ni ve Veri Saklama Direktifi'ni yürürlüğe koyarak AB içinde güvenlik hukukunun evrim geçirdiğini vurgulamıştır (Bures, 2011). Bu araçların her ikisi de üye devletler arasında iş birliğini artırmayı, prosedürleri kolaylaştırmayı ve etkili bilgi paylaşımını teşvik etmeyi amaçlamakta ve terörizme karşı ulusal bir yaklaşımdan uluslararası bir tepkiye doğru bir kaymaya işaret etmektedir. Benzer şekilde, sınır kontrolü alanında, 26 Avrupa ülkesini kapsayan Schengen Bölgesi'nin kurulması, sınır yönetimine yönelik entegre bir yaklaşımın ortaya çıkmasına neden olmuştur. Schengen Bilgi Sistemi (SIS II), Schengen ülkeleri arasında kritik bir bilgi paylaşım aracı olarak hizmet vermekte, sınır ötesi suçlarla mücadelede işbirliğini teşvik etmekte ve Schengen bölgesinde güvenliği sağlamaktadır.

Siber güvenlik alanında, 2016 yılında Ağ ve Bilgi Güvenliği (NIS) Direktifinin kabul edilmesi, yüksek düzeyde ortak ağ ve bilgi güvenliğinin sağlanmasına yönelik AB çapında bir yaklaşımın sinyalini vermiştir. Bu Direktif, AB'nin güvenlik hukukuna yönelik kolektif yaklaşımının önemli bir ayağı olan üye devletler arasındaki iş birliğini vurgulamaktadır (European Union, 2016). Ancak bu adımlara rağmen AB içinde bir güvenlik hukukunun varlığı sorunsalı devam etmektedir. Güvenliğin çok yönlü doğası, farklı risk algıları ve ulusal, ulusüstü ve uluslararası yasal çerçevelerin çeşitlilik arz eden etkileşimi bu konuyu içinden çıkılması zor bir mesele haline getirmektedir. Ancak şu ana kadar kaydedilen ilerleme ulusal bağımsızlıklarında bir gevşeme olacağından endişe eden birçok devlete rağmen anlamlı sayılabilecek bir ilerlemedir. Tam uyumlaştırma zor olsa da, AB içinde güvenlik hukukunda daha fazla entegrasyon ve koordinasyona giden yol asgari düzeyde belirlenmiş görünmektedir.

Avrupa Birliği'nde güvenlik hukukunun iş birliğine dayalı yapısı göç ve iltica politikaları gibi alanları da kapsamaktadır. Avrupa'ya giriş yapmak isteyen mülteci ve göçmen sayısının daha önce görülmemiş boyutlara ulaştığı 2015 yılındaki 'göç krizi' karşısında AB, ortak bir yaklaşıma duyulan acil ihtiyacı fark etmiştir. Avrupa Sınır ve Sahil Güvenlik Ajansı'nın (Frontex) kurulması ve Avrupa Göç Gündeminin kabul edilmesi, AB üye devletlerinin bu alandaki kolektif çabalarına örnek teşkil etmektedir (European Commission, 2015). Bu eylemler, tartışmasız olmasa da, ulus ötesi bir soruna

kolektif bir güvenlik hukuku müdahalesi yönünde önemli bir adım olmuştur. Frontex, üye devletlere dış sınırlarını yönetmede yardımcı olma ve sınır güvenliği alanında üye devletler arasında operasyonel iş birliğini koordine etme yetkisiyle, sınır kontrolü ve göçe yönelik birleşik bir yanıtı doğru geçişi temsil etmektedir²⁶ (Léonard ve Kaunert, 2016). Yine de Avrupa Birliği'nde güvenlik hukuku sorunsalı en çok kurumsal yapılarda kendini göstermektedir. Güvenlik yasaları ve politikalarının merkezi bir hükümet tarafından yürütüldüğü ulus-devletlerin aksine AB, üye devletlerin iş birliğine ve gönüllü uyumuna dayanmak zorundadır. Bu da AB güvenlik hukukunun başarısının sadece yasal uyuma değil aynı zamanda üye devletler arasında etkili iş birliği ve karşılıklı güvene de bağlı olduğu anlamına gelmektedir (Lavenex, 2004). Ayrıca, yasal yargı yetkisi sorunu ve AB hukuku ile iç hukuk arasındaki etkileşim, AB güvenlik hukukuna bir başka zorluk katmanı eklemektedir. AB hukukunun üstünlüğü ilkesi, AB hukuku ile ulusal hukuk arasında bir çatışma olması halinde AB hukukunun geçerli olmasını gerektirmektedir (Court of Justice of European Union, 1964). Ancak bu ilkenin geleneksel olarak ulusal yargının yetki alanına giren güvenlik konularında pratikte uygulanması zordur (Craig ve de Búrca, 2015). Bunun yanı sıra, AB'deki yetki ikamesi kavramı, Birliğin ancak önerilen eylemin hedeflerine üye devletler tarafından yeterince ulaşamadığı takdirde ve ölçüde harekete geçeceğini belirtir (Publication Office of European Union, 1992). Bu ilke, özellikle güvenlik konularında, kolektif eylem ihtiyacı ile üye devletlerin egemenliğine saygı arasında hassas bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Avrupa Birliği içerisinde birleşik bir güvenlik hukukunun oluşturulması zorlu bir görevdir. Farklı hukuk sistemleri, kültürler, tarihi deneyimler ve farklı tehdit algılamalarından oluşan bir labirentte yol almayı gerektirir. Bununla birlikte, terörle mücadele, sınır kontrolü ve siber güvenlik gibi alanlarda kaydedilen ilerleme, güvenlik hukukuna entegre ve kolektif bir yaklaşıma doğru önemli bir değişimin sinyallerini vermektedir.

AB güvenlik hukuku ile üye devletlerin ulusal hukukları arasındaki etkileşim, AB'nin kurumsal yapısında önemli bir faktördür. Daha önce de belirtildiği gibi, AB hukuk düzeninin temel ilkelerinden biri AB hukukunun üstünlüğüdür. Bu, AB hukuku ile ulusal hukuk arasında bir çatışma olması durumunda, AB hukukunun geçerli olması gerektiği

²⁶Göç özelinde AB tarafından atılan adımların insani boyutu tartışmalıdır, bu konu özellikle AB'nin Ukrayna'dan gelen mültecilere karşı ortaya koydukları politikaların, Ortadoğu'dan gelen mültecilere karşı sergiledikleri politikaların tam zıddı olması, AB'nin göç politikalarının ahlaki ve insani yönünü sorgulatmış ve çifte standart bir yaklaşımı tüm çıplaklığıyla ortaya koymuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz; (Uygur, M. R. & Eser, H.B. 2023).

anlamına gelir (Court of Justice of European Union, 1964). Ancak bu ilkenin güvenlik hukuku alanında uygulanması kolay değildir.

Geleneksel olarak, ulusal güvenlik konuları münhasıran devletlerin sorumluluğu olarak görülmüştür. Bunun temelinde, bir devletin kendi toprakları ve iç işleri üzerinde münhasır yetkiye sahip olduğunu savunan devlet egemenliği kavramı yatmaktadır (Jackson, 2007). Ancak AB üye devletlerinin özellikle terörle mücadele, sınır kontrolü ve siber güvenlik gibi alanlarda karşılıklı bağımlılığının artmasıyla birlikte, güvenliğe salt ulusal bir yaklaşımın yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. AB'nin güvenliğe daha kolektif bir yaklaşım getirme çabası, güvenlik hukuku alanında AB çapında tüzük ve yönergelerin oluşturulmasına yol açmıştır. Bu yasal araçlar kabul edildikten sonra üye devletlerin ulusal yasalarına aktarılmalı ya da doğrudan uygulanmalıdır. Bu da üye devletlerin AB güvenlik hukukuna uyum sağlamak için ulusal yasalarını değiştirmeleri gerektiği ve dolayısıyla iç hukuk düzenlerini etkilemeleri gerektiği anlamına gelmektedir (Craig ve de Búrca, 2015). AB güvenlik hukukunun ulusal hukuku etkileme derecesi, hukukun belirli alanına ve söz konusu üye devlete bağlı olarak değişebilir. Örneğin, ortak ticaret politikası gibi AB'nin münhasır yetkiye sahip olduğu alanlarda, ulusal yasalar üzerindeki etki derin olabilir. Buna karşılık, güvenlik ve adalet gibi yetkinin AB ve üye devletler arasında paylaşıldığı alanlarda, ulusal hükümetler AB hukukunu nasıl uygulayacakları konusunda bir miktar takdir yetkisine sahip olduklarından, etki daha nüanslı olabilir (Publication Office of European Union, 2008).

AB güvenlik hukuku şüphesiz üye devletlerin ulusal hukukları üzerinde bir etkiye sahip olsa da, bu etkinin boyutu değişebilir ve hukuk alanı, yetki ikamesi ilkesi ve üye devletler ile AB arasındaki müzakereler gibi bir dizi faktörden etkilenir.

4.6. Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin İç Hukuklarının Avrupa Birliği Hukuku ile İlişkisi: Litvanya Örneği

Rusya'nın Ukrayna saldırısı ile beraber, Avrupa'da birçok ülke Ukrayna'ya insani yardım ve Rusya'ya yönelik kimi siyasi ve ekonomik yaptırım dışında, sınır ülkelerinin kaygılı çabalarını tam anlamıyla paylaşamamıştır. Baltık ülkeleri, onlardan biraz güneyde Polonya ve kuzeyde Finlandiya ve İsveç, Rus tehdidini İtalya, İspanya ve hatta Almanya'dan daha fazla hissetmişlerdir. Birer AB üye ülkesi olan bu ülkelerden Finlandiya ve İsveç'in, Rus tehdidi karşısında NATO üyeliğine girme çabası, AB üyeliğinin ülkelere vermiş olabileceği güveni de sorgulatmıştır. Rusya sınırında bulunan

veya sınıra son derece yakın olan bu ülkelerin, ulusal güvenlik kaygıları ile bünyesinde bulundukları “Normatif” AB hukukuna ne derece paralel hareket edecekleri incelenmesi gereken bir konudur. AB hukuku ve yapısı, uluslararası politikanın realist yanı ile karşı karşıya gelmiş, söz konusu normatif değerleri ile sınanmaya başlanmıştır. Rus sınırında olan ülkelerin birçoğunun eski Sovyet bloku ülkeleri olduğunu de göz önünde bulundurmak bizlere daha isabetli analizler yapmamıza yardımcı olacaktır. Bu ülkelerden biri olan Baltık ülkesi Litvanya, bu bölümün örnek olayı olarak incelenecektir. Bu örnek olay, yazarın gözlemleri ve arşiv araştırmalarını içerecektir.

Baltık Denizi bölgesinde ve jeopolitik olarak önemli bir konumda yer alan Litvanya'nın Vilnius kenti, bölgesel gerilimlerin arttığı dönemlerde sosyolojik ve psikolojik faktörlerin ulusal güvenlik tepkilerini nasıl kritik bir şekilde şekillendirdiğinin en iyi örneğini teşkil etmektedir. Belarus sınırında ve Ukrayna sınırlarına yakın bir konumda bulunan Vilnius'un stratejik önemi 11 ve 12 Temmuz 2023 tarihlerinde düzenlenen NATO Zirvesi sırasında özellikle vurgulanmıştır. Bu önemli etkinlik dünya liderlerini, diplomatları ve savunma yetkililerini Rusya ve Ukrayna arasında devam eden çatışmanın ortasında güvenliğin geleceğini tartışmak üzere bir araya getirdi.

Zirve için yapılan hazırlıklar kapsamlıydı. Bu dönemde şehrin dikkat çeken bir özelliği, Litvanya'nın Ukrayna ile dayanışmasının ve Rus saldırganlığına karşı etkili duruşunun bir göstergesi olarak Ukrayna bayraklarının yaygın bir şekilde sergilenmesiydi. Bu görüntüler sadece sembolik değildi; kolektif davranış ve sosyal dayanışmanın güçlü bir ifadesi olarak işlev görerek ülkenin güvenlik stratejisini önemli ölçüde etkiledi.

Yapılan gözlemde, Litvanyalı gençler arasında artan bir siyasi bilinç tespit edilmiştir. Bu siyasi bilinç de sosyopolitik manzarada çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu farkındalığın kökleri Litvanya'nın Sovyet kontrolü altındaki tarihi deneyimlerine ve Soğuk Savaş dönemine dayanmaktadır. Bu deneyimler Doğu Avrupa'daki mevcut güvenlik sorunlarıyla, özellikle de Rusya'nın Ukrayna'daki eylemleriyle yeniden canlanmıştır. Bu kolektif hatıralar, jeopolitik gerginlik dönemlerinde hayati önem taşıyan tehdit algısı ve duygusunun artmasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, ABD Başkanı Joe Biden'ın zirvedeki konuşması sırasındaki beklenti ve kamuoyu katılımı, lider figürlerin ve iletişimlerinin halkın moralini ve siyasi katılımı önemli ölçüde etkileyebilecek psikolojik etkisini daha da gösterdiği gözlemlenmiştir.

Ulusal güvenlik açısından bakıldığında, sosyolojik ve psikolojik içgörülerin bütünleştirilmesi zorunludur. Altyapısal iyileştirmeler ve güvenlik önlemleri de dahil olmak üzere NATO Zirvesi için yapılan kapsamlı hazırlıklar halkın hem sosyopolitik hem de psikolojik ikliminin anlaşılmasıyla şekillendirilmiştir. Bu hazırlıklar ulusal morali güçlendirmeyi ve uluslararası sahnede hazırlıklı ve birlik içinde olunduğunu göstermeyi amaçlayan stratejik eylemlerdi.

Özetle, Vilnius'taki NATO Zirvesi sadece acil güvenlik kaygılarının ele alındığı bir platform olarak değil, aynı zamanda ulusal ve bölgesel siyasi angajmanın güçlendirilmesi için bir itici güç olarak da hizmet etmiştir. Litvanya'nın zirveye proaktif katılımı ve zirvenin konularıyla ilgili yaygın kamuoyu katılımı, ülkenin Baltık bölgesinde istikrarın korunması için gerekli olan kolektif savunma ve uluslararası işbirliği ilkelerini sürdürme konusundaki kararlılığını yansıtmaktadır. Bu vaka, toplumsal birlik ve psikolojik hazırlığın bir ulusun güvenlik çerçevesine nasıl katkıda bulunduğunu ve hem iç istikrarı hem de uluslararası ittifakları nasıl güçlendirdiğini örneklemektedir. Bu tür hususlar, hem dış jeopolitik ortama hem de bir ulusun iç sosyo-psikolojik dinamiklerine duyarlı stratejiler formüle etmek için hayati önem taşımaktadır.

NATO zirvesi hazırlık sürecinde ve zirve sırasında Litvanya'nın ortaya koyduğu tutum, ulusal güvenlik algısı adına bizlere çok fazla analiz alanı açmaktadır. Ulusal güvenlik algısının, uluslararası sistemin tahmin edilemeyen yapısı gereğince her an değişebileceğini bir kez daha görmüş olduk. Burada çalışma çerçevemiz için asıl önemli olgu, Litvanya'nın Avrupa Birliği ile olan ilişkisidir. Sınırlarında, tarihsel travmasını tekrar canlandıran bir savaşa tanıklık eden Litvanya'nın AB içerisinde güvenliğe dair hareket kabiliyetinin sınırlarını incelemek yerinde olacaktır.

Avrupa Birliği (AB) üyesi bir ülke olarak Litvanya, kendine özgü ikili bir hukuk sistemi içerisinde varlığını sürdürmektedir. Bir yandan Litvanya, tarihi boyunca geliştirdiği, kültürel, sosyal ve siyasi bağlamlarıyla şekillendirdiği kendi ulusal yasa ve yönetmeliklerine sahiptir. Öte yandan, AB'nin bir parçası olarak Litvanya, tüm üye ülkelerde tutarlı yasal çerçeveler ve düzenlemeler oluşturmak için var olan ve etkin bir şekilde uluslararası bir yönetim organı olarak hareket eden AB yasalarına da uymak zorundadır (Bengoetxea, 1993). Bu yasal çerçeve içerisinde AB hukuku üstün bir konuma sahiptir. Bu, bir üye devletin ulusal yasalarının AB yasalarıyla çatıştığı durumlarda, ikincisinin geçerli olduğu anlamına gelir (Craig ve de Búrca, 2015). Ancak, bu ilkenin

fiilen uygulanması genellikle dinamik ve incelikli bir adaptasyon ve müzakere sürecini içerir, çünkü AB hukukunun her üye devletin mevcut yasal ve kurumsal yapısıyla uyumlu bir şekilde ulusal mevzuata aktarılması gerekir (Hartley, 2014).

Litvanya'nın ulusal güvenlik stratejisini zamanla etkileyen faktörlerin neler olduğuna kısa bir tarihsel anlatı ile göz atalım

Rusya'nın Ukrayna'yı işgali başta olmak üzere Doğu Avrupa'da meydana gelen olayların gölgesinde, küçük ı bir ülke olan Litvanya, egemenliğine olan bağlılığını ve Avrupa Birliği ve uluslararası hukuk standartlarına uyumunu yansıtacak şekilde ulusal güvenliğini güçlendirmek için önemli tedbirler almıştır.

Bu süreç, bir zamanlar Sovyetler Birliği'nin etkisi altında olan Litvanya'nın bağımsız bir ulus olarak ortaya çıktığı ve ardından Avrupa Birliği ve NATO'ya katıldığı tarihi bir arka planla başlıyor. Bu dönüşüm, Litvanya'nın ulusal güvenlik politikalarını daha geniş Avrupa ve uluslararası çerçevelerle uyumlu hale getirmeye başladığı yeni bir dönemin başlangıcına işaret ediyordu. Bu oluşumlara entegrasyon sadece Litvanya'nın uluslararası konumunu güçlendirmekle kalmadı, aynı zamanda ortak değerleri ve güvenlik standartlarını koruma sorumluluğunu da beraberinde getirdi.

Ukrayna'daki çatışmanın başlamasıyla birlikte Litvanya, kapısının eşğinde yeni bir dizi zorluk ve tehditle karşı karşıya kaldı. Ülke, savunma kabiliyetlerini güçlendirmek ve yasal çerçevelerini geliştirmek için bir takım adımlar attı. En önemli adımlardan biri 2015 yılında zorunlu askerlik uygulamasının yeniden başlatılması oldu. Bu hamle Litvanya Silahlı Kuvvetlerini güçlendirmeyi amaçlamaktaydı Zorunlu askerlik politikası halktan olumlu tepki gördü (Bankauskaite ve Šlekys, 2023).

Zorunlu askerliğin yeniden yürürlüğe girmesine paralel olarak Litvanya kapsamlı bir askeri modernizasyon programı başlattı. Bu program, Fransa, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri ile son teknoloji askeri sistemler için yapılan anlaşmalar da dahil olmak üzere gelişmiş askeri donanım ve teknolojiye yapılan yatırımları kapsıyordu. Bu gelişmeler NATO'nun kolektif savunma ilkeleri ve AB'nin güvenlik politikalarıyla uyumluydu ve Litvanya'nın sadece savunma kabiliyetlerini güçlendirmekle kalmayıp aynı zamanda bölgenin kolektif güvenliğine de katkıda bulunmasını sağladı (Bankauskaite ve Šlekys, 2023).

Siber güvenlik alanında Litvanya'nın dijital savunma mekanizmalarını geliştirme çabaları Avrupa Birliği'nin direktifleriyle uyumluydu. Dijital çağda tehditlerin değişen doğasını kabul eden Litvanya, ulusal ve AB dijital varlıklarının potansiyel siber tehditlere karşı korunmasında çok önemli bir bileşen olan siber altyapısını güçlendirmeyi taahhüt etti.

Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinin ardından Litvanya'da olağanüstü hal ilan edilmesi de bir başka kritik dönüm noktası oldu. Bu olağanüstü hal kapsamında çıkarılan yeni mevzuat dezenformasyon ve savaş propagandasına karşı koymayı amaçlıyordu. Belirli medya faaliyetlerini kısıtladı ve Rusya ya da Belarus'u destekleyen kamusal etkinlikleri yasaklayarak Litvanya'nın saldırganlığa karşı etkili duruşunu ve Ukrayna'ya olan sarsılmaz desteğini gösterdi. Bu tedbirler, her ne kadar katı olsa da, Litvanya'nın bilgi alanının bütünlüğünün korunması ve ulusal güvenliğin sağlanması açısından elzemdi. Ayrıca Litvanya'nın proaktif uluslararası diplomasisi de hayati bir rol oynadı. Diğer Baltık ülkeleri, Polonya ve NATO müttefikleriyle yakın işbirliği içinde olan Litvanya, Rusya'ya yönelik politikaların yeniden şekillendirilmesine ve NATO'nun doğu kanadının savunmasının güçlendirilmesine aktif olarak katıldı. Bu diplomatik angajman, Litvanya'nın bölgesel tehditler karşısında kolektif eylemin önemini kavradığını ve bölgesel istikrar ve barış için birleşik bir cepheye olan bağlılığını vurguladı (Reuters, 2022).

Litvanya'nın söz konusu tarihsel gelişmeler karşısında değişip dönüştürdüğü güvenlik politikaları bir takım riskler de barındırmaktadır

Diğer NATO ülkeleriyle yapılan anlaşmalar yoluyla gelişmiş sistemlerin satın alınması gibi askeri donanımına yapılan yatırımlar, Litvanya'nın savunma kabiliyetlerini arttırmaya yönelik önemli bir adımdır. Ancak bu yaklaşım aynı zamanda askeri alanda bir tırmanma olarak görülebilir ve potansiyel olarak bölgesel gerginliklere katkıda bulunabilir. Yabancı askeri teknolojiye bağımlılık, savunma yeteneklerinin uzun vadede sürdürülebilirliği ve kendine yeterliliği konusunda da endişelere yol açmaktadır.

Siber güvenliğin artırılması, özellikle siber savaşın artan önemi göz önüne alındığında, şüphesiz olumlu bir adımdır. Ancak bu tedbirlerin etkinliği büyük ölçüde uygulanmalarına ve ortaya çıkan siber tehditlere sürekli uyum sağlamalarına bağlıdır. Ayrıca bu siber güvenlik tedbirlerinin vatandaşların mahremiyet ve bilgi edinme

özgürlüğü haklarını ihlal etmemesini sağlamak gibi bir zorluk da söz konusudur ki bu da çoğu zaman kurulması zor bir dengedir.

Olağanüstü hal ilanı ve buna eşlik eden medya kısıtlamaları ve Rusya veya Belarus'u destekleyen kamusal etkinliklerin yasaklanması gibi yasal değişiklikler, dezenformasyon ve propaganda karşısında gerçekten de güçlü önlemlerdir. Ancak bu tedbirler, ifade ve basın özgürlüğünü potansiyel olarak engelleyecek şekilde aşırı kısıtlayıcı olarak yorumlanabilir. Ulusal güvenliğin korunması ile demokratik değerlerin desteklenmesi arasındaki ince çizgi bu gibi durumlarda daha da hassaslaşmaktadır. Dahası, bu kısıtlamalar gelecekte farklı koşullar altında kötüye kullanılabilecek bir emsal teşkil edebilir.

Litvanya'nın uluslararası diplomasideki aktif rolü ve NATO'nun doğu kanadını güçlendirme çabaları bölgesel güvenliğe olan bağlılığını göstermektedir. Bununla birlikte, bu aktif duruş komşu düşmanlar için potansiyel olarak kışkırtıcı olarak görülebilir ve dolayısıyla bölgesel gerilimleri tırmandırabilir. Litvanya'nın güç göstermek ile zaten gergin olan bölgede düşmanlıkların tırmanmasına katkıda bulunmamak arasında bir denge kurması önemlidir. Nihayetinde bu değişikliklerin toplumsal etkisi çok önemlidir. Kamuoyu zorunlu askerlik ve ulusal savunma girişimlerine destek verirken²⁷, güvenlik durumunun değişmesi veya artan savunma harcamalarının ekonomik yükünün daha belirgin hale gelmesi halinde toplumun militarize olma riski ve kamuoyunun görüşünün değişme ihtimali bulunmaktadır.

Litvanya'nın Ukrayna'daki çatışmanın yarattığı güvenlik sorunlarına verdiği yanıt çok boyutludur. Ulusal savunmaya ve AB ve uluslararası hukuk standartlarına uyuma yönelik güçlü bir taahhüdü yansıtmakla birlikte, dikkatle değerlendirilmesi gereken bazı kritik konuları da gün ışığına çıkarmaktadır. Bunlar arasında askeri genişlemenin sürdürülebilirliği ve etkileri, siber güvenlik ve sivil özgürlükler arasındaki denge, kısıtlayıcı mevzuatın potansiyel sonuçları, gergin bir bölgede uluslararası diplomasının hassas yapısı ve bu tedbirlerin uzun vadeli toplumsal etkileri yer almaktadır. Gelişen

²⁷Litvanya'da 2008'de kaldırılan zorunlu askerlik uygulaması 2016'da yeniden uygulamaya konuldu. Zorunlu askerliğin yeniden uygulamaya konulmasının konuşulduğu dönemlerde, Türk yazılı medyasında çıkan bir haber başlığı dikkat çekiyor; "Litvanya Rusya'dan korktuğu için askerliği zorunlu yaptı" Haberin alt başlığında, dönemin Cumhurbaşkanı Dalia Grybauskaitė'nin şu sözlerine yer veriliyor; "Rusya saldırırsa NATO'nun gelmesi 3 gün sürer, kendimizi korumak zorundayız". Ayrıntılı bilgi için bkz, NTV. (05.03.2015). Rusya korkusuyla askerlik zorunlu. Kasım 4, 2023 tarihinde şu adresten alınmıştır, <https://www.ntv.com.tr/dunya/rusya-korkusuyla-askerlik-zorunlu,Xf-KIzv93kSvKP4UUSAjJw>

durum, demokratik değerleri korurken ve bölgesel istikrara katkıda bulunurken Litvanya'nın çıkarlarına en iyi şekilde hizmet etmelerini sağlamak için bu stratejilerin sürekli olarak değerlendirilmesini ve uyarlanmasını gerektirmektedir.

4.6.1. Litvanya'nın Ulusal Hukukunun AB ile Uyumlaştırılması Sürecinde Somut Örnekler

AB hukukunun üstünlüğü ilkesinin Litvanya'nın hukuk sistemi üzerinde, özellikle de güvenlik hukuku alanında geniş kapsamlı etkileri vardır. Burada, AB hukuku ile Litvanya'nın ulusal hukuku arasındaki etkileşim belki de en belirgin ve kritik öneme sahip olanıdır. Bir üye devlet olarak Litvanya'nın, veri koruma, terörle mücadele, siber güvenlik, sınır kontrolü ve diğer birçok alanda Birlik genelinde güvenlik ve adaleti güçlendirmeyi amaçlayan AB çapındaki standartları ve düzenlemeleri desteklemesi beklenmektedir (Peers, 2016). Bunun en önemli örneklerinden biri AB'nin Genel Veri Koruma Yönetmeliğidir (GDPR). 2018 yılında yürürlüğe giren GDPR, AB genelinde birleşik bir veri koruma çerçevesi oluşturmuş ve Litvanya da dahil olmak üzere tüm üye devletlerin ulusal veri koruma yasalarını önemli ölçüde düzenlemelerini gerektirmiştir (Voigt ve von dem Bussche, 2017). Litvanya için bu, mevcut mevzuatının önemli ölçüde elden geçirilmesi anlamına geliyordu ve sonuçta Kişisel Verilerin Yasal Korunması Kanunu (2018) ortaya çıktı. Yasa, bireylerin kişisel verilerini kontrol etme haklarına vurgu yapılması ve kişisel verileri işleyen kuruluşlar için daha katı yükümlölükler getirilmesi gibi GDPR'nin ilkelerini yansıtacak şekilde tasarlanmıştır.

Litvanya'nın AB güvenlik direktiflerine bağlılığı, terörle mücadele çabalarında da kendini göstermektedir. AB'nin Terörle Mücadele Direktifini - Counter-Terrorism Directive- (2017) takiben Litvanya, direktifin hükümlerini ulusal mevzuatına dahil etmiştir. Direktif, terör suçlarının ortak bir tanımını getirmiş ve terörle mücadele alanında cezai suçların ve yaptırımların tanımına ilişkin asgari kuralları belirlemiştir (Directive – (EU)- 2017/541). Nihayetinde, Litvanya'nın ulusal mevzuatı değiştirilerek terörle ilgili faaliyetlere karşı daha katı yaptırımlar getirilmiş ve bu konularda diğer AB üye devletleriyle iş birliği geliştirilmiştir. AB yasa ve yönetmeliklerinin kabulü ve uygulanması Birlik genelinde ulusal güvenliğe yönelik uyumlu bir yaklaşımı pekiştirirken, bu sürecin zorlukları da yok değildir. Ulusal çıkarlar veya yasal gelenekler AB normlarından farklılaştığında genellikle gerilimler ortaya çıkar. Bu hassas bir dengedir ve müzakere, uzlaşma ve ulusal egemenlik ve yasal kimlikleri korurken değişimi

dahil etme isteğini gerektirir. Litvanya'nın ulusal güvenlik hukukunda değişmez bir tema, ulusal çıkarlar ile AB direktifleri arasındaki dengeleme eylemidir. Bu, yaptırımların uygulanması ve uluslararası ticaret anlaşmaları gibi ulusal niyetlerin AB stratejileriyle her zaman sorunsuz bir şekilde örtüşmeyebileceği gibi belirsiz durumları da içerir. Litvanya'nın AB'nin Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'na (CSDP) katılımı, AB çerçevesinde koordinasyon ve kriz yönetimine olan bağlılığını vurgulamaktadır (Palavenis, 2019).

Litvanya örneğinde, ülkenin tarihi ve hukuki gelenekleri, AB yasalarının ulusal mevzuata aktarılmasını zaman zaman zorlaştırmaktadır. Sovyetler Birliği'nden bağımsızlığını ancak 1990 yılında kazanmış bir ülke olarak Litvanya'nın hukuk sistemi, Batı hukuk geleneklerine ve AB normlarına uyum sağlamak için önemli dönüşümler geçirmiştir (van Elsuwege, 2008). Bu hızlı değişim dönemi, gelişmeye ve AB üyeliğinin gerekliliklerine uyum sağlamaya devam eden çok yönlü bir yasal ortam yaratmıştır. AB hukuku ile Litvanya ulusal hukuku arasındaki ilişki devam eden bir adaptasyon, müzakere ve uzlaşma sürecidir. AB yasaları, üye devletlerin ulusal yasalarını önemli ölçüde etkilemektedir ve AB yasalarının üstünlüğü, üye devletlerin ulusal yasalarını AB norm ve standartlarına uygun hale getirmelerini gerektirmektedir. Ancak bu süreç tek taraflı olmayıp, ulusal ve uluslararası düzeyler arasında karşılıklı saygı ve ortak sorumluluk ilkeleriyle desteklenen iki yönlü bir diyalogu içerir.

Litvanya Hukukunun AB hukukuyla uyumlaştırma sürecinde mahkemelere konu olmuş birkaç olaya değinmekte fayda var;

4.6.2. Mahkeme İçtihatları

1- C-184/20 Sayılı Dava (Court of Justice of the European Union, 2022)

Avrupa Birliği Adalet Divanı Büyük Dairesi tarafından 1 Ağustos 2022 tarihinde verilen kararda, ABİHA'nın 267. Maddesi kapsamında bir ön karar talebi ele alınmıştır. Vilniaus apygardos administracinis teismas (Bölge İdare Mahkemesi, Vilnius, Litvanya) kaynaklı bu talep, 31 Mart 2020 tarihli kararla sunulmuş ve 28 Nisan 2020 tarihinde Divan tarafından alınmıştır. Dava C-184/20 olarak tanımlanan yargılamada, davacı OT, Vyriausioji tarnybinės etikos komisija'ya (Yüksek Kamu Görevlileri Etik Komisyonu) karşı, üçüncü taraf olarak hareket eden Fondas 'Nevyriausybinių organizacijų informacijos ir paramos centras'(STK Bilgi ve Destek Merkezi) ile yer almıştır.

Başvurunun özü, ulusal mevzuatın Avrupa Birliği Temel Haklar Şartı'na, özellikle de 7, 8 ve 52(1) maddelerine uygunluğu konusunda açıklık getirilmesini talep ediyordu. Bu mevzuat, kamu hizmetinde çalışan bireyler veya kamu fonu alan dernek veya kuruluşların başkanları tarafından özel çıkar beyanlarında yer alan verilerin çevrimiçi olarak yayınlanmasını zorunlu kılmaktadır. İlgili başlıca yasal çerçeveler arasında 95/46/EC sayılı Direktif, özellikle Madde 7(c) ve Madde 8(1) ile Madde 6(1)'in birinci bendinin (c) alt bendi ve Madde 6(3)'ün ikinci bendinin yanı sıra Madde 9(1)'e odaklanan 2016/679 sayılı Tüzük (AB) yer almaktadır. Ele alınan genel konular, kontrolörün tabi olduğu yasal yükümlülüklerle uyum için kişisel verilerin işlenmesinin gerekliliği ve orantınlılığı, kamu yararı amacı ve kamu sektöründe çıkar çatışmalarının ve yolsuzluğun önlenmesi için özel kategorilerdeki kişisel verilerin işlenmesini kapsamaktadır.

Avrupa Birliği Adalet Divanı'nın (ABAD) kararı, veri koruma yasaları ile kamu hizmetlerinde şeffaflığın hassas kesişimini ele alarak, özellikle çıkar çatışmalarını ve yolsuzluğu önlemek için kamu görevlilerinin kişisel verilerinin çevrimiçi olarak yayınlanması konusuna odaklanıyor. Litvanya'dan kaynaklanan dava, OT olarak bilinen ve Litvanya Baş Resmi Etik Komisyonu'nun bir kararına itiraz eden bir kişiyi içeriyordu. Bu kararda OT'nin, kamu hizmetinde şeffaflığı ve hesap verebilirliği teşvik etmeyi amaçlayan bir uygulama olan ve daha sonra internet üzerinden yayınlanacak olan özel çıkar beyannamesi verme yükümlülüğünü yerine getirmediği tespit edilmiştir. OT, bu zorunlu kamuya açıklamanın özel hayatın gizliliği hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

Mahkeme, Litvanya yasaları tarafından zorunlu kılınan bu tür özel çıkarların kamuya açıklanmasının, kişisel verileri ve mahremiyeti koruyan AB Genel Veri Koruma Yönetmeliği'ne (GDPR) uygun olup olmadığını inceledi. Mahkemenin kararında birkaç temel husus ele alınmıştır:

Veri İşleme için Yasal Dayanak: Mahkeme, kişisel verilerin çevrimiçi olarak yayınlanması gerekliliğinin GDPR kapsamında yasal olarak haklı olup olmadığını değerlendirdi. Şeffaflığın teşvik edilmesi ve yolsuzluğun önlenmesi meşru hedefler olmakla birlikte, kişisel verilerin çevrimiçi olarak geniş bir şekilde yayınlanmasının orantısız olduğu ve GDPR'de belirtilen veri minimizasyonu ve gizliliğin korunması ilkelerini ihlal ettiği sonucuna varmıştır.

Gereklilik ve Orantılılık: Mahkeme, yolsuzluğu önleme hedeflerine daha az müdahaleci yollarla ulaşıp ulaşılamayacağını değerlendirmiştir. Bu tür kişisel bilgilerin internet üzerinden kamuya açık hale getirilmesinin gerekliliğini sorgulamış, hesap verebilirlik ve şeffaflık amaçları doğrultusunda belirlenen makamlar bünyesinde yapılacak iç kontrollerin yeterli olabileceğini öne sürmüştür.

Özel Kişisel Veri Kategorileri: Mahkeme ayrıca, bir bireyin siyasi görüşlerini, sendika üyeliklerini veya cinsel yönelimini ortaya çıkarabilecek bilgileri içeren hassas kişisel veriler konusunu da ele almıştır. Mahkeme, hassas bilgileri dolaylı olarak ortaya çıkarma potansiyeli olan tüm verilerin GDPR'nin koruyucu önlemleri kapsamına girdiğini açıkladı.

Mahkemenin özel menfaat beyanlarından elde edilen kişisel verilerin sınırsız bir şekilde çevrimiçi olarak yayınlanmasına karşı verdiği karar, bu tür uygulamaların GDPR'nin veri minimizasyonu, gereklilik ve orantılılığa ilişkin şartlarına sıkı sıkıya bağlı kalması gerektiğini vurguladı. Karar, kamu yönetiminde şeffaflık ile mahremiyet ve veri koruma temel hakları arasında denge kurulmasının önemini altını çizmektedir.

Bu dava, GDPR kapsamında kamu hesap verebilirliğinin gizlilik haklarıyla uyumlu hale getirilmesindeki karmaşıklığı vurgulamakta ve yalnızca veri minimizasyonu ve orantılılık şartlarını korumakla kalmayıp aynı zamanda kamu yönetiminde şeffaflığı ve dürüstlüğü artıran dengeli bir yaklaşımı savunmaktadır. Bu kararın önemi ulusal güvenlik kaygılarını da kapsamaktadır. Etkili yönetim ve ulusal güvenlik, kamu kurumlarının dürüstlüğüne ve güvenilirliğine dayanır. Yolsuzluğu önleyen ve kamu görevlilerinin haksız özel çıkarlardan etkilenmemesini sağlayan tedbirler istikrarlı ve güvenli yönetim yapılarına katkıda bulunur. Karar, şeffaflık tedbirlerinin bireysel gizlilik haklarını tehlikeye atmamasını sağlayarak, kamu hizmeti için güvenli, şeffaf ve hesap verebilir bir çerçeveyi destekler; bu da kamu güveninin sürdürülmesi ve ulusal güvenliğin korunması için çok önemlidir.

2- C-128/21 Sayılı Dava (Court of Justice of the European Union, 2024)

Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) tarafından karara bağlanan C-128/21 sayılı dava, Litvanya Noterler Odası bünyesindeki rekabetçi uygulamaları incelemekte ve özellikle Avrupa Birliği'nin İşleyişi Hakkında Antlaşma'nın (TFEU) 101. Maddesi kapsamında profesyonel bir düzenleyici kurum bünyesinde fiyat sabitlemenin sonuçlarını

irdelemektedir. Litvanya Yüksek İdare Mahkemesi tarafından ön karar için yapılan bu başvuru, ulusal düzenleyici çerçevelerin daha geniş AB rekabet yasaları ile kesişimini vurgulamaktadır.

Davanın Özeti

Tartışma, Litvanya'daki tüm noterler arasında tek tip yüksek bir ücret belirleyerek rekabeti kısıtladığı iddia edilen, noterlik hizmetlerine ilişkin ücret hesaplamalarının standartlaştırılmasına ilişkin Noterler Odası tarafından alınan kararlar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu uygulamalar, AB'nin iç pazarında rekabeti bozabilecek anlaşma ve kararları yasaklayan ABAD'nın 101. Maddesi kapsamında incelenmiştir. ABAD, Oda'nın eylemlerinin gerçekten de bir “amaç kısıtlaması” oluşturduğuna, rekabetçi değişkenliği etkili bir şekilde azalttığına ve fiyatları yapay olarak şişirerek tüketici çıkarlarına potansiyel olarak zarar verdiğine karar verdi.

ABAD'ın kararı, Noterler Odası gibi meslek birliklerinin, düzenleyici kararlarının mesleki veya etik normların ötesine geçerek ticari alana yayılması halinde rekabet kanunlarına tabi olduğu ilkesini teyit etmektedir. Noterler Odası, ücretleri azami sınırdan standartlaştırarak noterler arasındaki fiyat rekabetini etkin bir şekilde ortadan kaldırmıştır ki bu da ABİHA'nın 101. Maddesinin kısıtlayıcı ticari uygulamalara yönelik açık yasakları kapsamında açık bir ihlaldir.

Ayrıca, kararda para cezalarının uygulanmasına açıklık getirilerek, bir birlik olarak Oda'nın sorumlu tutulabileceği, ancak ihlale yol açan karar alma sürecine doğrudan dahil olmayan bireysel noterlerin para cezasına çarptırılmayacağı vurgulanmıştır. Bu ayırım, AB rekabet hukukundaki kişisel sorumluluk ilkesinin altını çizmekte ve cezaların orantılı ve uygun bir şekilde verilmesini sağlamaktadır.

Ulusal güvenlik perspektifinden bakıldığında, kararın önemli sonuçları bulunmaktadır. İlk olarak, bir ülkenin ekonomik istikrarı için kritik önem taşıyan profesyonel hizmetlerde şeffaflık ve adalet ihtiyacının altını çizmektedir. Noterler, mülkiyet işlemlerinden belgelerin ve diğer yasal araçların onaylanmasına kadar uzanan konuları ele alarak herhangi bir ülkenin yasal çerçevesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Bu tür hizmetlerin rekabetçi ve adil bir şekilde sunulmasının sağlanması, bireylerin ve işletmelerin ekonomik güvenliğini doğrudan etkilemektedir.

İkinci olarak, dava, özellikle piyasa uygulamaları bağlamında, ulusal düzenlemelerin daha geniş kapsamlı AB direktifleri ve yönetmelikleri ile uyumlu hale getirilmesinin önemini vurgulamaktadır. AB üye devletleri için, AB rekabet hukukuna bağlı kalmak sadece birlik genelinde ekonomik uyum için değil, aynı zamanda ulusal ve kolektif AB ekonomik güvenliğinin temel taşı olan iç pazarların bütünlüğünün korunması için de gereklidir.

Sonuç olarak, ABAD'ın C-128/21 sayılı davada verdiği karar, rekabet hukukunun mesleki düzenleyici kurumlara uygulanmasına açıklık getirmekle kalmamakta, aynı zamanda mesleki yönetim ile piyasa rekabeti arasındaki kritik dengeyi de güçlendirmektedir. Karar, piyasa bütünlüğünün korunması, tüketici haklarının korunması ve rekabetçi uygulamalardan ödün vermeden noterlerin mesleki özerkliğinin sağlanması açısından çok önemlidir. Bu dava, iç kurumlar tarafından düzenlenen benzer meslekler için bir ölçüt teşkil etmekte, AB rekabet hukuku sınırları içinde faaliyet göstermelerini sağlamakta ve nihayetinde daha geniş ekonomik ve ulusal güvenlik ortamına katkıda bulunmaktadır.

- 3- Litvanya Cumhuriyeti Fırsat Eşitliği Ombudsmanı. Stasys Eidrigėvičius Sanat Merkezi'nde inanç ve görüşlere dayalı potansiyel ayrımcılığa ilişkin karar (Vaka No. (23)SN-186)SP-13). (Lietuvos Respublikos Lygių Galimybės Kontrolierius. 2024).

Olay, Litvanya Cumhuriyeti Fırsat Eşitliği Ombudsmanına yapılan bir ayrımcılık şikayetiyle ilgilidir. Şikâyet, “Pragiedruliai” Yaratıcılık Merkezi (Pragiedruliai” Creativity Center) ve müdürünün bir şehir festivali sırasında LGBTQ+ sembollerinin kullanılmasını yasakladığı iddiasıyla ilgiliydi. Şikâyetinde, bu eylemin bireylere inançları temelinde ayrımcılık yaptığı ve LGBTQ+ topluluğuna desteklerini ifade etme haklarının ihlali olduğu ileri sürüldü.

Ombudsman, 3 Ekim 2023 tarihinde başlattığı incelemenin ardından, Stasys Eidrigėvičius Sanat Merkezi'nden LGBTQ+ sembollerinin kullanımına ilişkin böyle bir tartışmanın yapıp yapılmadığı, bu tür tartışmaların ayrıntıları ve bu sembollerin yasaklanmasının ardındaki nedenler gibi çeşitli noktalarda açıklama talep etti. Sanat Merkezi, 3 Kasım 2023 tarihli cevabında ayrımcı eylemleri reddetti. Kararın tarafsızlığı korumak ve açık LGBTQ+ sembolizmini kapsayıcı olmayan veya tercihli olarak

görebilecek farklı toplum kesimlerinden gelebilecek olası tepkileri önlemek amacıyla alındığını belirtmişlerdir.

Soruşturma sonucunda, Fırsat Eşitliği Ombudsmanı, Fırsat Eşitliği Kanunu'nun 30, 1 ve 2. Maddeleri kapsamındaki yetkilerini kullanarak, Sanat Merkezi'nin eylemlerinin herhangi bir hakkı ihlal etmediğini ve belirli bir gruba hizalanmadan kapsayıcılığı sürdürme yaklaşımında haklı olduğunu tespit etti. Bu karar, (23)SN-186)SP-13 sayılı dava numarası altında, geniş toplum tarafsızlığının korunmasına dayanan ayrıntılı bir gerekçeyle birlikte sunulmuştur.

AB Hukukuna Uyum ve Ulusal Güvenlik

Karar AB hukuku, özellikle de istihdam ve meslekte eşit muamele için bir çerçeve oluşturan 2000/78/EC sayılı AB Konseyi Direktifi ile uyumludur. Bu direktif, cinsel yönelim de dahil olmak üzere çeşitli temellere dayalı ayrımcılığı yasaklamaktadır. Bu vaka, Ombudsman'ın kararında, direktifin ayrımcılık yapmama ile işverenler (veya bu vakada kurumlar) tarafından gerçekleştirilen eylemlerin bir grubu diğerine tercih etmemesi ve potansiyel olarak tersine ayrımcılığa yol açmaması arasındaki dengeyi sağlama gerekliliğini dikkate aldığını göstermektedir.

Ulusal güvenlikle ilgili olarak bu vaka, toplumsal meselelerin hassas ve kapsayıcı bir şekilde ele alınmasının önemini vurgulamaktadır. Litvanya, toplum düzeyinde alınan önlemlerin dengeli ve gerekçeli olmasını sağlayarak sosyal uyumu korur ve algılanan adaletsizlik veya kayırmacılıktan kaynaklanabilecek bölünmeyi önler. Bu yaklaşım, toplumsal düzeni istikrarsızlaştırmak için hasım güçler tarafından istismar edilebilecek sosyal huzursuzluğu en aza indirmek için çok önemlidir. Dolayısıyla, ayrımcılık şikayetlerinin bu şekilde ele alınması, toplum içinde adalet ve kapsayıcılık duygusunu teşvik ederek daha geniş bir güvenlik çerçevesine katkıda bulunur.

- 4- Litvanya Anayasa Mahkemesi'nin İstanbul Sözleşmesi'nin Litvanya Anayasası ile uyumluluğuna ilişkin 18/2023 sayılı davası. (Constitutional Court of the Republic of Lithuania. 2024a).

Dava, Litvanya Anayasa Mahkemesi'nin İstanbul Sözleşmesi hükümlerinin Litvanya Anayasası ile uyumluluğuna ilişkin 18/2023 sayılı davası ile ilgilidir. Bu davada dilekçe sahibi Litvanya Cumhuriyeti Parlamentosu olup, Anayasa Mahkemesi'nden İstanbul Sözleşmesi'nin belirli unsurlarının, özellikle de sosyal bir yapı olarak “toplumsal

cinsiyet” kavramına ilişkin olanların ulusal anayasayla uyumlu olup olmadığı konusunda görüş talep etmiştir.

Dava öncelikle İstanbul Sözleşmesi'nin toplumsal cinsiyet rolleri, toplumsal cinsiyet kimliği ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ile ilgili 3(c) ve (d) ve 4(3) maddelerine odaklanmıştır. Bu hükümler, Litvanya Anayasası'nın toplumsal cinsiyeti biyolojik terimlerle tanımlayan, geleneksel olarak biyolojik cinsiyetler arasındaki birlikler olarak anlaşılan aile yapılarını koruyan ve Litvanya dilinde toplumsal cinsiyete ilişkin ifade özgürlüğünü düzenleyen çeşitli maddelerine karşı incelenmiştir. Davanın bir diğer önemli yönü de, basmakalıp olmayan toplumsal cinsiyet rolleri konusunda eğitim verilmesini zorunlu kılan Sözleşme'nin 14. maddesiyle ilgiliydi. Bu hüküm, eğitim müfredatı ve ebeveynlerin çocuklarının eğitimi üzerindeki hakları ile ilgili anayasal korumalarla çatışma potansiyeli açısından değerlendirildi.

Aralarında Tomas Davulis, Gintaras Goda ve Aurelijus Gutauskas'ın da bulunduğu yargıçlar heyeti mahkemenin kararını verdi. Heyet, İstanbul Sözleşmesi'nin sorgulanan hükümlerinin Litvanya Anayasası'nı ihlal etmediği sonucuna vardı. Bu karar, anayasal hükümler ile İstanbul Sözleşmesi'nin amaçlarını dengeleyen ayrıntılı bir analize dayanıyordu. Mahkeme, Sözleşme metnini sadece lafzi anlamda değil, aynı zamanda Litvanya'nın uluslararası insan hakları normlarına bağlılığı ve Avrupa Birliği'ne üye bir devlet olarak yükümlülükleri bağlamında yorumlamanın önemini vurguladı.

Mahkemenin gerekçesi ayrıca, Sözleşme'nin insan haklarını korumayı ve kadına yönelik şiddetle mücadeleleyi amaçladığını ve bunların Litvanya'nın AB hukuku kapsamındakiler de dahil olmak üzere uluslararası yükümlülüklerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu kabul ederek kararın daha geniş sonuçlarına da değinmiştir. Karar, hem ulusal anayasa hukukunun bütünlüğünü hem de uluslararası insan hakları taahhütlerini korumak için gereken hassas dengeyi göstermiştir. Anayasa Mahkemesi'nin yaklaşımı, ülkenin temel hukuki yapılarına saygı gösterirken, toplumsal cinsiyet ve insan haklarına ilişkin gelişen anlayışları da barındıran hukuki yorumlara duyulan ihtiyacı vurgulamıştır.

Bu dava, ulusal mahkemelerin, özellikle cinsiyet kimliği ve insan hakları gibi hassas ve önemli alanlarda, uluslararası anlaşmaların ortaya çıkardığı karmaşık hukuki ve etik soruları nasıl ele aldığına dair önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bu dava, ulusal yasal çerçeveler ile uluslararası hukuk arasındaki dinamik etkileşimin altını çizmektedir;

özellikle de uluslararası antlaşmaların ulusal anayasal ilkelerden ödün vermeden uyumluluğu sağlamak için iç hukuka dikkatli bir şekilde entegre edilmesini gerektiren AB üye devletleri bağlamında.

Ulusal güvenlik perspektifinden bakıldığında, karar Litvanya'daki sosyal uyumu ve istikrarı güçlendirmektedir. Ulusal güvenlik, askeri güç ya da sınır kontrolünün ötesinde, bir ülke içindeki toplumsal uyum ve yasal tutarlılığı da kapsar. Mahkeme, İstanbul Sözleşmesi hükümlerinin ulusal anayasa ile çelişmediğini teyit ederek, ilerici uluslararası normlara bağlılık ile geleneksel ulusal değerlere saygı arasında hassas bir dengenin korunmasına yardımcı olmaktadır. Bu denge, ulusal yasalar ve toplumsal değerler arasında algılanan çelişkilerden kaynaklanabilecek potansiyel toplumsal huzursuzluk veya bölünmeyi önlemek için gereklidir.

Ayrıca, hukuk sisteminin öngörülebilirliği ve tutarlılığı istikrarlı bir yönetim için esastır. Mahkemenin İstanbul Sözleşmesi'ni Litvanya Anayasası merceğinden titizlikle incelemesi, yasal çerçevenin tutarlı ve öngörülebilir kalmasını sağlamaktadır. Bu öngörülebilirlik, etkili kanun uygulama ve yönetim için hayati önem taşır ve aksi takdirde hukukun üstünlüğünü zayıflatmak için kullanılabilecek potansiyel yasal belirsizlikleri azaltır. Ayrıca karar, toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddete karşı koruma ilkelerini destekleyerek toplumsal yapıyı güçlendirmekte, tüm vatandaşların kendilerini güvende hissetmelerini ve yasalar çerçevesinde saygı görmelerini sağlamakta, bu da genel ulusal istikrar ve güvenliğe katkıda bulunmaktadır.

- 5- Milletvekili R. Žemaitaitis v. Litvanya Cumhuriyeti, No. 20/2023, KT37-I2/2024-Seimo narys R. Žemaitaitis v. Lietuvos Respublikos, No. 20/2023, KT37-I2/2024 - (Constitutional Court of Lithuania April 25, 2024).

Söz konusu dava, Litvanya Anayasa Mahkemesi tarafından 20/2023 dava numarasıyla kaydedilen ve KT37-I2/2024 özel dava referanslı 25 Nisan 2024 tarihli bir kararla ilgilidir. Dava, Parlamento üyesi Remigijus Žemaitaitis'in antisemitik ve toplumsalanlaşmazlığı kışkırtıcı olduğu düşünülen kamuoyu açıklamaları yaptığı iddialarıyla tetiklenen azil işlemleri etrafında şekillenmektedir. Bu açıklamalar, 2023 yılının Mayıs ve Haziran aylarında, sosyal medya ve diğer kamu medya kuruluşları da dahil olmak üzere çeşitli platformlarda çeşitli vesilelerle yapılmıştır.

Mahkemenin yargılama süreci, Žemaitaitis'in eylemlerinin Litvanya Anayasasını ihlal edip etmediğinin belirlenmesine odaklandı. Konunun özü, Žemaitaitis'in açıklamalarının, Anayasa'nın giriş bölümünde yer alan insan onurunun korunması, kişilerin eşitliği ve ulusal uyumun teşvik edilmesi zorunluluğu da dahil olmak üzere anayasal yetkileri aşıp aşmadığı etrafında dönüyordu. İddialar, Žemaitaitis'in söylemlerinin toplumsal gruplar arası hoşgörüyü azaltabileceğini ve düşmanca bir ortama katkıda bulunarak kamu güvenliği ve düzenini tehdit edebileceğini öne sürüyordu.

Davayı inceleyen Anayasa Mahkemesi, Žemaitaitis'in gerçekten de Anayasa'yı ağır bir şekilde ihlal eden davranışlarda bulunduğu sonucuna vardı. Başlangıçtaki olumsuz tepkilere rağmen, milliyete dayalı nefreti teşvik eden söylemleri ısrarla kullanmıştır. Bu davranışın, insan onurunu koruyan ve milliyet temelinde ayrımcılığı yasaklayan maddeler de dahil olmak üzere birçok anayasa maddesini doğrudan ihlal ettiği tespit edildi. Mahkeme, söz konusu eylemlerin bir Parlamento üyesinin anayasal ilke ve yükümlülükleriyle örtüşmediğini, dolayısıyla Parlamentonun bütünlüğüne ve otoritesine zarar verdiğini vurguladı.

Mahkemenin kararı birkaç nedenden dolayı önemliydi. Anayasa Mahkemesi'nin başta insan onurunun korunması ve bölücü ve ayrımcı söylemlere karşı ulusal uyumun sürdürülmesi olmak üzere Litvanya devletinin temel değerlerini koruma taahhüdünü teyit etmiştir. Karar ayrıca, kamu görevlileri için kabul edilebilir davranışların sınırlarını çizerek, özellikle anayasal ilkelere bağlılık konusunda kamu görevinin getirdiği sorumlulukların altını çizdi. Mahkeme ayrıca, suçlamanın anayasal sorumluluğa yönelik olduğunu ve cezai sorumlulukla eşdeğer olmadığını, ancak eylemlerin yasal olarak korunan diğer değerleri de ihlal etmesi halinde diğer yasal sorumluluklarla birlikte var olabileceğini belirterek, suçlamanın sonuçlarına açıklık getirdi.

Bu karar, Litvanya içtihadı bağlamında, Anayasa Mahkemesi'nin seçilmiş yetkililerin anayasaya uyumunu sağlamadaki rolünün altını çizdiği için büyük önem taşımaktadır. Karar, siyasi arenada ifade özgürlüğünün sınırlarının değerlendirilmesinde, özellikle de ayrımcılığı veya nefreti körükleyebilecek ifadeler konusunda emsal teşkil etmektedir. Karar, kamu görevlilerinin sadece saygı duymakla kalmayıp aynı zamanda korumaya yemin ettikleri anayasal değerleri aktif bir şekilde teşvik etmeleri ve böylece Litvanya'daki demokratik yönetişimin genel istikrarına ve bütünlüğüne katkıda bulunmaları zorunluluğunu pekiştirmektedir.

Mahkemenin Žemaitaitis'in açıklamalarının ulusal uyumu baltaladığı ve toplumsal anlaşmazlığı teşvik ettiği yönündeki tespiti doğrudan ulusal güvenlik kaygılarıyla ilgilidir. Demokratik toplumlarda, devletin istikrarı ve güvenliği, farklı topluluklar arasındaki uyum ve barış ile yakından bağlantılıdır. Toplumsal nefreti körükleyen söylemler sadece hedef alınan grupların onurunu ve güvenliğini tehdit etmekle kalmaz, aynı zamanda daha geniş çaplı toplumsal huzursuzluklara da yol açabilir. Mahkeme, bu tür davranışları ele alarak ve kısıtlayarak, herhangi bir ulusun etkin işleyişi için gerekli olan güvenli ve düzenli bir toplumun korunmasına yardımcı olur.

Ayrıca mahkeme, kamu görevlilerinin karşılıklı saygı ve hoşgörü ortamının geliştirilmesindeki rolünü vurgulamıştır. Kamu görevlileri önemli bir nüfuza sahiptir; sözleri halkın davranışları ve toplumsal atmosfer üzerinde geniş kapsamlı etkilere sahip olabilir. Ulusal bütünlüğe olumlu katkıda bulunan ilkeleri desteklemelerinin sağlanması, daha büyük güvenlik tehditlerine dönüşebilecek çatışmaların önlenmesi açısından hayati önem taşımaktadır.

- 6- İnsanlığa karşı suçlar ve savaş suçları (Ceza Kanunu'nun 99, 100 ve 102. maddeleri) ile ilgili ceza davalarındaki adli uygulamaların gözden geçirilmesi (Mahkeme uygulaması No. 37) -Review of judicial practice in criminal cases of crimes against humanity and war crimes (Articles 99, 100, and 102 of the Criminal Code) (Court practice No. 37).-(Lithuania, 2012).

Dava referans numarası 499180_RegNr_AB-37-1 olan “İnsanlığa Karşı Suçlar ve Savaş Suçları” başlıklı belge, Litvanya'da insanlığa karşı suçlar ve savaş suçları iddialarına ilişkin adli işlemlerin ayrıntılı bir analizini yapmaktadır. Bu analiz, 1 Mart 2012 tarihine kadar karara bağlanan davaları kapsamakta ve Litvanya mahkemelerinin İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında işlenen suçlardan kaynaklanan belirsiz hukuki ve tarihi meseleleri nasıl ele aldığını vurgulamaktadır.

Belge, Litvanya Ceza Kanunu'nun 99, 100 ve 102. maddelerinde belirtilen suçlara odaklanan bir dizi davayı incelemektedir. Bu maddeler sırasıyla soykırım, bireylere yasaklanmış muamele ve sivillerin zorla yerinden edilmesi veya nakledilmesi konularını ele almakta ve ele alınan suçların ağırlığını ve özgüllüğünü vurgulamaktadır. Mahkemelerin karşılaştığı zorluk, hem yasal statülerin zamansal kapsamını hem de Cenevre Sözleşmeleri ve Roma Statüsü gibi çeşitli uluslararası anlaşmalar kapsamındaki

yükümlülükler de dahil olmak üzere uluslararası hukukun nüanslarını göz önünde bulundurarak bu maddeleri doğru bir şekilde uygulamaktı.

Yargı süreci tipik olarak suçlamaların temelini oluşturmak için tarihi kayıtların ve tanıklıkların incelenmesiyle başladı. Hukuki yorumların uluslararası tanımlar ve içtihatlarla uyumlu olması gerekiyordu, bu da hem ulusal hem de uluslararası hukuk çerçevelerinin sağlam bir şekilde anlaşılmasını gerektiriyordu. Belgede, incelenen davalardan 13 kişinin mahkum edildiği, 4 kişinin ise beraat ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, 1 kişi suç sonrası ruh sağlığı sorunları nedeniyle cezai sorumluluktan muaf tutulurken, diğer birkaç kişi zorunlu tıbbi tedaviye tabi tutulmuş, bu da hem yasal suçluluğu hem de insani kaygıları dikkate alan incelikli bir adalet yaklaşımını yansıtmıştır.

Bu belgenin önemi, ulusların savaş suçları ve insanlığa karşı suçları kendi hukuk sistemleri içerisinde nasıl ele alıp yargıladıklarına dair süregelen hukuki söyleme yaptığı katkıdır. Litvanya'nın yargı süreçlerinin yasallık ve adalet ilkelerine uygun olmasını sağlarken, ciddi suçları kovuşturmak için tarihsel bağlamını ve uluslararası yükümlülüklerini nasıl yönlendirdiğini anlamak için kritik bir kaynaktır. Bu ayrıntılı inceleme, hukukçulara ve akademisyenlere geçmişteki eylemleri değerlendirmede yardımcı olmakla kalmayıp, aynı zamanda gelecekteki davalar için de bir rehber görevi görerek, bu büyüklükteki suçlara verilen hukuki tepkilerin emsal kararlar, ayrıntılı hukuki analizler ve adalet ile insan haklarına sarsılmaz bir bağlılıkla şekillendirilmesini sağlamaktadır.

- 7- Litvanya Yüksek Mahkemesi. (2021). 2K-217-628/2021 sayılı Dava Kararı (Reg. No. 2K-217-628/2021)- Nutarimas byloje Nr. 2K-217-628/2021 (Reg. No. 2K-217-628/2021) - (Lietuvos Aukščiausio Teismo. 2021).

Litvanya Yüksek Mahkemesi, Suriye Arap Cumhuriyeti vatandaşı L. F. ile ilgili 2K-217-628/2021 sayılı davada, cezai sorumluluk, mülteci statüsü ve uluslararası hukukun ulusal yasal çerçevede uygulanabilirliği gibi kritik konulara değinen bir karar verdi. Yargıçlar Artūras Ridikas, Audronė Kartanienė ve Sigita Jokimaitė'den oluşan seçkin bir heyetin hazır bulunduğu duruşmalarda savcılık makamı savcı Daiva Skorupskaite-Lisauskiene tarafından temsil edildi.

Temel mesele, L. F.'nin Yunanistan'dan Litvanya'ya seyahatini kolaylaştırmak için sahte bir Çek Cumhuriyeti kimlik kartı edinmesi ve kullanması ve nihai amacının Avrupa Birliği'nde sığınma ve daha güvenli bir yaşam aramak olmasından kaynaklanıyordu. Başlangıçta, L. F. karşılaştığı koşullar ve mülteci statüsü nedeniyle ilk derece mahkemesi kararıyla cezai sorumluluktan muaf tutuldu ve eylemlerinin kendi ülkesindeki ciddi tehditlerden kaçma zorunluluğundan kaynaklandığı savunuldu.

Temyiz mahkemesi daha sonra bu kararı onamış ve odağı suç teşkil eden bir eylemden L. F.'nin eylemlerinin altında yatan hayatta kalma zorunluluğuna kaydırmıştır. Bu yorum, Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 31. Maddesine dayandırılmıştır. Bu madde, mültecileri, yetkili makamlara gecikmeksizin başvurmaları ve yasadışı bulunmaları veya girişleri için geçerli bir neden göstermeleri koşuluyla, ev sahibi ülkeye yasadışı girişleri veya bulunmaları nedeniyle cezalardan muaf tutmaktadır.

Savcı Ruslanas Boiko'nun temyiz başvurusu bu bulgulara itiraz ediyordu. L. F.'nin, suç teşkil eden eylemin gerçekleştiği sırada, doğrudan tehdit altında olmadığı ve yasal olarak sığınma talebinde bulunabileceği ülkelerde birkaç ay geçirmiş olduğunu ileri sürmüştür. Savcı, L. F.'nin güvenliğine yönelik tehdidin, iddia edilen suç eylemlerini gerçekleştirdiği sırada sona erdiğini öne sürmüş ve böylece cezai sorumluluktan ilk muafiyetin verildiği koşulların devam eden geçerliliğini sorgulamıştır.

Yüksek Mahkeme, titiz analizinde hem ulusal hem de uluslararası yasal çerçevelere atıfta bulunarak Litvanya Anayasası ve uluslararası hukuka özgü ahde vefa ilkesini vurgulamıştır. Bu ilke, devletlerin, bu bağlamda 1951 Mülteci Sözleşmesi'ni de içeren uluslararası anlaşmalara uyma yükümlülüğünün altını çizmektedir. Mahkeme, L. F.'nin eylemlerinin, mültecileri yakın tehditlerden kaçarken sığınacakları bir ülkeye giriş biçimleriyle ilgili cezalardan korumayı amaçlayan Sözleşme'nin koruyucu kapsamına girdiğinin altını çizmiştir.

Mahkeme ayrıca, uluslararası sözleşmelerin ve bunlardan türetilen ulusal yasaların, bir mülteciyi girdiği ilk güvenli ülkede sığınma başvurusunda bulunmak zorunda bırakmadığını belirtmiştir. Bu yorum, mültecilerin diğer ülkelerden geçişlerine bakılmaksızın, entegrasyon ve güvenlik için en iyi şansa sahip olacaklarını düşündükleri bir ülkede sığınma talep etme hakkına ilişkin daha geniş anlayışı desteklemektedir.

Sonuç olarak, Yüksek Mahkeme savcının temyiz başvurusunu kesin bir dille reddederek, L. F. aleyhindeki cezai takibatın sonlandırılmasına ilişkin temyiz kararını onaylamıştır. Bu karar, mültecilere uluslararası hukuk kapsamında sağlanan korumayı pekiştirmekle kalmamış, aynı zamanda, özellikle “yakın tehdit” ve “gerekli eylem” yorumlarının devreye girdiği durumlarda, bu tür yasaların ulusal yargı sistemlerinde ne kadar incelikli bir şekilde uygulandığının da altını çizmiştir. Karar, Litvanya'nın hem Anayasası hem de uluslararası hukuk kapsamındaki yasal gelenek ve yükümlülüklerinin, özellikle de küresel insan hakları ve mülteci koruması bağlamında önemli bir teyidi niteliğindedir.

8- Litvanya Yüksek Mahkemesi. (2023). Hukuk davası no. e3K-3-233-916/2023, 27 Eylül 2023 tarihli karar. - (Supreme Court of Lithuania. 2023)

Litvanya Yüksek Mahkemesi tarafından görülen e3K-3-233-916/2023 sayılı Hukuk Davası olarak adlandırılan davada, “Belorus” kamu kurumu sanatoryumu ile Litvanya şubesi aracılığıyla faaliyet gösteren yabancı şirket “NETS Denmark A/S” arasındaki anlaşmazlık söz konusudur. Dava, “Belorus ‘un, sanatoryumun müşterilerinden tahsil edilen ödemelerin aktarılmaması nedeniyle ‘NETS Denmark A/S’ tarafından kendilerine borçlu olunduğunu iddia ettiği 12.418,56 Avro tutarındaki borç ve faizin geri alınmasına odaklanıyor.

Hukuki ihtilafın özü, “NETS Denmark A/S ‘nin, ‘Belorus ’un Belarus hükümeti ve Devlet Başkanı Alexander Lukashenko'nun rejimi ile şüpheli bağlantıları nedeniyle dondurulmuş olan ve her ikisi de AB yaptırımlarının konusu olan toplanan fonları transfer etmedeki iddia edilen başarısızlığından kaynaklanmaktadır. “NETS Denmark A/S” tarafından gerçekleştirilen bu eylem, 19 Mart 2006'daki başkanlık seçimlerinin ardından Belarus'ta uluslararası seçim standartlarının ihlal edilmesi ve sivil toplumun bastırılmasıyla bağlantılı kişi ve kuruluşlara yönelik 765/2006 sayılı Konsey Tüzüğünde (EC) öngörülen yaptırımlara dayanıyordu.

Vilnius Şehir Bölge Mahkemesi (Vilnius City District Court) ve Vilnius Bölge Mahkemesi (Vilnius Regional Court) de dahil olmak üzere mahkemeler başlangıçta “Belorus” aleyhine karar vererek “NETS Denmark A/S ”nin yaptırım rejimi nedeniyle fonları alıkoymak için geçerli gerekçeleri olduğunu tespit etti. Bu mahkemeler, “NETS Denmark A/S ”nin sözleşmeden doğan ve yasal yükümlülüklerinin yaptırımlar nedeniyle engellendiğini ve bunun da fonların transfer edilmemesini haklı kıldığını

vurgulamışlardır. Ayrıca, “Belorus” tarafından yaptırım uygulanan kuruluşlar veya kişilerle ilişkisi olmadığını göstermek için yeterli kanıt sunulmadığına dikkat çekmişlerdir.

“Belorus” temyiz başvurusunda, temyiz mahkemesinin “NETS Denmark A/S”nin mali yaptırım (fonların dondurulması) uygulamakta haklı olup olmadığını yeterince değerlendiremediğini ve kararın ilgili yasal normların sağlam bir yorumuna dayanmadığını iddia etti. “Belorus”, “NETS Denmark A/S”nin ödemeleri durdurmak için erken ve yeterli yasal dayanak olmadan hareket ettiğini iddia ederek alt mahkemelerin kararlarını bozmaya çalıştı.

İnceleme üzerine, Litvanya Yüksek Mahkemesi alt mahkemelerin kararlarını onamıştır. Mahkeme, “NETS Denmark A/S”nin yaptırım rejimi kapsamındaki hakları dahilinde hareket ettiğini kabul ederek, yaptırımların sadece yaptırımlarda doğrudan listelenen kuruluşlara değil, aynı zamanda listelenenlerle dolaylı olarak bağlantılı kuruluşlara da uygulandığını vurguladı. Mahkeme, sunulan kanıtların “Belorus”u yaptırım uygulanan kuruluşlardan yeterince uzaklaştırmadığını ve dolayısıyla fonların dondurulmasının geçerliliğini koruduğunu kaydetti. Yüksek Mahkeme'nin kararı, AB yaptırımlarının kapsamlı bir şekilde uygulandığının altını çizerek, yaptırımların dolaylı olarak yaptırım uygulanan kuruluşların ekonomik kaynaklardan yararlanmasına izin verebilecek tüm kuruluşları kapsadığını teyit etmiştir.

Bu dava, özellikle ekonomik yaptırımların söz konusu olduğu durumlarda, sözleşmeden doğan yükümlülükler ile uluslararası hukuka uygunluk arasındaki karmaşık dengeyi vurgulamaktadır. AB yargı yetkisi altındaki kuruluşların, yaptırımların delinmesini istemeden de olsa kolaylaştırmadıklarından emin olmak için göstermeleri gereken özenin kapsamı konusunda önemli bir emsal teşkil etmektedir. Karar aynı zamanda Avrupa yasal çerçevesinin uluslararası yaptırımlar ve özel kuruluşların bu yaptırımlara uyma yükümlülükleri konusundaki sağlam duruşunu yansıtmakta ve kapsamlı dokümantasyonun ve yaptırım uygulanan rejimler veya kuruluşlarla ilişki kurulmadığının kanıtlanmasının önemini vurgulamaktadır.

“Belorus” ve “NETS Denmark A/S” ile ilgili dava, özellikle uluslararası yaptırımların uygulanması bağlamında, ulusal güvenlik politikası ve AB hukukunun kritik yönlerinin altını çizmektedir. AB tarafından yaptırımların titizlikle uygulanması

sadece düzenleyici veya ekonomik bir mesele değil, daha geniş güvenlik ve dış politika stratejisinin hayati bir bileşenidir. Yaptırımlar, insan haklarını ihlal eden, yolsuzluk yapan veya uluslararası barışı tehdit eden rejimleri ve kuruluşları hedef alarak jeopolitik istikrarı sağlamak ve uluslararası hukuku korumak için bir araç görevi görür.

Litvanya Yüksek Mahkemesi tarafından onanan Litvanya mahkemelerinin kararı, ulusal güvenlik mülahazaları ile AB hukukunun getirdiği yükümlülüklerin kesiştiği noktayı örneklemektedir. Bu bağlamda, yaptırımların yargı sistemi aracılığıyla uygulanması, AB üye devletlerinin uyumlu ve etkili bir yaptırım rejimine olan bağlılığını pekiştirmektedir. Bu dava, özel kuruluşların karşılaştığı zorluklar açısından özellikle aydınlatıcıdır. “NETS Denmark A/S” kendisini yasal uyum ve sözleşme yükümlülüklerinin kesiştiği bir noktada bulmuş ve şirketlerin ticari faaliyetlerinin AB yaptırımlarını istemeden de olsa ihlal etmemesini sağlamak için nasıl gerekli özeni göstermeleri gerektiğini ortaya koymuştur.

Ayrıca bu dava, yaptırım uygulanan rejimlerin ekonomik kaynaklara erişimini sağlayabilecek dolaylı ilişkileri de içerecek şekilde, listelenen kişi ve kuruluşlara yönelik doğrudan yasakların ötesine geçen AB yaptırımlarının kapsamlı doğasına ışık tutmaktadır. Mahkemenin kararı, AB içindeki kuruluşların, yaptırım uygulanan kuruluşların amaçlarına dolaylı da olsa katkıda bulunmadıklarından emin olmak için derneklerini ve mali işlemlerini incelemeleri gerektiği ilkesini vurgulamaktadır. Bu geniş uygulama, AB'nin, yaptırımların etkinliği ve daha geniş güvenlik hedeflerine ulaşılması için gerekli olan yaptırımların delinmesini önleme yaklaşımının altını çizmektedir.

Karar ayrıca, özellikle yaptırım uygulanan kişi veya rejimlerle potansiyel bir bağlantı söz konusu olduğunda, AB içinde faaliyet gösteren kuruluşların mali işlemlerinde şeffaflık ve işbirliğini sürdürmelerine yönelik yasal beklentileri de vurgulamaktadır. “Belorus ”un yaptırım uygulanan kişi ya da rejimlerle ilişkisini kesen kesin kanıtlar sunma zorunluluğu, AB hukukunun şüpheli faaliyetlerin izlenmesi ve raporlanması açısından zorunlu kıldığı proaktif duruşla uyumludur. Davanın bu yönü, yaptırımlardan etkilenen işletmelerin karşılaştığı operasyonel zorlukları ve aynı zamanda güvenlik kaygılarını ticari çıkarlara göre önceleyen yasal zorunlulukları göstermektedir.

Akademik açıdan bu dava, ulusal mahkemelerin AB hukuku çerçevesinde uluslararası yaptırımları nasıl yorumladıkları ve uyguladıklarına dair ayrıntılı bir örnek

sunmaktadır. Dava, ulusal güvenlik politikalarının kurumsal düzeyde uygulandığı ve uluslararası ticareti, kurumsal yönetişimi ve uyumluluğu etkileyen yasal mekanizmaları ortaya koymaktadır. Dolayısıyla bu dava, ulusal güvenlik, uluslararası hukuk ve Avrupa Birliği'nin düzenleyici kapsamı altında faaliyet gösteren kuruluşların karşılaştığı operasyonel zorluklar arasındaki dinamikleri anlamak için önemli bir referans noktası olarak hizmet etmektedir.

4.6.3. 2024 Ulusal Tehdit Değerlendirme Raporu (Defence Intelligence and Security Service under the Ministry of National Defence, State Security Department of the Republic of Lithuania, 2024)

Litvanya Savunma İstihbarat ve Güvenlik Servisi ile Devlet Güvenlik Dairesi tarafından hazırlanan Ulusal Tehdit Değerlendirmesi raporu, ulusal güvenlik tehditlerine ilişkin sınıflandırılmamış değerlendirmeleri bir araya getirmektedir. Bu rapor, Devlet Savunma Konseyi tarafından onaylanan istihbarat gereksinimlerine ve 25 Şubat 2024 tarihine kadar mevcut bilgilere dayanmaktadır. Rapor, belgenin başlarında tanımlanan olasılıksal bir dil kullanarak riskleri değerlendirmekte ve tehditleri kısa vadeli (0-6 ay), yakın vadeli (6 ay-2 yıl), orta vadeli (3-5 yıl) ve uzun vadeli (6-10 yıl) gibi zaman dilimlerine ayırmaktadır.

Önsözde küresel güvenlik tehditlerinin dinamik doğası vurgulanmakta, Rusya ve Ukrayna arasında devam eden çatışmaya ve Orta Doğu'daki istikrarsızlığa dikkat çekilmektedir. Bunların, zamanında uyarılarda bulunması ve küresel krizlerin zorluklarını yönetmesi gereken istihbarat servisleri için yarattığı zorluklar tartışılmaktadır.

Özette Rusya'nın Ukrayna'daki operasyonel hedeflerine ulaşamamasına rağmen çatışmaya önemli kaynaklar ayırmaya devam ettiği, NATO ile uzun vadeli bir çatışma planladığı ve silahlı kuvvetlerinde önemli reformlar yaptığı anlatılmaktadır. Raporda ayrıca Rusya'nın hükümetine evrensel destek verdiği iddiasının, Wagner isyanında da görüldüğü üzere, iç muhalefetle nasıl çeliştiğine dikkat çekiliyor. Kremlin başkanlık seçimlerini, iç sorunlara rağmen Putin yönetiminin algılanan meşruiyetini güçlendirmek için kullanıyor (s.8).

Belarus'la ilgili olarak değerlendirmede, Rusya'nın artan askeri desteğiyle desteklenen Litvanya'ya yönelik yoğun istihbarat faaliyetlerinin Belarus'un bölgesel

askeri potansiyelini arttırdığına dikkat çekiliyor. Çin'in de Litvanya'nın siyasi ve ekonomik sektörlerini hedef alan, özellikle siber casusluk ve sosyal ağ manipülasyonları yoluyla artan istihbarat faaliyetlerindeki rolüne dikkat çekiliyor.

Rapor, uluslararası izolasyon ve yaptırımların etkilerini dengelemek için dış politikasını kullanarak Küresel Güney'den devletlerle Batı karşıtı bir koalisyon kurma girişimleri de dahil olmak üzere uluslararası dinamiklerin Rusya'nın politikaları üzerindeki etkisine ilişkin bir tartışma ile sona ermektedir. Belge, uluslararası ilişkilerin karmaşıklığının ve ulusal güvenlik kurumlarının değişen küresel tehditlere yanıt verirken karşılaştıkları zorlukların altını çizmektedir.

Rapor Rus tehdidinin yanı sıra, Belarus, Çin, bölgesel çatışmalar, terörizm ve göç gibi konulara odaklanmıştır.

Raporun ikinci kısmı Belarus istihbaratının saldırgan stratejilerine ve Lukashenko rejiminin Rus desteğiyle yürüttüğü bölgesel militarizasyona odaklanmaktadır.

Belarus istihbarat operasyonlarının, Batı'nın Belarus demokratik hareketlerine verdiği destekten ve Belarusluların Ukrayna'ya yardım etmesinden kaynaklanan tehdit algıları nedeniyle Litvanya'ya karşı özellikle saldırgan olduğu vurgulanıyor. Tartışmalı 2020 başkanlık seçimlerinin ardından siyasi ve ekonomik göç nedeniyle büyüyen Litvanya'daki önemli Belarus diasporası, Belarus istihbarat operasyonları için kilit bir hedef olarak tanımlanıyor. İstihbarat faaliyetleri, diaspora üyelerini işe almayı ve Litvanya içinde bilgi toplamak ve nüfuz kullanmak için bağlantılarını kullanmayı içeriyor (s.33).

Ayrıca, Belarus rejiminin toplumsal ve bölgesel gerilimleri körüklemek için Litvinizm gibi radikal ideolojik hareketleri kullandığı belirtilmektedir. Litvanya Büyük Dükliği'nin Baltık kökenlerini reddeden ve Litvanya'nın toprak iddialarına karşı çıkan bu ideoloji, Belarus rejimi için Litvanya içinde ve Belarus diasporası ile Litvanyalılar arasında anlaşmazlığı körüklemek için bir araç olarak hizmet ediyor. Sağcı 'Aktif Kulüp' gibi aşırılık yanlısı grupların varlığı güvenlik ortamını daha da zorlu hale getiriyor çünkü bu gruplar diaspora arasında inançlarını yaymak için fiziksel eğitim ile ideolojik telkini harmanlıyor.

İstihbarat operasyonları sadece gözetleme ve üye toplamanın ötesine geçerek Litvanya'dan Belarus'a seyahat eden bireylerin yoğun bir şekilde sorgulanması gibi

doğrudan etkileşimleri de içeriyor. Bu, Litvanya devleti ve stratejik sektörleriyle bağlantılı kişileri potansiyel askere alma veya baskı için tespit etmeyi amaçlayan mobil cihazların ve kişisel eşyaların incelenmesini de içeriyor. Bu operasyonlar, Belarus'un diasporasını kontrol etmek ve Litvanya gibi komşu ülkelerden gelen dış etkileri azaltmak için gösterdiği daha geniş bir stratejik çabanın altını çiziyor (s.33).

Askeri alanda ise metin, Belarus'un Lukashenko'nun yönetimi altında ve Rusya'dan aldığı önemli destekle silahlı kuvvetlerini nasıl güçlendirdiğini özetliyor. Bu askeri yığınak, Rusya'nın jeopolitik hırslarından büyük ölçüde etkilenen daha geniş bir bölgesel güvenlik stratejisinin parçasıdır. Her ne kadar Lukashenko askeri-güvenlik kararlarında eşit pay sahibi olarak gösterilse de metnin ortaya koyduğu gerçek, Belarus'un zaman zaman bağımsızlık iddialarına rağmen, askeri duruşunu ve kamuoyu mesajlarını genellikle Rus direktifleriyle uyumlu hale getirmek zorunda olduğudur (s.38).

Rusya ve Belarus arasında askeri işbirliği ve stratejik olmayan nükleer silahların (NSNW) konuşlandırılması için imzalanan anlaşmalar bu stratejinin kritik bileşenleridir. Bu anlaşmalar, ikili işbirliği kisvesi altında Rusya'nın stratejik çıkarlarını kolaylaştıran, Belarus'ta sürekli bir Rus askeri varlığı sağlarken güvenlik konularında Belarus'un egemenliğini görünürde güçlendiren anlaşmalar olarak görülüyor (s.40).

Raporun üçüncü kısmında Çin üzerine yoğunlaşmıştır. Raporda, Çin'in Litvanya'ya yönelik çok yönlü istihbarat operasyonlarını, jeopolitik etkisini arttırmak ve ulusal çıkarlarını güvence altına almak için daha geniş bir stratejinin parçası olarak ele almaktadır. Çin istihbarat servisleri, Litvanya'nın sosyo-politik ortamındaki etkili kişileri hedef aldıkları LinkedIn gibi platformlar aracılığıyla siber casusluktan sosyal mühendisliğe kadar kapsamlı bir dizi taktik kullanıyor.

Siber Casusluk ve Sosyal Mühendislik

Çin istihbaratı, Litvanya'daki kısıtlayıcı karşı istihbarat ortamının yarattığı zorluklara, casusluk yapmak için siber yeteneklerden ve sosyal ağlardan yararlanarak uyum sağladı. Bu değişim, potansiyel istihbarat hedeflerini belirlemek ve onlarla temas kurmak için çevrimiçi platformları kullanmayı ve mevcut kişisel verilerin zenginliğinden yararlanmayı içeriyor. Bu yaklaşım, Litvanya vatandaşlarına yaklaşmak için genellikle iş dünyası veya düşünce kuruluşu temsilcileri gibi görünen resmi olmayan gizli kimliklerin kullanılmasıyla karakterize edilir. Bu etkileşimler sıklıkla Çin'e davetleri içermekte,

burada bireylere tazminat ödenmekte ve muhtemelen daha fazla istihbarat görevi verilmektedir (s.44).

İstihbarat Odağında Değişim

Başlangıçta 'beş zehir' (Tayvan, Hong Kong, Tibet, Sincan ve Falun Gong) gibi geleneksel alanlara odaklanan Çin istihbaratı, dikkatini Litvanya'nın iç işlerine, siyasi bölünmelerine ve dış politikalarına yöneltmiştir. Bu değişim, Litvanya'nın ulusal seçimlerini ve potansiyel olarak AB ve NATO çerçevelerindeki politika yönelimlerini etkilemeye yönelik stratejik bir yeniden ayarlamaya işaret etmektedir (s.45).

Tüm Toplumu Kapsayan İstihbarat Yaklaşımı

Çin'in istihbarat stratejisi, devlet kurumları ve özel işletmelerden üniversiteler ve STK'lara kadar geniş bir kuruluşlar ağını istihbarat operasyonlarına entegre eden 'tüm toplum' yaklaşımıyla dikkat çekmektedir. Bu sistem Çin toplumuna nüfuz edecek ve devlete kesintisiz bir bilgi akışı sağlayacak şekilde yapılandırılmıştır. Bu yöntem, Çin toplumunun tüm kesimlerinin istihbarat servisleriyle işbirliğini zorunlu kılan ve devlet ile sivil faaliyetler arasındaki çizgileri önemli ölçüde bulanıklaştıran kapsamlı mevzuatla kolaylaştırılmıştır (s.46).

Yasama Araçları ve Uluslararası Etki

Çin'in ulusal güvenlik mevzuatı oldukça geniş kapsamlı olup Çin vatandaşlarını ve kuruluşlarını yurt dışında olsalar bile ulusal istihbarat faaliyetlerini desteklemekle yükümlü kılmaktadır. Bu yasal çerçeve, Çin Komünist Partisi'nin (ÇKP) istihbarat yeteneklerini küresel olarak genişletmesine yardımcı olan geniş bir ulusal güvenlik yorumunu desteklemektedir. Bu yasalar aynı zamanda Çin istihbarat kurumlarına yabancı uyrukluları gözaltına alma ve Çinli işletmelerden veri talep etme yetkisi vererek yerel ve uluslararası istihbarat operasyonlarını güçlendirmektedir (s.47).

Etki Operasyonları

İstihbarat toplamanın ötesinde Çin, uluslararası algıları ve politikaları şekillendirmek için etki operasyonları yürütmektedir. Çin Komünist Partisi Uluslararası Departmanı (IDCPC) ve Birleşik Cephe Çalışma Departmanı (UFWĐ), Çin yanlısı söylemleri ve politikaları uluslararası alanda teşvik etmek için yumuşak güç stratejileri uygulamaktadır. Bu departmanlar diplomatik örtüler altında faaliyet göstermekte ve

Çin'in yurtdışındaki çıkarlarını savunmak için yabancı politikacılar ve diaspora topluluklarıyla ilişkiler kurmaktadır (s.48).

Teknolojik Casusluk ve Yapay Zekâ Geliştirme

Çin'in 2030 yılına kadar yapay zekâ alanında küresel liderliği hedeflemesi, gelişmekte olan teknolojilere hakim olma yönündeki stratejik niyetinin altını çizmektedir. Yapay zekanın askeri uygulamalar da dahil olmak üzere çeşitli sektörlerle entegrasyonu, Çin'in stratejik avantaj için bu teknolojilerden yararlanma hedefini vurgulamaktadır. Yapay zekanın gelişimi, yalnızca Çin'in teknolojik yeteneklerini geliştirmekle kalmayıp aynı zamanda teknoloji yönetiminde küresel standartları belirleyecek şekilde konumlandıran agresif politikalar ve yatırımlarla desteklenmektedir (s.53).

Sonuç olarak, Çin'in Litvanya'ya yönelik istihbarat faaliyetleri, kapsamlı siber yeteneklerden, Çin toplumu genelinde yaygın işbirliğini zorunlu kılan yasal bir çerçeveden ve etkisini genişletmek ve ulusal çıkarlarını küresel olarak korumak için temel teknolojik ilerlemelere odaklanan daha büyük bir jeopolitik stratejinin parçasıdır.

Raporun dördüncü kısmında Litvanya'ya yönelik etki faaliyetlerine yer verilmektedir. Burada, başta Rusya olmak üzere yabancı aktörlerin çeşitli siber ve bilgi savaşı taktikleri yoluyla kamuoyu algısını ve hükümetin işlevselliğini istikrarsızlaştırma ve manipüle etme yönündeki ortak çabalarına değinilmiştir.

Siber Saldırıları ve Bilgi Savaşı

Rusya'nın Litvanya'ya yönelik siber operasyonları stratejik olarak ülkenin Ukrayna'ya verdiği desteği ve NATO içindeki rolünü zayıflatmayı hedeflemektedir. Bu operasyonlar çok yönlü olup, kritik altyapı ve hükümet işlevlerini hedef alan agresif siber saldırıları içermekte ve genellikle Litvanya'nın siber güvenlik çerçevesindeki açıklardan yararlanılarak kolaylaştırılmaktadır. Metin, bu saldırıların kalitesinde ve sıklığında bir artış olduğunu göstermekte ve zaman içinde daha belirgin bir tehdit seviyesine işaret etmektedir.

Rus siber grupları özellikle Vilnius NATO Zirvesi gibi yüksek stratejik öneme sahip etkinlikleri hedef almış, bu etkinlikleri sekteye uğratmak için DDoS saldırıları ve dezenformasyon yayma gibi yöntemler kullanmıştır. Bu taktikler sadece münferit olaylar

olmayıp Litvanya ve diğer Baltık ülkelerini uluslararası arenada itibarsızlaştırmaya yönelik daha geniş bir stratejinin parçasıdır (s.56).

Rus Propagandası ve Dezenformasyon Kampanyaları

Raporda ayrıca Rusya'nın klon web siteleri oluşturarak ve popüler sosyal medya platformlarını kullanarak propaganda mekanizmalarına yönelik yaptırımlardan kaçınma çabaları da ayrıntılarıyla anlatılıyor. Bu faaliyetler, Rusya'nın Batı'nın kararlılığını zayıflatmayı ve Litvanya, Letonya, Estonya ve Polonya gibi ülkeler içinde ve arasında anlaşmazlık yaratmayı amaçlayan daha geniş bilgi savaşı stratejisinin bir parçasıdır.

Rusya'nın enformasyon savaşı, korku ve paniğe neden olmak için olaylar uydurmaya ve kamu algısını manipüle etmeye kadar uzanmaktadır. Örnekler arasında okullardaki patlayıcılarla ilgili yanlış alarmlar ve Baltık ülkelerindeki Ukraynalı mültecileri etkileyen yasal değişikliklerle ilgili yanlış bilgiler yer almaktadır. Bu taktikler toplumsal kırılganlıkları istismar etmek ve mevcut gerilimleri arttırmak üzere kalibre edilmiştir (s.58).

Tarihsel Anlatıların Stratejik Kullanımı

Rusya'nın nüfuz faaliyetlerinin özellikle sinsî bir yönü, tarih ders kitapları gibi eğitim materyalleri aracılığıyla tarihsel anlatıların manipüle edilmesini içermektedir. Bu ders kitapları, genç Ruslar arasında güçlü bir milliyetçi ve Batı karşıtı duyguyu teşvik ederek Rusya'nın jeopolitik çıkarlarına hizmet eden revize edilmiş bir anlatıyı aşlamak için bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu uzun vadeli strateji, algıları şekillendirmeyi ve Ukrayna'ya karşı saldırgan eylemleri de dahil olmak üzere Rus politikalarını haklı çıkarmayı amaçlamaktadır.

Sonuç olarak, metinde açıklanan etki faaliyetleri, Rusya'nın siber saldırılar, dezenformasyon ve tarihsel anlatıların stratejik manipülasyonu yoluyla Baltık bölgesinde nüfuzunu arttırmak için yürüttüğü koordineli bir kampanyanın parçasıdır. Bu eylemler Litvanya ve komşularının egemenlik ve güvenliğine yönelik açık ve süregelen bir tehdit teşkil etmekte olup, dikkatli ve sağlam siber güvenlik ve karşı propaganda tedbirleri alınmasını gerektirmektedir.

Raporun dördüncü kısmı Kriz bölgelerine ayrılmıştır. Tanımlanan kriz bölgeleri, bölgesel istikrarı ve uluslararası ilişkileri etkileyen önemli gelişmelerle birlikte, değişen jeopolitik dinamikleri ve çeşitli alanlardaki etkiyi vurgulamaktadır (s.62).

Dağlık Karabağ ve Rusya'nın Azalan Etkisi

Dağlık Karabağ sorununun Azerbaycan tarafından askeri yollarla çözülmesi Rusya'nın Güney Kafkasya'daki nüfuzunu önemli ölçüde azaltmıştır. Rusya geleneksel olarak bu bölgede “dondurulmuş çatışmalar” yoluyla nüfuzunu korumuş ve bu sayede güvenlik garantörü olarak önemli bir rol oynamıştır. Ancak, Dağlık Karabağ'daki son askeri eylemler ve ardından Ermenilerin elindeki toprakların kaybedilmesi, Rusya'nın doğrudan etkisini azalttı, çünkü artık çatışmayı varlığını kanıtlamak ve yerel siyaseti manipüle etmek için bir araç olarak kullanamıyor. Bu değişim aynı zamanda bölgedeki, özellikle de Moskova'nın stratejik bir müttefik olarak bağlılığı ve güvenilirliği konusunda artan bir hoşnutsuzluğun olduğu Ermenistan ve Rusya arasındaki daha geniş gerilimleri ve ittifakların yeniden değerlendirilmesini yansıtmaktadır (s.65).

Batı Balkanlar: Sırbistan ve Kosova

Batı Balkanlar'da uzun süredir devam eden Kosova'nın devlet olma sorunu, şiddetli çatışmalara dönüşen gerilimleri körüklemeye devam ediyor. Normalleşmeyi amaçlayan ve AB arabuluculuğunda devam eden diyaloga rağmen hem Sırbistan hem de Kosova anlaşmaları tam olarak uygulama veya ilişkileri normalleştirme konusunda sınırlı bir isteklilik göstermektedir. Bu çıkmaz, Sırbistan'ın Rusya'ya olan enerji bağımlılığı ve Rusya'nın Batı'nın jeopolitik çıkarlarına karşı Balkanlar'daki nüfuzunu sürdürmek istemesiyle daha da kötüleşiyor. Sık sık yaşanan çatışmalar ve istikrarı korumak için gereken önemli uluslararası barış gücü varlığı ile durum istikrarsız olmaya devam etmektedir. (s.66)

İran'ın Orta Doğu İstikrarsızlığındaki Rolü

Orta Doğu'da İran'ın Hamas'a ve diğer vekil gruplara verdiği destek bölgesel istikrar açısından önemli sorunlar teşkil etmektedir. İsrail ve Hamas arasındaki son gerilim, İran'ın etkisini arttırmak ve başta İsrail ve ABD olmak üzere hasımlarına karşı koymak için asimetrik savaş kullanma stratejisinin altını çizmektedir. Bu vekil müdahalesi çatışma dinamiklerini karmaşıktırarak diplomatik çözümleri zorlaştırıyor ve daha geniş çaplı bölgesel istikrarsızlık olasılığını artırıyor (s.66).

Afrika Sahel Bölgesi: Askeri Rejimlerin Yükselişi

Afrika'nın Sahel bölgesi, Batı etkisini önemli ölçüde azaltan bir askeri darbe dalgası ve artan istikrarsızlık yaşıyor. Mali, Burkina Faso ve Nijer gibi ülkelerde, genellikle önceki hükümetlerden duyulan memnuniyetsizlik nedeniyle halkın desteğini alan askeri rejimler iktidara geldi. Bu rejimler önceki demokratik süreçlere meydan okumakta ve genellikle sivil yönetimi yeniden tesis etme vaatlerini yerine getirmemektedir. Artan Batı karşıtı duygular ve yabancı askeri güçlerin sınır dışı edilmesi, bu ülkeleri özellikle Rusya ile yeni ittifaklar aramaya yöneltmiş, bu da Batı'nın bölgedeki stratejik çıkarlarını ve etkisini daha da azaltmıştır.

Bu durumlar toplu olarak, farklı bölgelerdeki istikrar ve güvenlik ortamını şekillendiren yerel şikayetlerin, jeopolitik stratejilerin ve dış etkilerin karmaşık bir etkileşiminin altını çizmektedir. Her bir senaryo, uluslararası barış ve istikrar üzerinde önemli etkileri olan çok kutupluluğa ve geleneksel ittifakların yeniden yapılandırılmasına yönelik daha geniş küresel değişimleri yansıtmaktadır (s.68).

Raporun beşinci ve son bölümünde terörizm ve göçe yer verilmiştir. Bu kısımda İslami terörizm ifadesi özellikle dikkat çekmektedir. Zira Litvanya'ya İslam ülkelerinden gelen bir göç yoğunluğundan ve bugüne kadar İslam ile ilişkilendirilebilecek bir tehdidin varlığından söz edemeyiz. Raporun bu kısmında şunlar vurgulanmıştır;

Avrupa'da İslamcı Terörizm

Avrupa'da İslamcı terörizm tehdidi, Kuran yakma gibi kışkırtıcı olaylar ve devam eden İsrail-Hamas çatışması gibi çeşitli faktörlerin etkisiyle artmaktadır. Bu tür olaylar, bireylerin radikalleşmesinde önemli bir rol oynayan İslamcı propagandayı yoğunlaştırmıştır. Bu radikalleşme Avrupa'daki tüm Müslüman topluluklarda yaygın değildir; ancak bu tür propagandaların varlığı, bireylerin terörist gruplarla doğrudan destek veya bağlantıları olmadan radikal inançları doğrultusunda hareket ettikleri yalnız kurt saldırıları olasılığını artırmaktadır. Bu yalnız aktörler tipik olarak bıçak ve araç gibi kolay erişilebilir silahlar kullanmakta, bu da saldırıların öngörülmesini ve önlenmesini zorlaştırmaktadır (s.72).

Göç Yollarının İstismarı

Rusya ve Belarus, AB'ye karşı bir misilleme biçimi olarak göç yollarını kullanan devletler olarak vurgulanmaktadır. Bu taktik, sınırlarından AB'ye insan kaçakçılığına göz yummayı ve hatta kolaylaştırmayı içeriyor ve göç krizini daha da kötüleştiriyor. Bu strateji söz konusu rejimler için Avrupa ülkeleri üzerinde siyasi baskı kurmak ve yaptırımlara ya da siyasi muhalefete karşı misilleme yapmak gibi birçok amaca hizmet etmektedir (s.76).

Gelişen Terör Yöntemleri ve İnsan Kaçakçılığı

Terörist ve aşırılık yanlısı gruplar, operasyonel kabiliyetlerini geliştirmek için 3D baskı ve yapay zekâ gibi modern teknolojilere giderek daha fazla yöneliyor. Bu, silahların yaratılmasını, propagandanın yayılmasını ve hatta saldırıların planlanmasını da içeriyor. Bu teknolojik gelişmeler terör örgütlerinin daha verimli ve daha az tespit edilme riskiyle faaliyet göstermelerini sağlıyor.

İnsan kaçakçıları da operasyonlarını kolaylaştırmak için benzer gelişmelerden ve sosyal medyadan yararlanmakta, AB'ye ulaşmaya çalışan göçmenler için Belarus üzerinden Doğu Kara Yolu gibi rotaları teşvik etmektedir. Bu ağlar sofistikedir ve belge sahteciliğinden organize taşımacılığa kadar uzanan hizmetler sunarak yasadışı göçle mücadele çabalarını önemli ölçüde zorlaştırmaktadır (s.77).

Sonuç

Artan terörizm tehdidi, Rusya ve Belarus gibi devlet aktörlerinin göçü stratejik olarak kullanması ile birleştiğinde Avrupa için karmaşık bir sorun teşkil etmektedir. İdeolojik radikalleşme ve göçün jeopolitik istismarının birleşimi, hem terörle mücadele hem de göç yönetimi stratejilerini kapsayan koordineli uluslararası tepkiler gerektiren çok yönlü bir güvenlik sorunu yaratmaktadır. Teknolojinin sürekli evrimi ve terörist ve kaçakçılık ağlarının uyarlanabilirliği, yanıtların dinamik olması ve bu alanlarda devam eden gelişmeler tarafından iyi bilgilendirilmesi gerektiği anlamına gelir.

4.7.Avrupa Birliği'ne Aday Ülke Olarak Türkiye'nin İç Hukuku ve Avrupa Birliği Hukuku İlişkisi

Türkiye'nin AB üyeliğine girme süreci, uzun yıllara yayılan ve hala devam eden bir süreçtir. Ulusal egemenlik ile AB müktesebatına uyum talepleri arasındaki bu süreç, Türkiye'nin yolunu farklı bir biçimde şekillendirmiş ve Litvanya gibi diğer bazı Avrupa ülkelerinin yaşadığı daha sorunsuz katılım süreçlerinden farklı kılmıştır. Litvanya gibi

Sovyet dağılması sonucu bağımsızlığını kazanan ülkeleri içine almak için AB ekstra bir çaba sarf etmiş, bu ülkelerin demokratikleşme süreçleri üyelik sonrasına bırakılmış. Daha önce de belirttiğimiz üzere, AB, merkezi ve Batı Avrupa'nın sınırlarını Rusya'dan biraz daha uzaklaştırmak istemiş, Doğu ve Kuzey Avrupa'yı bu anlamda bir tampon bölge olarak algılamıştır. Bu analizde, Türkiye'nin AB üyeliği arayışını tanımlayan tarihsel bağlamı, temel zorlukları, önemli dönüm noktalarını ve gelecekteki potansiyel senaryoları daha derinlemesine inceleyeceğiz.

Türkiye'nin Avrupa Birliği (AB) üyeliği arzusunun kökeni, Türkiye'nin ilk olarak 1959 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile işbirliği arayışına girdiği döneme dayanmaktadır. Bu işbirliği arayışı, zamanla AET'nin Avrupa Birliği'ne (AB) evrilmesiyle birlikte, Türkiye'nin AB üyeliği talebine dönüşmüştür. (Soler i Lecha, 2023). Batı Avrupa ile ilişkiye geçmeye yönelik bu erken arzu, Türkiye ile AB arasında uzun ve karmaşık bir ilişkinin başlangıcına işaret etmektedir. 1963 yılında Türkiye ile AET arasında bir ortaklık anlaşması imzalanarak ekonomik işbirliğinin artmasının önü açılmıştır. Bu ilk aşamanın doruk noktası, 1995 yılında Türkiye'yi özellikle ticaret ve ekonomi politikalarında AB düzenlemelerine önemli ölçüde bağlayan gümrük birliği anlaşması oldu. Ancak bu gümrük birliği, Türkiye'nin aday ülke olarak üstlenmesi gereken çok daha kapsamlı bir uyum sürecinin sadece başlangıcına işaret ediyordu (Soler i Lecha, 2023).

1999 yılında AB üyeliği için resmen aday olan Türkiye, hem ilerleme hem de gerilemelerle karakterize edilen bir yolculuğa çıkmıştır. Türkiye'nin adaylığının bir parçası olarak kabul ettiği Avrupa Birliği'nin genişleme politikası, AB'nin demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü standartlarını aday ülkelere yaymayı amaçlayan ve dikkatle yönetilen bir yasal ve kurumsal reform sürecinin ana hatlarını çizmektedir (Soler i Lecha, 2023).

Yargı ve Temel Haklar: Odaklanılan en önemli alanlardan biri Türkiye'de yargı reformu ve temel hakların korunması olmuştur. AB, Türk yargısının bağımsızlığı ve genel olarak temel haklara saygı konusunda endişelerini sürekli olarak dile getirmiştir. Yargı ve temel haklar alanında AB standartlarına uyum sağlanması, Türkiye'nin hukuk ve yargı sisteminde köklü ve kalıcı değişiklikler yapmasını gerektirmektedir. Bu alandaki zorluklar, 2013'teki Gezi Parkı protestoları ve 2016'daki darbe girişimi sonrası tasfiyeler gibi, ifade, toplanma ve medya özgürlüğüne ilişkin endişeleri artıran yüksek profilli

davalarla vurgulanmıştır (Republic of Turkey Ministry for EU Affairs, 2020; European Commission, n.d).

Demokrasi ve Yönetişim: Türkiye'nin demokrasi ve yönetim konusundaki yaklaşımı da AB yolculuğunun zorlu bir yönü olmuştur. AB'nin demokratik yönetim ve demokratik ilkelere bağlılık konusundaki ısrarı, zaman zaman Türkiye'nin iktidar ve muhalefet arasında gerilim dönemlerinin yaşandığı siyasi ortamıyla çatışmıştır. Şeffaf ve hesap verebilir bir yönetimin sağlanması ve bireysel hak ve özgürlüklerin korunması, AB üyeliği yolunda atılması gereken temel adımlardır ve devam etmekte olan müzakerelerin merkezinde yer almaya devam etmektedir (Ulusoy, 2005; Press and Information Team of The Delegation to Türkiye, 2021; European Commission, 2023).

Türkiye'nin üyelik sürecinin bir diğer önemli yönü de AB ile dış politika uyumu olmuştur. Bir aday ülke olarak Türkiye'nin, yaptırımlar gibi ortak eylemlere katılmak da dahil olmak üzere, dış politikasını AB ile uyumlu hale getirmesi beklenmektedir. Ancak Türkiye'nin dış politikadaki uyumu sınırlı olmuş, çeşitli uluslararası konulardaki görüş ayrılıkları katılım sürecinde engeller yaratmıştır. Türkiye'nin Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile ilişkileri geren Doğu Akdeniz'deki eylemleri ve bazı AB üye devletleri arasında endişelere yol açan Suriye'deki angajmanı kayda değer örneklerdir. Bu dış politika farklılıkları sadece Türkiye'nin üyeliğini zorlaştırmakla kalmamış, aynı zamanda bölgesel istikrar üzerinde de daha geniş etkileri olmuştur (Toyğur, vd., 2022).

Zorluklar devam etmekle birlikte, AB-Türkiye ilişkilerinin olumlu yönlerini de kabul etmek çok önemlidir. Özellikle göç yönetimi ve güvenlik gibi stratejik işbirliği alanları, Türkiye ile AB arasında bir dereceye kadar işbirliğinin sürdürülmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Göç Yönetimi: Türkiye'nin göç akımlarının yönetilmesindeki rolü, özellikle 2016 AB-Türkiye Bildirisi, AB-Türkiye ilişkilerinin önemli ve karşılıklı fayda sağlayan bir bileşeni olmuştur. Türkiye, AB üye ülkeleri için kilit bir endişe kaynağı olan düzensiz göç ve mülteci akınlarının Avrupa'ya ulaşmasının önlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. Buna karşılık AB de Türkiye'nin sınırları içerisindeki mültecilere ev sahipliği yapmasına ve bakımını üstlenmesine yardımcı olmak üzere mali destek sağlamıştır. Bu işbirliği, ortak zorlukların ele alınmasında AB ve Türkiye'nin birbirine bağlılığını vurgulamaktadır (European Parliament, n.d; European External Action Service, 2021).

Güvenlik İşbirliği: Ayrıca, Türkiye'nin terörle mücadele çabalarına katkısı, AB-Türkiye ilişkilerinin hayati bir bileşeni olarak kabul edilmektedir. Özellikle terörle mücadele konusu, ortak ilgi ve işbirliği alanı olmuştur. Türkiye'nin Avrupa, Asya ve Orta Doğu'nun kesişme noktasındaki stratejik konumu, onu güvenlik ve istikrar konularında AB için önemli bir ortak haline getirmiştir (European Parliamentary Research Service, 2021; European External Action Service, 2021).

Türkiye'nin AB üyeliği süreci devam ederken, her birinin kendine özgü sonuçları olan birkaç olası gelecek senaryosu ve beklentisi ön plana çıkmaktadır:

Senaryolardan biri, Türkiye ile AB arasındaki müzakerelerin devam etmesini ve her iki tarafın da mevcut zorlukların üstesinden gelmek ve katılım kriterleri konusunda ilerleme kaydetmek için çalışmasını içeriyor. Bu, Türkiye'nin yargı, insan hakları ve yönetim gibi alanlarda önemli reformlar yapmasını gerektirecektir. Bir diğer olasılık ise, siyasi farklılıkların devam etmesi ve Türkiye'nin iç baskılarla karşı karşıya kalması nedeniyle katılım sürecinin durması ve hatta gerilemesidir. Bu senaryo, Türkiye'nin AB üyelik hedefinin uzun vadede uygulanabilirliği konusunda soru işaretleri yaratacaktır. AB üyeliğinin giderek zorlaşması halinde Türkiye alternatif ortaklıklar ve ittifaklar arayabilir. Bu, Rusya veya Çin gibi bölgesel aktörlerle bağlarını güçlendirmeyi ve kendi dış politika gündemini takip etmeyi içerebilir. Alternatif olarak, her iki tarafın da kilit konularda ortak bir zemin bulduğu ve ortaklıklarını Türkiye'nin kendine has jeopolitik konumunu barındıracak şekilde yeniden tanımlamak için çalıştığı AB-Türkiye ilişkisinin yeniden ayarlanması potansiyeli vardır. AB'nin kendisi, geleceği ve potansiyel reformları hakkındaki tartışmalarla birlikte değişim geçirmektedir. Bu gelişmeler Türkiye'nin izleyeceği yolu da etkileyebilir, zira reforme edilmiş bir AB'nin katılım için farklı beklentileri ve kriterleri olabilir.

Türkiye'nin AB üyeliği arayışı daha önce de vurguladığımız üzere hırs, karmaşıklık ve dönüşümün damgasını vurduğu bir hikayedir. Ulusal egemenlik ile AB standartlarına uyum sağlama talepleri arasındaki karmaşık süreci somutlaştıran bir olgudur. Türkiye, potansiyel AB üyeliği yolunda ilerlerken hem ülke içinde hem de uluslararası alanda önemli zorluklarla karşı karşıyadır. Gelecek, devam eden müzakereler ve iş birliğinden alternatif yollara ve yeniden yapılandırmalara kadar bir dizi olasılığı barındırmaktadır. Türkiye ve Avrupa Birliği arasındaki gelişen ilişki şüphesiz bölgenin

jeopolitiğini şekillendirmeye devam edecek ve ilgili her iki taraf için de geniş kapsamlı sonuçlar doğuracaktır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. TÜRKİYE’DE BÜROKRATİK YAPININ VE YASAL DÜZENLEMELERİN ULUSAL GÜVENLİK ÜZERİNDEN İNCELENMESİ

5.1. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Güvenlik

Anayasa sadece yasal bir belge değildir; bir ulusun yönetimini şekillendiren ve temel ilkelerini somutlaştıran yaşayan bir çerçevedir (Ackerman, 1991). Temel yasa olarak, yürütme, yasama ve yargı organlarının rollerini ve sorumluluklarını tanımlayarak hükümetin yapısını ve işlevini ana hatlarıyla belirleyen bir mekanizmadır. Bu, düzenin ve etkili yönetişimin sürdürülmesi için gerekli olan dengeli bir güç dağılımını sağlar (Tushnet, 2014). Bir anayasa, bir toplumun temel değerlerini ve ilkelerini de yansıtır. Tipik olarak demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygıyı içerir; bunlar yalnızca teorik idealler değil aynı zamanda hükümet politikaları ve vatandaş hakları için pratik kılavuzlardır (Sunstein, 2001). Örneğin, ABD Anayasası’nın Birinci Değişikliği, demokratik toplumlar için hayati önem taşıyan ifade ve din gibi özgürlüklerin korunmasına örnek teşkil etmektedir (Chemerinsky, 2019).

İfade, dini pratikler ve toplanma özgürlüğü de dahil olmak üzere temel hak ve özgürlükler tipik olarak anayasalarda yer almaktadır. Bu haklar, bireysel özgürlüklere saygı gösterilmesini ve korunmasını sağlayarak hükümetin aşırı müdahalesine karşı koruma sağlar (Fallon, 1997). Örneğin, Birleşik Krallık’ın 1998 tarihli İnsan Hakları Yasası gibi mekanizmalarla ulusal yasalara dahil edilen Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, anayasaların ve tamamlayıcı yasal araçların bireysel hakları nasıl koruyabileceğini göstermektedir (Gearty, 2006). Demokratik yönetişimin ayrılmaz bir parçası olan hukukun üstünlüğü ilkesi de anayasa hukukunun temel taşlarından biridir. Hükümet yetkilileri de dahil olmak üzere herkesin hukuka tabi olduğunu ileri sürer. Bu ilke, yasaların hakkaniyetli bir şekilde uygulanmasını ve yorumlanmasını, adalet ve hakkaniyetin korunmasını sağlar (Waldron, 2002).

Anayasalar genellikle, değişen toplumsal değerlere ve koşullara uyum sağlamalarına ve evrimleşmelerine olanak tanıyan değişiklik hükümleri içerir. Bu esneklik anayasaların güncel kalmasını ve çağdaş toplumsal ihtiyaç ve değerleri yansıtmalarını sağlar (Elkins, Ginsburg ve Melton, 2009). Dolayısıyla anayasa, bir toplumun kimliğinin yansımasıdır; yönetim yapısını ana hatlarıyla belirler, temel değerlerini ortaya koyar ve halkın hak ve

özgürlüklerini güvence altına alır. Sadece yasaları değil, kültürel ve toplumsal normları da şekillendirerek bir ülkenin yasal ve siyasi sisteminin temelini oluşturur (Raz, 1979).

Siyasal düşünürler, anayasaların bir toplumun yönetimindeki rolünü, önemini ve sonuçlarını inceleyerek anayasalar hakkında çeşitli bakış açıları sunmuşlardır. Bu görüşler, farklı felsefi ekolleri ve tarihsel bağlamları yansıtacak şekilde geniş bir çeşitlilik göstermektedir.

Genellikle anayasa kavramı üzerine kapsamlı bir şekilde yazan ilk kişilerden biri olarak kabul edilen Aristo, "Politika" adlı eserinde anayasaları yöneticilerin sayısına ve ortak iyiye yönelmelerine göre sınıflandırmıştır. Ortak iyiliği amaçlayan adil anayasalar ile yöneticilerin yararına odaklanan adaletsiz anayasalar arasında ayırım yapmıştır (Aristotle, 1999). Aristoteles'in analizi, anayasaların amacı ve doğası üzerine daha sonra yapılacak tartışmalara zemin hazırlamıştır.

Liberal anayasacılığın gelişiminde önemli bir figür olan Locke, "Second Treatise of Government" adlı eserinde sınırlı ve hukukla bağlı bir hükümeti savunmuştur. Bireysel hakların korunmasını ve yönetilenlerin rızası fikrini her meşru anayasanın temeli olarak vurgulamıştır (Locke, 1823). Locke'un fikirleri, özellikle yaşamın, özgürlüğün ve mülkiyetin korunmasıyla ilgili olarak demokratik anayasaların gelişimini büyük ölçüde etkilemiştir.

Montesquieu ise, "Kanunların Ruhu" adlı eserinde modern anayasalarda çok önemli bir unsur olan kuvvetler ayrılığı kavramını ortaya atmıştır. Hükümet gücünün farklı organlar arasında bölünmesinin tiranlığı önleyeceğini ve siyasi özgürlüğü koruyacağını savunmuştur (Montesquieu, 2021). Bu fikir, birçok modern demokratik devletin tasarımında son derece etkili olmuştur. Kuvvetler birliğinin keskin bir biçimde savunulduğu ve fiili olarak uygulanmaya başlandığı Türkiye özelinde Montesquieu'nün öğretileri aydınlatıcı görünmektedir.

Bir diğer düşünür olan Rousseau "Toplumsal Sözleşme" adlı eserinde anayasalara daha şüpheci bir bakış açısıyla yaklaşmıştır. Gerçek siyasi meşruiyetin halkın genel iradesinden kaynaklandığını savunmuş ve anayasaların ve temsili kurumların yönetimi vatandaşların gerçek iradesinden uzaklaştırabileceğinden endişe duymuştur (Rousseau, 2002).

Birleşik Devletler Anayasası'nın hazırlanmasındaki kilit isimlerden biri olan Hamilton, Madison ve Jay (2012), "The Federalist Papers" adlı eserlerinde büyük bir cumhuriyette çatışan çıkarların dengelenmesinde anayasanın önemini vurgulamışlardır. Böyle bir yapının bireysel özgürlükleri en iyi şekilde koruyacağını savunarak güçlü ancak sınırlı bir merkezi hükümeti ve denge ve denetleme sistemini savunmuşlardır. Hobbes ise, "Leviathan" adlı eserinde daha otoriter bir görüş ortaya koyarak, toplumun şiddet ve kaosla karakterize edilen bir doğa durumuna çökmesini önlemek için güçlü, merkezi bir otoritenin gerekli olduğunu savunmuştur. Düzenin ve güvenliğin sağlanması için bir toplumsal sözleşmenin ve güçlü bir yöneticinin (ya da yönetici meclisin) gerekli olduğuna inanmıştır (Hobbes, 1651/2023).

Farklı düşünürler tarafından farklı tarif edilen anayasaların özelliklerinde ortak noktanın (Hobbes dışarıda bırakılırsa) adalet, ortak iyi, özgürlük ve eşitlik olduğu göze çarpmaktadır. Özellikle anayasaların halkın iradesi üzerine kurulmuş olması ve halkın güvenliğini teminat altına alması ile gerçek anlamını bulmaktadır. Halkın güvenliğinin devletin güvenliği ile iç içe geçtiği bir dönemde, insan hakları (vatandaş hakları) ile ulusal güvenlik arasındaki denge de bulanıklaşmıştır. Türk Anayasal düzeninde de bu ikilemin on yıllarca sürdüğü ve Türk Anayasası kimi kısmi değişimlerle beraber toplam 5 defa önemli değişimler geçirmiştir.²⁸ Bu durum göz önünde bulundurulduğunda, Türkiye toplumunu geniş çerçevede kapsayacak bir anayasanın henüz tam anlamıyla inşa edilemediği ve sürekli değişim ve dönüşüm gerektirdiği ortadadır. ABD örneğine bakıldığında ne demeye çalıştığımız daha anlaşılır olacaktır. Amerika Birleşik Devletleri'nin yazılı anayasasının 1788 tarihinde kabul edildikten sonra yalnızca 27 tane madde üzerinde ufak değişiklikler dışında günümüze kadar ilk halini koruması, ABD ile toplum arasındaki ilişkiyi net bir şekilde ortaya koymaktadır. Çünkü iyi bilinmektedir ki; toplum veya devlet tarafından az çok huzursuzluk yaratan kurallar uzun ömürlü değildir. ABD anayasasında toplumu veya devleti huzursuz eden kuralların varlığından söz etmek olanaklı görünmemektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, ülkenin temel kanunu olarak devletin teşkilatını, devletin işleyişine ilişkin ilke ve kuralları belirlemekte ve vatandaşların hak ve sorumluluklarını tanımlamaktadır. Anayasa, 7 Kasım 1982 tarihinde kabul edilmiş, 1961 Anayasası'nın yerini almış ve 2007, 2010 ve 2017 yıllarında yapılan referandumlarla

²⁸Bu değişimler; 1924, 1961, 1971(Kısmi değişiklik), 1982, 2017(Kısmi değişiklik).

önemli değişiklikler olmak üzere 21 kez tadil edilmiştir. Anayasa, Türkiye'yi egemenliğini halktan alan laik ve demokratik bir cumhuriyet olarak kurar. Egemenlik Türk Milletine aittir ve Türk Milleti egemenliğin kullanılmasını seçilmiş tek kamaralı bir parlamento olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne devretmiştir. Anayasa'nın 4. Maddesi, laik demokrasi, sosyal eşitlik, kanun önünde eşitlik ve Cumhuriyet ile Türk Milleti'nin bölünmezliği gibi Cumhuriyet'in kurucu ilkelerinin değişmezliğini ilan eder

Anayasa'nın İkinci Bölümü, kişi dokunulmazlığı, din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve mülkiyet hakkı gibi temel hak ve özgürlükleri güvence altına alan haklar bildirgesini kapsamaktadır. Bu hakların birçoğu, Türkiye'nin 1948 yılında ilk onaylayan ülkelerden biri olduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi uluslararası haklar bildirgelerine dayanmaktadır

Anayasa ayrıca dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi kanaat veya dini inançlara dayalı ayrımcılığı yasaklayarak vatandaşların eşitliğini güvence altına almaktadır. 26. Madde ifade özgürlüğünü, 27. ve 28. Maddeler ise basın özgürlüğünü teyit etmektedir. Ayrıca, 33. ve 34. maddeler dernek kurma ve toplanma özgürlüğünü güvence altına almaktadır. Yedinci Madde, egemenliğin tamamen millete ait olduğu yasama organı olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşunu özetlemektedir. Meclis, kanun koyma ve antlaşmaları onaylama yetkisine sahiptir. Anayasa'nın dokuzuncu maddesi, yargı yetkisinin Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılacağını ve kuvvetler ayrılığı ilkesinin korunacağını belirtmektedir. Yargı, İdari Yargı ve Adli Yargı olarak ikiye ayrılmış olup, en yüksek mahkemeler sırasıyla Danıştay ve Yargıtay'dır²⁹. Anayasa Mahkemesi, kanun ve kararnamelerin Anayasa'ya uygunluğu konusunda karar verir. Anayasanın sekizinci maddesi uyarınca yürütme yetkisi Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu'na verilmiştir. Anayasa, merkezi idarenin ve üniversiteler ve yerel yönetimler de dahil olmak üzere Cumhuriyet'in önemli kurumlarının işleyişini düzenler. Son olarak, Anayasa'nın 175. Maddesi, referandum ya da Ulusal Meclis'te nitelikli çoğunluk oylaması yoluyla Anayasa'nın gözden geçirilmesi ve değiştirilmesi prosedürünü ana hatlarıyla belirlemektedir. Anayasa'da 2010 yılında

²⁹Kimi kaynaklarda yüksek mahkemeler arasında sayılan Sayıştay, Türkiye'de yüksek bir denetim kurumudur ancak geleneksel anlamda bir yargı organı veya "yüksek mahkeme" olarak tanımlanmaz. Anayasa'nın 160. maddesine göre, Sayıştay'ın görevi, kamu idarelerinin bütçe ve harcamalarını, kamu gelirlerini toplama ve harcamalarını yapma işlemlerini denetlemektir. Bu denetim, kamu kaynaklarının etkili, ekonomik ve verimli kullanılıp kullanılmadığını kontrol etmeyi amaçlar.

yapılan önemli bir değişiklik, yüksek mahkeme yargıçlarının Millet Meclisi tarafından atanmasını, askeri mahkeme sisteminin siviller üzerindeki gücünün azaltılmasını ve insan haklarının iyileştirilmesini içeriordu.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı birkaç farklı perspektiften incelemek yerinde olacaktır;

Öncelikle, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın sosyolojik yönlerinin, özellikle de ulusal güvenlikle ilgili olanların, ülkenin toplumsal normları, değerleri ve tarihsel bağlamıyla derinden iç içe geçtiği gözlemlemekteyiz. Anayasa, siyasi çalkantılar ve askeri müdahalelerle karakterize edilen bir dönemde ortaya çıkmıştır. Bu tarihsel arka plan Anayasa'nın ulusal güvenliğe yaklaşımını derinden etkilemiş, bazen bireysel özgürlükler pahasına devlet güvenliğine öncelik vermiştir (Özbudun 2011, s.45).

Anayasa'nın bir diğer önemli sosyolojik unsuru da laiklik ve ulusal kimliğe yaptığı vurgudur. Anayasa, 2. ve 24. maddelerinde Cumhuriyet'in laik ve demokratik niteliğini vurgulayarak, Cumhuriyet'in kuruluşundan bu yana Türk siyasi hayatının temel bir yönünü yansıtmaktadır. Laikliğe yapılan bu vurgu, farklı dini grupların yaşadığı bir ülkede ulusal birliğin korunmasına yönelik bir mekanizma olarak hizmet etmekte ve böylece ulusal güvenliğin korunmasında önemli bir rol oynamaktadır. Ancak günümüzün hükümet pratiğinde laikliğe yapılan bu vurgunun pek bir anlam ifade etmediğini, yönetimde Sünni gelenek ve inançların baskın hale getirilmeye çalışıldığı gözlemlenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası aynı zamanda bireysel haklardan ziyade kolektivitizme doğru bir eğilim göstermektedir. Bu durum, ulusal güvenlik adına sıklıkla kısıtlanan ifade ve toplanma gibi özgürlüklerin ele alınışında açıkça görölmektedir. Anayasa'nın ordunun rolünü kabul etmesi, Türkiye'nin tarihsel ve sosyolojik bağlamının etkisini daha da vurgulamaktadır. Anayasa, ordunun devletin laik ve üniter karakterinin koruyucusu olarak tarihsel rolünün bir yansıması olarak orduya ve güvenlik güçlerine önemli yetkiler tanımaktadır (Hale, 2013).

Türkiye'nin Avrupa ve Asya kıtaları arasındaki stratejik coğrafi konumu da ulusal güvenliğe yönelik anayasal yaklaşımını şekillendirmektedir. Anayasa'nın dış politika ve savunma hükümleri, bölgesel güvenlik sorunlarını ele alırken Batılı güçlerle karmaşık ilişkileri yürütme ihtiyacından etkilenmektedir. Bu jeopolitik konumlanma, ulusal

güvenlikle ilgili anayasal çerçevenin şekillenmesinde önemli bir etken olmuştur (Atmaca 2014; Çelenk 2009, s.20). Bunun yanı sıra, başta 2010 ve 2017'de olmak üzere Anayasa'da yapılan son değişiklikler, daha yürütme merkezli bir yönetim modeline doğru toplumsal bir kaymaya işaret etmektedir. Bu değişiklikler, değişen güvenlik sorunları ve küresel siyasi eğilimlerden etkilenen, otorite ve yönetişime yönelik gelişen toplumsal tutumları yansıtmaktadır. Bu tür değişiklikler, Türkiye'nin toplumsal ve siyasi manzarasında süregelen bir dönüşüme işaret etmektedir.

Devlet güvenliğine güçlü bir şekilde odaklanmasına rağmen, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası insan haklarının önemini ve uluslararası normlarla uyumunu göz ardı etmemektedir. Anayasanın bu yönü, Türkiye'nin küresel sahnedeki konumunu güçlendirmeyi amaçlayan uluslararası standartlara bağlı kalırken ulusal güvenlik kaygılarını dengelemeye yönelik bir çabayı ortaya koymaktadır. Genel anlamda Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, ulusal güvenliğe yaklaşımı bakımından, Türkiye'nin tarihsel deneyimleri, toplumsal değerleri ve jeopolitik gerçeklikleri tarafından şekillendirilen karmaşık sosyolojik dokusunun bir yansıması olarak ele alınabilir. Ancak anayasanın oluşturulmasında halkın doğrudan bir katılımı olmamıştır. Darbe Anayasası olarak da tarihe geçen Türkiye Cumhuriyeti'nin 1982 Anayasası, askeri yetkililerce halk adına tek elden tasarlanmıştır. Bu nedenle Anayasa'da güvenliğin geleneksel boyutlarının daha baskın olduğunu görmekteyiz. Anayasada güvenliğin geleneksel boyutları, kolektif çıkar ve demokrasi ile süslenerek sunulmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın psikolojik boyutlarının, özellikle de ulusal güvenlikle olan ilişkisinin incelenmesi, Anayasa ile Türkiye toplumunun kolektif ruhu, tutumları ve davranışları arasında derin bir bağ olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ilişki, kolektif kimlik, tarihsel travma, tehdit algıları ve otoriter ve demokratik eğilimler arasındaki dengeyi kapsayan çok yönlü bir ilişkidir.

Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının kolektif kimliğinin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Egemenliğe ve ulusal birliğe yaptığı vurgu, Türkiye'nin karmaşık tarihi ve jeopolitik arka planı göz önüne alındığında, güçlü ve birleşik bir ulusal kimliği ön plana çıkarmaktadır. Egemenliğe odaklanma, bağımsızlığa ve kendi kaderini tayin etmeye değer veren kolektif bilincin bir tezahürüdür; bu duygu, dış tehditler ve ulusun iç çeşitliliği karşısında daha da artmaktadır.

Anayasa sıklıkla güvenlik ve bireysel özgürlükler arasındaki hassas dengeyi gözetir ve özellikle tehdit algılamalarının olduğu dönemlerde güvenliği kişisel özgürlüklere tercih etme eğiliminde olan bir toplumsal ruh halini yansıtır. İstikrar ve düzeni desteklemeye yönelik bu psikolojik eğilim, sivil özgürlüklere zarar verse bile sıkı güvenlik önlemlerinin desteklenmesinde açıkça görülmektedir. Bu değiş tokuş, Türkiye'nin ulusal güvenliğe yaklaşımının önemli bir yönüdür ve kolektif güvenlik ile bireysel haklar arasındaki dengeyi korumanın karmaşıklığını vurgulamaktadır.

Askeri darbeler ve siyasi istikrarsızlık dönemleri gibi tarihsel travmalar, Türkiye toplumunun kolektif hafızasında silinmez izler bırakmıştır. Anayasa'nın ulusal güvenlik konusundaki tutumu, birçok yönden bu tarihsel deneyimlere bir yanıt niteliğindedir ve devlet kontrolü ve istikrarına vurgu yaparak tekrarlanmasını önlemeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşım, geçmişin kaos ve belirsizliğinden kaçınmaya yönelik kolektif bir arzudan kaynaklanan koruyucu bir önlem olarak anlaşılabilir (TUIÇ Akademi, 2021).

Yürütmenin ulusal güvenlik konularındaki güçlü rolü, özellikle kriz zamanlarında veya algılanan tehditlerde kararlı liderliğe yönelik toplumsal tercihle uyumludur. Bu husus, güçlü yönetim arzusu ile demokratik hesap verebilirlik ilkeleri arasında yaşanan toplumsal bir sıkışmışlıktır. Ulusal güvenliğe yapılan anayasal vurgu, muhalefete, sivil katılıma ve devlet kurumlarının rolüne yönelik kamu tutumlarını şekillendirmekte ve genellikle devlet otoritesinin veya politikalarının sorgulanmasının olumsuz algılandığı daha konformist bir toplumsal tutuma yol açmaktadır.

Yapılan araştırmalar göstermektedir ki, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ulusal güvenlik boyutu son derece makul nedenler üzerinde temellendirilip tartışılmış, anayasanın toplumun sosyolojik ve psikolojik hafızasının bir yansıması olduğu sıkça dile getirilmiştir. Ancak, birey, hukuki olarak güçlendirilen ve dokunulmaz hale getirilen “geleneksel güvenlik anlayışında” devlet karşısında daima savunmasızdır. Bireyin her icraatı şüphe ve tedirginlik içerir, devlet bekasının sık sık gündeme getirildiği bir toplumda güvenlikleştirmenin en üst seviyede cereyan ettiği söylenebilir. Devlet bekası söylemi ile, gücünü doğrudan anayasadan alan yürütme organının olağanüstü ve ölçsüz önlemleri karşısında bireyin hakkını arayabileceği bir mekanizmadan söz etmek gerçekçi olmayacaktır. Askeri yetkililerin bir eseri olan ve zaman içinde otoriter çoğunluğun ihtiyaçları doğrultusunda kısmi değişimler geçiren anayasanın sosyolojik eleştirisi bizi aydınlatacaktır.

Sosyolojik açıdan bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın özellikle siyasi çalkantılar ve askeri müdahaleler karşısında devlet güvenliğine bireysel özgürlüklerden daha fazla öncelik vermesi, potansiyel olarak zorba bir devlet otoritesinin yansıması olarak görülebilir. Bu vurgu, istikrar ve düzen sağlarken, seslerin çeşitliliğini bastırma riski taşımakta ve demokratik özgürlüklerin erozyona uğramasına yol açabilmektedir. Türkiye'nin bu merkezi otorite eğilimi, ulusal güvenlik adına bireysel hak ve özgürlüklerden ne ölçüde ödün verilebileceği konusunda ciddi endişeler doğurmaktadır. Bunun yanı sıra, Anayasa'nın kolektivizme yaklaşımı, genellikle bireysel haklar pahasına, toplumsal uyum ve devlet istikrarına yönelik toplumsal bir eğilimi yansıttığı belirtilmektedir. Ancak bu yaklaşım eleştirel bir bakış açısıyla muhalefeti bastırmanın ve kişisel özgürlükleri sınırlamanın bir aracı olarak görülebilir. Anayasa'da orduya ve güvenlik güçlerine tanınan önemli yetkiler, sivil-asker ilişkileri arasındaki denge ve sivil konularda askeri etkinin potansiyel aşırılığı hakkında da kritik sorular ortaya çıkarmaktadır. Anayasada ele alındığı şekliyle Türkiye'nin jeopolitik konumu stratejik olmakla birlikte, ülkenin dış politika ve savunma stratejilerinin de eleştirel bir şekilde değerlendirilmesini gerektirmektedir. Batılı güçlerle olan karmaşık ilişkiler ve bölgesel güvenlik kaygıları, Türkiye'nin anayasal çerçevesinin hızla değişen küresel siyasi ortama ne ölçüde uyum sağlayabildiği ve yanıt verebildiği konusunda soru işaretleri yaratmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yapılan son değişiklikler, özellikle de yürütme yetkisini artıran değişiklikler, ülkenin otoriterleşme seviyesini arttıracak bir adımdır. Bu değişiklikler, gücün yoğunlaşması ve demokratik denge ve denetleme mekanizmalarının potansiyel olarak zayıflatılmasına yol açacaktır.

Psikolojik açıdan bakıldığında, Anayasa'nın güvenlik ve özgürlüklerin kapsamı bizlere yeteri kadar veri sunmaktadır. *Özgürlükler karşısında güvenliğin önceliklendirilmesi*, özellikle algılanan tehditler sırasında istikrarı özgürlüklere tercih edecek, ölümü görüp sıtmaya razı olacak bir toplumsal tedirginliğe yol açacaktır. Bu eğilim anlaşılabilir olmakla birlikte, sivil özgürlükler ve demokratik ilkeler üzerindeki uzun vadeli etkilerine ilişkin eleştirel bir incelemeyi davet etmektedir. Türkiye'de 7 Haziran 2015 genel seçimlerinden önce, Anayasanın yürütmeye verdiği güce dayanarak konuşan ve halka, “kaosu mu yoksa istikrarı mı seçeceksiniz” şeklinde tehdit içerikli mesajlar içeren hükümet dili hala hatırlanmaktadır. 2015 yılının üzerinden 9 yıl geçmiş bulunmaktadır. Ancak o tarihten bugüne Türkiye'de ekonomik refahın düşmesi dışında pek bir şey değişmemiş gibi görünüyor. Günümüze baktığımızda benzer bir hükümet

diline tekrar tanıklık ettiğimizi görmüş olacağız. Cumhurbaşkanı'nın 3 Şubat 2024 tarihinde sarf ettiği şu cümleler de tarihin sayfalarında yerini alacak gibi duruyor; "Merkezi yönetimle yerel yönetim el ele vermezse, dayanışma halinde olmazsa o şehre herhangi bir şey gelmez. Hatay'a geldi mi? Şu anda Hatay garip kaldı, mahzun kaldı." Söz konusu vurgu ile, 6 Şubat 2023 tarihinde Hatay ve çevre illerde meydana gelen deprem sonrasında bu illerin uzun bir süre yardım alamamasına ve sonrasında ciddi can kayıplarının yaşanmış olmasına atıfta bulunmaktadır. Depremden ciddi bir biçimde etkilenen ve iktidar partisi belediyeleri tarafından yönetilen illerden Kahramanmaraş ve Adıyaman'ın da durumu Hatay ile benzer bir durumdur. Bu durum, hükümetin düşünce tarzını anlayabilmek adına daha detaylı bir analiz gerektirmektedir.

Anayasa'nın devlet kontrolü ve istikrar yoluyla tekrarlanmasını önlemeye çalıştığı tarihsel travmaların kolektif ruh hali üzerindeki etkisi, kişisel özgürlüklere müdahale edebilecek katı tedbirler için eleştirel bir gerekçe olarak görülebilir. Dış tehdit algısı ve yürütmenin ulusal güvenlik konularındaki güçlü rolü, bu gerilimi daha da artırmakta ve etkili liderlik ile otoriter eğilimler arasındaki dengeye ilişkin kritik soruları gündeme getirmektedir. Türkiye'de etkili liderlik, toplumda var olan ve her olumsuzluğun hikmetini dış güçlerde arayan toplumsal düşünceyi son derece akılcıca kullanarak, dış tehdit algısını canlı tutmak ile ölçülmektedir. Dış tehdit algısını canlı tuttukça, toplumun sizi kurtarıcı ve koruyucu olarak görmesini daha da kolaylaştırabilirsiniz. Son olarak, Anayasa'da yapılan çok sayıda değişiklik ve toplumun evrim geçirmeye hazır olması, değişikliklerin demokratik değer ve ilkelere bağlılıktan ziyade siyasi çıkarlar tarafından yönlendirilebileceği dinamik ancak potansiyel olarak istikrarsız bir siyasi ortamın göstergesi olarak eleştirel bir şekilde görülebilir. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ulusal güvenlikle ilgili sosyolojik ve psikolojik yönlerinin eleştirel bir analizi, karmaşık ve çoğu zaman çelişkili bir manzara ortaya koymaktadır. Anayasa, yönetim ve güvenlik için bir çerçeve sunarken, aynı zamanda devlet otoritesi ile bireysel özgürlükler arasında süregelen gerilimi de kapsamakta ve hızla gelişen toplumsal ve küresel bağlamda hassas bir dengeyi korumanın zorluklarını ve ikilemlerini yansıtmaktadır.

5.2. Türk Ceza Kanunu ve Ulusal Güvenlik

Ceza kanunu kavramı, herhangi bir ülkenin hukuk sisteminin merkezinde yer alır ve cezai suçları tanımlayan ve bu suçlar için cezalar öngören kapsamlı bir yasa seti olarak hizmet eder. Genellikle ülkenin tarihi, kültürel ve felsefi temelleri tarafından

şekillendirilen ceza kanunu, kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışlar arasında çizgiler çizerek toplumsal normları ve değerleri yansıtır. Ceza kanununun temel amaçlarından biri sosyal düzeni sağlamak ve bireylerin ve bir bütün olarak toplumun hak ve özgürlüklerini korumaktır. Neyin suç teşkil ettiğini açıkça ortaya koyarak ve buna karşılık gelen cezaları belirleyerek, ceza kanunu yasadışı davranışlara karşı caydırıcı bir işlev görür. Aynı zamanda suçluları rehabilite ederek onları yasalara saygılı vatandaşlar olarak topluma geri kazandırmayı amaçlar. Bu ikili amaç, ceza hukukunun daha geniş felsefi temellerine işaret eder; bu temeller, suçluları yaptıkları yanlışlar için cezalandırma - ve rehabilitasyon - suçluyu ıslah etmeye odaklanma - arasında gidip gelir. Ceza kanunlarının felsefi yönleri genellikle bir toplumun etik ve ahlaki inançlarını yansıtır. Birçok hukuk geleneğinde adalet, hakkaniyet ve orantılılık gibi ilkeler ceza kanunlarının şekillendirilmesinde önemli bir rol oynar. Adalet ilkesi, cezanın suça uygun olmasını, aşırı sertlikten veya hoşgörüden kaçınılmasını sağlar. Diğer yandan hakkaniyet, yasaların statüleri veya geçmişleri ne olursa olsun herkese eşit şekilde uygulanmasını içerir. Orantılılık, cezanın şiddetinin suçun ciddiyetiyle orantılı olmasını sağlar.

Modern ceza kanunları insan hakları kavramından giderek daha fazla etkilenmekte, daha insani cezalandırma biçimlerine ve sanık haklarının korunmasına doğru bir değişimi yansıtmaktadır. Bu evrim, geçmişin cezalandırıcı yaklaşımlarından daha rehabilite edici ve onarıcı adalet biçimlerine doğru bir kayma anlamına gelmektedir. Özünde, ceza kanunu bir kanun listesinden daha fazlasıdır; davranış sınırlarını ve bu sınırların aşılmasının sonuçlarını belirleyen toplumsal sözleşmenin bir yansımasıdır. Kamu düzeni ve güvenliğini sağlama ihtiyacı ile bireysel hakları koruma ve sosyal adaleti teşvik etme zorunluluğunu dengeleyerek bir toplumun kolektif vicdanını temsil eder.

Ceza kanunlarına ilişkin felsefi tartışmalar, tarih boyunca çeşitli düşünürler tarafından şekillendirilmiş ve her biri kendi özel çalışmalarında benzersiz bakış açılarına katkıda bulunmuştur.

Felsefe dünyasının iki önemli ismi Immanuel Kant ve Georg Wilhelm Friedrich Hegel, kendilerine özgü felsefi çerçevelerini yansıtan farklı perspektiflerden de olsa, cezalandırıcı adalet kavramına ilişkin derin kavrayışlar sunmaktadır.

Kant, "Ahlak Metafiziği"(1797/1996) adlı eserinde, kategorik zorunluluk ve ödev kavramına derinlemesine dayanan bir adalet vizyonu sunar. Kant'a göre ceza, yanlışa

karşılık verilmesi gereken ahlaki bir zorunluluktur. Bu zorunluluk, tüm rasyonel varlıklar için geçerli olan evrensel bir ahlak yasasından kaynaklanır. Ona göre, eğer birisi bir suç işlerse, öncelikle cezanın topluma getireceği faydalar için değil, adalet bunu gerektirdiği için cezalandırılmalıdır. Cezaya yönelik bu yaklaşım son derece etiktir ve cezanın şiddetinin suçun ciddiyetiyle orantılı olması gerektiğini vurgular. Kant'ın odak noktası cezanın faydası değil, ahlaki gerekliliğidir. Bir suçluyu cezalandırmanın toplum üzerinde hiçbir yararlı etkisi olmasa bile, adalet kendi içinde bir amaç olduğu için suçlunun yine de cezalandırılmayı hak edeceğinde ısrar eder.

Öte yandan Hegel, "The Elements of Philosophy of Right" (1820/1991) adlı eserinde, cezalandırmayı özgürlük, ahlak ve devlet hakkındaki görüşlerini içeren daha geniş felsefi sistemiyle bütünleştiren bir bakış açısı sunar. Hegel'e göre suç, yasanın olumsuzlanmasını, toplumun ahlaki ve yasal düzeninin bozulmasını temsil eder. Dolayısıyla ceza, bu olumsuzlamanın bir olumsuzlaması, suç eyleminin bozduğu dengeyi yeniden tesis etmenin bir aracı olarak hizmet eder. Bu bakış açısı, hukuk sistemini ve ceza da dahil olmak üzere adaletin uygulanmasını rasyonel ve ahlaki bir toplumun işleyişi için gerekli görür. Hegel suçlunun rasyonelliğini kabul eder, cezalandırma eylemini yalnızca suça bir yanıt olarak değil, aynı zamanda suçlunun rasyonel failliğinin tanınması olarak görür. Bu şekilde ceza, toplumun etik yaşamını ve rasyonel yasalara uygun yaşamaktan gelen özgürlüğü korumada önemli bir süreçtir.

Yukarıda verilen bilgiler ışığında hem Kant hem de Hegel'in, farklılıklarına rağmen, adaletin sağlanmasında cezanın temel önemi konusunda hemfikir olduklarını gözlemlemekteyiz. Kant için bu, ahlaki zorunluluk ve suça orantılı ve etik bir şekilde karşılık verme ihtiyacı ile ilgilidir (Kant, 1797/1996). Hegel için ise, ahlaki dengenin yeniden sağlanması ve bireyin eylemlerinin toplumun etik yaşamıyla bütünleştirilmesiyle ilgilidir (Hegel, 1820/1991). Kant cezayı ahlaki bir görev olarak vurgularken, Hegel cezayı etik düzeni korumanın bir aracı olarak görmektedir. Her ikisi de cezalandırıcı adaletin felsefi temellerini ve cezanın toplumdaki rolünü anlamamıza önemli katkılarda bulunmaktadır.

Ceza ve hukuk ilişkisine farklı perspektiften yaklaşan diğer iki düşünür Jeremy Bentham ve John Stuart Mill'dir.

Faydacı felsefenin gelişiminde önemli rol oynayan iki düşünür, fayda kavramına veya en büyük mutluluk ilkesine odaklanarak hukuk ve ceza anlayışına farklı bir bakış açısı getirmişlerdir.

Bentham, özellikle "An Introduction to the Principles of Morals and Legislation" (1789) adlı ufuk açıcı eserinde, fayda ilkesine dayanan bir hukuk ve ceza vizyonunu dile getirmektedir. Bentham, cezalandırma da dahil olmak üzere herhangi bir yasal eylemin meşruiyetinin, toplumun genel mutluluğuna veya refahına yaptığı katkıya göre değerlendirilmesi gerektiğini ileri sürmektedir. Bentham'ın görüşüne göre, cezalandırma özünde iyi değildir; yalnızca daha büyük toplumsal faydalara yol açtığı takdirde haklı gösterilebilecek gerekli bir kötülüktür. Bu faydalar arasında gelecekteki suçların caydırılması ve suçluların rehabilitasyonu yer alır. Bentham'a göre ideal ceza sistemi acıyı en aza indiren ve hazzı ya da mutluluğu en üst düzeye çıkaran bir sistemdir. Bu faydacı yaklaşım, yasal eylemlerin sonuçlarına öncelik vermekte ve bunların değerini genel toplumsal refahı artırmadaki etkinlikleriyle ölçmektedir.

John Stuart Mill, "Utilitarianism" (1863) adlı eserinde Bentham'ın fikirlerini genişletir ve geliştirir. Mill, eylemlerin mutluluğu artırıyorsa doğru, tersini üretiyorsa yanlış olduğu şeklindeki temel faydacı duruşu sürdürürken, daha incelikli bir görüş ortaya koyar. Bireysel özgürlüklerin önemini vurgulayarak, bireyin özgürlüğünün ancak başkalarına zarar verdiğinde sınırlandırılması gerektiğini savunur. Mill'in anlayışına göre, yasalar ve cezalar sadece genel refahı teşvik etmek için değil, aynı zamanda bireysel özgürlükleri korumak için de birer araçtır. Mill'in faydacılığı kolektif mutluluk ile bireysel haklar arasındaki dengeye daha duyarlıdır. Sadece en büyük sayı için en büyük iyiyi hedeflemekle kalmayan, aynı zamanda bireysel özerklik ve mutluluğa saygı duyan ve bunları koruyan bir ceza sistemini savunur.

Bentham ve Mill'in hukuk ve ceza felsefesine katkıları, cezalandırıcı adaletten faydacı adalete doğru önemli bir kaymaya işaret etmektedir. Cezanın sonuçlarına, toplumsal refahı teşvik etmedeki faydasına ve bireysel haklar ile kolektif mutluluk arasındaki dengeye odaklanmaları, hukuki ve etik düşüncenin gelişimini derinden etkilemiştir.

Ceza ve hukuk ilişkisinin eleştirel bakış açısını ele almak da yerinde olacaktır. Michael Foucault ve Eleştirel Hukuk Kuramcıları, farklı ama aynı derecede etkili perspektiflerden de olsa, ceza sistemleri ve hukuki yapılara yönelik derin eleştiriler

sunmaktadır. Analizleri, bu sistemlerin temelinde yatan daha derin sosyolojik ve güç dinamiklerini araştırmaktadır.

Foucault, çığır açan eseri "Disiplin ve Ceza: Hapishanenin Doğuşu"da (1977), ceza sisteminin evrimine dair titiz bir inceleme sunarak, onu özünde toplumsal kontrol ve iktidar mekanizmalarıyla ilişkilendirir. Halka açık infazlardan modern hapishane sistemine uzanan dönüşümün izini süren Foucault, bu değişimlerin toplumun bireyler üzerinde güç ve kontrol uygulama biçimindeki değişimleri nasıl yansıttığını vurgular. Foucault'ya göre ceza sadece suçu caydırmak ya da cezalandırıcı adaletle ilgili değildir; toplum içindeki karmaşık güç ilişkileriyle derinden iç içe geçmiştir. Foucault, gözetim ve normalleştirme yoluyla uygulanan ince ve yaygın bir kontrol biçimi olan 'disiplinci iktidar' kavramını ortaya atar. Bu iktidar biçimi sadece hapishanelerde değil, toplumdaki çeşitli kurumlarda işlemekte ve bireylerin davranışlarını toplumsal normlara uyacak şekilde şekillendirmektedir. Foucault'nun analizi, geleneksel ceza görüşlerine meydan okuyarak, cezanın salt adalet ya da ahlaki cezalandırmadan ziyade, siyasi ve sosyal kontrol için bir araç olduğunu ortaya koymaktadır.

Eleştirel Hukuk Teorisyenleri, tek bir temel metne bağlı olmamakla birlikte, hakim hukuk sistemlerini toplu olarak sorgular ve eleştirirler. Yasaların ve yasal uygulamaların toplumsal eşitsizlikleri ve güç dengesizliklerini nasıl sürdürdüğüne odaklanırlar. Örneğin feminist hukuk teorisyenleri toplumsal cinsiyet dinamiklerinin hukuki yapıları nasıl etkilediğini incelerken (Seron ve Munger, 1996), Eleştirel Irk Teorisyenleri hukuk, ırk ve iktidarın kesişim noktalarını araştırmaktadır (Crenshaw vd., 1995). Bu teorisyenler, yasaların her zaman genellikle tasvir edildikleri gibi tarafsız veya objektif hakemler olmadığını, bunun yerine mevcut sosyal hiyerarşileri ve adaletsizlikleri yansıtabileceğini ve pekiştirebileceğini savunmaktadır. Bu yaklaşım, hukuka daha şüpheci bir bakış açısı getirerek, bizi belirli hukuki yapılardan kimin yararlandığını ve bu yapıların kimin zararına işlediğini düşünmeye davet eder. Ayrıca, daha eşitlikçi ve adil sonuçlar elde etmek için yasal reformların bu altta yatan güç dinamiklerinin ve önyargıların farkında olması gerektiği fikrini teşvik eder.

Ceza kanunun genel yapısı ve düşünsel altyapısı özelinde çizmeye çalıştığımız çerçeveden sonra, Türk ceza kanunun genel hatlarına göz atıp, ulusal güvenlik hukuku noktasında incelemeye çalışacağız.

Önemli hukuk reformlarının damgasını vurduğu Osmanlı döneminin sonlarına kadar uzanan Türk Ceza Kanunu'nun kökenleri, İmparatorluğun hukuk sistemini modernleştirmeye yönelik ilk adımlarını yansıtmaktadır. İslam hukuku ile modern hukuk kavramlarını harmanlayan ilk medeni kanun olan Mecelle, hukukun kodifikasyonuna zemin hazırlamıştır. Ancak, 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla birlikte dönüştürücü bir değişim yaşanmıştır. Mustafa Kemal Atatürk'ün liderliği altında ülke, Batı hukuk geleneklerinden ilham alarak kapsamlı bir yasal revizyona girişti. Türk Ceza Kanunu'nun 1889 İtalyan Ceza Kanunu örnek alınarak 1926 yılında kabul edilmesi, Osmanlı hukuk sisteminden köklü bir değişime işaret etmiş ve Türk hukukunun geleceğini şekillendirecek laik ve modern bir yasal çerçevenin önünü açmıştır (Sarkar, 1965, s. 279,280; Aslan 2006, s.92).

Sosyolojik bağlamda Ceza Kanunu, Türkiye'nin gelişen değerlerini ve toplumsal normlarını yansıtmaktadır. Geleneksel adetler ile modern ve laik bir devletin talepleri arasında bir denge kurarak toplumsal normların şekillendirilmesi ve uygulanmasında önemli bir rol oynamıştır. Kanun'un genel ahlaktan devlet suçlarına kadar bir dizi toplumsal meseleyi kapsayan geniş kapsamı, Türkiye'nin zengin kültürel mirasını çağdaş sosyo-politik gerçeklerle uyumlu hale getirme çabasıdır. Kanun'un kapsamlı yapısı, çeşitli suçları kapsamakta ve suç teşkil eden davranışları caydırmak, adaleti sağlamak ve kamu düzeni ve güvenliğini korumak amacıyla ilgili cezaları belirlemektedir. Cezaların suçlarla orantılı olmasını sağlamak üzere yapılandırılan Kanun, adalet ve hakkaniyet ilkelerini bünyesinde barındırmaktadır. Uluslararası insan hakları standartlarına uygun olarak, Kanun yıllar içinde her biri bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasını geliştiren ve Türkiye'nin modern hukuk ilkelerine bağlılığını gösteren çeşitli değişikliklerden geçmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun uygulanması, ülkenin hukukun üstünlüğüne olan bağlılığının bir kanıtıdır. Adli ve kolluk kuvvetlerine emanet edilen Kanun, bu kurumlara cezai konularda soruşturma, kovuşturma ve yargılama yetkisi vermektedir. Bu sadece yasalara uygunluğu ve adaletin yerine getirilmesini değil, aynı zamanda yargının dikkatli gözetimi altında vatandaşların haklarının korunmasını da sağlar (Aslan, 2009).

Türk Ceza Kanunu, ulusal güvenlik, uluslararası hukuk ve bireysel hak ve özgürlükler arasındaki karmaşık etkileşimi ele alan yasal bir çerçeve olduğu görülmektedir. Her hukuk sisteminde olduğu gibi, kapsayıcı amacı çok yönlüdür: bireysel hak ve özgürlükleri korumak, kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak, hukukun üstünlüğünü korumak,

toplumda barışı sağlamak, kamu sağlığını korumak ve çevreyi korumak. Bunlar her ulus için yadsınamaz derecede önemli hedeflerdir. En azından yasanın amacında belirtilen ifadeler bize bu fikri aşılacaktır. Ancak, bu hedeflerin uygulanması ve yorumlanması, özellikle ifade özgürlüğü alanında, uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumluluğu konusunda önemli endişelere yol açmıştır.

Tezin bu bölümünde Türk Ceza Kanunu'nun hükümleri ve bunların ulusal hukuk, uluslararası hukuk ve ulusal güvenlik arasındaki hassas dengeye etkileri incelenmektedir. Türk Ceza Kanunun geniş kapsamı göz önüne alındığında, yalnızca ulusal güvenlik ve insan hakları hukukuna yönelik alanlar incelenecektir. Bu doğrultuda, özel hayatın gizliliğı, ayrımcılık ve ifade özgürlüğü ile ilgili konulara değinen 122, 123, 134 ve 135. maddeler gibi belirli maddelerin içerikleri üzerinde durulacaktır. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı'na hakareti cezalandıran tartışmalı 299. Madde incelenecek ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10. Maddesi gibi uluslararası hukukun daha geniş ilkeleri araştırılacaktır. Bu bölümde ayrıca, ulusal yasaların uluslararası standartlar çerçevesinde nasıl incelenmesi gerektiğine ışık tutan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadı da ele alınacaktır.

Türk Ceza Kanunu'nun 1. Maddesi, kanunun amaçlarını anlamak için temel dayanak noktasıdır. Toplumun çeşitli yönlerini korumaya yönelik çok yönlü bir misyonu ifade etmektedir. Ulusal güvenliğı korumak, her hukuk sistemi için inkar edilemez derecede meşru bir hedeftir. Ancak, şeytan genellikle ayrıntılarda yatar - bu hedeflerin nasıl takip edildiğı ve uluslararası normlarla uyumlu olup olmadığı karmaşıktır-. Kanun ulusal güvenliğı korumayı amaçlarken, ayrımcılık, nefret söylemi ve özel hayatın gizliliğı gibi konuları da ele almaktadır. Örneğin 122. ve 123. maddeler kin ve nefrete dayalı eylemleri, huzur ve sükunu bozmayı ve haberleşmenin engellenmesini suç saymaktadır. Bu hükümler ayrımcılığın önlenmesi ve toplumsal düzenin korunması bağlamında iyi niyetli görünebilir. Ancak, özellikle siyasi görüşler ve felsefi inançlar söz konusu olduğunda, meşru kaygılar ile ifade özgürlüğü hakkının potansiyel olarak ihlal edilmesi arasında ince bir çizgi vardır.

İfade özgürlüğü uluslararası hukukta yer alan temel bir insan hakkıdır. AİHS'nin 10. Maddesi bu hakkın anlaşılması için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır. İfade özgürlüğünün demokratik bir toplumun temel dayanaklarından biri olduğunu ileri sürer. Bu hak, olumlu karşılanan bilgi veya fikirlerle sınırlı olmayıp, Devleti veya nüfusun

herhangi bir kesimini rencide edebilecek, şok edebilecek veya rahatsız edebilecek olanları da kapsar. Bu ilke, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının özel kişilere kıyasla daha geniş olduğu, kamuyu ilgilendiren konularda siyasi konuşma ve tartışmaya izin verilmesinin önemini vurgular. İfade özgürlüğünün kullanılması beraberinde görev ve sorumlulukları da getirir. Uluslararası hukuk, bu özgürlüğün kanunla öngörülen ve demokratik bir toplumda gerekli olan kısıtlamalara veya cezalara tabi olabileceğini kabul eder. Bu nedenle, Türk Ceza Kanunu, diğer tüm hukuk sistemleri gibi, ulusal güvenliğin korunması ile temel özgürlüklerin desteklenmesi arasında hassas bir denge kurmalıdır.

Türk Ceza Kanunu'nda itibar ve sivil haklar arasındaki denge de son derece dikkat çekicidir. Bu dengenin çok önemli olduğu konulardan biri hakaret ve iftira yasalarıdır. Ulusal yasalar genellikle bireylerin iftira (bir kişinin itibarına zarar veren ifadeler) ve hakarete (saldırgan ifadeler) karşı korunmasını sağlar. Ancak, ifade özgürlüğüne getirilen her türlü kısıtlama orantılı olmalıdır. Bu, müdahale veya yaptırımın aşırı olmaması ve başkalarının itibarını veya haklarını korumak için gerekli olan en az müdahaleci araç olması gerektiği anlamına gelir. Ayrıca, kısıtlamalar demokratik bir toplumda gerekli de olmalıdır. "Gereklilik" terimi uluslararası hukukta özel bir önem taşır. Bu terim, acil bir toplumsal ihtiyaç, izlenen amaçlarla uygunluk ve kullanılan araçlar ile ulaşılmak istenen amaç arasında makul bir orantınlılık ilişkisi olması anlamına gelir. Uygulamada, bu ilkeleri uygularken nüanslı bir yaklaşım gerekmektedir. Konuşmanın bağlamı çok önemlidir. Kamu yararını ilgilendiren bir konu mu? Etkilenen kişi kamuya mal olmuş bir kişi midir? Konuşmanın şekli nasıldı (örneğin, bir tartışmanın parçası mıydı, bir gazetecilik yazısı mıydı, hiciv miydi)?

Konuşma eylemleri için uygulanan yaptırımların şiddeti de bir faktördür. Para cezaları, hapis cezaları veya diğer yasal sonuçlar, konuşmanın niteliğine göre tartılır. Uluslararası hukuk, özellikle siyasi söylem veya kamu yararını ilgilendiren konular söz konusu olduğunda, kısıtlamaların aşırı olmaması gerektiğini vurgular.

AİHM, üye devletlere tanınan bir takdir marjı olduğunu kabul etmektedir. Bu, ulusal makamların bir müdahalenin gerekliliğini belirleme konusunda bir miktar takdir yetkisine sahip olduğu anlamına gelmektedir. Ancak bu marj sınırsız değildir ve Avrupa denetimine tabidir. Ulusal yasalar uluslararası standartlarla uyumlu olmalıdır ve AİHM bu dengenin korunmasını sağlamak için bir kontrol görevi görür.

AİHM, devlet başkanları da dahil olmak üzere kamuya mal olmuş kişilerin itibarının korunması ile ifade özgürlüğü hakkı arasındaki dengeyi ilgilendiren çok sayıda davayı ele almıştır. İşte kayda değer birkaç dava (Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Komisyonu, n.d):

Lingens v. Avusturya (1986): Bu ufuk açıcı kararda Mahkeme, basın "kamu bekçiliği" gibi hayati bir rolü yerine getirmesine izin verilmesi gerektiğine ve kamuyu ilgilendiren konularda, rencide etse veya şok etse bile bilgi ve fikir aktarma hakkına sahip olduğuna hükmetmiştir. Dava, Avusturya Şansölyesine iftira atmaktan suçlu bulunan bir gazeteci ile ilgiliydi. AİHM, yerel mahkemelerin itibarın korunması ile ifade özgürlüğü arasında doğru dengeyi kurmadığına karar vermiştir.

Castells v. İspanya (1992): İspanya Parlamentosu üyesi olan davacı, terörizmle ilgili eylemlerini eleştiren bir makalede hükümete hakaret ettiği gerekçesiyle mahkum edilmiştir. AİHM, ifade özgürlüğünün olumsuz karşılanan veya rencide edici, şok edici veya rahatsız edici olarak değerlendirilen bilgi ve fikirleri de kapsadığını belirterek, cezanın 10. maddenin ihlali olduğuna karar vermiştir.

Oberschlick / Avusturya (No. 1) (1991) ve (No. 2) (1997): Bu davalarda, davacı, siyasi bir tartışma sırasında bir siyasetçiye hakaret etmek ve aynı siyasetçiye iftira atmakla suçlanmıştır. Mahkeme, siyasi tartışma bağlamında, kişisel saldırıya dönüşmediği sürece, kışkırtıcı görüşlerin bile korunması gerektiğine karar vermiştir.

Eon v. Fransa (2013): Bu dava, dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin bir birimi ziyareti sırasında kendisine yönelik "Defol git seni zavallı pislik" yazılı bir pankart taşıyan bir adamla ilgiliydi. Mahkeme, 10. Maddenin ihlal edildiğine karar vermiştir. Her ne kadar görgü kuralları ve bazı kaba dillerin kullanımı teşvik edilmese de, uygulanan tedbir orantısız olmuştur. Bu davalar, AİHM'nin siyasi söylem ve kamusal tartışmayı koruma konusundaki kararlılığını göstermektedir. Mahkeme, ifade özgürlüğünün, özellikle siyasi söylem bağlamında, saldırgan veya şok edici olabilecek bilgi ve fikirleri de kapsadığını sürekli olarak vurgulamaktadır.

Türk Ceza Kanunu'na dönecek olursak, bu kanunun hükümlerinin hem ulusal hem de uluslararası alanda inceleme konusu olduğu açıktır. Türkiye Cumhurbaşkanı'na hakareti suç sayan 299. Madde, geniş ve muğlak dili nedeniyle eleştirilmiştir. Bu tür kanunlar, demokratik bir toplumun önemli unsurları olan siyasi muhalefeti ve eleştiriyi bastırmak

için kullanılabileceğinden sorunlu olabilir. AİHM, siyasi söylemin ve kamusal tartışmanın korunmasının önemini vurgulamış ve kamu yararını ilgilendiren konular söz konusu olduğunda kabul edilebilir eleştiri sınırlarının daha geniş olması gerektiğini belirtmiştir.

Ayrıca, özel hayatın gizliliğinin ihlali ve kişisel verilerin kaydedilmesi ile ilgili 134. ve 135. Maddeler bireysel hakların korunması için elzemdır. Ancak, bunların uygulanması, ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamaların gerekli olmasını ve aşırı olmamasını sağlayan orantılılık ilkesi ile dengelenmelidir. AİHM, ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların izlenen amaçla orantılı olması ve demokratik bir toplumda gerekli olanın ötesine geçmemesi gerektiğini sürekli olarak vurgulamıştır. Uygulamada, Türk Ceza Kanunu'nun dikkatli bir şekilde uygulanması ve yorumlanması gerekmektedir. Bağlam önemli ölçüde önemlidir. Konuşma eylemleri için uygulanan yaptırımların ağırlığı da konuşmanın niteliği ile orantılı olmalıdır. Uluslararası hukuk, özellikle siyasi söylem veya kamu yararı konularında kısıtlamaların aşırı olmaması gerektiğinin altını çizmektedir.

Türk Ceza Kanunu, üye devletlere tanınan takdir marjı ışığında da incelenmelidir. Ulusal makamlar bir müdahalenin gerekliliğini belirleme konusunda bir miktar takdir yetkisine sahip olmakla birlikte, bu marj sınırsız değildir. Uluslararası standartlar ve AİHM içtihadı, ulusal güvenlik ve bireysel özgürlükler arasındaki dengenin korunmasını sağlayan ölçütler olarak hizmet etmektedir.

Özetleyecekler olursak; Türk Ceza Kanunu ulusal güvenliğin korunması, uluslararası hukukun desteklenmesi ve bireysel hak ve özgürlüklerin korunması gibi çok yönlü zorluklarla mücadele etmektedir. Kanunun hükümleri, ulusal hukuk, uluslararası hukuk ve ulusal güvenlik arasındaki hassas denge üzerinde etkilere sahiptir. Uluslararası hukukta yer alan ve AİHS'nin 10. maddesinde vurgulanan ifade özgürlüğü ilkesi bu söylemde çok önemlidir. Bu ilke, özellikle siyasi söylem ve kamu yararı söz konusu olduğunda, toplumu veya devleti rencide edebilecek veya şok edebilecek söylemlerin dahi korunması gerektiğinin altını çizmektedir. Türk Ceza Kanunu, özellikle de 299. Madde, siyasi muhalefeti ve eleştiriye bastırma potansiyeli nedeniyle önemli eleştirilere maruz kalmıştır. Bu tür hükümler, demokratik toplumların temel taşlarından biri olan ifade özgürlüğünü gereksiz yere kısıtlamadıklarından emin olmak için dikkatle incelenmelidir. Ayrıca, mahremiyeti ve kişisel verileri koruyan 134. ve 135. maddeler

bireysel hakların korunması açısından hayati önem taşımaktadır. Ancak, bunların uygulanması, ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların aşırı olmaması ve demokratik bir toplumda gerekli olması ilkesine saygı gösterilerek orantılı olmalıdır. Türk Ceza Kanunu, ulusal güvenlik ile uluslararası hukuk ve bireysel özgürlükler arasında denge kurmanın zorluğuna dair bir örnek olay teşkil etmektedir. Bu dengenin sağlanması, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve temel hak ve özgürlüklerin korunması ilkelerinin -sadece Türkiye için değil, demokratik değerlere ve insan haklarına bağlı tüm uluslar için hayati önem taşıyan ilkeler- sürdürülmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

5.3. Terörle Mücadele Kanunu ve Ulusal Güvenlik

Kökleri insanlık tarihinin derinliklerine uzanan terörizm, değişen yöntemler, güdüler ve etkilerle sürekli evrim geçiren bir olgudur. Zaman içindeki yolculuğu, insan davranışının ve toplumsal değişimlerin karmaşıklığına dair bir mercek sunmaktadır. Terörizm kavramı ilk olarak tarihin çalkantılı bir döneminde, Fransız Devrimi'nin Terör Saltanatı döneminde ortaya çıkmıştır. 1793'ten 1794'e kadar süren bu dönem, hükümetin iktidarı sağlamlaştırmak ve muhalefeti bastırmak için yaygın infazlar da dahil olmak üzere şiddet kullanmasıyla karakterize edilmiştir (Hoffman, 2006). Terörün siyasi bir araç olarak kullanılması, devletlerin siyasi amaçlarına ulaşmak için korkuyu nasıl kullanabileceğini gösteren bir emsal teşkil etmiştir. Yirminci ve yirmi birinci yüzyıla girerken terörizmin çehresi önemli bir dönüşüm geçirmiştir. Devlet dışı aktörlerin ve küresel terör örgütlerinin ortaya çıkışı, ağırlıklı olarak devlet merkezli terör eylemlerinden ideoloji ve dini inançlar tarafından yönlendirilen terör eylemlerine doğru bir geçişe işaret etmiştir (Laqueur, 2003). Bu değişim, küresel siyasi dinamikler ile bu tür eylemleri motive eden derin kişisel inançların karmaşık etkileşimini yansıtmaktadır. Felsefi açıdan terörizm, ahlaki pusulamıza karşı derin bir meydan okumadır. Genellikle masumların kasıtlı olarak hedef alınmasını içerir ve bizi siyasi amaçlara ulaşmak için araçların meşrulaştırılmasıyla ilgili zor etik sorularla boğuşmaya zorlar (Nathanson, 2013). Burada, eylemleri sonuçlarına göre değerlendiren faydacılık ile sonuçları ne olursa olsun eylemlerin doğasında var olan ahlakiliğe odaklanan deontolojik etik arasında bir çatışmayla karşılaşırız (Coady, 1985). Bu etik ikilem, terörizm üzerine süregelen söylemin merkezinde yer almaktadır. Terörizmi tanımlamak da en az eylemin kendisi kadar karmaşıktır. Yüzden fazla tanımı önerilen bu terim, bu eylemlerin çok yönlü ve karmaşık doğasını yansıtmaktadır (Schmid vd., 1988). Genel olarak terörizm, genellikle sivillerin hedef alındığı siyasi, dini ya da ideolojik hedeflere ulaşmak için başkalarına

korku salmayı ya da onları zorlamayı amaçlayan şiddet kullanımı ya da tehdidi olarak görülmektedir (Ganor, 2002). Terörizmin tarihi ve felsefesi boyunca yapılan yolculuk, insan çatışmalarının ve etik ikilemlerin bir dokusunu ortaya koymaktadır. Hukuk sistemlerinin, uluslararası ilişkilerin ve ahlak felsefesinin bu kalıcı meseleyi ele alırken karşılaştığı zorlukların altını çizmektedir. Terörizmi anlamaya çalışırken, insan motivasyonlarının ve toplumsal dinamiklerin derinliklerine inerek, süregelen barış ve güvenlik arayışımızdaki karmaşıklık katmanlarını ortaya çıkarıyoruz.

Tarihsel süreçte, terörizmin insan hakları üzerindeki etkisi ve devlet terörü kavramı önemli endişe ve çalışma alanları olmuştur. Terörizm, insan hakları ve devlet eylemlerinin kesişimi, çoğu zaman zorlu etik ve hukuki sorulara yol açan karmaşık bir dinamiktir.

Terörizmin insan hakları üzerindeki etkisi derindir. Terör eylemleri, başta yaşam hakkı, özgürlük ve kişi güvenliği olmak üzere en temel insan haklarını doğası gereği ihlal eder. Terörizmin ayırım gözetmeyen doğası genellikle yaygın bir korkuya yol açarak sadece doğrudan mağdurları değil daha geniş toplumları da etkiler ve böylece insan haklarının gelişmesi için gerekli olan güvenlik ve özgürlük duygusunu zayıflatır. Terörizme tepki olarak devletler genellikle insan haklarını daha fazla etkileyebilecek sıkı güvenlik önlemleri uygularlar. Gözetim, yargılama olmaksızın gözaltı ve hatta işkence gibi önlemler terörle mücadele kisvesi altında meşrulaştırılmış ve ciddi insan hakları kaygılarına yol açmıştır. Devletin kendisinin terör eylemlerinde bulunduğu ya da terör eylemlerine sponsor olduğu devlet terörizmi, insan haklarının özellikle korkunç bir ihlalini temsil etmektedir. Bu tür terörizm tarihsel olarak çeşitli bağlamlarda görülebilir; örneğin otoriter rejimlerin muhalefeti bastırmak için terörü kullanması ya da şiddetin kontrolü sağlamak için kullanıldığı sömürge bağlamları gibi (Blakeley, 2009). Devlet gücünün korku salmak ve muhalefeti bastırmak için kullanılması sadece uluslararası insan hakları hukukuna değil aynı zamanda egemenlik ve devletlerin iç işlerine karışmama ilkelerine de aykırıdır (Gareau, 2004). Güvenliğin sağlanması ve insan haklarının korunması arasındaki denge hassas bir dengedir ve tarih, güvenlik arayışında hakların ihlal edilmesinin kolay olduğunu göstermiştir (Luban, 2005).

Dünyanın dört bir yanındaki hükümetler, temel insan haklarını ihlal eden tedbirleri haklı göstermek için zaman zaman terörizm tehditlerini gerekçe göstermişlerdir. Bunlar arasında daha fazla gözetim, ifade, toplanma ve hareket özgürlüğü üzerindeki kısıtlamalar

ve daha sıkı cezai ve idari eylemler yer almaktadır (Donohue, 2008). Bu tür önlemlerin altında yatan gerekçe genellikle ulusal güvenlik ve kamu refahı için bir gereklilik olarak çerçevelenir. Ancak bu yaklaşım sivil özgürlükleri aşındırma ve potansiyel olarak demokratik toplumların temellerini zayıflatma riski taşımaktadır (Gearty, 2013). Bu durumdan en çok etkilenen alanlardan biri ifade özgürlüğüdür. Daha önce de vurguladığımız gibi, bazı ülkeler terörle mücadele kisvesi altında ifade özgürlüğünü aşırı derecede kısıtlayan, muhalefeti terörist faaliyet olarak damgalayan veya muhalif sesleri kriminalize eden yasa ve politikalar uygulamaya koymuştur. Bu ortam, misilleme ya da yasal tepki korkusunun açık söylemi boğduğu bir otosansür kültürünü teşvik etmektedir. Sosyal medyada veya toplumsal ve resmi alanlarda siyasi endişelerle düşüncelerini kafasında yazıp yazıp silen bir neslin varlığını düşünmek insanlık adına üzücü bir durumdur. Terörle mücadele stratejilerinin yansımaları ifade özgürlüğü alanının çok ötesine uzanmakta ve potansiyel olarak geniş bir insan hakları yelpazesini etkilemektedir. Bu haklar arasında adil yargılanma hakkı, işkenceden korunma, özel hayatın gizliliği ve din özgürlüğü yer almaktadır. Yargılama olmaksızın süresiz gözaltı vakaları ve sorgulamalarda işkence kullanımı da dahil olmak üzere, genellikle ulusal güvenlik zorunluluklarıyla rasyonalize edilen çok sayıda örnek bulunmaktadır (Mayer, 2009). Bu uygulamalar, güvenlik önlemlerinin temel insan haklarını gölgelemesine izin vermeyen daha dengeli bir yaklaşımı savunan eleştirel bir yeniden değerlendirme çağrısında bulunmaktadır. Terörizm tehdidinin ele alınması belirli güvenlik önlemlerini gerektirebilirken, bu önlemlerin insan haklarını zayıflatmak için bahane olarak kullanılmamasını sağlamak çok önemlidir. Hukukun üstünlüğü ilkelerine bağlı kalmak, şeffaflığı sağlamak ve terörle mücadele çabalarında hesap verebilirliği sürdürmek, temel özgürlükleri korumak ve demokratik sistemlerin bütünlüğünü korumak için zorunludur.

Türkiye'nin hukuki yapısında Terörle Mücadele Kanunu, özellikle de 3713 sayılı Kanun ve değişiklikleri, öne çıkan ancak tartışmalı bir figür olarak durmaktadır. Başta terör faaliyetleri olmak üzere güvenlik sorunlarının tırmandığı bir dönemde 1991 yılında yürürlüğe giren bu kanun, kapsamını genişleterek ve devletin algılanan tehditlere yönelik gücünü artırarak evrim geçirmiştir. Ancak bu evrim, Türkiye'deki temel insan hakları ve sivil özgürlükler üzerindeki etkisine ilişkin önemli tartışmalara ve endişelere yol açmıştır (Nebehay, 2012; European Commission of Human Rights, 1999). Tartışmanın merkezinde, kanunun geniş terörizm tanımı yatmaktadır. Bu geniş ağ, geleneksel terör eylemlerinin çok uzağında kalan bir dizi faaliyeti kapsamaktadır. Örneğin, şiddet

içermeyen muhalefet biçimleri kendilerini terörizm olarak etiketlenmiş olarak bulmuş ve konuşma ve siyasi ifade özgürlükleri üzerine gölge düşürmüştür (Tastan ve Kutschka, 2017). Bu geniş yorumun yansımaları Türkiye toplumunun her kesiminde hissedilmiş, gazetecileri, akademisyenleri ve aktivistleri etkilemiş, birçoğu terörle mücadele adı altında yasal yaptırımlarla karşı karşıya kalmıştır (Freedom House, 2020). Tanımlamanın ötesinde, yasanın yargı süreçleri üzerindeki etkisi de alarm vermiştir. Uzun süreli duruşma öncesi tutukluluklar ve terörle mücadele mahkemelerinin konuşlandırılması gibi konular, adil yargılamanın temel unsurları olan yargı bağımsızlığı ve masumiyet karinesinin temellerini aşındırıyor olarak görülüyor (Human Rights Watch, 2019). Bu endişeler uluslararası alanda da gözden kaçmadı ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi kurumlar, yasanın uygulanmasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile çatıştığı örneklerle işaret etti. Ulusal güvenlik ihtiyaçları ile insan haklarının korunmasının bu kesişimi karmaşık ve çetrefilli bir zorluk oluşturuyor. Türk hükümeti bir taraftan bu güçlü tedbirleri ciddi güvenlik tehditleri karşısında elzem olarak savunuyor. Öte yandan, eleştirmenler bu tür tedbirlerin insan hakları ve demokratik değerlerin temel ilkelerini gölgelemesine izin verilmemesi konusunda uyarıda bulunuyor (Office of the High Commissioner for Human Rights, 2018). Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu meşru güvenlik kaygılarını gidermeye çalışsa da, özellikle ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkını etkileyerek insan hakları alanına uzun bir gölge düşürmektedir. Türkiye için süregelen zorluk, etkili terörle mücadele stratejilerinin, bireysel özgürlükleri koruma ve uluslararası insan hakları standartlarına uyum sağlama konusundaki kararlı bir taahhülle bir arada var olduğu ve bununla yumuşatıldığı uyumlu bir denge bulmaktır.

Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. Maddesi'nin geniş ve biraz da muğlak dili, özellikle insan haklarına etkileri ve yanlış uygulama potansiyeli açısından eleştirel söylemin merkezinde yer almaktadır. Bu maddenin terörizm tanımı, geleneksel şiddet eylemleri anlayışıyla sınırlı değildir; bunun yerine, devletin niteliklerini değiştirme veya birliğine zarar verme potansiyeli taşıyan faaliyetleri kapsamaktadır. Bu durum, şiddet içermeyen siyasi muhalefetin veya hükümet eleştirisinin terörizm olarak kategorize edilmesi ihtimalini doğurmaktadır. Yasanın lafzındaki bu muğlaklık, yasayı öznel yorumlara açık hale getirmekte ve meşru muhalefet ifadelerinin suç sayılabileceği tehlikeli bir durum yaratmaktadır. Bu geniş tanımın sonuçları, özellikle ifade ve örgütlenme özgürlüğü alanlarında çok belirgindir. Siyasi aktivizm, eleştirel gazetecilik veya akademik araştırma gibi faaliyetler terörizm olarak etiketlenme riski taşıdığına, bu

durum otosansür ve korku ortamını besleyerek sağlıklı kamusal söylemi engellemektedir. Bu durum, Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme de dahil olmak üzere uluslararası insan hakları hukuku tarafından sağlanan korumalarla tam bir tezat oluşturmakta ve Türkiye'nin iç hukuku ile uluslararası taahhütleri arasındaki kopukluğu vurgulamaktadır. Gerçek hayattan örnekler, bu kanunun uygulanmasının sorunlu doğasının altını çizmektedir. 2016 yılında, Türkiye'nin güneydoğu bölgesinde barış çağrısı yapan bir bildiriye imza atan bir grup akademisyenin Terörle Mücadele Kanunu kapsamında kovuşturmaya uğraması, akademik özgürlüğün ve ifade özgürlüğünün erozyona uğradığına dair endişelere yol açtı (Hünler, Namer, ve Düzen, 2023, s.59-61) Medya sektörü de bundan muaf kalmadı ve aralarında Ahmet Altan gibi tanınmış isimlerin de bulunduğu çok sayıda gazeteci aynı yasa kapsamında suçlamalarla karşı karşıya kaldı. "Terör propagandası" yapmakla suçlanan bu gazetecilerin davaları, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de dahil olmak üzere küresel insan hakları organları tarafından ifade özgürlüğünün engellendiği gerekçesiyle eleştirildi (Amnesty International, 2019). Bu hususlar ışığında, Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu'nun 1. Maddesindeki geniş terör tanımı, uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlaştırma konusunda önemli zorluklar ortaya koymaktadır. Şiddet içermeyen siyasi muhalefeti potansiyel olarak bastıran ve ifade özgürlüğünü kısıtlayan bu kanunun mevcut uygulaması, acil bir reform ihtiyacına işaret etmektedir. Terörizmi uluslararası normlara uygun bir şekilde yeniden tanımlayarak ve yargı süreçlerinin bağımsız ve adil kalmasını sağlayarak Türkiye, sınırları içerisinde temel insan haklarının korunması yönünde önemli adımlar atabilir.

Türk Terörle Mücadele Kanunu'nun 2. ve 7. maddeleri, ifade özgürlüğü ve adil yargılanma gibi temel hakları ihlal etme potansiyelleri nedeniyle önemli eleştiriler almıştır. Bu maddeler, geniş kapsam ve uygulama alanlarıyla, özellikle şiddet içermeyen siyasi aktivizm, gazetecilik ve diğer ifade faaliyetlerinde bulunanlara karşı olası kötüye kullanımlarına ilişkin endişelere yol açmıştır. "Terör suçlusu"nu sadece terör eylemleri gerçekleştiren kişileri değil, aynı zamanda belirlenmiş terörist gruplarla ilişkili kişileri de kapsayacak şekilde geniş bir şekilde tanımlayan yasanın 2. maddesi, kovuşturmanın aşırıya kaçmasına kapı açmaktadır. Bu geniş kategorizasyon, siyasi muhaliflerin, aktivistlerin ve diğerlerinin şiddet eylemleri nedeniyle değil, sadece algılanan bağlantıları nedeniyle hedef alınmasına yol açabilir ve böylece ifade ve örgütlenme özgürlüğü haklarını tehdit edebilir. Benzer şekilde, bir terör örgütünün oluşumunu, liderliğini veya üyeliğini cezalandıran 7. Madde'nin muğlaklığı da endişe konusu olmuştur. Burada, neyin

'destek' ya da 'üyelik' teşkil ettiği konusunda netlik olmaması, gazetecilik çabaları ya da siyasi muhalefet gibi meşru eylemlerin suç sayılması riskini doğurmaktadır. Bu maddelerin sorunlu uygulaması çeşitli vakalarda vurgulanmıştır. Örneğin, Halkların Demokratik Partisi (HDP) üyeleri, yasal siyasi faaliyetler ile terörizm arasındaki çizgiyi bulanıklaştıran bu yasalar kapsamında yasal işlemlerle karşı karşıya kalmıştır (Human Rights Watch, 2017; Öniş 2023,). Ayrıca, Suriye'de süren çatışmalar üzerine hassas konuları haberleştiren gazetecilere bu hükümler kapsamında dava açılması, Türkiye'de medya özgürlüğü ve ifade özgürlüğü konusunda endişe yaratmaktadır (Reporters Without Borders, 2019). Bu uygulamalar uluslararası insan hakları standartlarıyla çelişmektedir. Türkiye'nin de taraf olduğu Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme ifade özgürlüğü, örgütlenme ve adil yargılanma haklarını güvence altına almaktadır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi de Türkiye'nin terörle mücadele yasalarının bu temel hakları kısıtlayacak şekilde kullanılmasına ilişkin endişelerini dile getirmiştir (European Court of Human Rights, 2020). Bu zorluklara yanıt olarak, Türkiye'nin terörle mücadele yasalarının, özellikle de 2. ve 7. maddelerinin uygulanmasını uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu hale getirmesi zorunludur. Açık yasal tanımların, yargı denetiminin ve orantılılık ve gereklilik ilkelerine bağlılığın sağlanması, temel hak ve özgürlüklerin korunması açısından hayati önem taşımaktadır. Terörle mücadele tedbirlerinin sivil özgürlüklere saygı göstermesi, böylece demokratik bütünlüğün korunması ve uluslararası hukuki taahhütlerin yerine getirilmesi esastır.

Terör örgütleri çerçevesinde terörle bağlantılı suçları ele almak üzere hazırlanan Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu'nun 4. Maddesi, önemli yorum ve uygulama zorlukları ortaya koymaktadır. Görünüşte terörle bağlantılı ciddi suçları engellemeyi amaçlayan bu maddenin dili, geleneksel terörizm kavramlarıyla tipik olarak örtüşmeyen bir dizi faaliyeti kapsayacak kadar geniştir. Buna şiddet içermeyen siyasi eylemler, barışçıl protestolar ve çeşitli muhalefet biçimleri de dahildir. Kritik endişe, bu demokratik ifadelerin terörle mücadele tedbirleri şemsiyesi altında potansiyel olarak suç sayılması durumunda ortaya çıkmaktadır. Böylesine geniş bir yorum, meşru ifade ve toplanmayı suç haline getirerek temel insan haklarını ihlal etme riski taşımaktadır.

Madde 4'ün şiddet içermeyen faaliyetlere uygulanmasının etkisi, ifade özgürlüğü ve barışçıl toplanma hakkı açısından derin sonuçlar doğurmaktadır. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi gibi uluslararası insan

hakları belgelerinde güvence altına alınan bu haklar, demokratik toplumların temelini oluşturmaktadır. Barışçıl protestolara katılan veya muhalefetini ifade eden bireylerin bu madde kapsamında kovuşturmaya uğraması sadece bu hakların altını oymakla kalmaz, aynı zamanda kamusal söylem ve siyasi katılım üzerinde de caydırıcı bir etki yaratır (Amnesty International, 2021). Çeşitli örnekler bu kanunun sorunlu kullanımının altını çizmektedir. Örneğin 2013 yılındaki Gezi Parkı protestolarında birçok katılımcı ve organizatör terörle mücadele yasaları kapsamında yargılanmış ve bu yasaların meşru protesto ve ifade alanlarına yayılmasıyla ilgili endişelerin altını çizmiştir (Human Rights Watch, 2014). Ayrıca, akademisyenlerin, gazetecilerin ve insan hakları savunucularının şiddet içermeyen ve genellikle terörizmle bağlantılı faaliyetler nedeniyle tekrar tekrar kovuşturmaya uğramaları önemli sorunları gündeme getirmiştir. Bu davalar tipik olarak, genellikle normal sivil katılım olarak kabul edilecek faaliyetlere dayanan terör propagandası yayma veya terör örgütleriyle ilişkili olma suçlamalarını içermektedir (Human Rights Watch, 2016). Madde 4'ün bu geniş uygulamaları uluslararası insan hakları örgütlerinin eleştirilerine neden olmuştur. Birleşmiş Milletler, Avrupa Konseyi ve çeşitli STK'lar, Türkiye'yi terörle mücadele eylemlerini uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu hale getirmeye ve bu yasalar kapsamındaki tedbirlerin ifade, örgütlenme ve barışçıl toplanma özgürlüklerini etkilememesini sağlamaya çağırmıştır (Council of Europe Committee on Counter-Terrorism 2021). 4. maddenin terörle bağlantılı suçlarla mücadele etme niyeti açık olsa da, uygulanması önemli insan hakları endişelerini beraberinde getirmektedir. Bu nedenle Türkiye, uygulamanın doğru, orantılı ve uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu olmasını sağlamak için bu maddeyi gözden geçirmek ve muhtemelen değiştirmek gibi hayati bir görevle karşı karşıyadır. Temel özgürlüklerin korunması ile etkili terörle mücadele stratejilerinin dengelenmesi, düşünceli ve dengeli bir yaklaşım gerektiren kilit bir zorluktur.

Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu gibi terörle mücadele yasaları ile uluslararası insancıl hukuk ve insan hakları hukuku arasındaki girift ilişki, tarihsel, felsefi ve etik boyutların iç içe geçtiği karmaşık ve çok yönlü bir sorunu ortaya koymaktadır. Terörizmin değişen doğası ve özellikle terör eylemlerinin tanımlanması ve ahlaki açıdan değerlendirilmesinde ortaya çıkardığı etik ikilemler bu karmaşıklığın bir kanıtıdır. Başlangıçta gerçek güvenlik tehditleriyle mücadele etmek için tasarlanan Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu, yine de insan hakları, özellikle de ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı üzerindeki etkileri konusunda önemli tartışmalara yol açmıştır. Yasanın

geniş ve zaman zaman muğlak terörizm tanımları, şiddet içermeyen muhalefetin ve ifade özgürlüğünün bastırıldığı durumlara yol açmıştır. Bu durum, yasal süreçlerde orantılılık ve adalet ilkelerine bağlılık konusunda soru işaretleri yaratmıştır. Uluslararası alanda, Türkiye'nin terörle mücadele mevzuatının uygulanması mercek altına alınmış ve sıklıkla uluslararası insan hakları normlarını ihlal etme potansiyeli taşıdığı görülmüştür. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi ve diğer küresel organlar, Türkiye'nin bu yasaları uygulamasının Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ile çatıştığı örneklerle işaret etmiştir. Bu tür örnekler, Türkiye gibi ülkelerin uluslararası yasal yükümlülüklerine saygı gösterirken ulusal güvenliği sağlamada karşılaştıkları hassas dengeyi vurgulamaktadır. Bu söylemin genel çıkarımı, özellikle önemli terör tehditleri ışığında, sağlam ulusal güvenlik önlemlerinin yadsınamaz gerekliliğidir. Ancak bu tedbirlerin uygulanması, güvenlik ihtiyacı ile temel insan hak ve özgürlüklerinin korunması zorunluluğunu özenle dengeleyen incelikli bir yaklaşım gerektirmektedir. Bu denge sadece demokratik bütünlüğün korunması için değil aynı zamanda uluslararası hukuk standartlarına uyum için de hayati önem taşımaktadır. Şeffaflık, yargı denetimi ve hukukun üstünlüğüne kararlı bir şekilde bağlılık bu dengenin kurulması, bireysel hak ve özgürlüklerin korunmasının sağlanması ve aynı zamanda terörizmle mücadelenin etkin bir şekilde ele alınması için elzemdir.

5.4. 5233 sayılı "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun"

5233 sayılı "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun" terör eylemleri veya terörle mücadele sırasında gerçekleşen faaliyetler sonucu maddi zarara uğrayan kişilere zararlarının karşılanması için hukuki bir çerçeve sunar. Kanun, zararların karşılanma yöntemlerini, süreçleri ve ilgili kurumların görevlerini detaylandırır (Türkiye, 2004).

1. Amaç ve Kapsam (Madde 1 ve Madde 2)

5233 sayılı Kanun, terör eylemlerinden ve terörle mücadele süreçlerinden doğan maddi zararları tazmin etmeyi amaçlar. Bu kanun, terör faaliyetleri ve bu faaliyetlere karşı yürütülen operasyonlar sırasında meydana gelen zararların, mağdurların ve zarar görenlerin haklarının hızlı ve adil bir şekilde karşılanmasını sağlamak için özel bir hukuki çerçeve sunar. Zarar gören bireylerin ve özel hukuk tüzel kişilerinin zararlarının karşılanması bu kanunun temel amacını oluşturur.

Kanunun kapsamı, 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu'nun belirli maddeleri altında tanımlanan terör eylemleri ve bu eylemlere karşı yürütülen mücadele faaliyetlerinden kaynaklanan zararlarla sınırlıdır. Belirtilen maddeler, terör eylemlerinin çeşitli biçimlerini ve bu eylemlere karşı alınan önlemleri içerir. Kanun, ayrıca bazı zararların karşılanmasını hariç tutar. Bunlar arasında devlet tarafından zaten karşılanmış zararlar, mahkeme kararıyla veya diğer yasal düzenlemelerle giderilmiş zararlar, uluslararası mahkeme kararlarıyla tazmin edilmiş zararlar ve bireysel kusurlar sonucu ortaya çıkan zararlar bulunur.

Bu hükümler, terörle doğrudan ilgili olmayan zararların kanun kapsamı dışında tutulmasını sağlar, böylece kaynakların gerçek mağdurlara yönlendirilmesine odaklanılmasını garanti eder. Kanun, zarar görenlerin haklarını koruyarak, terör ve terörle mücadele faaliyetleri nedeniyle mağduriyet yaşayanlara hızlı ve etkin bir destek sunmayı hedefler.

2. Zarar Tespit ve Karşılanma Mekanizması (Madde 3 - Madde 5)

5233 sayılı Kanun, zararların belirlenmesi ve karşılanması için özel bir mekanizma oluşturur: Zarar Tespit Komisyonları. Bu komisyonlar, il bazında kurulur ve bir vali yardımcısının başkanlığında, çeşitli devlet dairelerinden seçilen kamu görevlileri ve bir avukattan oluşur. Komisyonlar, zarar gören bireylerden veya mirasçılarından gelen başvuruları değerlendirir, zararın boyutunu ve tazminat miktarını tespit eder. Komisyonun temel görevleri arasında, zararın varlığını ve kapsamını belirlemek, zarar görenlerin başvurularını kabul etmek veya reddetmek, ve gerekirse sulh yoluyla tazminat miktarını belirlemek yer alır. Komisyon, zararın doğrudan tespitini yapabilir veya gerekli görülen durumlarda bilirkişi atayarak zararın dolaylı olarak belirlenmesini sağlayabilir. Zarar tespiti, adli, idari ve askeri mercilerden sağlanan bilgiler ışığında ve zarar görenin aldığı tedbirlere göre değerlendirilir. Bu süreç, hakkaniyet ve güncel ekonomik koşulları göz önünde bulundurarak, zararın adil bir şekilde tazmin edilmesini amaçlar. Zarar tespit işlemleri, objektif kriterlere dayalı olarak yürütülür ve tüm işlemler, komisyon tarafından belirlenen usul ve esaslara göre gerçekleştirilir.

3. Zararların Karşılanma Yöntemleri (Madde 7 - Madde 10)

Kanun, zararların nasıl karşılanacağına dair detaylı hükümler içerir. Zararlar, nakdi ödemeler veya ayni tazminatlar şeklinde karşılanabilir. Zararın türüne ve mağdurun

ihtiyaçlarına bağlı olarak en uygun tazminat yöntemi seçilir. Örneğin, maddi zararlar genellikle nakdi ödemelerle, somut kayıplar ise ayni tazminatlarla giderilir. Nakdi tazminatlar, zararın boyutuna ve etkisine göre hesaplanır ve zarar görenin yağam standardını mümkün olduğunca eski haline getirecek ėekilde belirlenir. Ayni tazminatlar ise, zarar görenin mal veya mülküne verilen zararları doğrudan onararak uygulanır. Bu tür tazminatlar, özellikle tağınmaz mal hasarlarında tercih edilir. Tazminat miktarının belirlenmesinde, zarar görenin kusur durumu, sigorta kapsamı gibi faktörler dikkate alınır ve zarar miktarı bu faktörlere göre ayarlanabilir. Bu süreç, zarar görenin adil bir ėekilde tazmin edilmesini ve aynı zamanda devlet kaynaklarının etkin bir ėekilde kullanılmasını sağlar.

Kanun, ayrıca zararların karėılanma ėeklini belirlemek için eğitli yöntemler sunar. Zararların karėılanması, ilgili bakanlık btlerinden sağlanan denekler aracılığıyla gerekleğtirilir. Bu demeler, zarar görenlere veya hak sahiplerine doğrudan yapılır ve süreç, ėeffaf ve hızlı bir ėekilde yürütülür.

4. Özel Hükümler (Geçici Maddeler ve zel Durumlar)

5233 sayılı Kanun, bazı özel durumlar ve geçici hükümler için detaylı düzenlemeler içerir. Bu hükümler, özellikle terör mağdurlarının ve kamu görevlilerinin özel durumlarını ele alır ve zararlarının adil bir ėekilde karėılanmasını sağlamak için ek tedbirler getirir.

a. Kamu Görevlileri ve Mirasılarına zel Tazminat Hükümleri:

Kanun, kamu görevlileri veya mirasçılarına ödenen tazminatlar arasında, önceki mevzuatla bu Kanun kapsamındaki tazminatlar arasında fark bulunması halinde, bu farkın yasal faiziyle birlikte ödenmesini öngörür. Bu, özellikle terörle mücadele sırasında zarar gören veya hayatını kaybeden kamu görevlilerinin ailelerine yönelik önemli bir mali destektir. Ödenen tazminat miktarının fazla olması durumunda ise iade talep edilmez, bu da zarar görenler üzerindeki mali yükü hafifletir.

b. Zararların Tarih ncesi Uygulamaları:

Kanun, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren belirli bir süre içinde, gemiğte meydana gelen terör eylemlerinden zarar gören bireyler ve özel hukuk tüzel kiğilerine de hükümlerini uygulayabileceğini belirtir. Bu, terör mağdurlarına yönelik gemiğ

dönemlerdeki zararlar için de adaletin sağlanmasına olanak tanır. Geçici maddeler, bu zararların belirli bir süre içinde sonuçlandırılmasını gerektirir, bu da sürecin etkinliğini artırır.

c. Riskli Alanlar ve Dönüşüm Projeleri:

Özellikle riskli olarak belirlenen alanlarda ve dönüşüm projelerinde, 5233 sayılı Kanun ile 6306 sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanunun hükümleri uygulanabilir. Bu, terörden zarar gören alanların yeniden yapılandırılması ve rehabilitasyonu süreçlerinde özel hükümlerin devreye girmesini sağlar. Zarar görenlerin hakları, bu süreçlerde de korunur ve onarım veya yeniden yapılanma çalışmaları sırasında mağdurlara yönelik özel destek sağlanır.

d. Yeniden Değerleme ve Finansal Düzenlemeler:

Kanun, yapılan ödemelerin her yıl mali yıl sonunda yeniden değerlendirilmesi ve gerekli ayarlamaların yapılması için hükümler içerir. Bu, enflasyon ve diğer ekonomik faktörler nedeniyle zarar görenlerin aldıkları tazminatların değerinin korunmasını sağlar. Ayrıca, bu ödemelerin gelir ve kurumlar vergisi matrahından indirilebileceğini belirtir, bu da zarar görenlerin vergisel yükünü hafifletir.

5. Yargı Yolu (Madde 12 ve Madde 13)

Kanun, zararların karşılanması sürecinde sulh yoluyla çözülemeyen uyuşmazlıklarda ilgililerin yargı yoluna başvurma haklarını açıkça saklı tutar. Sulhname tasarısının kabul edilmemesi veya kabul edilmemiş sayılması halinde, zarar görenler dava açabilirler. Bu, mağdurların haklarını koruma altına alır ve adil bir tazminat süreci için yasal bir yedek yol sunar. Davet üzerine sulhname tasarısının kabul edilmesi durumunda, zarar gören veya temsilcisi ile komisyon başkanı tarafından imzalanır ve bu, zararın sulh yoluyla karşılanmasını resmileştirir. Ancak, kabul edilmemesi halinde, uyuşmazlık tutanağı düzenlenir ve zarar görenin yargı yoluna gitme hakkı devam eder. Bu süreç, taraflar arasında anlaşmazlık durumunda adil ve bağımsız bir çözüm yolunun önünü açar ve taraflara hukuki çözüm yollarını kullanma imkanı tanır.

5233 sayılı "Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun", terör olayları ve terörle mücadele sırasında meydana gelen zararların adil ve hızlı bir şekilde giderilmesini amaçlamaktadır. Bu kanun, terör mağdurlarına

maddi destek sağlamayı hedefleyerek, onların yaşadıkları travmayı hafifletmeyi ve topluma yeniden entegrasyonlarını kolaylaştırmayı öngörmektedir. Ayrıca, mağdurların toplumda teröre karşı daha dirençli bir yapı oluşturmalarına yardımcı olmayı da hedefler. Kanunun uygulanması, hukukun üstünlüğünü desteklemekte ve terörle mücadelede devletin etkin bir rol almasını teşvik etmektedir. Zarar gören bireylere tanınan hukuki haklar, terörle mücadele çabalarının adaletli bir zemin üzerinde yürütülmesine olanak tanımaktadır. Bu durum, devletin terörle mücadeledeki stratejilerine toplumsal destek sağlamakta ve devlete duyulan güveni artırmaktadır. Ekonomik açıdan, kanun, terör olayları sonucu zarar gören işletmeler ve bireyler için mali destek sağlamayı amaçlamakta ve bu tür olayların ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmayı hedeflemektedir. Bu mali destekler, zarar görenlerin ekonomik toparlanmalarını hızlandırmakta ve genel ekonomik istikrarı korumaya katkıda bulunmaktadır. Böylece, kanun sadece bireysel zararların giderilmesine yönelik değil, aynı zamanda geniş çaplı ekonomik güvenlik ve istikrarı destekleme amacı gütmektedir. Bu kapsamlı yaklaşım, kanunun terör mağdurlarına sağladığı desteklerle ulusal güvenliği dolaylı yollarla güçlendirdiğini ve toplumun her kesimi için olumlu sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir.

5.5.2937 Sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu

“Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu” başlıklı ve 2937 sayılı kanun 1 Kasım 1983 tarihinde kabul edilmiş ve 3 Kasım 1983 tarihinde Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Bu kanun, Türkiye’nin Milli İstihbarat Teşkilatı’nın (MİT) faaliyetleri ve organizasyonu için temel çerçeveyi belirlemektedir (Türkiye, 1983).

Bu kanunun temel amacı, devlet istihbaratının üretilmesi ve kullanılmasına ilişkin usul ve esaslar ile Milli İstihbarat Teşkilatı’nın kuruluş, görev ve faaliyetlerini düzenlemektir. Türkiye Cumhuriyeti’nin toprak bütünlüğünün ve milli güvenliğinin iç ve dış tehditlere karşı korunmasını, anayasal düzenin ve milli menfaatlerin korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu kanunun önemi, ulusal güvenlik için hayati önem taşıyan istihbarat operasyonlarına yapılandırılmış ve yasal olarak temellendirilmiş bir yaklaşım sağlamasında yatmaktadır. Kanun, MİT’e istihbarat faaliyetlerinde bulunmak, diğer devlet kurumlarıyla koordinasyon sağlamak ve ülkenin güvenlik ve çıkarlarının korunmasını sağlamak için önemli sorumluluklar ve geniş yetkiler vermektedir.

Yasa kapsamında, ülkenin bütünlüğüne ve anayasal düzene yönelik tehditlerle ilgili istihbarat sağlanması da dahil olmak üzere ulusal güvenlik konuları açıkça ele alınmaktadır. Yasa ayrıca istihbarat faaliyetlerinin çeşitli hükümet sektörleri arasında koordinasyonunu zorunlu kılarak ulusal güvenlik sorunlarına karşı birleşik bir yaklaşım sağlamaktadır.

AB ve uluslararası hukuk açısından bu kanun, MİT'in ulusal çıkarları korumak için gerekli faaliyetlerde bulunmasına izin verirken uluslararası normlara uyum ihtiyacını vurgulamaktadır. Buna Türkiye içinde ve dışında operasyonlar yapmak, uluslararası istihbarat servisleriyle işbirliği yapmak ve küresel güvenlik dinamiklerine uyum sağlamak da dahildir.

Yasadaki kilit maddeler arasında, MİT'in ulusal güvenliğe yönelik tehditler hakkında istihbarat toplamak ve ordu ve diğer devlet kurumlarıyla koordinasyon sağlamak gibi kapsamlı görevlerini tanımlayan 4. Madde yer almaktadır. Madde 6, gizli operasyonlar yürütme ve ulusal ve uluslararası kurumlarla ilişki kurma da dahil olmak üzere MİT'e verilen yetkileri detaylandırmaktadır. Madde 7, MİT başkanının doğrudan Türkiye Cumhurbaşkanı'na karşı sorumlu olduğunu belirtmektedir.

Ayrıca bu kanun, teknolojik gelişmelere ve siber tehditler gibi istihbarat alanındaki yeni zorluklara uyum sağlamaya yönelik hükümler içermekte ve istihbarat uygulamalarının modernizasyonunu ve etkinliğini vurgulamaktadır.

Yasa ulusal güvenlik amaçları için gerekli yetkileri sağlarken, devlet güvenliği ve bireysel haklar arasındaki denge konusunda soru işaretleri yaratmaktadır. MİT'in özellikle gözetleme ve iletişimin dinlenmesine ilişkin yetkilerinin geniş kapsamı, kötüye kullanımın önlenmesi ve hesap verebilirliğin sağlanması için sağlam denetim mekanizmaları gerektirmektedir. Yasal çerçeve MİT'in faaliyetlerini son derece gizli tutmaktadır; bu durum güvenlik açısından kritik öneme sahip olmakla birlikte şeffaflığı ve kamu denetimini zorlaştırmaktadır.

Genel olarak, Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, Türkiye'nin ulusal güvenlik aygıtının kritik bir bileşenidir ve devleti ve çıkarlarını korumak için gerekli istihbarat operasyonlarına yasal dayanak sağlamaktadır. Kanunun yeni güvenlik sorunlarına uyum sağlamaya yaptığı vurgu, küresel tehditlerin dinamik

doğasına ilişkin bir farkındalığı yansıtmakta ve Türk istihbarat yeteneklerinin sağlam ve etkili kalmasını sağlamaktadır.

Kanunda en önemli maddelerden olan 4. ve 6. maddeler daha detaylı incelenmelidir;

Madde 4, MİT'in ulusal güvenliğe ilişkin kapsamlı görevlerini özetlemektedir. Bu görevler şunları içerir:

“a) Türkiye Cumhuriyeti'nin ülkesi ve milleti ile bütünlüğüne, varlığına, bağımsızlığına, güvenliğine, Anayasal düzenine ve milli gücünü meydana getiren bütün unsurlarına karşı içten ve dıştan yöneltilen mevcut ve muhtemel faaliyetler hakkında milli güvenlik istihbaratını Devlet çapında oluşturmak ve bu istihbaratı Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile gerekli kuruluşlara ulaştırmak.

b) Devletin milli güvenlik siyasetiyle ilgili planların hazırlanması ve yürütülmesinde; Cumhurbaşkanı, Genelkurmay Başkanı, Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri ile ilgili bakanlıkların istihbarat istek ve ihtiyaçlarını karşılamak. c) Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat faaliyetlerinin yönlendirilmesi için Cumhurbaşkanı ve Milli Güvenlik Kuruluna tekliflerde bulunmak.

d) Kamu kurum ve kuruluşlarının istihbarat ve istihbarata karşı koyma faaliyetlerine teknik konularda müşavirlik yapmak ve koordinasyonun sağlanmasında yardımcı olmak.

e) Genelkurmay Başkanlığınca Silahlı Kuvvetler için lüzum görülecek haber ve istihbaratı, yapılacak protokole göre Genelkurmay Başkanlığına ulaştırmak.

f) Milli Güvenlik Kurulunda belirlenecek diğer görevleri yapmak.

g) İstihbarata karşı koymak”

Madde 4, MİT'in operasyonel çerçevesinin merkezinde yer almakta ve MİT'i proaktif güvenlik yönetimi için hayati önem taşıyan geniş ve kapsamlı sorumluluklarla donatmaktadır. Bu madde, MİT'in Türkiye'nin istihbarat camiasında merkezi bir organ olarak faaliyet göstermesini sağlayarak potansiyel tehditlere karşı koordineli bir savunma mekanizması oluşturulmasını kolaylaştırmaktadır. Siber güvenlik gibi modern tehditlerin

de dahil edilmesi, çağdaş güvenlik sorunlarına uyarlanabilir bir yasal yaklaşıma işaret etmektedir. Bununla birlikte, bu madde kapsamında MİT'e verilen görevlerin geniş kapsamı, yetki aşımını önlemek ve istihbarat faaliyetlerinin yasal süreç olmaksızın bireysel hakları ihlal etmemesini sağlamak için açık denetim ve denge mekanizmalarını da gerekli kılmaktadır.

Madde 6, MİT'e görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için aşağıdakiler de dahil olmak üzere özel yetkiler vermektedir:

- Milli güvenlikle ilgili yerli ve yabancı kurum, kuruluş veya kişilerle doğrudan ilişki kurmak.
- Bankacılık sektöründeki çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarından 5411 sayılı Bankacılık Kanunu uyarınca bilgi, belge, kayıt ve arşivlere erişmek.
- Tanımlanmış bazı maddeler hariç olmak üzere, Türk Ceza Kanunu'nda belirtilen bazı suçlara ilişkin soruşturmaları yürütmek.
- Operasyonlarda gizli çalışma yöntem ve tekniklerini kullanmak.
- Örtülü operasyonlar için gerektiğinde elemanlarının kimliklerini değiştirmek, tüzel kişilikler kurmak ve bu amaçlar için gerekli belge ve teçhizatı kullanmak.

Madde 6, MİT'e istihbarat toplama ve işlemenin çeşitli alanlarında etkin bir şekilde hareket edebilmesi için geniş operasyonel yetkiler sağlamaktadır. Çeşitli kurumlarla doğrudan etkileşime girebilme ve önemli bilgilere herhangi bir engelle karşılaşmadan erişebilme yeteneği, zamanında ve etkili istihbarat operasyonları için hayati önem taşımaktadır. Özellikle gizli kimlikler kullanma ve paravan örgütler kurma izinleri, modern zamanlarda gerekli olan istihbarat operasyonlarının karmaşıklığının ve derinliğinin bir göstergesidir. Bu yetkiler ulusal güvenlik için elzem olmakla birlikte, başta mahremiyet hakları ve kötüye kullanım potansiyeli olmak üzere yasal ve etik sınırlar açısından da önemli zorluklar teşkil etmektedir. Bu yetkilerin hukuk ve ahlak sınırları içerisinde kullanılmasını sağlamak için hem kurum içi hem de yargısal etkin denetim mekanizmaları kritik önem taşımaktadır.

Sonuç olarak, Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun 4. ve 6. maddeleri Türkiye'nin ulusal güvenlik odaklı istihbarat operasyonları için sağlam bir yasal çerçeve sunmaktadır. Bu maddeler MİT'in hem ulusal hem de uluslararası arenada kapsamlı ve proaktif bir şekilde faaliyet göstermesine olanak tanımaktadır. Bununla birlikte, bu maddelerle verilen geniş yetkiler, ulusal güvenlik

ıkarları ile bireysel hak ve özgürlüklerin korunması arasında denge kurmak için sıkı bir denetime duyulan ihtiyacın devam ettiğini vurgulamaktadır.

5.6.6415 Sayılı Terörizmin Finansmanının nlenmesi Hakkında Kanun

Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 7 Şubat 2013 tarihinde kabul edilen 6415 sayılı Terörizmin Finansmanının nlenmesi Hakkında Kanun, hem ulusal hem de uluslararası güvenlik yükümlülükleri çerçevesinde terörizmin finansmanının engellenmesine yönelik çok önemli bir yasal tedbir teşkil etmektedir. Bu mevzuat, özellikle 1999 tarihli Terörizmin Finansmanının nlenmesine Dair Uluslararası Sözleşme ve ilgili Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararları ile uyum sağlayarak Türkiye'nin küresel standartlara uyumunda önemli bir gelişmeye işaret etmektedir (Türkiye, 2013).

Kanunun Amacı ve Kapsamı

6415 sayılı Kanun'un temel amacı terörizmin finansmanıyla mücadele için yasal bir zemin oluşturmaktır. Bu, terörizmin finansmanı sularının tanımlanmasına yönelik ayrıntılı hükümlerin ve terörist faaliyetlere mali akıŐları önlemek için malvarlığının dondurulmasına yönelik mekanizmaların belirlenmesini içermektedir. Kanun, ister Türkiye içinde ister sınır ötesinde iŐlensin, terör eylemlerini destekleyebilecek finansman kanallarını etkili bir şekilde önlemek, tespit etmek ve bunlara müdahale etmek üzere tasarlanmıştır.

Mevzuatın nemi

Bu kanunun önemi, küresel ve ulusal güvenliğin kritik bir unsuru olan terörizmin finansmanına karşı Türkiye'nin savunmasını güçlendirmede oynadığı rolde yatmaktadır. Kanun, net yasal tanımlar ve prosedürleri oluşturarak Türkiye'nin güvenlik protokollerini geliştirmekle kalmayıp, terörle mücadelede uluslararası konumunu da güçlendirmektedir. Ayrıca, terörist oluşumları destekleyen finansal ağların tespit edilmesi ve kesintiye uğratılmasına yönelik kapsamlı bir yaklaşım sunarak hem yerel hem de küresel düzeyde terörle mücadele çabalarına katkıda bulunmaktadır.

Ulusal Güvenlik ve Uluslararası Etkiler

Ulusal güvenlik perspektifinden bakıldığında, 6415 sayılı Kanun, Türk makamlarının terörizmin finansmanına karıŐan kişi ve kuruluşlara karşı kararlı adımlar

atmasını sağlamaktadır. Kanun, terörizmin finansmanına ilişkin suçları ana hatlarıyla belirlemekte ve ihlaller için caydırıcı ve önleyici tedbirler olarak hizmet eden katı cezalar öngörmektedir. Kanun ayrıca, uluslararası barış ve güvenliğin korunması açısından kritik önem taşıyan BM Güvenlik Konseyi'nin terörizmle ilgili kararlarının etkili bir şekilde uygulanmasını da kolaylaştırmaktadır.

AB hukuku ve uluslararası hukuk açısından mevzuat, Türkiye'nin çeşitli küresel anlaşmalar ve sözleşmeler kapsamındaki uluslararası yükümlülükleriyle uyumludur. Yasanın uluslararası standartlara bağlılığı, modern terörizmin ve finansmanının uluslar ötesi doğasında vazgeçilmez olan uluslararası organlar ve yabancı uluslarla işbirliğinin geliştirilmesine yardımcı olmaktadır.

Kanun Kapsamındaki Temel Hükümler

Özellikle 6415 sayılı Kanun'da yer alan bazı maddeler dikkat çekicidir:

Madde 3, terörizm veya terörizmin finansmanı olarak kabul edilen faaliyet türlerini kategorik olarak listeleyerek fon sağlama veya toplamanın yasak olduğu eylemleri ana hatlarıyla belirtmektedir.

Madde 4, terörü finanse edenlere yönelik cezaları detaylandırmakta, bu tür suçların ağırlığını hapis cezalarıyla vurgulamakta ve örgütsel katılım için artan cezaların altını çizmektedir.

Madde 5, BM Güvenlik Konseyi kararları uyarınca malvarlığının dondurulmasına ilişkin usulleri ele almakta ve böylece uluslararası tedbirleri Türk hukukuna entegre etmektedir.

4. ve 5. madde daha detaylı ele alınmalıdır;

Madde 4: Terörizmin Finansmanı Suçu

“Belli bir fiille bağlantılı olmaksızın, tamamen veya kısmen, 3'üncü madde kapsamında suç olarak tanımlanan fiillerin işlenmesinde kullanılması amacıyla veya kullanılacağını bilerek ve isteyerek, teröriste veya terör örgütlerine fon sağlayan veya toplayan kişi, fiili daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.” (6415 sayılı Kanun, 2013, Madde 4. Türkiye, 2013).

Madde 4, kanun kapsamındaki temel suç - terörizmin finansmanı - tanımladığı için çok önemlidir. Bu madde, terörizmin finansmanının kapsamını terör eylemlerine

doğrudan katılımın ötesinde genişlettiği için çok önemlidir. Belirli bir terör eylemiyle doğrudan bir bağlantısı olup olmadığına bakılmaksızın, terörle ilgili faaliyetler için kullanılacağı bilgisi veya niyetiyle fon sağlamayı veya toplamayı içerir. Bu geniş tanım, aksi takdirde daha dar tanımlar altında yasal incelemeden kaçabilecek bir dizi faaliyet ve mali destek mekanizmasının yakalanmasına yardımcı olur. Önemli bir hapis cezasının uygulanması, Türk hukuk sisteminin bu tür suçları ele alışındaki ciddiyetin altını çizmekte ve sıkı cezai tedbirler yoluyla terörizmin mali açıdan kolaylaştırılmasını caydırmayı amaçlamaktadır.

Madde 5: Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kararları

“Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 1267 (1999), 1988 (2011), 1989 (2011) ve 2253 (2015) sayılı kararları ile belirlenen kişi, kurum ve kuruluşların tasarrufunda bulunan malvarlığının dondurulmasına ilişkin kararlar ile listeden çıkarılanların malvarlığının dondurulmasının kaldırılmasına ilişkin kararlar Resmî Gazetede yayımlanan Cumhurbaşkanlığı kararı ile gecikmeksizin yerine getirilir.” (6415 sayılı Kanun, 2013, Madde 5- Türkiye 2013).

5. Madde, Türkiye'nin iç hukukunu uluslararası yükümlülüklerle, özellikle de terörizmin finansmanının önlenmesi ve bastırılmasına ilişkin Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararlarından kaynaklanan yükümlülüklerle uyumlu hale getirmede önemli bir rol oynamaktadır. Bu madde, Türkiye'nin uluslararası barış ve güvenlik için hayati önem taşıyan uluslararası yaptırım rejimlerine bağlı kalmasını sağlamaktadır. BM direktifleriyle uyumlu malvarlığı dondurma ve dondurmayı kaldırma kararlarının derhal uygulanmasını öngören madde, Türkiye'nin terörizmin mali ağlarını bozmaya yönelik küresel çabalara duyarlı bir şekilde entegre olmasını kolaylaştırmaktadır. Bu sadece uluslararası yaptırımların etkinliğini arttırmakla kalmaz, aynı zamanda Türkiye'yi küresel yönetim sistemlerinde işbirlikçi bir katılımcı olarak konumlandırır ve uluslararası hukuk düzeninin terörizm tehditlerine karşı bütünlüğüne katkıda bulunur.

6415 sayılı Kanun'un 4. ve 5. maddeleri birlikte terörizmin finansmanının önlenmesine yönelik sağlam bir yasal çerçeve sunmaktadır. Madde 4 terörizmin finansmanına karışanların cezalandırılmasına yönelik iç yasal mekanizmaları ele alırken, Madde 5 bu mekanizmaların uluslararası çabalarla, özellikle de Birleşmiş Milletler tarafından zorunlu kılınanlarla uyum içinde olmasını sağlamaktadır. Bu ikili yaklaşım - hem ulusal hem de uluslararası- terörizmin finansmanının karmaşık ve küreselleşmiş

doğasıyla etkin bir şekilde mücadele etmek için gereken kapsamlı stratejiyi yansıtmaktadır. Bu maddeler, kanunun sadece cezalandırma değil aynı zamanda terörizmin finansmanını önleme ve böylece terörist faaliyetlerin sürdürülmesi ve yaygınlaştırılması için gerekli hayati kaynakları kesme hedefi açısından çok önemlidir.

6415 sayılı Kanun, terörizmin finansmanı gibi önemli bir meselenin üstesinden gelmek üzere tasarlanmış bir yasal çerçeveyi temsil etmektedir. Terörist faaliyetler için fon sağlanmasını ve toplanmasını suç haline getiren kanun, terörizmin operasyonel kabiliyetlerinin kritik bir yönünü hedef almaktadır. Suçların ve cezaların ayrıntılı bir şekilde ifade edilmesi, terör eylemlerinde bulunan veya bu eylemleri destekleyenler için ağır sonuçlar ortaya koyarak sadece cezalandırıcı değil aynı zamanda önleyici bir işlev de görmektedir.

Uluslararası sözleşmelerin ve kararların kanuna entegre edilmesi, Türkiye'nin küresel terörle mücadele çabalarına bağlılığının altını çizmektedir. Bu uyum, terörizmin finansmanının uluslararası boyutları göz önüne alındığında, fonların genellikle birden fazla yargı alanından geçtiği durumlarda hayati önem taşımaktadır. Bu nedenle, kanun sadece Türkiye'nin düzenleyici rejimini geliştirmekle kalmamakta, aynı zamanda terörist finansal akışların izlenmesi ve durdurulması için gerekli olan uluslararası işbirliğini de kolaylaştırmaktadır.

Ayrıca, kanunun malvarlığının dondurulmasına ilişkin hükümleri özellikle önemlidir. Bu hükümler, teröre karıştığından şüphelenilen kişi ve kuruluşların malvarlıklarının dondurulması için hızlı bir şekilde harekete geçilmesini sağlayarak terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi için gerekli olan hayati finansman akışını kesmektedir. Bu proaktif tedbir, terörizmin mali temellerini bozmak için hayati önem taşımaktadır ve mali güvenlik alanındaki küresel en iyi uygulamalarla uyumludur.

Sonuç olarak, 6415 sayılı Kanun Türkiye'nin terörizme karşı aldığı yasal tedbirlerin kritik bir bileşenidir. Terörizmin finansmanının hem doğrudan hem de dolaylı yönlerini ele alan kapsamlı bir yasal çerçeve sunmaktadır. Kanunun uluslararası standartlarla uyumlu olması, Türkiye'nin uluslararası işbirliği yapma kabiliyetini arttırmakta ve böylece giderek karmaşıklaşan terörizmin finansmanı alanıyla mücadelede küresel çabaları güçlendirmektedir. Bu mevzuat sadece ulusal güvenliği desteklemekle kalmayıp aynı zamanda uluslararası toplumun istikrar ve güvenliğine de önemli ölçüde

katkıda bulunarak, terörle küresel mücadelede yasal çerçevelerin temel rolünü pekiştirmektedir.

5.7.5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” 4 Mayıs 2007 tarihinde kabul edilmiş ve 23 Mayıs 2007 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu kanun, özellikle internet servis sağlayıcıları, yer sağlayıcı hizmetleri ve içerik sağlayıcılarına odaklanarak, Türkiye'deki dijital içerik ve internet kullanımıyla ilgili zorlukları ve sorumlulukları ele almak için özel olarak tasarlanmış yasal bir çerçeve oluşturmaktadır (Türkiye, 2007).

5651 Sayılı Kanunun Amacı ve Kapsamı

5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun” Türkiye'deki çeşitli internet paydaşlarının sorumluluk ve görevlerini tanımlamayı amaçlamaktadır. Bu paydaşlar arasında içerik sağlayıcılar, yer sağlayıcılar ve erişim sağlayıcılar yer almaktadır. Kanunun temel amacı, çocuk istismarı, terörizm, hakaret ve gizlilik ihlalleri gibi belirli suçları önlemek ve bunlarla mücadele etmek için internet içeriğinin kontrolü ve denetimini ele alan dengeli bir düzenleyici çerçeve oluşturmaktır. Yasa, bir yandan güvenli bir dijital ortam yaratırken diğer yandan da dijital alanda faaliyet gösteren kişi ve kuruluşların haklarının korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu denge, dijital iletişim platformlarıyla ilişkili riskleri azaltırken ifade özgürlüğü ve yeniliğe saygı gösteren bir ortamı teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Yasa, farklı internet servis sağlayıcılarının rol ve sorumluluklarını tanımlayarak sadece yasal yükümlülükleri netleştirmekle kalmıyor, aynı zamanda sağlayıcıları çevrimiçi yasadışı faaliyetlere karşı kararlı bir şekilde hareket etmeleri için bilgi ve yetkiyle güçlendiriyor.

Mevzuatın Önemi

5651 sayılı Kanun'un önemi, internet içeriğinin basit bir şekilde düzenlenmesinin ötesine geçmektedir; internetin dinamik ve gelişen doğasına ve suç faaliyetlerinde potansiyel kullanımına yanıt veren çok önemli bir mevzuat parçasıdır. Bu kanun, Türkiye'de kamu düzeninin ve ulusal güvenliğin korunması için çok önemlidir ve

çevrimiçi yasadışı içeriğin ele alınması için net yasal tanımlar ve prosedürler sağlar. İnternetin çeşitli iletişim ve ticaret biçimleri için bir platform olarak giderek daha fazla kullanılması, faydalı olmakla birlikte suç amaçlı kötüye kullanım için de yollar açmaktadır.

Yasa, bireylere veya daha geniş anlamda topluma zarar verebilecek faaliyetlerin önlenmesine yardımcı olacak bir çerçeve oluşturarak toplumsal çıkarların korunmasında temel bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin internet yönetişimi, siber suçlar ve dijital haklar konularında küresel standartlarla uyumlu dijital politikalarını desteklemektedir; bu da ülkenin uluslararası ilişkilerdeki konumunu koruması ve çeşitli uluslararası anlaşmalar kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmesi için elzemdir.

Ulusal Güvenlik ve Uluslararası Yasal Hususlar

Ulusal güvenlik perspektifinden bakıldığında, 5651 sayılı Kanun, Türk makamlarının internet üzerinde ülke güvenliğine tehdit oluşturabilecek içerikleri izleme ve kontrol etme kapasitesini artırmaktadır. Bu proaktif tedbir, dijital platformların terör faaliyetleri ve diğer ciddi suçlar için kullanılabildiği bir çağda hayati önem taşımaktadır. Zararlı içeriğin hızlı bir şekilde kaldırılması ya da engellenmesi için yasal bir mekanizma sağlayan yasa, potansiyel tehditlerin büyümeden önce önleyici bir şekilde ele alınmasına yardımcı olmaktadır.

Ayrıca, yasanın uluslararası yasal standartlarla uyumlu olması, Türkiye'nin dijital haklar ve internet yönetişimine ilişkin küresel norm ve uygulamalara bağlı kalmasını sağlamaktadır. Bu uyum, siber suçlarla mücadelede uluslararası işbirliğini teşvik etmek ve küresel olarak güvenli ve istikrarlı bir dijital ortamı desteklemek için kritik öneme sahiptir.

Uyum ve Uygulama Mekanizmalarının Derinlemesine Analizi

Uyumsuzluğa yönelik idari ve cezai yaptırımlara ilişkin hükümler, Türkiye'nin internet düzenlemesine yönelik ciddi yaklaşımının altını çizmektedir. Bu cezalar, kamu düzeni ve ulusal güvenliğin korunmasına yönelik daha geniş taahhüdü yansıtabilecek şekilde, internet servis sağlayıcılarının yasaya uymasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, bu cezalar, karmaşık düzenlemeler arasında gezinmek ve önemli para cezaları ve cezalardan kaçınmak için yasal gerekliliklere derhal yanıt vermek zorunda olan bu sağlayıcılar için önemli zorluklar da ortaya koymaktadır.

5651 sayılı Kanun'da ulusal güvenlik, insan hakları, demokrasi ve uluslararası ilişkilerle ilgili kritik hususları ele alan birçok madde bulunmaktadır. Burada, belgeden doğrudan alıntılarla birkaç kilit maddeyi daha vurgulayacağım ve bu konularla ilgili çıkarımlarını analiz edeceğim.

Madde 6: Erişim Sağlayıcıların Sorumlulukları

“Erişim sağlayıcılar, bildirim üzerine bu Kanun hükümlerine göre hukuka aykırı içeriğe erişimi engellemekle yükümlüdür.” (5651 sayılı Kanun, Madde 6- Türkiye, 2007)

Madde 6, erişim sağlayıcıların ulusal güvenlik çerçevesindeki rolünün altını çizerek, yasadışı içeriğe erişimi etkin bir şekilde engellemelerini zorunlu kıldığından çok önemlidir. Bu sorumluluk, terör propagandası veya kamu güvenliğini tehdit eden içerikler gibi zararlı materyallerin yayılmasının önlenmesinde hayati önem taşımaktadır. Ancak bu sorumluluğun bilgi edinme hakkı ve ifade özgürlüğü gibi insan hakları ile dengelenmesi gerekliliği önemli bir zorluk teşkil etmektedir. Bu makale, dijital çağda güvenlik tedbirleri ile demokratik özgürlükler arasında süregelen gerilimin altını çizmektedir.

Madde 8: İçeriğin Kaldırılması ve Erişimin Engellenmesi

“Türk Ceza Kanununda tanımlanan bir suçu oluşturan içeriğin çıkarılması ve/veya içeriğe erişimin engellenmesine ilişkin kararlar, hâkim veya acele hallerde savcı tarafından verilir ve yirmi dört saat içinde yargı denetimine açılır.” (5651 sayılı Kanun, Madde 8- Türkiye, 2007)

Madde 8, ulusal yasaları ihlal eden içeriğin nasıl ele alınacağını doğrudan ele alarak, gücün kötüye kullanılmasını önlemek için bir yargı gözetim mekanizması olmasını sağlar. Bu hüküm, hukukun üstünlüğünün korunması ve internet yönetişimi bağlamında insan haklarının korunması için elzemdir. Yasadışı çevrimiçi faaliyetlere karşı alınan önlemlerin hem gerekli hem de orantılı olmasını sağlamayı ve böylece dijital düzenleme kapsamında bile demokratik ilkeleri desteklemeyi amaçlamaktadır.

Madde 9: Mahremiyetin Korunması

“Özel hayatın gizliliğini ihlal eden içeriklere erişimin engellenmesine yönelik tedbirler, hâkim tarafından verilmeli ve bireyin özel hayatının gizliliğine ve kişisel verilerin korunmasına saygı gösterilerek derhal yerine getirilmelidir.” (5651 sayılı Kanun, Madde 9)

Madde 9, çevrimiçi ortamda yetkisiz veya yasadışı ihlallere karşı bireysel mahremiyeti koruduğu için özellikle insan hakları ve demokrasi ile ilgilidir. Bu madde, dijital çağda kişisel verilerin ve mahremiyetin korunmasını vurgulayarak uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumludur. Mahremiyet ihlallerinin makul bir şekilde incelenmesini ve yalnızca yasal koşullar altında izin verilmesini sağlayarak Türkiye'nin demokratik değerleri koruma taahhüdünü yansıtmakta ve böylece güvenlik ve özgürlük arasında bir denge kurulmasını teşvik etmektedir.

Ulusal Güvenlik ve Uluslararası İlişkiler Üzerindeki Etkileri

Bu maddeler toplu olarak 5651 sayılı Kanun'un hem kolluk kuvvetlerinin çevrimiçi suçlarla etkin bir şekilde mücadele etmesini sağlamaya hem de bu yetkilerin temel özgürlükleri ihlal edecek şekilde kötüye kullanılmamasını temin etmeye odaklandığını göstermektedir. Yargı denetimine yapılan vurgu ve içeriğin sansürlenebileceği veya erişimin engellenebileceği belirli koşullar, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası normlara ve anlaşmalara uyma çabasını göstermektedir.

Sonuç olarak, 5651 sayılı Kanun Türkiye'yi siber suçlarla etkin bir şekilde mücadele etmek ve ulusal güvenliği sağlamak için gerekli araçlarla donatmayı amaçlarken, aynı zamanda insan haklarını ve demokratik ilkeleri korumak için de güvenceler tesis etmektedir. Bu dengeleme, hızlı bilgi akışının hem bireyleri güçlendirebildiği hem de geniş güvenlik sorunlarına yol açabildiği dijital çağda kritik önem taşımaktadır. Kanunun yargı denetimine ilişkin hükümleri ve dijital içeriğe müdahaleye ilişkin açık koşulları, Türkiye'nin internet düzenlemelerine yaklaşımının hem ulusal çıkarlar hem de uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu olmasını sağlamak açısından hayati önem taşımaktadır.

5.8.7145 Sayılı Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun

7145 sayılı “Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” 25 Temmuz 2018 tarihinde resmen kabul edilmiş ve 31 Temmuz 2018 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Bu mevzuat, Türkiye'nin karşılaştığı çağdaş güvenlik, idari ve hukuki zorluklara yanıt olarak çeşitli kanunların

iyileştirilmesi ve güncellenmesini amaçlayan önemli bir yasal revizyonu temsil etmektedir (Türkiye, 2018).

Kanunun Amacı ve Kapsamı

7145 sayılı Kanun, temel olarak idari verimliliği artırmak, ulusal güvenlik önlemlerini güçlendirmek ve yasal çerçeveleri mevcut gerçeklere uyarlamak için mevcut mevzuatı değiştirmeyi amaçlamaktadır. Kanun, iç güvenlik ve askeri düzenlemelerden idari usuller ve kamu idaresinin yapısına kadar geniş bir yelpazedeki yasal alanları ele almaktadır. Çeşitli kanunlarda değişiklik yapan mevzuat, daha tutarlı ve etkili bir yönetim sağlamayı, güvenlik güçlerinin ve kamu idarecilerinin duyarlılığını artırmayı ve kamu düzeninin korunmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

Mevzuatın Önemi

7145 sayılı Kanun'un önemi, Türkiye'nin yasal ve idari çerçevesini modern zorlukları etkin bir şekilde ele alacak şekilde güncellemeye yönelik kapsamlı yaklaşımında yatmaktadır. Değişiklikler, hükümetin güvenlik önlemlerini sıkılaştırma, idari süreçleri optimize etme ve hukuk sisteminin ulusal istikrara yönelik potansiyel tehditlere karşı sağlam olmasını sağlama konusundaki proaktif tutumunu yansıtmaktadır. Bu yasa, devletin bütünlüğünün korunması, kamu güvenliğinin sürdürülmesi ve genel yönetim çerçevesinin geliştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Ulusal Güvenlik ve Uluslararası Hukuki Değerlendirmeler

Ulusal güvenlik perspektifinden bakıldığında, 7145 sayılı Kanun, devletin güvenlik tehditlerini önleme ve bunlara karşılık verme kapasitesini güçlendiren değişiklikler getirmektedir. Askeri ve güvenlik sektörlerindeki değişiklikler, silahlı kuvvetlere ve güvenlik personeline daha net yetkiler ve daha güçlü yetkiler sağlaması ve böylece operasyonel kabiliyetlerini artırması bakımından özellikle dikkat çekicidir.

AB hukuku ve uluslararası hukuk açısından, yasa iç güvenlik önlemlerini sağlamlaştırmayı amaçlarken, özellikle insan hakları ve usule ilişkin adalet konularında uluslararası standartlar ve yükümlülüklerle de uyumlu olmalıdır. Güvenliğin sağlanması ile demokratik değerlerin ve insan haklarının korunması arasındaki denge, Türkiye'nin güvenlik politikalarını uluslararası taahhütleriyle uyumlaştırma konusunda devam eden zorluklarını yansıtan bu mevzuatın kritik bir yönüdür.

Temel Hükümler

Ulusal güvenlik ve hukuki yapı açısından 7145 sayılı Kanun'un bazı maddeleri özellikle önemlidir:

1. Madde, İl İdaresi Kanunu'nda değişiklik yaparak valilere kamu düzeni ve güvenliğini sağlamak için daha fazla yetki tanımakta ve açıkça “Vali bunları sağlamak için gerekli karar ve tedbirleri alır” demektedir. (7145 sayılı Kanun, Madde 1)

2. Madde, Türk Silahlı Kuvvetleri İç Hizmet Kanunu'na 56/A ve 56/B maddelerini ekleyerek askeri alanlarda önleyici arama ve kontrol usullerini belirlemekte ve böylece askeri tesislerdeki güvenlik protokollerini güçlendirmektedir.

Madde 5, Sahil Güvenlik bünyesindeki erbaş ve erlerin aranmasına ilişkin olup, askeri personel arasında güvenlik ve disiplinin korunması gerekliliğini vurgulamaktadır.

Madde 10, Milli İstihbarat Teşkilatı'nın (MİT) arabuluculuk prosedürlerinden ve Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'ndan muaf olduğunu açıkça belirtmekte ve istihbarat operasyonlarında gerekli olan hassasiyet ve gizliliğin altını çizmektedir.

7145 sayılı Kanun, Türkiye'nin değişen hukuk ve güvenlik ortamına stratejik bir yasama tepkisini temsil etmektedir. Kanunda yer alan değişiklikler, hükümetin bir yandan idari etkinliği ve hukuki bütünlüğü korumaya çalışırken diğer yandan ulusal güvenlik mekanizmalarını güçlendirmeye yönelik açık niyetini ortaya koymaktadır. Yerel valilere ve askeri personele verilen yetkilerin genişletilmesi, kamu düzeninin sağlanması ve acil durumlara müdahale edilmesinde daha merkezi bir kontrole doğru bir kayışın altını çizmektedir.

Ayrıca, istihbarat ve askeri operasyonlara ilişkin yasal çerçevede yapılan özel düzenlemeler, güvenlik konularında daha fazla operasyonel takdir yetkisi ve gizliliğe doğru bir yönelime işaret etmektedir. Bu yaklaşımın, terörizm ve iç karışıklıklar da dahil olmak üzere, günümüz güvenlik tehditlerinin karmaşık ve çok yönlü doğası gereği, çevik ve kararlı müdahaleler gerektirmesi muhtemeldir.

Ancak yasanın geniş kapsamı ve verdiği önemli yetkiler, özellikle insan hakları ve demokratik yönetim açısından eleştirel bir gözle de değerlendirilebilir. Güvenliğin artırılması ve sivil özgürlüklerin korunması arasındaki denge hassastır ve değişikliklerle verilen güçlü yetkiler, potansiyel aşırıya kaçma ve bireysel hakların ihlal edilmesi riski

konusunda endişelere yol açabilir. Bu husus, AB standartlarına ve uluslararası insan hakları yükümlülüklerine uyumun sağlanmasının süregelen bir zorluk olmaya devam ettiği Türkiye'nin uluslararası insan hakları hukuku kapsamındaki taahhütleri bağlamında büyük önem taşımaktadır.

7145 sayılı Kanun'da, Türkiye'nin gelişmiş güvenlik önlemleri ile sivil özgürlüklerin korunması arasında denge kurma çabalarını yansıtan bazı maddeler, ulusal güvenlik, insan hakları ve demokrasi üzerindeki doğrudan etkileri bakımından öne çıkmaktadır. Bu maddelerin analizi, Türk hukukunun daha geniş bağlamındaki önemlerini ve uluslararası standartlara uygunluklarını vurgulayacaktır.

Madde 6: Erbaş ve Erlerin Üst ve Eşya Aramaları

“Tehlikenin veya suç işlenmesinin önlenmesi amacıyla usulüne göre verilmiş sulh ceza hâkimi kararı veya bu sebeplere bağlı olarak gecikmesinde sakınca bulunan hâllerde birlik komutanı veya kurum amirinin yazılı emri üzerine, jandarma hizmet binaları ve eklentilerinde, askerlik yükümlülüğünü yerine getiren erbaş ve erlerin üstleri, özel kâğıtları ve eşyası aranır, gerekli tedbirler alınır, suç delilleri muhafaza altına alınır ve 5271 sayılı Kanun hükümlerine göre gerekli işlemler yapılır.” (7145 sayılı Kanun, Madde 6)

Bu madde, özellikle erbaş ve erlere yönelik olmak üzere, askeri ortamlarda arama yapılmasının usule ilişkin yönlerini ele almaktadır. Askeri rütbelerde disiplin ve güvenliğin korunmasının gerekliliğinin altını çizerken, aynı zamanda bu tür tedbirlerin ya yargı kararı ya da acil durumlarda doğrudan emir yoluyla yasal yetki altında yürütülmesini sağlamaktadır. Bu denge, askeri personelin haklarını ihlal etmeden, yasallık ve gereklilik ilkelerine bağlı kalarak operasyonel güvenliğin sürdürülmesi için çok önemlidir.

Madde 8: Gösteri ve Halk Toplantılarının Kontrolü

“2911 sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanununun 6 ncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan ‘genel asayiş bozmayacak’ ibaresinden sonra gelmek üzere ‘vatandaşların günlük yaşamını aşırı ve katlanılamaz derecede zorlaştırmayacak’ ibaresi eklenmiştir.” (7145 sayılı Kanun, Madde 8).

8. Madde, toplantı ve gösteri yürüyüşlerine ilişkin düzenlemelerde kamu düzenini veya vatandaşların günlük yaşamını bozmamalarını sağlamayı amaçlayan bir düzenlemeyi yansıtmaktadır. Bu değişiklik, hükümetin toplanma ve ifade özgürlüğü ile

kamu düzeni ve güvenliğini koruma ihtiyacı arasında denge kurma çabasının bir göstergesidir. Bu tür bir dilin eklenmesi insan hakları perspektifinden kritik önem taşımaktadır, zira keyfi kısıtlamalara yol açmadan kamusal gösterilerin gerçekleştirilebileceği sınırları tanımlamaya çalışmakta ve potansiyel olarak bu tür toplantılara izin veren ancak kamu yararını koruyan koşullar altında uluslararası standartlara uyum sağlamaktadır.

Madde 9: Toplanmaların Dağıtılması için Genişletilmiş Yetkiler

“Açık yerlerdeki toplantı ve gösteri yürüyüşleri gece vaktinin başlamasıyla birlikte dağılacak şekilde, kapalı yerlerdeki toplantılar ise saat 24.00'e kadar yapılabilir. Toplantı ve gösteri yürüyüşünün gece vaktinin girmesinden sonra da devam edeceğinin geçerli bir sebep gösterilerek bildirilmesi halinde, vatandaşların huzur ve sükûn içinde dinlenmelerini aşırı ve katlanılmaz derecede zorlaştırmamak, kamu düzeninin ve genel asayişin bozulmasına yol açmamak şartıyla, açık yerlerde yapılan toplantı ve gösteri yürüyüşlerinin dağılma süresi mahallin en büyük mülki amirinin kararı ile en geç saat 24.00'e kadar uzatılabilir.” (7145 sayılı Kanun, Madde 9).

Bu madde, en yüksek yerel makamın onayına tabi olmak üzere, kamusal gösterilerin normal saatlerin ötesine uzatılabileceği koşulları tanımlamaktadır. Kamusal alanları ve gösteri zamanlarını yönetmeye yönelik bir çabayı temsil etmekte olup, bir yandan kamusal ifadeye izin verirken diğer yandan da aksaklıkları en aza indirmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte, yerel makamlara verilen takdir yetkisi, demokratik hak ve özgürlüklere yönelik bir kısıtlama olarak görülebilecek potansiyel aşırıya kaçma ve kamusal toplantıların keyfi olarak sınırlandırılması konusunda endişelere yol açmaktadır.

Sonuç olarak, 7145 sayılı Kanun, çağdaş zorluklar karşısında Türkiye'nin yasal ve idari ihtiyaçlarının çeşitli yönlerini ele almayı amaçlayan çok yönlü bir değişiklik kanunudur. Kanun, devletin güvenlik ve idari kabiliyetlerini önemli ölçüde güçlendirirken, aynı zamanda güvenlik zorunlulukları ile demokratik haklar arasında süregelen tartışmayı ön plana çıkarmakta ve Türkiye'nin yasama ortamındaki ulusal çıkarlar ile uluslararası normlar arasındaki karmaşık etkileşimi yansıtmaktadır.

Ulusal hukuku açısından önemli olabilecek yasal düzenlemeler ve kanunlara değindikten sonra Türkiye'nin kurumsal yapısını da ele almak gerekecektir. Türkiye'de kurumsal yapının gücü fiili olarak kanunların gücünü zorlamaktadır. Özellikle hükümet

pratikleri bu düşünceyi daha da pekiştirmektedir. Bir sonraki başlıkta bu olgular detaylı bir biçimde ele alınacaktır

5.9.Ulusal Güvenlik Hukuku Açısından Türkiye'nin Kurumsal Yapısı

Türkiye'nin ulusal güvenlik bürokratik yapısı, ülkenin çalkantılı tarihi ve stratejik jeopolitik konumundan derinden etkilenen dinamik bir evrim geçirmiştir. Cumhuriyet'in kurulduğu 1923 yılından bu yana ordu, Türkiye'nin ulusal güvenlik politikasının şekillendirilmesinde merkezi bir güç olmuştur. Bu etki, ordunun Kurtuluş Savaşı'ndaki rolünden ve sonrasında Kemalist ilkelerin koruyucusu olarak konumlanmasından kaynaklanmaktadır. Ulusal güvenliğin kapsamını sadece "Milli Savunma"nın ötesinde iç tehditleri de içerecek şekilde genişleten 1960 askeri darbesinin ardından önemli bir değişim yaşanmıştır. Bu değişim, Türkiye'nin güvenlik politikalarının belirlenmesinde kilit rol oynayan Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) kurulmasıyla kurumsallaşmıştır. Soğuk Savaş döneminde Türkiye'nin Batı'ya yakınlaşması, özellikle de NATO üyeliği, ulusal güvenlik stratejisini daha da şekillendirmiştir. Ordunun rolü daha geniş Batı güvenlik mimarisine uyum sağlayacak şekilde genişlemiş ve Türkiye'nin küresel jeopolitik ortamdaki stratejik önemi vurgulanmıştır. Son yıllarda, özellikle de 21. yüzyılın başlarında, Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği arayışı, ordu üzerindeki sivil kontrolü güçlendirmeyi amaçlayan önemli reformlara yol açmıştır. Bu reformlar, Türkiye'nin ulusal güvenlik aygıtını AB normlarıyla uyumlu hale getirme ve ordunun doğrudan siyasi etkisini azaltma, böylece ulusal güvenlik konularında sivil denetimi artırma yönünde önemli bir değişime işaret etmiştir. Bu tarihsel yörünge, Türkiye'nin askeri ağırlıklı bir çerçeveden sivil denetimin arttığı bir sisteme doğru kademeli geçişini göstermekte ve uluslararası demokratik yönetim standartlarına uyum sağlama çabalarını yansıtmaktadır.

5.9.1. Cumhurbaşkanlığı

Türkiye'nin ulusal güvenlik çerçevesinin ayrılmaz bir parçası olan Cumhurbaşkanlığı, ülkenin siyasi tarihi ve anayasal evriminde derin köklere sahiptir. Cumhuriyet'in 1923'te kurulmasının ardından oluşturulan Cumhurbaşkanlığı, başlangıçta daha çok sembolik bir rol oynamış, ilk sahibi olan Mustafa Kemal Atatürk hem Cumhurbaşkanı hem de iktidar partisinin lideri olarak önemli bir güce sahip olmuştur. Bu ikili rol, Cumhurbaşkanlığının Türk siyasetinde sahip olacağı önemli etki için bir emsal teşkil etmiştir. Yıllar içinde Türkiye'nin anayasaları, her biri Cumhurbaşkanlığının yetki

ve sorumluluklarını yeniden şekillendiren çok sayıda değişikliğe uğradı. Özellikle 2017 anayasa referandumu, parlamenter sistemden başkanlık sistemine ciddi bir geçişe işaret ederek Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkilerini önemli ölçüde artırmıştır (Türkiye Cumhuriyeti, 2017). Bu değişim sadece yapısal bir değişiklik değil, aynı zamanda Türkiye'nin uzun süredir güçlü, merkezi bir devlet otoritesine yaptığı vurguyu yansıtan felsefi bir değişimdi. Tarihsel olarak dış tehditler ve iç çatışmalarla şekillenen Türkiye, özellikle ulusal güvenlik konularında siyasi istikrarın ve etkili yönetimin sağlanması için güçlü bir yürütmeyi gerekli görmüştür. Ulusal güvenlik alanında Cumhurbaşkanı'nın rolü son derece önemlidir. Cumhurbaşkanı, Milli Güvenlik Kurulu'nun başı olarak askeri, savunma ve istihbarat politikaları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu pozisyon, ülkenin hem iç hem de dış güvenlik sorunlarına vereceği yanıtın şekillendirilmesinde hayati önem taşımaktadır. Cumhurbaşkanlığının güncel dinamikleri, özellikle de Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliği altında, artan etkisinin altını çizmektedir. Başkanlık sistemine geçiş yoğun siyasi tartışmalara yol açmış, taraftarları sistemin etkinliğini ve güçlü liderliği savunurken, karşıtları potansiyel güç yoğunlaşmasına ve demokratik denge ve denetleme mekanizmalarının erozyona uğramasına dikkat çekmişlerdir. Türkiye'de Cumhurbaşkanlığı, ülkenin tarihsel deneyimlerinin ve yönetim ile devlete yönelik gelişen yaklaşımının bir kanıtıdır. Bu rol, ülkenin karmaşık ve çoğu zaman çalkantılı bir bölgesel ve küresel güvenlik ortamındaki yolculuğuna ayna tutarak gelişmeye devam ediyor.

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sisteminde Cumhurbaşkanı

Türkiye'nin modern başkanlık sisteminde Cumhurbaşkanı, 2017 yılında yapılan anayasa değişikliklerinin doğrudan bir sonucu olarak olağanüstü geniş yetkilere sahiptir. Bu reformlar Türkiye'nin yönetim yapısını temelden değiştirerek parlamenter sistemden başkanlık sistemine geçirmiş ve Cumhurbaşkanı'nın rolünü çeşitli alanlarda önemli ölçüde artırmıştır (Presidency of Republic of Türkiye, n.d). Bu dönüşümün merkezinde Cumhurbaşkanı'nın geniş yürütme yetkisi yer almaktadır. Cumhurbaşkanı artık bakanlar ve cumhurbaşkanı yardımcıları da dahil olmak üzere kilit hükümet yetkililerini parlamentonun onayına ihtiyaç duymadan tek taraflı olarak atama ve görevden alma yetkisine sahip. Yürütme işlevlerinin bu şekilde merkezileştirilmesi, Başkan'ın özellikle ulusal güvenlik, dış ilişkiler ve iç yönetim gibi kritik alanlarda ulusal politikayı doğrudan yönlendirmesine olanak tanımaktadır. Yürütme alanının ötesinde, Cumhurbaşkanı yasama süreci üzerinde de kayda değer bir etkiye sahiptir. Yasama yetkisi parlamentonun

elinde olmasına rağmen, Cumhurbaşkanı çok çeşitli konularda kararname çıkarabilir ve parlamentonun çıkardığı yasaları veto etme yetkisine sahiptir (Presidency of Republic of Türkiye, n.d). Cumhurbaşkanı'nın referandum çağrısı yapabilmesi bu yasama etkisini daha da artırmakta ve ülkenin kanun yapma sürecine doğrudan müdahale edilmesine olanak tanımaktadır. Cumhurbaşkanı'nın etkisi yargıya da uzanmaktadır. Anayasa Mahkemesi de dahil olmak üzere yüksek mahkemelere önemli sayıda yargıç atama yetkisine sahip olan Cumhurbaşkanı, yargının yapısını ve buna bağlı olarak yorum ve kararlarını şekillendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır (Presidency of Republic of Türkiye, n.d). Cumhurbaşkanlığı yetkisinin bu yönü, Türkiye'nin yasal ve anayasal yapısının şekillendirilmesinde kritik bir öneme sahiptir. Cumhurbaşkanı'nın rolü özellikle ulusal güvenlik ve savunma alanlarında belirgindir. Milli Güvenlik Kurulu'nun başkanı ve silahlı kuvvetlerin başkomutanı olarak Cumhurbaşkanı, askeri operasyonlar, istihbarat toplama ve güvenlik tehditlerine verilecek yanıtlarla ilgili kararları da kapsayacak şekilde Türkiye'nin savunma politikalarını ve askeri stratejilerini belirlemektedir (National Security Council of Türkiye, n.d). Cumhurbaşkanı uluslararası alanda Türkiye'nin en önde gelen temsilcisidir, diplomatik çabalara liderlik eder ve dış politikayı formüle eder. Bu rol, uluslararası anlaşmaların müzakere edilmesini ve Türkiye'nin küresel forumlarda temsil edilmesini, dolayısıyla ülkenin stratejik ittifaklarını ve uluslararası ortaklıklarını etkilemeyi içerir. Türkiye'nin mevcut sisteminde Cumhurbaşkanı'nın rolü çok yönlüdür; yürütme, yasama ve yargı alanlarının yanı sıra ulusal güvenlik ve dış ilişkileri de kapsamaktadır. Bu güç yoğunlaşması sadece Türkiye'nin önceki yönetim modellerinden önemli bir değişimi ifade etmekle kalmıyor, aynı zamanda ülkenin güçlü yürütme liderliği etrafında şekillenen bir siyasi çerçeveye doğru devam eden evrimini de gösteriyor (Presidency of Republic of Türkiye, n.d).

Türkiye'nin mevcut sisteminde Cumhurbaşkanı'nın sahip olduğu geniş yetkilere ilişkin tartışmaya dayanarak, bu yetki yoğunlaşmasının ülkenin demokratik dokusunu ve insan hakları ortamını nasıl etkileyebileceğini düşünmek çok önemlidir. Başkanlık sistemi altındaki merkeziyetçi yönetim modeli idari verimliliği ve kararlılığı artırmayı amaçlarken, aynı zamanda demokratik ilkelerin korunması ve insan haklarının güvence altına alınması konusunda önemli endişeleri de beraberinde getirmektedir. Başkan'a verilen muazzam yürütme, yasama ve yargı yetkileri, demokratik bir sistemin temelini oluşturan güç dengesini bozma potansiyeline sahiptir. Bu merkezileşme, parlamentonun yürütmeden hesap sorma rolünü marjinalleştirme riski taşımakta ve yargının bağımsız ve

tarafsız bir hakem olarak işlev görme kapasitesini azaltabilmektedir. Böyle bir değişim, güçlü bir demokrasinin işleyişi için hayati önem taşıyan denge ve denetleme mekanizmalarının zayıflamasına yol açabilir.

İnsan hakları alanında, Cumhurbaşkanı'nın hukuk ve güvenlik aygıtları üzerindeki geniş kapsamlı kontrolü endişeleri artırmaktadır. Yasaları şekillendirme, yargı atamalarını etkileme ve ulusal güvenlik politikalarını yönlendirme yeteneği, özellikle ulusal güvenlik hedefleri veya siyasi istikrar uğruna insan haklarının göz ardı edildiği veya tehlikeye atıldığı senaryolara yol açabilir. Bu senaryo, demokratik bir toplumun temel unsurları olan sivil özgürlüklerin, ifade özgürlüğünün ve adil yargılanma hakkının korunması açısından risk teşkil etmektedir. Ayrıca, gücün Cumhurbaşkanı'nın elinde toplanması siyasi söylemin çeşitliliğini ve farklı siyasi görüşlerin kapsayıcılığını etkileyebilir. Daha önce Terörle mücadele kanunu başlığında da değindiğimiz bir olgu burada da kendini göstermektedir. Yürütmenin yönetimin birçok yönü üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bir sistemde, muhalif sesler ve diğer toplumsal grupları ifade ve siyasi katılım alanlarının daraldığını görebilirler. Bu durum, muhalif görüşlere daha az tolerans gösterildiği ve canlı bir demokrasi için hayati önem taşıyan bakış açılarının çoğulculuğunun baltalandığı bir iklimi yol açabilir. Türkiye'nin mevcut sistemindeki güçlü cumhurbaşkanlığı bazı idari verimlilikler getirirken, aynı zamanda ülkenin demokratik sağlığı ve insan hakları durumu açısından zorluklar yaratmaktadır. Gücün Cumhurbaşkanlığı makamında yoğunlaşması, yönetim modelinin demokratik çoğulculuk ve bireysel özgürlüklerin korunması ilkelerinden uzaklaşmamasını sağlamak için demokratik normların ve insan haklarının dikkatli bir şekilde korunmasını gerektirmektedir.

Türkiye'nin merkezileşmiş başkanlık sistemi ve bunun demokrasi ve insan hakları üzerindeki etkilerine ilişkin tartışmaya dayanarak, bu iç dinamiklerin Türkiye'nin dış politikasının uluslararası arenadaki, özellikle de uluslararası hukuk bağlamındaki meşruiyetini nasıl etkileyebileceğini araştırmak yerinde olacaktır.

Gücün cumhurbaşkanlığında toplanması ve buna bağlı olarak Türkiye'deki demokratik süreçler ve insan hakları konusundaki endişeler, uluslararası toplumun Türkiye'nin dış politikasını algılama ve bu politikaya angaje olma biçiminde bir değişime yol açabilir. Uluslar ve uluslararası kuruluşlar genellikle bir ülkenin dış politika güvenilirliğini iç yönetim standartları prizmasından değerlendirir. Demokratik normlar

tehlikeye girdiğinde ya da insan hakları risk altında olduğunda, bir ülkenin dış politika kararlarının arkasındaki meşruiyet ve motivasyonlar hakkında sorular ortaya çıkabilir. Küresel sahnede bu tür bir şüphelik çeşitli şekillerde tezahür edebilir. Uluslararası örgütler ve yabancı hükümetler, demokratik ilkelerden uzaklaştığı düşünülen bir devletle yakınlaşmanın olası sonuçlarından endişe duyarak Türkiye ile diplomatik ilişkilerinde ve müzakerelerinde daha temkinli davranabilirler.³⁰ Bu temkinlilik Türkiye'nin ittifaklar kurma, çok taraflı anlaşmalara katılma veya uluslararası karar alma süreçlerini etkileme kabiliyetini etkileyebilir. Bununla birlikte, demokratik standartlarda algılanan bir erozyon Türkiye'nin yumuşak gücünü - zorlamaktan ziyade cezbetme ve birlikte benimseme becerisini - etkileyebilir. Bir ülkenin yumuşak gücü önemli ölçüde yerel yönetim modeline, insan haklarına saygıya ve demokratik ilkelere bağlılığına dayanır (Nye, 2017). Bu nedenle, bu alanlarda algılanan herhangi bir gerileme Türkiye'nin yumuşak gücünü azaltabilir ve ülkenin uluslararası sahnede nüfuzunu yansıtmamasını ve çıkarlarını güvence altına almasını daha zor hale getirebilir. Türkiye'de insan hakları ve demokrasiye ilişkin endişeler uluslararası hukuk organları ve insan hakları örgütlerinin inceleme ve eleştirilerine neden olabilir³¹. Bu inceleme diplomatik gerginliklere yol açabilir ve Türkiye'nin uluslararası kurumlardaki konumunu potansiyel olarak etkileyebilir. Aşırı durumlarda yaptırımlara veya diğer cezalandırıcı önlemlere bile yol açabilir ki bu da Türkiye'nin uluslararası ilişkileri ve dış politika hedefleri açısından geniş kapsamlı sonuçlar doğurabilir. Türkiye'nin iç siyasi yapısı ve yönetim modeli, hükümetin çeşitli yönleri üzerinde önemli bir kontrole sahip güçlü bir cumhurbaşkanlığı ile karakterize edilir, sadece iç siyasi manzarasını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda dış politika meşruiyeti üzerinde de derin etkileri vardır. Diplomatik, hukuki ve etik hususların iç içe geçtiği uluslararası ilişkilerin karmaşık dokusunda, bir ülkenin demokrasisinin sağlığı ve insan hakları sicili, o ülkenin uluslararası konumunu ve dış politika çabalarındaki etkinliğini şekillendirmede çok önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye'nin güçlü başkanlık sistemi ve bunun dış politika meşruiyeti üzerindeki etkisi tartışmasından devam ederek, bu sistemin savaş, çatışma, uluslararası güvenlik, istikrar, yoksulluk ve ekonomik bağımsızlık gibi daha geniş uluslararası meseleleri nasıl etkilediğini ve karar alma süreçlerinde rasyonalite ve irrasyonalite kavramlarıyla nasıl iç

³⁰Avrupa Birliği üyelik müzakereleri sürecinde bu durumla sıkça karşılaşılmıştır.

³¹Önceki Bölümlerde Uluslararası Hukuk Organları ve İnsan Hakları Örgütlerinin raporları sunulmuştur, ayrıntılı bilgi için bakınız.

içe geçtiğini incelemek önemlidir. Türkiye'nin başkanlık sistemindeki merkezi karar alma sürecinin uluslararası güvenlik ve çatışma yönetimi üzerinde önemli etkileri olabilir. Uluslararası gerilim veya çatışma durumlarında, gücün cumhurbaşkanlığında toplanması daha hızlı karar alınmasını sağlayabilir ve bu da hızla gelişen güvenlik senaryolarında avantajlı olabilir. Ancak aynı güç yoğunlaşması, kararların daha çoğulcu sistemlerin sunabileceği kapsamlı müzakere ve farklı bakış açıları olmaksızın alınması riskini de beraberinde getirir. Bu senaryo bazen durumun kapsamlı bir değerlendirmesinden ziyade liderliğin tekil vizyonu veya çıkarları tarafından yönlendirilen seçimlere yol açabilir ve potansiyel olarak irrasyonel³² veya daha az öngörülebilir dış politika kararlarına yol açabilir.

Bu husus özellikle savaş ve barış konularında kritik önem taşımaktadır. Tek bir makamın askeri ve savunma politikaları üzerinde önemli bir etkiye sahip olması, iddialı ve zaman zaman saldırgan dış politika duruşlarına yol açabilir. Bu tür bir kararlılık güç yansıtmada ve düşmanları caydırmada etkili olabilirken, özellikle de kararların daha geniş bir uluslararası istişare yapılmadan veya uzun vadeli sonuçları düşünülmeden tek taraflı olarak alındığı algılanırsa, çatışmaları tırmandırma veya uluslararası krizleri kışkırtma riski de taşır.

Uluslararası istikrar çabaları ve yoksulluğun azaltılması açısından Türkiye'nin yönetim modelinin etkisi iki yönlüdür. Bir yandan güçlü bir merkezi hükümet kaynakları etkin bir şekilde harekete geçirebilir ve uluslararası kalkınma ve insani yardıma yönelik tutarlı politikalar izleyebilir. Öte yandan, Türkiye'nin dış yardım ve uluslararası kalkınma girişimleri son derece merkezi ve potansiyel olarak otokratik bir rejimin uzantıları olarak görülürse, bu çabaların uluslararası toplumda, özellikle de egemenlik ve yabancı etki konularına duyarlı bölgelerde algılanmasını ve kabul görmesini etkileyebilir. Bunun sonuçları ekonomik bağımsızlığa da uzanmaktadır. Güçlü bir başkanlık altında ekonomi politikaları, ulusal ekonomik gücü ve bağımsızlığı desteklemek amacıyla hızlı bir şekilde uygulanabilir. Ancak bu politikalar başkanlığın daha geniş siyasi hedeflerinden de etkilenebilir ve potansiyel olarak ekonomik rasyonaliteden ziyade siyasi hedeflere öncelik veren ekonomik kararlara yol açabilir

³²Siyasette "irrasyonel" terimi tipik olarak mantıksal muhakeme, ampirik kanıt veya rasyonel analize dayanmayan eylem, karar veya davranışları ifade eder. Bu terim, kararların veya davranışların düşünceli, kanıta dayalı müzakerelerden ziyade duygular, önyargılar veya mantıksız muhakeme tarafından yönlendirildiğini ima eder.

(Öniş 2023, s.163). - Türkiye’de Ocak 2018 itibariyle doların hızlı yükselişiyile enflasyon oranı yükselmiş, buna karşılık Cumhurbaşkanının talimatıyla T.C. Merkez Bankası faiz indirme politikası uygulamaya başlamıştır. “Faiz sebep, enflasyon sonuçtur” şeklindeki ve adına Nas Ekonomi Modeli de dedikleri yeni bir yaklaşımla ülke ekonomisi yönetilmeye başlandı. İktisadi uzmanlıktan uzak olan bu yaklaşım, tek elden yürütölmekteydi. Mayıs 2023 seçimleri ile, bu politikadan dönölmüş ve Merkez Bankası daha özerk kararlarla faiz yükseltme politikasını uygulamaya başlamıştır.- Böyle bir yaklaşım karışık sonuçlar doğurabilir; kısa vadeli ekonomik büyüme veya istikrarı destekleme potansiyeli taşıırken, kilit kararlar ekonomik pragmatizme dayandırılmazsa uzun vadeli ekonomik zorlukları da beraberinde getirme riski taşır. Türkiye'nin yönetim modelinin, özellikle de dış politika ve uluslararası angajmanlarının etkinliğı ve etkisi, rasyonellik ve irrasyonellik arasındaki dengeye bağılıdır. Gücün cumhurbaşkanlığında toplanması kararlı ve tutarlı politika oluşturma potansiyeli sunarken, bu kararlılığın tek taraflılığa veya fevriliğe kaymamasını sağlamak için dikkatli bir dengeleme eylemi de gerektirmektedir. Buradaki zorluk, her bir kararın çok yönlü etkilerini göz önünde bulunduran ve aynı zamanda küresel siyaset ve güvenliğin hızla değışen dinamiklerine uyum sağlayabilen ve yanıt verebilen, uluslararası angajmana yönelik rasyonel bir yaklaşımın sürdürölmesinde yatmaktadır.

Türkiye’nin tek merkezli karar alma mekanizmasından doğan bu zorlukların üstesinden etkili bir şekilde gelebilmesi için çeşitli yaklaşımları değıerlendirmesi gerekmektedir. Bunalar şöyle sıralanabilir;

Karar Alma Sürecine Farklı Perspektiflerin Dahil Edilmesi: Türkiye'nin merkezi sisteminin verimliliğini daha kapsayıcı bir karar alma süreci ile harmanlaması hayati önem taşımaktadır. Bu, çeşitli alanlardan uzmanlar, sivil toplum ve farklı hükümet organları da dahil olmak üzere ulusal güvenlik tartışmasına daha geniş bir ses yelpazesi getirmek anlamına gelebilir. Böyle bir yaklaşım sadece karar alma sürecini zenginleştirmekle kalmayacak, aynı zamanda stratejilerin çok yönlü olmasını ve güvenlik meselelerinin farklı yönlerinin dikkate alınmasını sağlayacaktır.

Hızlı Hareketi Dikkatli Düşünme ile Dengelemek: Ulusal güvenlihte hızlı kararlar çoğı zaman gereklidir, ancak bu kararlar dikkatli bir şekilde düşünölüp değıerlendirilerek alınmalıdır. Potansiyel riskleri ve faydaları tartan, iyi düşünölmüş bir karar, sürdürölülebilir ve etkili bir ulusal güvenlik stratejisi için esastır.

Küresel Ortaklıkların Güçlendirilmesi: Uluslararası ittifakların sürdürülmesi ve güçlendirilmesi bir diğer önemli adımdır. Bu, uluslararası örgütlere aktif katılımı, küresel normlara bağlılığı ve karşılıklı saygıya dayalı ikili ilişkilerin geliştirilmesini içerir. Bu tür çabalar sadece Türkiye'nin dünya sahnesindeki konumunu güçlendirmekle kalmayacak, aynı zamanda küresel ve bölgesel güvenlik sorunlarının ele alınmasında daha işbirlikçi bir yaklaşımı teşvik edecektir.

Demokratik Değerlerin ve İnsan Haklarının Desteklenmesi: Demokratik ilkelere ve insan haklarına bağlılık ulusal güvenlik için hayati önem taşımaktadır. Demokratik ve istikrarlı bir iç ortam, Türkiye'nin hem içeride hem de dışarıda meşruiyetini ve direncini güçlendirir. Bu aynı zamanda radikalleşmeyle mücadelede ve birleşik bir toplumun teşvik edilmesinde de kilit öneme sahiptir.

Ekonomik İstikrar ve Bağımsızlığın Sağlanması: İstikrar ve bağımsızlığı teşvik eden ekonomi politikaları ulusal güvenlik için elzemdir. Güçlü bir ekonomi Türkiye'nin güvenlik aygıtını destekler ve jeopolitik etkisini artırır. Bu nedenle ekonomik kararlar uzun vadeli ve stratejik bir vizyonla alınmalıdır.

Cumhurbaşkanlığı Bürokrasisi (Kurumsal Yapısı)

Türkiye'nin mevcut yönetim sisteminde Cumhurbaşkanlığı Bürokrasisi, özellikle ulusal güvenliğin yönetilmesinde çok önemli bir yapı olarak öne çıkmaktadır. Merkezi kontrol ile karakterize edilen bu sistem, ülkede ulusal güvenliğin nasıl ele alındığına dair karmaşıklıkları ve nüansları anlamak için benzersiz bir mercek sağlar. Bu sistemin özünde, Başkanlık makamının sadece denetlemekle kalmayıp aynı zamanda ulusal güvenlik için hayati önem taşıyan ajanslar ve departmanlardan oluşan bir ağı aktif olarak koordine ettiği merkezi kontrol kavramı yatmaktadır. Bu ağ savunma, istihbarat, iç güvenlik ve dış işleri kapsar ve merkezi yaklaşım tüm bu unsurların ortak hedefler doğrultusunda uyum içinde çalışmasını sağlar. Bu yapı stratejik uyum için tasarlanmış olup çeşitli güvenlik bileşenlerini cumhurbaşkanlığı tarafından belirlenen kapsayıcı hedeflerle uyumlu hale getirmektedir. Bu çerçevede Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) ve Milli Savunma Bakanlığı gibi kilit kurumlar bu sürecin ayrılmaz parçalarıdır. Doğrudan Cumhurbaşkanı'na bağlı olan MİT (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2023), istihbarat toplama yoluyla güvenlik kararlarının şekillendirilmesinde hayati bir rol oynamaktadır. Benzer şekilde, Milli Savunma Bakanlığı da faaliyetlerini Cumhurbaşkanı'nın direktifleriyle uyumlu hale getirerek askeri stratejilerin daha geniş ulusal güvenlik gündemiyle tutarlı

olmasını sağlar. Bu yapının göze çarpan faydalarından biri, artan verimlilik ve ortaya çıkan tehditlere hızlı yanıt verme potansiyelidir. Kolaylaştırılmış bir komuta ve açık iletişim kanalları, Türkiye'nin güvenlik sorunlarına çeviklik ve koordinasyonla yanıt verebileceği anlamına gelmektedir. Bununla birlikte, bu hızlı müdahale kabiliyetini düşünceli ve kapsamlı karar alma mekanizmalarıyla dengelemek, atılan adımların sadece hızlı değil aynı zamanda eldeki meselelerin çok yönlü bir şekilde anlaşılmasına dayanmasını sağlamak çok önemlidir.

Bu avantajlara rağmen, bu bürokrasinin merkezi yapısı, özellikle gözetim ve hesap verebilirlik açısından zorlukları da beraberinde getirmektedir. Birçok kritik kurumun doğrudan Başkan'ın kontrolü altında olması, sağlam denetim ve denge mekanizmalarının kurulmasını ve sürdürülmesini zorunlu hale getirmektedir. Bu sadece sağlıklı bir demokratik sürecin sürdürülmesi için değil, aynı zamanda ulusal güvenlik politikalarının sürdürülebilir, şeffaf ve uluslararası normlarla uyumlu olmasını sağlamak için de çok önemlidir. Sürekli gelişen bir küresel ortamda, Türkiye'deki Cumhurbaşkanlığı Bürokrasisi de uyum sağlayabilmelidir. Bu, sadece anlık tehditlere yanıt vermek yerine gelecekteki güvenlik sorunlarını anlama ve bunlara hazırlanma konusunda proaktif olmak anlamına gelir. Yapının sadece kurum içi koordinasyonu değil, aynı zamanda uluslararası ortaklarla etkileşimi de mümkün kılması, yeni güvenlik dinamiklerine, teknolojik değişikliklere ve değişen jeopolitik koşullara uyum sağlaması gerekir. Türkiye'deki Cumhurbaşkanlığı Bürokrasisi, ulusal güvenliğe yönelik merkezi yaklaşımıyla, hem güçlü yönleri hem de zorlukları olan bir model sunmaktadır. Birleştirilmiş stratejileri ve hızlı eylemi kolaylaştırırken, aynı zamanda etkili gözetim, hesap verebilirlik ve küresel ve bölgesel güvenlik sorunlarının karmaşık ve değişen doğasına uyum sağlama esnekliği sağlamak için titiz bir yönetim gerektirir.

5.9.2. Milli Güvenlik Kurulu

Türkiye'nin Milli Güvenlik Kurulu (MGK), ülkenin güvenliğini koruma yaklaşımında merkezi bir sütun olarak durmakta ve Türkiye'nin modern tehditlerin ve zorlukların nasıl yönlendireceğini şekillendirmede kritik bir rol oynamaktadır. MGK'nın etkinliğinin temelinde hem askeri hem de sivil liderlerin uzmanlıklarını bir araya getirerek ulusal güvenlik aygıtının çeşitli unsurlarını stratejik olarak bütünleştirme yeteneği yatmaktadır. Bu işbirlikçi yaklaşım, güvenlik sorunlarının giderek daha karmaşık ve çok yönlü hale geldiği ve çeşitli sektörleri ve bakış açılarını kesen yanıtlar

gerektirdiği günümüz dünyasında esastır. MGK'da politika oluşturma ve uygulama kilit işlevlerdir (Milli Güvenlik Kurulu, 2023). Kurul'un milli savunma ve sivil idarenin farklı kesimlerinden üst düzey yetkilileri kapsayan çeşitlilik arz eden yapısı, güvenlik konularına kapsamlı bir bakış ačíısı sağlamaktadır. İ ve dış savunma stratejilerinden ekonomik güvenliğe kadar MGK'nın geniş perspektifi, etkili ve sürdürülebilir güvenlik politikalarının geliştirilmesinde çok değerlidir. Türkiye Cumhurbaşkanı MGK'ya başkanlık etmekle birlikte, bu rol tek karar verici olmak anlamına gelmemektedir. Cumhurbaşkanı kesinlikle önemli bir etkiye sahiptir, ancak MGK'nın çalışmalarının özü işbirliğine dayalıdır. Kurul'un yapısında Genelkurmay Başkanı ve çeşitli askeri birliklerin komutanları gibi kilit askeri figürler yer almaktadır (Milli Güvenlik Kurulu, 2023). Ancak, Başbakanlık makamının artık mevcut olmadığı mevcut yönetim sisteminde, Cumhurbaşkanı Yardımcıları ve ilgili bakanlar gibi diğer sivil liderlerin varlığı, görüşlerin dengeli bir şekilde temsil edilmesini sağlamaktadır. Bu yapı, ulusal güvenlik kararlarının izole bir şekilde alınmamasını, kolektif bir anlayış ve bilgeliğin sonucu olmasını sağlamayı amaçlamaktadır.

MGK, tavsiye niteliğinde olmakla birlikte, ulusal güvenlik politikalarının şekillendirilmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Tavsiyeleri ağırlık taşımakta ve genellikle Türkiye'nin güvenlik stratejilerine yön vermektedir. Ancak nihai karar verme yetkisi, mevcut başkanlık sisteminin merkezietçi yapısına uygun olarak, genellikle Cumhurbaşkanı ve hükümete aittir. MGK için kilit bir zorluk, Türkiye demokrasisinin sağlığı için hayati önem taşıyan askeri ve sivil girdi arasındaki sağlıklı dengeyi korumaktır. Sivil denetimin ulusal güvenlik değerlendirmelerinin temel bir parçası olmasını sağlamak, askeri stratejilerin demokratik değerlerle ve ülkenin daha geniş stratejik hedefleriyle uyumlu hale getirilmesine yardımcı olur. Ayrıca, MGK'nın faaliyetlerinin şeffaflığı ve demokratik denetimi de hayati önem taşıymaktadır. Kurul'un işlem ve kararlarının, kamu güvenini korumak ve demokratik normları desteklemek için uygun kontrol ve dengelere tabi olması esastır. Türkiye'nin Milli Güvenlik Kurulu, Cumhurbaşkanı'nın liderliğinde ülkenin ulusal güvenlik stratejisinin oluşturulmasında önemli bir rol oynamaktadır. Kurul'un etkinliği, hem askeri hem de sivil uzmanlıktan yararlanan işbirliği yapısından kaynaklanmaktadır. Karar alma sürecinde dengeli bir yaklaşımın sağlanması ve şeffaflığın korunması, özellikle güçlü bir başkanlık sistemi ile şekillenen siyasi ortamda, Kurul'un Türkiye'nin ulusal güvenlik çerçevesindeki etkinliğinin ve meşruiyetinin devamı için hayati önem taşıymaktadır.

Türkiye'de Cumhurbaşkanı Erdoğan liderliğindeki Milli Güvenlik Kurulu'nun (MGK) dinamiklerini analiz etmek, merkezîyetçi başkanlık sistemi ile MGK'nın işbirliğine dayalı yapısı arasındaki etkileşimi incelikli bir şekilde anlamayı gerektirmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın güçlü liderlik tarzı ve Türk siyasetindeki önemli etkisi, kaçınılmaz olarak MGK'nın onun görüşlerinden ne ölçüde bağımsız karar alabileceği konusunda soru işaretleri yaratmaktadır.

Teorik olarak MGK, ulusal güvenlik konularını müzakere etmek üzere hem askeri hem de sivil liderleri bir araya getiren işbirlikçi bir organ olarak tasarlanmıştır. Bu yapının güvenlik meselelerine farklı perspektiflerin dikkate alındığı kapsamlı bir yaklaşım sağlaması amaçlanmaktadır (Milli Güvenlik Kurulu, 2023). Ancak Türkiye'deki gibi güçlü bir başkanlık sisteminde, özellikle de Cumhurbaşkanı Erdoğan gibi baskın bir figür söz konusu olduğunda, pratik dinamikler oldukça farklı olabilmektedir. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın liderliği, gücün pekiştirilmesi ve yönetime uygulamalı bir yaklaşım ile karakterize edilmiştir. Ulusal güvenlik de dahil olmak üzere devletin çeşitli yönlerine aktif müdahalesi iyi belgelenmiştir. Böyle bir bağlamda, MGK'nın Cumhurbaşkanı'nın tutumundan önemli ölçüde farklı kararlar alması olasılığı sınırlı görünmektedir. Cumhurbaşkanı'nın MGK'nın başkanı olarak konumu, kurulun müzakereleri ve kararları üzerindeki etkisini daha da artırmaktadır. Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın görev süresi boyunca MGK'nın faaliyet gösterdiği belirli vakalara veya örneklerle bakıldığında, Suriye'deki sınır ötesi operasyonlar, iç güvenlik tehditlerine verilen yanıtlar ve bölgesel çatışmalar ve ittifaklara ilişkin politikalar gibi birkaç kilit güvenlik meselesi olduğu görülmektedir. Bu örneklerin çoğunda, kararlar ve stratejiler Cumhurbaşkanı'nın bu konulardaki kamuoyu önündeki duruşunu yakından yansıtmış ve MGK'nın tavsiyeleri ile Cumhurbaşkanı'nın görüşleri arasında güçlü bir uyum olduğunu göstermiştir. Bu uyum, MGK'nın bağımsızlıktan veya farklı perspektiflerden yoksun olduğu anlamına gelmeyebilir, ancak Cumhurbaşkanlığı makamının kurulun faaliyetleri üzerinde önemli bir etkisi olduğunu göstermektedir. Cumhurbaşkanının önemli bir siyasi güce ve kamuoyu etkisine sahip olduğu bir sistemde, MGK gibi bir organın kararlarının cumhurbaşkanlığının daha geniş hedefleri ve politikalarıyla uyumlu olması muhtemeldir. Türkiye'de Milli Güvenlik Kurulu farklı bakış açılarını bir araya getiren işbirlikçi bir organ olarak tasarlanmış olsa da, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın güçlü başkanlığı altındaki gerçek, MGK kararlarının büyük ölçüde Erdoğan'ın liderliği ve politika yönlendirmesinden etkilendiğidir. Bu etkinin boyutu, Cumhurbaşkanı'nın ulusal güvenlik

de dahil olmak üzere farklı alanlarda ulusal politikanın şekillendirilmesinde baskın bir rol oynadığı Türkiye'deki mevcut siyasi sistemin merkeziyetçi yapısının bir yansımasıdır.

5.9.3. Milli İstihbarat Teşkilatı

Türkiye'nin Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT), ulusal güvenliğin inceliklerinden uluslararası güç dinamiklerinin daha geniş sahnesine uzanan çok yönlü bir rol oynayarak ülkenin güvenlik mimarisinde hayati bir bileşen olarak durmaktadır. Özünde MİT'in birincil rolü titizlikle istihbarat toplamaktır (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2023). Bu, potansiyel iç tehditlerden karmaşık uluslararası güvenlik sorunlarına kadar her şeyi kapsayan geniş bir yelpazeye yayılan bir görevdir. Teşkilat, terörle mücadele, siber güvenlik ve dış istihbarat gibi alanların derinliklerine inerek hiçbir tehdidin fark edilmemesini sağlamak için geniş bir ağ oluşturuyor. Ancak MİT'in sorumlulukları sadece veri toplamanın çok ötesine uzanıyor. Teşkilat, ham bilgileri Türkiye'nin ulusal güvenlik stratejilerini şekillendiren değerli içgörülere dönüştüren önemli bir analist olarak hizmet vermektedir. Bu analizler, hükümet ve askeri liderlere bilinçli politikalar oluşturmak ve taktiksel kararlar almak için gereken bilgileri sağlayarak ülkenin güvenlik karar alma sürecinin can damarı haline gelir (Milli İstihbarat Teşkilatı, 2023).

Ulusal güvenlik söz konusu olduğunda MİT'in rolü proaktif ve önleyicidir. İstihbarat yetenekleri, Türkiye'nin tehditleri gerçek tehlikelere dönüşmeden önce tahmin etmesini ve bunlara karşı koymasını sağlar. Bu öngörü özellikle terörle mücadele alanında çok önemlidir; MİT hem Türkiye içinde hem de sınır ötesinde saldırıların engellenmesinde ve terörist ağların çökertilmesinde kilit bir rol oynamaktadır. Ancak, büyük güç büyük sorumluluk getirir ve MİT de kendi payına düşen zorluklarla karşı karşıyadır. Operasyonlarında gizlilik ihtiyacı ile şeffaflık ve hesap verebilirlik için demokratik zorunluluğu dengelemek hassas bir görevdir. Bu denge, kamu güveninin korunması ve demokrasi ilkelerinin desteklenmesi açısından kritik önem taşımaktadır. MİT'in faaliyetlerini denetleyecek sağlam mekanizmalar kurması, sadece yetkinin kötüye kullanılmasını önlemek için değil, aynı zamanda faaliyetlerini demokratik değerler ve uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu hale getirmek için de elzemdir.

Uluslararası alanda MİT'in istihbarat faaliyetleri Türkiye'ye (Tüm devletlerin etkili çalışan istihbarat kurumlarında olduğu gibi) küresel ilişkilerde ve jeopolitik manevralarda stratejik bir avantaj sağlamaktadır. Bu rol, dış politikanın şekillendirilmesinde ve Türkiye'nin bölgesel politikada, özellikle de stratejik çıkar

alanlarında, etkisini ortaya koymasında hayati önem taşımaktadır. Ancak MİT, Türkiye'nin küresel sahnedeki meşruiyetini korumak ve diplomatik gerilimlerden kaçınmak için yurtdışındaki faaliyetlerinde uluslararası hukuk ve normlara bağlı kalmalıdır.

Yurt içinde ise teşkilat, casusluk ve yıkıcılığa karşı korunmada çok önemli bir rol oynamakta ve devletin genel istikrar ve güvenliğine önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır. Nihayetinde, Milli İstihbarat Teşkilatı bir casusluk teşkilatından çok daha fazlasıdır; Türkiye'nin hem iç istikrar hem de uluslararası diplomasi yaklaşımının temel taşıdır. Etkinliği ve meşruiyeti sadece Türkiye'nin iç güvenliği için değil, aynı zamanda uluslararası toplumdaki etkisi ve konumu için de hayati önem taşımaktadır. Güç, hesap verebilirlik ve demokratik ve yasal normlara bağlılık arasındaki karmaşık etkileşimi yönetmek, MİT'in Türkiye'nin ulusal güvenlik ortamında etkili ve güvenilir bir güç olmaya devam etmesi için elzemdir.

Amerikan modeli düşünüldüğünde, Türkiye'nin Milli İstihbarat Teşkilatı'nı (MİT) biri iç istihbarat diğeri dış istihbarat olmak üzere iki ayrı şubeye ayırma fikri, diğer bazı ülkelerdeki uygulamaları yansıtan düşündürücü bir öneri olabilir. Bu potansiyel yeniden yapılanma, dikkatle değerlendirilmesi gereken farklı avantaj ve zorlukları da beraberinde getirmektedir.

Olumlu tarafı, böyle bir bölünme istihbarat camiası içinde daha fazla uzmanlaşmaya yol açabilir. İç ve dış istihbarat için ayrı birimler oluşturularak her biri kendi özel beceri ve bilgilerini geliştirebilir ve kendi alanlarında daha yetkin hale gelebilir. Bu uzmanlaşma istihbarat operasyonlarının etkinliğini ve verimliliğini önemli ölçüde artırabilir, her bir birim kendi alanında uzmanlaşarak ister iç güvenliğin karmaşık ağında geziniyor olsun ister uluslararası casusluk ve ittifakların karmaşık dinamiklerini anlıyor olsun. Bununla beraber, bu ayrılık daha odaklı kaynak tahsisine yol açabilir. Her departmanın kendi bütçesine, personeline ve teknolojisine sahip olduğunu ve iç ya da dış istihbarat hedeflerine odaklandığını düşünün. Bu tür hedefe yönelik bir yaklaşım operasyonları kolaylaştırabilir ve potansiyel olarak istihbarat toplama ve analizinde daha etkili sonuçlara yol açabilir.

Bir diğer önemli avantaj da gözetim ve hesap verebilirlik alanında yatmaktadır. İç ve dış istihbarat için ayrı birimler oluşturularak her biri için net gözetim mekanizmaları

kurmak daha kolay hale gelebilir. Bu ayrım her birimin kendi yasal ve etik sınırlarına daha sıkı bağılı olduğu, şeffaflık ve hesap verebilirliğin arttığı bir sistemi teşvik edebilir.

Ancak önerilen bu bölünmenin zorlukları da yok değildir. En acil sorunlardan biri iki birim arasında etkin koordinasyon ve bilgi paylaşımının sağlanması olacaktır. İstihbarat operasyonları genellikle iç ve dış alemler arasında akıcı bir bilgi alışverişini gerektirir. Herhangi bir bölünme, bu önemli istihbarat akışını engelleyebilecek silolar yaratmaktan kaçınmak için dikkatle yönetilmelidir. Öte yandan, iki ayrı kurumun kurulması bürokrasinin artmasına yol açarak kritik durumlarda karar alma sürecini ve yanıt verme hızını potansiyel olarak yavaşlatabilir. Bu artan bürokrasi, hızlı hareket edilmesi gereken zamanlarda bir engel haline gelebilir. Yapılacak işte tekrara düşmek bir başka risktir. İki ayrı kurum söz konusu olduğunda, her ikisinin de benzer konular üzerinde ayrı ayrı çalışarak verimsizliğe ve kaynak israfına yol açma olasılığı vardır. Son olarak, iç ve dış kurumların yetki alanlarını tam olarak belirlemek karmaşık bir çaba olabilir. İstihbarat dünyasında iç ve dış meseleler arasındaki sınırlar genellikle bulanıktır ve bu da her bir kurum için net sınırlar belirlemeyi zorlaştırır. MİT'in iç ve dış birimler olarak ayrılması uzmanlaşma, kaynak tahsisi ve gözetim açısından potansiyel faydalarla dolu ilgi çekici bir olasılıktır. Ancak bu hamle aynı zamanda etkili koordinasyonun sağlanması, artan bürokrasinin yönetilmesi, çabaların tekrarından kaçınılması ve yetki alanlarının net bir şekilde tanımlanması gibi önemli zorlukların üstesinden gelinmesini gerektirecektir. Böyle bir yeniden yapılanmaya gitme kararı, Türkiye'nin istihbarat yeteneklerini etkili bir şekilde geliştirmek için bu faktörlerin dikkatli bir şekilde dengelenmesini gerektirecektir.

MİT'in operasyonlarını analiz etmek samimi ve yalın bir değerlendirme gerektirmektedir. MİT terörle mücadele ve bölgesel istihbarat operasyonlarında yeteneklerini ortaya koymuş olsa da, bazı vakalar MİT'in yöntemleri ve sivil özgürlükler ve uluslararası normlar üzerindeki daha geniş etkileri konusunda ciddi endişeler doğurmaktadır. Örneğin, MİT'in terör faaliyetleriyle mücadeledeki rolünü ele alalım. Terör tehditlerini engellemede başarılı olsa da, MİT'in yöntemleri çoğu zaman demokratik bir toplumda kabul edilebilir sınırların dışına çıkmıştır. Örneğin, terör örgütü sempatizanı olduğu iddia edilen kişilerin agresif bir şekilde bastırılması defalarca hak ihlallerine yol açmış, adil yargılanma ve bireysel özgürlükler ilkelerinin altını oymuştur. Bu ağır yaklaşım sadece MİT'in imajını zedelemekle kalmıyor, aynı zamanda

Türkiye'deki demokrasinin durumu hakkında da alarm veriyor. Böylesine istikrarsız ve karmaşık bir çatışma bölgesinde faaliyet göstermek uluslararası hukuka titizlikle bağlı kalmayı gerektirir ki MİT bu standardı her zaman gözle görülür bir şekilde karşılayamamıştır. Ulusal güvenlik çıkarları tarafından yönlendirilen bu eylemler, çoğu zaman stratejik gereklilik ve uluslararası yasallık arasında ince bir çizgide yürüyor ve Türkiye'yi eleştirilere ve diplomatik geri tepmelere açık bırakıyor.

2016 darbe girişimi ve MİT'in bu girişimdeki rolü teşkilatın eksikliklerini daha da açığa çıkardı. İstihbaratın darbeyi öngörememesi, MİT'in iç etkinliği ve kritik ağlara sızması konusunda soru işaretleri yaratıyor. Ulusal güvenlik kisvesi altında geniş çaplı bir baskı ile karakterize edilen müteakip tasfiyeler, gerçek güvenlik eylemleri ile siyasi manevralar arasındaki suları bulandırarak tehlikeli bir emsal oluşturmuştur. MİT'in ulusal güvenliğin koruyucusu rolü tartışılmaz olsa da, operasyonları çoğu zaman demokratik normların ve uluslararası hukukun temellerine meydan okuyan alanlara girmiştir. MİT'in etkinliği yadsınamaz, ancak eylemleri demokratik hesap verebilirlik, şeffaflık ve hukukun üstünlüğüne bağlılık standartlarına göre eleştirel bir şekilde değerlendirilmelidir. Bu, MİT'in ve dolayısıyla Türkiye'nin hem içeride hem de uluslararası arenada meşruiyetini korumak için dikkatle yürütmesi gereken bir denge oyunudur. Bu sadece demokratik idealleri korumakla ilgili değil; giderek daha fazla birbirine bağlanan ve incelenen bir dünyada Türkiye'nin ulusal güvenlik stratejisinin uzun vadeli sürdürülebilirliğini ve güvenilirliğini sağlamakla ilgili.

5.9.4. Millî Savunma Bakanlığı (Genel Kurmay Başkanlığı)

Türkiye'de Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı, savunmanın karmaşık taleplerini demokrasinin ilkeleriyle harmanlayarak ulusal güvenlik çerçevesinde çok önemli roller üstlenmektedir. Savunma politikasının ön saflarında yer alan Bakanlık, silahlı kuvvetlerin çeşitli tehditlere karşı hazırlıklı ve donanımlı olmasını sağlamakla görevlidir. Bu sadece kaynakları yönetmekle ilgili değildir; ulusun ihtiyaçları ve istekleriyle uyumlu bir savunma duruşu şekillendirmekle ilgilidir (Türkiye, 1949). Genelkurmay Başkanlığı ise stratejik konularla ilgilenir, askeri güçlere komuta eder ve politikayı eyleme dönüştürür. Türkiye'nin toprak bütünlüğünün korunması ve ulusal çıkarlarının gözetilmesi için stratejilerin doğduğu ve operasyonel planların hazırlandığı yer burasıdır. Demokratik bir düzende bu kurumların önemi askeri işlevlerinin ötesine geçer. Demokratik yönetişimin temel taşlarından biri olan sivil denetime tabidirler. Bu

denetim, askeri gücün sorumlu bir şekilde ve seçilmiş hükümetin politikalarıyla uyum içinde kullanılmasını sağlar. Bakanlık, sivil yönetimin bir parçası olarak bu süreçte kritik bir halka görevi görür ve ordunun gücünün demokratik hesap verebilirlikle dengelenmesini sağlar.

Güvenlik ve karar alma söz konusu olduğunda, Bakanlık ve Genelkurmay Başkanlığı merkezi figürlerdir. Tehditlerin değerlendirilmesinde ve yanıt stratejilerinin oluşturulmasında işbirliği yaparak Türkiye'nin savunma yanıtlarının sadece güçlü değil aynı zamanda uyumlu ve iyi koordine edilmiş olmasını sağlarlar. Bu işbirliği, ülkenin hem yerel hem de uluslararası güvenlik sorunlarına etkili bir şekilde yanıt verme yeteneğinin temelini oluşturduğu için çok önemlidir. Bu savunma organlarının etkisi askeri kışlaların sınırlarının ötesine, ulusal ve uluslararası politika alanına kadar uzanmaktadır. Bu kurumların bakış açıları ve kabiliyetleri, Türkiye'nin ulusal güvenlik ve dış politikaya yaklaşımını, özellikle de güvenliğin kilit önemde olduğu bölgelerde, önemli ölçüde etkilemektedir. Belki de rollerinin en hassas yönlerinden biri askeri gereklilikler ile demokratik değerler arasında denge kurmaktır. Müthiş bir savunma gücü sağlamak ile hukukun üstünlüğü, insan hakları ve uluslararası standartlara bağlı kalmak arasında ince bir ip üzerinde yürümek gerekir. Bu denge sadece halkın güvenliğini korumak için değil, aynı zamanda ordunun demokratik bir toplumun değerlerini korurken ulusun çıkarlarına en iyi şekilde hizmet etmesini sağlamak için de hayati önem taşımaktadır. Türkiye'de Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı, askeri güç ile demokratik ilkeler arasındaki karmaşık etkileşimi somutlaştırmaktadır. Savunma stratejilerinin şekillendirilmesi, kaynakların yönetilmesi ve politikaların yürütülmesindeki rolleri, askeri ihtiyaçlar ve demokratik hesap verebilirlik arasındaki karmaşık dansı yansıtan sivil gözetimin dikkatli gözleri altında yürütülmektedir. Eylemleri ve kararları sadece Türkiye'nin güvenliğinin korunmasında değil, aynı zamanda demokratik bütünlüğe olan bağlılığının ve uluslararası sahnedeki duruşunun yansıtılmasında da çok önemlidir.

Türkiye'nin Milli Savunma Bakanlığı tarafından savunma politikasının oluşturulması, ülkenin dış politika hedefleriyle uyumlu, ulusal güvenlik ve uluslararası istikrarı vurgulayan kapsamlı bir süreçtir. Bu süreç, Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) da dahil olmak üzere çeşitli kaynaklardan gelen istihbarattan yararlanarak derinlemesine analiz ve stratejik planlamayı içerir. Bakanlık, küresel güvenlik eğilimlerini, bölgesel

çatışmaları ve potansiyel tehditleri anlamak için diğer hükümet organları, savunma uzmanları ve uluslararası ortaklarla işbirliği yapmaktadır. Bu işbirlikleri, geliştirilen stratejilerin iyi bilgilendirilmiş olmasını ve geniş bir faktör yelpazesini dikkate almasını sağlar. Bakanlık bu stratejileri oluştururken jeopolitik dinamikler, savunma alanındaki teknolojik gelişmeler ve gelişen uluslararası ilişkilere dair içgörülerden faydalanmaktadır. Bu bütüncül yaklaşım, sadece acil güvenlik ihtiyaçlarına yanıt veren değil, aynı zamanda gelecekteki zorlukları ele almada proaktif olan politikaların oluşturulmasına yardımcı olur. Bu stratejilerin güvenilirliği, hem iç uzmanlığı hem de dış perspektifleri içeren bu çok yönlü yaklaşım sayesinde artmakta ve Türkiye'nin savunma politikalarının sağlam, uyarlanabilir ve küresel standartlar ve uygulamalarla uyumlu olmasını sağlamaktadır.

Milli Savunma Bakanlığı, uluslararası angajmanın önemli bir yönü olan askeri diplomasiyi yürütmektedir (Türkiye Büyük Millet Meclisi, 1949). Bu, küresel olarak savunma bakanlıkları ve askeri yetkililerle etkileşimleri, ilişkileri ve işbirliğini teşvik etmeyi içerir. Bakanlık, ortak askeri tatbikatlara katılım yoluyla sadece Türkiye'nin askeri yeteneklerini geliştirmekle kalmıyor, aynı zamanda diğer ülkelerle ittifakları ve karşılıklı anlayışı da güçlendiriyor. Yapılan savunma işbirliği anlaşmaları Türkiye'nin stratejik erişimini ve işbirliğine dayalı savunma çabalarını genişletmektedir. Ayrıca, uluslararası savunma forumlarına katılım, Bakanlığın küresel savunma diyaloglarına katkıda bulunmasına ve şekillendirmesine olanak tanıyarak Türkiye'nin çıkarlarının ve perspektiflerinin uluslararası sahnede temsil edilmesini ve duyulmasını sağlar. Askeri diplomasiye yönelik bu yaklaşım, Türkiye'nin küresel güvenlik konularında kilit bir oyuncu olarak konumlandırılmasının ayrılmaz bir parçasıdır. Milli Savunma Bakanlığı, ülkenin NATO başta olmak üzere uluslararası ittifaklara katılımının yönetilmesiyle yakından ilgilenmektedir. Bu katılım, bir dizi güvenlik konusunda diğer ittifak üyeleriyle koordinasyonu gerektirmektedir. Bakanlığın bu ittifaklardaki rolü, kolektif savunma stratejilerine katkıda bulunmak ve Türkiye'nin uluslararası güvenlik işbirliklerini geliştirmek açısından çok önemlidir. Bakanlık bu tür ittifaklara katılarak, ortak güvenlik sorunlarına kolektif yanıtların şekillendirilmesine yardımcı olur ve Türkiye'nin küresel barış ve istikrarın korunmasına aktif katılımını sağlar.

Bakanlık, savunma tedarikini ve savunma ürünlerinin uluslararası ihracatını denetlemekte, ordunun donatılmasında ve diplomatik ilişkilerin etkilenmesinde önemli

bir rol oynamaktadır. Tedarik süreci, ordunun operasyonel hazırlığını ve teknolojik ilerlemesini sağlamak için gerekli teknoloji ve teçhizatın edinilmesini içerir. Bu görev, Türkiye'nin savunma yeteneklerinin modern bir standartta tutulması için çok önemlidir. Ayrıca, Bakanlığın savunma sanayinin uluslararası ihracatına katılımı, Türkiye'nin küresel savunma pazarlarındaki etkisini genişletmektedir. Bu ihracatlar diplomatik ilişkileri önemli ölçüde etkileyebilir, Türkiye'yi uluslararası silah ticaretinde kilit bir oyuncu olarak konumlandırabilir ve jeopolitik ilişkilerini etkileyebilir. Bunun yanı sıra Bakanlık genellikle Birleşmiş Milletler gibi küresel örgütlerle ortaklaşa uluslararası barışı koruma misyonlarına ve kriz yönetimi çabalarına aktif olarak katılmaktadır. Bu rol, Türkiye'nin uluslararası barış ve istikrara olan bağlılığını yansıtan barışı koruma operasyonlarına asker ve kaynak katkısını da içermektedir. Bakanlığın bu çabalara katılımı, Türkiye'nin küresel barışı koruma girişimlerini desteklemeye ve dünyanın farklı bölgelerinde ortaya çıkan krizleri yönetmeye adanmış uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olarak rolünü göstermektedir.

Türkiye'nin Milli Savunma Bakanlığı'nın eleştirel bir analizi, özellikle cumhurbaşkanlığı ile ilişkili olarak karmaşık bir güç ve nüfuz etkileşimini ortaya koymaktadır. Bakanlık, savunma politikası ve askeri operasyonlardan sorumlu olmakla birlikte, Türkiye Cumhurbaşkanı'nın önemli bir etkiye sahip olduğu bir yönetim çerçevesi içinde faaliyet göstermektedir. Bu etki, özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yönetimi altında, Bakanlığın karar alma sürecindeki özerkliği konusunda soru işaretleri yaratmaktadır. Son yıllarda, Türkiye'nin Suriye'deki askeri operasyonları ve iç güvenlik tehditlerine verilen yanıtlar gibi vakalar, Bakanlığın eylemlerinin Cumhurbaşkanı'nın stratejik direktifleriyle yakın bir uyum içinde olduğunu göstermiştir. Bu uyum, Bakanlığın savunma stratejilerini yürütecek uzmanlığa ve kapasiteye sahip olmakla birlikte, politika oluşturma ve operasyonel kararlarının Cumhurbaşkanlığı gündemine yakından bağlı olduğunu göstermektedir. Buradaki kritik soru, özellikle değerlendirmelerinin Cumhurbaşkanı'nın görüşlerinden farklı olabileceği durumlarda, Bakanlığın bağımsız karar alma yetkisini kullanıp kullanamayacağıdır. Güçlü bir başkanlık sistemi ile karakterize edilen Türkiye'deki mevcut siyasi iklim, Bakanlığın bağımsız karar alma kapsamını sınırlandırıyor ve onu Cumhurbaşkanı'nın hedefleri ve perspektifleri ile yakından uyumlu hale getiriyor gibi görünmektedir. Türkiye'de Milli Savunma Bakanlığı ulusal güvenlik ve savunmada kilit bir aktör olmakla birlikte, operasyonel ve politika oluşturma özerkliği cumhurbaşkanlığı tarafından önemli ölçüde

etkilenmekte ve Türkiye'nin savunma ve uluslararası ilişkilerinin daha geniş bağlamındaki rolünü ve etkinliğini şekillendirmektedir.

Türkiye'de Milli Savunma Bakanlığı'nın gerektiği kadar etkin çalışıp çalışmadığını değerlendirmek için Bakanlığın güvenlik stratejileri oluşturma yaklaşımına bakmak gerekir. Burada kritik olan husus, Bakanlığın Türkiye'ye özgü sosyolojik, ekonomik ve siyasi faktörleri ne ölçüde dikkate aldığıdır. Kapsamlı güvenlik stratejilerinin oluşturulması, çok yönlü olmalarını ve ülkenin özel ihtiyaçlarına cevap vermelerini sağlamak için bu faktörlerin anlaşılmasını gerektirir. Bununla birlikte, mevcut güvenlik stratejilerinin bu çeşitli faktörleri tam olarak kapsayamayabileceğine dair endişeler bulunmaktadır. Bunun nedenleri arasında acil askeri tehditlere odaklanılmasından, daha geniş sosyo-ekonomik ve siyasi hususların savunma planlamasına entegre edilmesindeki potansiyel sınırlamalara kadar uzanan bir yelpaze yer almaktadır. Son yıllarda Türkiye'nin Suriye'deki askeri operasyonları ve iç güvenlik sorunlarına verdiği yanıtlar öncelikle askeri odaklı bir yaklaşım sergilemiş olup, bu yaklaşım Türkiye'deki karmaşık sosyo-politik dinamikleri her zaman dikkate almayabilir. Milli Savunma Bakanlığı Türkiye'nin güvenliğinde önemli bir rol oynamakla birlikte, strateji oluşturmada Türkiye'nin çeşitli ve benzersiz sosyo-ekonomik ve siyasi manzaralarını içeren daha bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç vardır. Bu yaklaşım, güvenlik stratejilerinin sadece acil tehditleri ele almada değil, aynı zamanda uzun vadeli istikrar ve dayanıklılığı teşvik etmede de etkili olmasını sağlayacaktır.

5.9.5. İçişleri Bakanlığı

İçişleri Bakanlığı'nın iç güvenliğin korunmasındaki çağdaş rolünü anlamak için tarihsel gelişimini incelemek önemlidir. Kökleri Osmanlı İmparatorluğu'na dayanan Zaptiye Nezareti ya da "Nizam-ı Cedid", şehir merkezlerinde düzeni sağlamak amacıyla kurulmuştur. Bu tarihsel öncül, iç güvenliğin tarih boyunca süregelen önemini altını çizmektedir. Türkiye modern bir cumhuriyete dönüştükçe, Bakanlığın sorumlulukları da toplumun değişen ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde evrilmiştir (T.C. İçişleri Bakanlığı, 2023). Bugün Bakanlığın görev alanı kolluk kuvvetleri, kamu güvenliği, afet müdahalesi ve sivil savunma gibi geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır. Bu tarihsel süreklilik, geçmiş günümüze bağlayan hayati bir köprü görevi görmekte ve Bakanlığın Türkiye'deki sosyal düzenin ve iç güvenliğin korunmasındaki kalıcı önemini vurgulamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti, 1985).

İçişleri Bakanlığı, yasal yetkilerinin ötesinde, Bakanlığın eylemleri derin sosyolojik ve psikolojik sonuçlar doğurmaktadır. Yukarıda da değinilen ve İçişleri Bakanlığının temel görevlerini oluşturan kolluk kuvvetleri, kamu güvenliği önlemleri ve afet müdahalesi vatandaşların yaşamlarını doğrudan etkileyerek günlük deneyimlerini şekillendirir. Bunun yanı sıra, vatandaşların güvenlik algıları ve devlet kurumlarına duydukları güven, Bakanlığın etkinliği ile derinden ilişkilidir.³³ Bakanlığın toplumsal düzeni ve güvenliği sağlama kapasitesi, ülkenin genel dayanıklılığının güçlendirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Sosyolojik bir perspektiften bakıldığında, İçişleri Bakanlığı Türk toplumunun sosyal dokusuyla iç içe geçmiş durumdadır. Bakanlığın kentsel alanlarda kanun ve düzenin korunmasındaki rolü, yerel toplulukların refahına ve uyumuna önemli ölçüde katkıda bulunur. Vatandaşlar, korunmalarının sağlanması için Bakanlığa güvenmekte ve krizler sırasında hızlı ve etkili müdahaleler beklemektedir. Yetenekli ve etkin bir İçişleri Bakanlığı vatandaşlara güven aşılayabilir, yaygın bir güvenlik ve istikrar duygusunu teşvik edebilir.³⁴ Bakanlığın çalışmalarının sosyolojik ve psikolojik etkileri acil güvenlik kaygılarının ötesine uzanır. Bu etkiler halkın tutumlarını, toplumsal bütünlüğü ve iç güvenlik sorunlarıyla karşılaştığında Türkiye toplumunun direncini şekillendirir. Bu toplumsal ve psikolojik boyutların tam olarak anlaşılabilmesi ve dolayısıyla İçişleri Bakanlığı'nın ulusal güvenlik üzerindeki etkisinin kapsamlı bir şekilde kavranabilmesi için kapsamlı bir analiz şarttır.

Yasal açıdan bakıldığında İçişleri Bakanlığı, eylemlerinin demokratik ilkeler ve bireysel hakların korunması ile uyumlu olmasını sağlayan kanun ve yönetmelikler çerçevesinde faaliyet göstermektedir. Bakanlığın iç güvenliği sağlama konusundaki geniş yetkisi, güvenlik zorunlulukları ile demokratik değerlerin korunması arasında hassas bir denge kurulmasını gerektirmektedir. Yargının ve parlamento komisyonlarının denetimi gibi yasal mekanizmalar, Bakanlığın eylemlerinin yasal standartlara uygun olmasını sağlamada önemli bir rol oynamaktadır. Yasal denetim, potansiyel yetki suiistimallerinin önlenmesine yardımcı olur ve vatandaşların haklarını korur.

³³20 Şubat 2023 tarihinde Tüm Türkiye'yi yasa boğan ve yaklaşık 10 tane ili ciddi bir hasarla etkileyen 7 şiddetinin üzerinde gerçekleşen depremde geciken müdahaleler nedeniyle büyük can kayıpları yaşanmış başta AFAD ve Kızılay olmak üzere, müdahale ve yardımlarda gecikilen ve yolsuzluğa bulaşan tüm kurumlara karşı güven sarsılması yaşanmıştır.

³⁴Son dönem İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya'nın illegal oluşumlar özelinde yaptığı operasyonların toplum tarafından ilgiyle karşılandığını ve takdir topladığını gözlemlemekteyiz.

Siyasi cephede ise Bakanlığın eylemleri siyasi dinamiklere ve politika yapımına tabidir. Bakanlığın güvenlik konularındaki rolü genellikle yürütme organı ve yasama organı da dahil olmak üzere diğer hükümet organlarıyla işbirliğini içerir. Siyasi kararlar ve politika tercihleri Bakanlığın iç güvenliği sağlamadaki stratejilerini ve önceliklerini etkiler.

İçişleri Bakanlığı tek başına faaliyet göstermez; görevini etkin bir şekilde yerine getirmek için diğer çeşitli devlet daireleri ve kurumlarıyla yakın işbirliği içinde çalışır. Bu işbirlikçi ilişkiler iç güvenlik sorunlarının ele alınmasında kapsamlı yönetişimin ayrılmaz bir parçasıdır. Kilit ortaklıklardan biri de polis teşkilatı gibi kolluk kuvvetleridir (Türkiye Cumhuriyeti, 1985). Bakanlık, yasaların uygulanmasını sağlamak, düzeni korumak ve acil durumlara müdahale etmek için yerel ve ulusal kolluk kuvvetleriyle koordinasyon sağlar (Türkiye Cumhuriyeti, 1985). Bu kurumlar arası koordinasyon etkili ve verimli bir müdahale için elzemdir. Bunun yanı sıra İçişleri Bakanlığı sınır güvenliğini yönetmek ve göç ve sınır geçişleriyle ilgili sorunları ele almak için sınır kontrol makamlarıyla yakın işbirliği içinde çalışır (Türkiye Cumhuriyeti, 1985). Bu işbirliği çabası ulusal güvenliğin sürdürülmesinde kritik öneme sahiptir. Esasen, İçişleri Bakanlığı'nın diğer birim ve kurumlarla olan ilişkileri, iç güvenliğin korunması ve demokratik değerlerin desteklenmesi için çeşitli kurumların birlikte çalıştığı işbirliğine dayalı yönetişime olan bağlılığı yansıtmaktadır. Bu ilişkiler, Bakanlığın rolünün karmaşıklığının ve daha geniş hükümet işlevleriyle olan bağlantısının altını çizmektedir.

İçişleri Bakanlığı'nın birincil görevi ulusal güvenliği sağlamak ve hukukun üstünlüğünü korumaktır. Bu bağlamda etkinlik sadece güvenlik tehditlerinin bastırılmasını değil aynı zamanda demokratik değerlerin ve bireysel hakların korunmasını da kapsamalıdır. Bu zorunluluklar arasında bir denge kurmak, 2016 darbe girişimi sonrasında da görüldüğü üzere, süregelen bir zorluktur. Darbeye verilen hızlı tepki, anlık tehdidin önlenmesine yardımcı oldu, ancak ardından gelen kitlesel tutuklamalar ve tasfiyeler demokratik normların erozyona uğramasına ilişkin endişeleri artırdı. Türkiye'nin ulusal güvenliği sağlamadaki etkinliği sadece anlık güvenlik merceğinden değil, aynı zamanda demokratik kurumlar üzerindeki uzun vadeli etkisi de değerlendirilerek değerlendirilmelidir.

İç güvenliğin sağlanmasında güç kullanımı tartışmalı bir konu olmaya devam etmektedir. Bakanlığın yetkisi altındaki kolluk kuvvetleri protesto ve gösterileri ele alış

biçimleri nedeniyle eleştirilere maruz kalmıştır. Muhalefetin bastırılmasında aşırı güç kullanımı, Bakanlığın demokratik ilkelere bağlılığı konusunda soru işaretleri yaratmanın yanı sıra kalıcı psikolojik ve sosyolojik sonuçlar da doğurmaktadır.

Önemli vakalardan biri 2013 yılındaki Gezi Parkı protestolarıdır. Bakanlığın göstericilere karşı göz yaşartıcı gaz ve tazyikli su kullanarak verdiği karşılık protestocuların bir kısmının hayatını kaybetmesine neden olmuş ve neticede ulusal ve uluslararası öfkeyi ateşlemiştir. Bu olaylar sadece kamu güvenini zedelemekle kalmamış, aynı zamanda hem göstericilerin hem de kolluk personelinin psikolojik sağlığına gölge düşürmüştür. Ayrıca, "bekçi" olarak bilinen gece bekçilerinin görevlendirilmesi de tartışmalara yol açmıştır. Genellikle Bakanlığın güvenlik aygıtının bir uzantısı olarak görülen bekçilerin kentsel alanlardaki varlığı, potansiyel güç suiistimallerine ve toplumsal güvenin daha da sarsılmasına ilişkin endişelere yol açmıştır.

Bakanlığın barışçıl protesto ve toplantıları engelleme yaklaşımı bir diğer önemli tartışma konusudur. Devletin kamu düzenini sağlamada meşru bir çıkarı olsa da, barışçıl toplantı ve gösterilerin bastırılması Bakanlığın ifade ve toplanma özgürlüğü gibi temel demokratik özgürlüklere bağlılığı konusunda endişelere yol açmaktadır. Dikkate değer örneklerden biri "Cumartesi Anneleri"³⁵ "ne yapılan muameledir. 1980'ler ve 1990'larda kaybolan kişilerin yakınlarından oluşan bu grup, her hafta bir araya gelerek cevap ve adalet arıyor. Bakanlığın genellikle polis müdahalesi ve kısıtlamalar içeren müdahalesi, insan hakları savunucularının ve uluslararası örgütlerin dikkatini çekmiştir. Benzer şekilde, Türkiye'deki LGBTQ+ topluluğu da etkinlik ve gösteri düzenlemekte engellerle karşılaşmaktadır. Bakanlığın Onur Yürüyüşlerini yasaklamak gibi eylemleri, LGBTQ+ haklarının ve ifade özgürlüğünün sınırlandırılmasına ilişkin endişelere yol açmıştır.

Eleştirmenler, algılanan sindirme ve baskı ortamını tanımlamak için "Korku İmparatorluğu" terimini ortaya attılar. Bakanlığın birincil görevi iç güvenliği sağlamak olsa da, muhalefeti bastıran ve sivil toplum katılımını sınırlayan taktiklerin kullanılması otoriterlik suçlamalarına yol açmıştır. Bu eleştiri, güvenliğin doğası ve devletin korunması ile demokratik ilkelerin desteklenmesi arasındaki denge hakkında temel soruları gündeme getirmektedir. İçişleri Bakanlığı'nın ulusal güvenliğin sağlanmasındaki rolü yadsınamaz derecede önemlidir. Ancak kapsamlı bir eleştirel analiz, şiddet olayları,

³⁵Cumartesi Anneleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz; (Yılmaz, 2014).

protestoların ele alınmasındaki karmaşıklıklar ve toplanma ve ifade özgürlüğü üzerindeki kısıtlamaların damgasını vurduğu çok yönlü bir manzarayı ortaya koymaktadır. Güvenlik arayışı, demokratik değerlerin ve bireysel hakların korunması ile uyumlu olmalıdır.

Daha kapsayıcı ve demokratik bir toplumu teşvik etmek için bu meselelerin ele alınması ve yapıcı bir diyaloga girilmesi zorunludur. Güvenlikle ilgili zorunlulukların demokrasi ve insan hakları ilkeleriyle dengelenmesi, dikkatli bir değerlendirme ve Türkiye'nin demokratik temellerinin korunmasına yönelik bir kararlılık gerektirmektedir. Bu süreç zorlu olsa da güvenli, adil ve dirençli bir toplum inşa etmek için elzemdir.

5.9.6. Dışişleri Bakanlığı

Bakanlığın günümüzdeki rolünü anlamak için tarihin koridorlarında dolaşmalıyız. Diplomasinin, ittifaklar kuran ve barış görüşmeleri yapan elçiler, "kapucular" tarafından icra edilen bir sanat olduğu Osmanlı İmparatorluğu'nu hayal edin. Onların mirası Türkiye'nin dış politikasını etkilemeye devam ediyor ve ulusal güvenliğin korunmasında diplomasinin kalıcı önemini altını çiziyor (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023). Dış politika hem pratik hem de ideallerle örülmüş bir duvar halisidir. Türkiye'nin dış politika felsefesi, ulusal çıkarları bölgesel ve küresel istikrar vizyonu ile uyumlu hale getirmektedir. Bu felsefe, pragmatizm ve idealizm arasındaki hassas dengeyi kapsamakta ve ülkenin uluslararası ilişkilere yaklaşımını şekillendirmektedir.

Türkiye'nin "köprü ülke" kimliği, dış politika felsefesinin özünü oluşturmaktadır. Kökleri tarihin derinliklerine uzanan bu kimlik, Türkiye'nin genellikle bölünmelerin damgasını vurduğu bir dünyada bağlantıları ve işbirliğini teşvik etme konusundaki kararlılığını simgelemektedir. Dışişleri Bakanlığı bürokratik görünümünün ötesinde, Türkiye'nin küresel sahnedeki çıkarlarının koruyucusudur. Sorumlulukları anlaşmaların imzalanmasının çok ötesine uzanır; Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının korunmasını, ekonomik güvenliği ve olumlu bir ulusal imajın geliştirilmesini kapsar (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2023). Ekonomik güvenliğin önemini bir düşünün. Ticaret müzakereleri ve yabancı yatırımlar soyut kavramlar değil, milyonlarca Türkiye Cumhuriyeti vatandaşının geçimini ve refahını sağlamanın yollarıdır. Bakanlığın Türkiye'nin küresel imajının şekillenmesindeki rolünü düşünün. Diplomatlar ve yetkililer perde arkasında kamu diplomasisi ve kültürel alışverişte bulunarak turizmi, dış ilişkileri ve nihayetinde dünya genelindeki Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının güvenlik ve refahını etkileyebilecek olumlu bir Türkiye portresi çizerler.

Dışışleri Bakanlığının, ulusal güvenlik ve güvenlik stratejilerindeki rolü incelendiğinde diplomatik, kriz yönetimi ve uluslararası işbirliği çabalarından oluşan karmaşık bir ağ ortaya çıkmaktadır.

Diplomatik Katılım:

Bakanlık yabancı ülkelerle diplomatik ilişkilerin geliştirilmesi ve sürdürülmesi ile ilgilenir. Bu ilişkiler, Türkiye'nin ulusal güvenliğine önemli ölçüde katkıda bulunan ittifaklar, işbirliği anlaşmaları ve karşılıklı savunma paktlarının oluşturulmasında büyük önem taşımaktadır. Ayrıca Bakanlık, ulusal güvenliğe tehdit oluşturabilecek gerilimleri azaltmak için çatışmalara arabuluculuk etmek ve diyalogu teşvik etmek konusunda kritik bir rol oynamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti, 2010).

Kriz Yönetimi:

Yurtdışındaki krizler veya acil durumlar sırasında Türk vatandaşlarının emniyet ve güvenliğinin sağlanması Bakanlığın görev alanına girmektedir. Bu, tahliye çabalarının koordinasyonu ve konsolosluk yardımının sağlanması da dahil olmak üzere bir dizi sorumluluğu kapsar. Bakanlık ayrıca, ister doğal afetler ister komşu bölgelerdeki çatışmalar olsun, Türkiye'nin uluslararası krizlere müdahalesinin koordine edilmesine de öncülük eder. Bu, insani yardımın konuşlandırılmasını ve barışı koruma misyonlarına katılmayı içerebilir (Türkiye Cumhuriyeti, 2010).

Güvenlik Anlaşmaları ve Antlaşmaları:

Yabancı ülkelerle güvenlik anlaşmaları müzakere etmek Bakanlığın sorumluluklarının bir diğer önemli yönüdür. Bu anlaşmalar, karşılıklı savunma, istihbarat paylaşımı ve terörle mücadele çabalarında işbirliği dahil olmak üzere ulusal güvenliğin çeşitli boyutlarını kapsar. NATO gibi uluslararası güvenlik örgütlerine üyelik Bakanlık tarafından kolaylaştırılmakta ve kolektif savunma mekanizmalarına erişim sağlanarak Türkiye'nin kolektif güvenliğine katkıda bulunmaktadır (Türkiye Cumhuriyeti, 2010).

Terörle Mücadele ve Siber Güvenlik:

Bakanlık, terörizme karşı küresel mücadelede yabancı hükümetler ve uluslararası örgütlerle yakın işbirliği içerisinde. Bu, istihbarat paylaşımını, operasyonların koordine edilmesini ve terör örgütlerine karşı uluslararası işbirliğinin savunulmasını gerektirir. Siber güvenlik alanında ise Bakanlık, küresel siber güvenliği artırmak ve ulusal

ıkarları korumak amacıyla normlar, düzenlemeler ve anlaşmalar oluşturmak için diğerk ülkelerle birlikte çalışarak diplomasi çabalarına katılır (Türkiye Cumhuriyeti, 2010).

Bölgesel İstikrar:

Bakanlık tarafından şekillendirilen Türkiye'nin dış politikasının temel bir bileşeni, stratejik öneme sahip bölgelerde istikrarın teşvik edilmesidir. Diplomatik çabalar yoluyla Türkiye, komşu bölgelerde barış ve işbirliğini teşvik etmeyi, nihayetinde güvenlik tehditlerini azaltmayı ve daha güvenli bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır (Türkiye Cumhuriyeti, 2010).

Güvenlik Stratejilerine Katkıda Bulunmak:

Bakanlık, Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Stratejisinin oluşturulmasına aktif olarak katkıda bulunur. Uluslararası ilişkiler, diplomatik girişimler ve potansiyel güvenlik tehditlerine ilişkin değerlendirmeleri, ülkenin kapsayıcı güvenlik stratejisine değerli girdiler sağlamaktadır. Ayrıca Bakanlık, ulusal güvenliğe yönelik birleşik ve uyumlu bir yaklaşım sağlamak için hükümetin diğerk bakanlıkları ve birimleriyle yakın koordinasyon içinde çalışır (Türkiye Cumhuriyeti, 2010).

Kamu Diplomasisi ve Yumuşak Güç:

Dışışleri Bakanlığı geleneksel diplomatik rollerinin yanı sıra aktif olarak kamu diplomasisi ve kültürel sosyal yardım faaliyetlerinde de bulunmaktadır. Bu abalar Türkiye'nin yumuşak gücünü artırmakta, küresel sahnede potansiyel tehditleri caydırabilecek ve ulusal güvenliğe katkıda bulunabilecek olumlu bir imaj geliştirmektedir (Türkiye Cumhuriyeti, 2010).

Dışışleri Bakanlığı Türkiye'nin ulusal güvenlik ve güvenlik stratejilerinin dinamik ve ayrılmaz bir unsurudur. Bakanlığın çok yönlü faaliyetleri diplomasi, kriz yönetimi ve uluslararası işbirliğini kapsamakta olup, bunların tümü ulusal çıkarların ve güvenliğin korunmasına yöneliktir. Katkıları atışma çözümü, terörle mücadele, siber güvenlik, bölgesel istikrar ve ulusal güvenlik stratejilerinin oluşturulmasına katılımı kapsamaktadır. Bakanlık, diğerk devlet kurumlarıyla yakın işbirliği sayesinde, Türkiye'nin ulusal güvenliğinin korunması için diplomasi ve uluslararası işbirliğine dayanan uyumlu ve etkili bir yaklaşım sağlar.

Etkinlik, Dışışleri Bakanlığı'nın ulusal güvenlikteki rolünün değerdendirilmesinde kilit bir ölçüttür. Ancak Dışışleri Bakanlığı'nın sicili karışık bir tablo ortaya koymaktadır. Diplomatik çabalarına rağmen, Suriye'deki çatışma ve Doğu Akdeniz'deki gerilimlerle örneklenen bölgesel istikrarsızlık, Dışışleri Bakanlığı'nın bu güvenlik tehditlerini yeterince azaltma kabiliyetini zorlamaya devam etmektedir. Ayrıca, anlaşmalar ve diyaloglar gibi diplomatik başarılar, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği gibi önemli müttefiklerle gergin ilişkiler de dahil olmak üzere aksiliklerle bir arada bulunuyor. Bu tür karmaşıklıklar Dışışleri Bakanlığı'nın bir yandan önemli ittifakları sürdürürken diğer yandan diplomatik krizleri etkili bir şekilde yönetme kapasitesi hakkında soru işaretleri yaratıyor.

Dışışleri Bakanlığı'nın karar alma kabiliyeti ulusal güvenlikteki rolünün merkezinde yer almaktadır. Ancak bu yetenekler, sonuçları etkileyebilecek etkilere muaf değildir. Hükümet operasyonlarının doğasında var olan bürokratik karmaşıklıklar bazen hızlı karar almayı engelleyebilir. Diğer devlet kurumları ve bakanlıklarla koordinasyon sağlama zorunluluğu, Dışışleri Bakanlığı'nın hızla gelişen güvenlik durumlarına yanıt verme konusundaki çevikliğini engelleyebilir. Dahası, siyasi mülahazalar stratejik kararları gölgeleyebilir ve potansiyel olarak kısa vadeli siyasi kazanımlara uzun vadeli güvenlik hedeflerinden daha fazla öncelik verebilir. Hızlı değişimlerin ve siber saldırılar ve konvansiyonel olmayan savaş gibi yeni tehditlerin damgasını vurduğu gelişen küresel güvenlik ortamı, Dışışleri Bakanlığı'nın hızla adapte olmasını, gelişen zorlukları öngörmesini ve bunlara etkili bir şekilde yanıt vermesini gerektirmektedir.

Dışışleri Bakanlığı'nın eylem ve politikalarının rasyonelliği incelemeyi gerektirir. Rasyonel karar verme ideal olarak maliyet ve faydaların kapsamlı bir analizinden kaynaklanmalıdır, ancak rasyonelliğin sorgulanabileceği durumlar da vardır. Bazıları Türkiye'nin ekonomik çıkarlar doğrultusunda aldığı dış politika kararlarının bazen ekonomik kazanımları güvenlik mülahazalarının önüne geçirebildiğini ileri sürmektedir. Bu yaklaşım, ekonomik açıdan avantajlı olsa da, daha geniş güvenlik hedefleriyle tutarlı bir şekilde örtüşmeyebilir. Ayrıca, Türkiye'nin otoriter rejimlerle ilişkilerindeki dış politika tercihleri, insan hakları ve uluslararası normları göz ardı ettiği gerekçesiyle eleştirilmektedir. Bu durum Türkiye'nin sorumlu bir küresel aktör olarak güvenilirliğini zedeleme potansiyeline sahiptir. Ekonomik, siyasi ve güvenlik çıkarlarının dengelenmesi,

ulusal güvenlik perspektifinden bakıldığında her zaman aynı derecede rasyonel politika kararlarıyla sonuçlanmayabilecek karmaşık bir zorluk teşkil etmektedir. Türk ulusal güvenliğinde Dışişleri Bakanlığı'nın eleştirel bir analizi çok yönlü bir manzara ortaya koymaktadır. Dışişleri Bakanlığı'nın dış politika ve uluslararası ilişkilerin şekillendirilmesindeki rolü yadsınamaz olsa da, etkinliği, karar alma yetenekleri ve rasyonelliği çok sayıda iç ve dış zorluğa tabidir. Diplomatik başarılar, güvenlik zorunlulukları ve uluslararası normlara bağlılık arasında doğru dengeyi kurmak Dışişleri Bakanlığı için süregelen bir zorluk olmaya devam etmektedir. Dışişleri Bakanlığı'nın Türkiye'nin ulusal güvenliğini etkin bir şekilde korumadaki rolünü iyileştirmek için sürekli diyalog ve derinlemesine analiz gereklidir.

5.9.7. Yargı (Anayasa Mahkemesi- Adli ve İdari Mahkemeler)

Yargı ve ulusal güvenlik arasındaki bağlantı, Türkiye'nin ulusal güvenlik yapısını anlamının çok önemli bir yönüdür. Bu bölümde, tarihe dayanan ve temel ilkeler tarafından yönlendirilen Türk hukuk sisteminin, yargıyı ulusal güvenlik çerçevesinin dokusuna nasıl dahil ettiğine yakından bakacağız. Anayasa Mahkemesi, Adli Mahkemeler ve İdare Mahkemeleri de dahil olmak üzere çeşitli yargı organlarının rollerini incelerken, Türkiye'nin güvenlik ortamına katkılarını şekillendiren tarihi ve felsefi konuları da ortaya çıkaracağız.

Yargının bugün Türkiye'nin ulusal güvenliğindeki rolünü tam anlamıyla kavrayabilmek için zamanı geri sarmamız ve ülkenin hukuk sisteminin yolculuğunun izini sürmemiz gerekiyor. Modern Türkiye'nin hukuki temelleri 20. yüzyılın başlarında Mustafa Kemal Atatürk'ün öncülüğünde atılmıştır. Türkiye Cumhuriyeti 1923 yılında kurulduğunda Atatürk, hukuk sisteminin baştan aşağı yenilenmesini de içeren kapsamlı reformlar başlattı. İslam hukukuna dayanan eski Osmanlı hukuk sistemi gitti, kanun önünde eşitlik, bireysel haklar ve hukukun üstünlüğü gibi ilkeleri benimseyen yeni bir yasal çerçeve geldi (Metin ve Gelbal, 2008). Bu dönüşüm, daha demokratik ve hak odaklı bir hukuk düzeni yaratma yolunda önemli bir adımdı. Yeni hukuk sistemi, bu dönüşümün korunmasında yargıyı ön plana çıkarmıştır. Yargıçlar sadece yasaları yorumlamakla değil, aynı zamanda bu yeni hukuk düzeninin koruyucuları olmakla da görevlendirilmişlerdir. Onların rolü, modern ve laik bir devletin ilkelerinin korunmasını sağlamak açısından çok önemliydi. Özellikle 1926 tarihli Türk Ceza Kanunu, yargının bireysel hakları korurken toplumsal düzeni ve güvenliği sağlamadaki rolünü

vurgulamıştır (Şen, 2014). Bu tarihsel bağlam, Türkiye'de yargının sadece pasif bir gözlemci değil, ülkenin modernliğe doğru yolculuğunda ve devlet otoritesinin pekiştirilmesinde dinamik bir güç olduğunu vurgulamaktadır. 20. yüzyıl, siyasi çalkantılardan silahlı çatışmalara kadar Türkiye'nin ulusal güvenliğine çeşitli zorluklar getirmiştir. Bu çalkantılı dönemlerde yargıdan sıklıkla bireysel hakların korunması ile devletin istikrarının korunması arasında bir denge kurması istenmiştir. 1960, 1971 ve 1980'deki askeri darbeler ve Güneydoğu'daki isyanlar gibi olaylar, yargıyı sıcak koltuğa oturtmuş ve vatandaşların haklarını korumak ile ülkenin güvenliğini sağlamak arasındaki hassas çizgide gezinmek zorunda bırakmıştır.

Yargının ulusal güvenlikteki rolü demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarının korunması gibi temel ilkelere dayanmaktadır. Anayasa Mahkemesi gibi kurumlar, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın ve bireysel özgürlüklerin koruyucusu olarak hareket ederek bu ilkeleri somutlaştırmaktadır. Türk hukuk sisteminin dikkat çekici yönlerinden biri de ulusal güvenlik kaygılarının temel hakları ihlal etmemesini sağlama konusundaki kararlılığıdır. Anayasa ve Anayasa Mahkemesi kararları, ulusal güvenlik ihtiyaçları ile demokratik değerler arasında hassas bir denge kurulmasının önemini sürekli olarak vurgulamıştır.

Türkiye'nin uluslararası hukuk standartları ve insan hakları sözleşmeleriyle olan ilişkisi, yargının ulusal güvenliğe yaklaşımını şekillendirmede önemli bir rol oynamıştır. Ülkenin küresel normlara uyum sağlama ve uluslararası itibarını koruma arzusu, yargının hükümetin ulusal güvenliğe ilişkin eylemlerini, özellikle de bu eylemler bireysel hakları ihlal etme potansiyeline sahip olduğunda, yakından incelemesine yol açmıştır. Bu uluslararası perspektif, yargının devlet güvenliği ile hukukun üstünlüğü arasında uyumlu bir denge sağlama taahhüdünün altını çizmektedir. İnsan haklarının korunması ve uluslararası yükümlülüklerin yerine getirilmesinin el ele gittiğini kabul eder ve bir ulusun vatandaşlarının haklarını korurken aynı zamanda güvende olabileceği fikrini güçlendirir.

Türk yargı hiyerarşisinin en tepesinde, ülkenin hukuk sisteminin temel taşı olan Anayasa Mahkemesi yer almaktadır (T.C. Anayasa Mahkemesi, 2023). 1961 yılında kurulan Anayasa Mahkemesi, anayasal ilkelerin ve bireysel hakların ihlaline karşı bir siper görevi görmektedir. Yasaların ve hükümet eylemlerinin anayasaya uygunluğunu inceleyerek, bunların Anayasa'nın temel ilkeleriyle uyumlu olmasını sağlar (T.C. Anayasa Mahkemesi, 2023). Anayasa Mahkemesi'nin kararları, Türkiye'de ulusal

güvenliğin sınırlarının belirlenmesinde çoğu zaman çok önemli olmuştur. İctihatları, ifade özgürlüğü, siyasi parti yasakları ve kriz dönemlerinde olağanüstü hal yetkilerinin kullanımı gibi konularda rehberlik sağlayarak yasal ortamı etkilemiştir. Anayasa Mahkemesi'nin yanı sıra Adli Mahkemeler ve İdari Mahkemeler de görev yapmaktadır. Bu ihtisas mahkemelerinin farklı rolleri ve sorumlulukları vardır. Adli Mahkemeler, ulusal güvenlik ve terörizmle ilgili davalar da dahil olmak üzere cezai konulara bakar, yasal sürecin takip edilmesini ve suçlanan kişilerin adil yargılanmasını sağlar. Öte yandan, İdare Mahkemeleri, ulusal güvenliğı etkileyen idari kararları içeren davalar da dahil olmak üzere, bireyler ve devlet arasındaki anlaşmazlıkları ele alır. Devlet kurumlarının, özellikle ulusal güvenlik önlemleri konusunda, yasalar çerçevesinde faaliyet göstermesini sağlarlar.

Yargının Türkiye'nin ulusal güvenlik çerçevesindeki rolünü anlamak için daha derine indiğimizde, tarih, felsefe ve uluslararası standartların yargının duruşunu şekillendirdiğı açıktır. Bu bölüm bizi, yargının hem devletin güvenlik çıkarlarını hem de vatandaşlarının haklarını korumadaki rolünün gelişimine katkıda bulunan tarihi olaylar, yasal çerçeveler ve dönüm noktası niteliğindeki yargı kararlarına götürecektir. Anayasa Mahkemesi, Adli Mahkemeler ve İdare Mahkemelerinin nasıl çalıştığını inceleyerek, Türkiye'de ulusal güvenlik ihtiyaçları ile hukukun üstünlüğü arasındaki hassas dengenin korunmasına yaptıkları katkıları derinlemesine anlayacağız. Bu analiz, yargının Türkiye'nin karmaşık ulusal güvenlik ortamındaki kalıcı rolüne ışık tutacak ve ülkenin güvenliğini sağlarken demokratik değerleri ve temel hakları koruma taahhüdünü yeniden teyit edecektir.

Yargı bağımsızlığı, özünde hukuk sisteminin adil ve gereksiz etkilerden uzak bir şekilde işlemlerini sağlar. Ancak Türkiye'de yargının özerkliğine ilişkin endişeleri artıran bir dizi uygulamaya tanık olduk. Bu sıradan insanlar için ne anlama geliyor? Bu, adaletin her zaman tarafsız veya siyasi müdahaleden uzak olmayabileceğine dair artan bir his olduğu anlamına geliyor. Hükümet politikalarına katılmayan bireyler ve gruplar için bu durum son derece tedirgin edici olabilir. Bu kişiler, hukuk sisteminin kendilerine karşı adaleti sağlamanın bir aracı olarak değil, siyasi zulüm için bir araç olarak kullanılabileceğinden korkmaktadırlar. Böyle bir ortamda hukuk sistemine duyulan güven azalır ve hukukun üstünlüğü tehlikeye girer. Yargı bağımsızlığının erozyona uğramasının geniş kapsamlı sonuçları vardır. Bu durum sadece yasal süreçlere doğrudan

dahil olan bireyleri değil, aynı zamanda daha geniş bir nüfusu da etkiler. İnsanlar yargının artık tarafsız bir kurum olmadığını düşündüklerinde, adaletin yerini bulmayacağı korkusuyla şikayetleri için yasal yollara başvurmakta tereddüt edebilirler. Bu da sosyal uyumun bozulmasına ve vatandaşlar arasında güçsüzlük hissine yol açabilir.

Ulusal güvenlik kaygıları ile uluslararası hukuk standartlarını dengelemek her ülke için zorlu bir süreçtir. Türkiye'de hükümetin terörle mücadele yasalarını özgürlükleri kısıtlamak ve muhalefeti bastırmak için kullanması endişelere yol açmıştır. Hükümet tarafından etkilenen bir yargı algısı, ulusal güvenlik ve bireysel haklar arasında adil bir denge kurma çabalarını zorlaştırmaktadır. Bu durum Türkiye'nin uluslararası konumu açısından ne anlama geliyor? Uluslararası örgütlerin eleştirilerine ve Batılı müttefiklerle ilişkilerin gerilmesine yol açabilir. Türkiye'nin Avrupa Konseyi gibi kuruluşlara üyeliği ve uluslararası sözleşmelere bağlılığı, uluslararası hukuk standartlarına uyması gerektiği anlamına geliyor. Yargı bağımsızlığının erozyona uğraması Türkiye aleyhine hukuki kararlara yol açabilir ve Türkiye'nin küresel sahnedeki itibarını zedeleyebilir. Yargı bağımsızlığındaki bu erozyon sadece uluslararası algıları etkilemekle kalmıyor; Türk vatandaşlarının hayatlarını da doğrudan etkiliyor. Bireyler keyfi gözaltılara maruz kaldıklarında ya da muğlak terörle mücadele yasalarına dayanan yasal suçlamalarla karşı karşıya kaldıklarında, temel hakları risk altına girmektedir. Bu gibi durumlarda adaletin yerini bulmasını ve vatandaşların haklarının korunmasını sağlamak için gerçek anlamda bağımsız bir yargı hayati önem taşımaktadır. Yargı bağımsızlığının erozyona uğraması, mevcut hükümet döneminde otoriterleşme yönündeki daha geniş bir eğilimin parçasıdır. Bu eğilim, iktidarın konsolidasyonunu, basın özgürlüğüne getirilen kısıtlamaları ve sivil özgürlüklere getirilen sınırlamaları içermektedir. Tüm bu faktörler, yargının yürütme otoritesi üzerindeki kontrol rolünü zayıflatmıştır ve bu durum genel nüfus için endişe kaynağıdır.

Türkiye'nin hukuk sisteminde. Anayasa Mahkemesi kanunların ve hükümet icraatlarının anayasaya uygunluğunu denetleyebilmektedir. Ancak, hükümet tarafından tercih edilen kararlara veya mevzuata karşı çıkmakta tereddüt ettiği için eleştirilere maruz kalmıştır. Mevcut hükümet, Anayasa Mahkemesi kararları da dahil olmak üzere mahkeme kararlarını, hükümet politikalarıyla uyuşmadıkları durumlarda açıkça eleştirmektedir. Daha önce de değinmiş olduğumuz bir örnek olayda, Anayasa Mahkemesi'nin Yargıtay'ın bir kararına iptal kararı vermesine karşılık, Yargıtay'ın siyasi

saiklerle nasıl Anayasa Mahkemesi Üyelerine dava açtığını görmüştük. Türkiye hukuk sisteminin en üst yargı makamı olan Anayasa Mahkemesi'ne karşı gerçekleştirilen bu fiil yargı darbesi olarak değerlendirilmiş ve hükümet yetkililerince desteklenmiştir. Bu durumlar kamuoyunun hukuk sistemine olan güvenini sarsmakta ve hükümetin yargı bağımsızlığına bağlılığı konusunda soru işaretleri yaratmaktadır.

Otoriterleşme eğiliminin artması ve yargı bağımsızlığının göz ardı edilmesi, Türkiye'nin demokrasisinin gücü hakkında ciddi soru işaretleri yaratmaktadır. Adil ve dengeli bir toplum için yargı bağımsızlığı ilkelerinin korunması hayati önem taşımaktadır. Güçlü ve bağımsız bir yargı, sıradan Türk vatandaşlarının hak ve özgürlüklerinin korunması ve ülkede hukukun üstünlüğünün muhafaza edilmesi için elzemdir. Bu zorluklar karşısında, gerçek anlamda bağımsız bir yargı için yapılan çağrı sadece hukuki ya da siyasi bir çağrı değildir; adalet, haklarının korunması ve demokrasilerinin muhafazasını isteyen insanların çağrısıdır.

Türk yargı sisteminde meydana gelen olaylar daha önceki bölümlerde sık sık ele alındığından, bu bölümde tekrara düşülmekten kaçınılmıştır.

5.9.8. Yasama (TBMM'nin Dış Politika/Güvenlik Yetkileri)

Türkiye'nin yasama çerçevesinin kökleri 19. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nda gerçekleştirilen dönüştürücü Tanzimat reformlarına kadar uzanmaktadır. Bu reformlar, sonunda ülkenin ulusal güvenlik yaklaşımında önemli bir bileşen haline gelecek olan modern bir yasama sisteminin temelini atmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'ne geçiş çok önemli bir dönüm noktasına işaret etmektedir. Büyük Millet Meclisi'nin 1920'de kurulmasıyla yasama yetkisinde yeni bir dönem başlamıştır. Bu kurum, ülkenin güvenlik politikalarının şekillendirilmesinde, değişen zorluklara uyum sağlanmasında ve genç cumhuriyetin üzerine kurulduğu ilkelerin korunmasında çok önemli bir rol oynayacaktır.

Yasama Organının düşünsel temellerini oluşturan ilkeler şu şekilde ele alınabilir

Halkın Egemenliği: Felsefi açıdan bakıldığında yasama, bir devletin egemenliğinin somut bir ifadesidir. Bu kavramın kökleri, toplumların yönetiminde kolektif bir toplumsal sözleşmenin önemini vurgulayan Jean-Jacques Rousseau'nun eserlerine dayanmaktadır (Rousseau, 2002). Türkiye'nin yasama felsefesinin temelinde halk egemenliği ilkesi yatmaktadır. Yasama organı, halkın iradesinin doğrudan temsili ve

ulusal güvenlikle ilgili kararları alma konusundaki doğal hakkıdır. Bu ilke, yasama yetkisinin dayandığı demokratik temellerin altını çizmekte ve ulusal güvenliğin korunmasının nihayetinde halkın kolektif iradesinin bir tezahürü olduğunu vurgulamaktadır.

Güçler Dengesi (kuvvetler ayrılığı): Montesquieu'nün (1748/2021) yazılarında öne çıkan güç dengesi yaklaşımı, doğrudan yasama ile bağlantılıdır Kuvvetler ayrılığı ilkesi Türkiye'nin yasama çerçevesinin temelini oluşturur. Yasama organı, yürütme ve yargı organları ile birlikte hassas bir yetki dengesi sağlar.³⁶ Bu denge, güç temerküzünün önlenmesi ve ulusal güvenlik kararlarının olası suistimallerden korunması açısından hayati önem taşımaktadır. Bu, ülkenin demokratik yönetişime olan bağlılığının bir kanıtıdır.

Temel Hakların Korunması: Kanun, temel insan haklarının korunmasında kritik bir araçtır. John Locke (1823) gibi filozoflar, hükümetin birincil rolünün bireylerin doğal haklarını (yaşam, özgürlük ve mülkiyet) korumak olduğunu savunmuşlardır. Dolayısıyla yasama, bu hakların yasal bir çerçeveye oturtulması ve korunması için bir araç olarak hizmet eder. Bu yaklaşım, aynı zamanda temel hak ve özgürlüklerin korunmasının da büyük önem taşıdığını belirtir. Ulusal güvenlik alanındaki yasama faaliyetleri adalet, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle uyumlu olmalıdır. Güvenlik zorunlulukları ile bireysel özgürlüklerin korunması arasındaki hassas dengenin sağlanması, süregelen felsefi bir zorluk olmaya devam etmektedir.

Diplomasi ve Uluslararası İşbirliği: Bu olgu, güvenlik sorunlarının ele alınmasında diplomasi ve uluslararası işbirliğinin önemli rolünün altını çizer. Yasama organının uluslararası anlaşmaların ve sözleşmelerin onaylanmasına katılımı, ulusal güvenliğe yönelik çok taraflı yaklaşımlara olan kararlı bağlılığı yansıtmaktadır. Bu felsefe küresel güvenliğin birbirine bağlılığını ve uluslararası alanda işbirliğinin gerekliliğini kabul eder.

Yasama organının ulusal güvenlik konularındaki önemi sadece kanun ve yönetmeliklerin çıkarılmasının ötesine geçer. Ülkenin dış politika kararları, savunma

³⁶Bu olgu mevcut dönemde (2023) etkin değildir.

stratejileri ve güvenlikle ilgili mevzuatlar üzerinde derin bir etkiye sahiptir. Bu etki çeşitli nüanslı şekillerde ortaya çıkmaktadır:

Dış Politika Formülasyonu: Yasama organı dış politikanın oluşturulmasına aktif olarak katılarak Türkiye'nin uluslararası konulardaki duruşuna katkıda bulunur. Yasama organının kutsal odalarında tartışmalar, müzakereler ve kararlar yankılanarak diplomatik ilişkileri, ittifakları ve uluslararası anlaşmaları şekillendirir.

Gözetim ve Hesap Verebilirlik: Yasama organının politika oluşturmadaki rolünün ötesinde, ulusal güvenlik konularında yürütme yetkisinin kullanılmasında kritik bir kontrol işlevi görür. Sağlam gözetim mekanizmaları aracılığıyla güvenlik politikalarının demokratik ilkeler ve halkın çıkarlarıyla uyumlu olmasını sağlar. Hesap verebilirliğin koruyucusudur ve ulusun güvenliğinin emanet edildiği kişilerin şeffaflık ve adalet ilkelerine uymasını sağlar.

Güvenlik Konularında Mevzuat: Yasama organı ulusal güvenlikle ilgili yasaların çıkarılmasında merkezi bir rol üstlenir. Bu yasalar savunma, istihbarat, terörle mücadele ve acil durum yetkileri gibi önemli konuları düzenler. Bunların geniş kapsamlı etkileri ulusun güvenlik duruşuna yansır ve gelişen zorluklara yanıt verme kabiliyetini şekillendirir.

Bütçe Kontrolü: Yasama organı, savunma ve güvenlik için kaynak tahsisi üzerinde kontrol sahibi olarak kesenin ağzını tutar. Bütçelerin titizlikle incelenmesi ve onaylanması yoluyla, ülkenin güvenlik ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli finansmanın mevcut olmasını sağlar. Bu rol mali yönetimin çok ötesine uzanır; yasama organının ulusun güvenlik önceliklerini yönlendirme gücünün bir tezahürüdür.

Yasama organının Türkiye'nin ulusal güvenliğindeki rolü, tarih, felsefe ve demokratik ilkelerle derinden iç içe geçmiş, çok yönlü ve derin bir roldür. Bu karmaşık arazide gezinirken, yasama yetkilerinin öneminin yasal çerçevelerin ötesine geçtiği; ulusun demokratik yönetime, adalete ve halkın çıkarlarını korumaya olan bağlılığının bir tezahürü olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bölüm sadece yasama yetkilerinin inceliklerini ortaya çıkarmaya değil, aynı zamanda yasama görevleri aracılığıyla ulusun güvenliğine katkıda bulunan bireyleri tanımaya çalışmakta ve bunu yaparak Türkiye'nin ulusal güvenlik aygıtına ilişkin bu akademik araştırmayı insanileştirmektedir.

Başkanlık sisteminin gelişi Türk yönetiminde sismik bir değişime işaret etmektedir. Bu yeni rejimde yürütme yetkisi cumhurbaşkanlığında toplanmış ve parlamento ikincil bir role indirgenmiştir. Savunucuları bu geçişin karar alma süreçlerini kolaylaştırdığını iddia ederken, eleştirmenler yasama organını güçsüz bıraktığını ve yürütmenin gücünü etkili bir şekilde denetleyemediğini ileri sürmektedir.

Türkiye siyasetinin merkezinde Alexis de Tocqueville'nin söylemi ile "çoğunluğun diktatörlüğü" gibi uğursuz bir hayalet dolaşiyor. Tek bir parti veya koalisyonun hakim olduğu bir arenada, iktidardaki çoğunluk, diğer grupların seslerini ve çıkarlarını bir kenara iterek kontrolsüz bir güce sahip olabilir. Bu dengesiz güç dinamiği, Türk demokrasisinin sağlığı ve parlamentonun ulusun zengin dokusunu gerçekten temsil etme kapasitesi hakkında temel soruları gündeme getirmektedir. Başkanlık sistemi altında parlamento, dinamik bir yasama organı olmaktan çıkıp esas olarak başkanın politikalarını onaylayan bir yapıya dönüşmüştür. Cumhurbaşkanının parlamento onayını atlayarak KHK çıkarma yetkisi yasama organını daha da zayıflatmıştır. Bu dengesiz güç dağılımı, parlamentonun cumhurbaşkanlığı üzerinde anayasal denge ve denetleme yetkisini kullanmakta zorlanmasına yol açmıştır.

Yasama organı içinde bile dengeler iktidar partisi lehine değişmektedir. İktidar partisine yakın olan temsilciler çoğu zaman kendilerini parti disiplini tarafından kısıtlanmış bulmakta ve bu da seçmenlerini gerçekten temsil etme yeteneklerini bastırmaktadır. Muhalefete misilleme korkusu parlamento içinde açık söylemi bastırmakta ve temsili demokrasi ilkesinin altını oymaktadır.

Türk yasama organı, günümüz siyasi iklimde bir dizi kritik zorlukla boğuşmaktadır. Başkanlık sistemine geçiş, demokratik ilkelere ve denge ve denetleme mekanizmalarına gölge düşürerek yasamanın rolünü değiştirmiş ve etkisini azaltmıştır. Çoğunluğun diktatörlüğü, parlamentodaki zafiyetlerle birleşerek adaleti tehdit etmekte, yoksulluğu sürdürmekte, toplumsal bölünmeleri pekiştirmekte ve ekonomik eşitsizlikleri daha da kötüleştirmektedir. Türkiye bu çalkantılı siyasal iklimde yol alırken, vatandaşlarının farklı seslerini gerçek anlamda temsil edebilecek güçlü ve bağımsız bir yasama organına duyulan ihtiyaç daha da acil hale gelmektedir. İleriye dönük bir rota çizmek, mevcut sistemin yeniden değerlendirilmesini, demokratik kurumların güçlendirilmesini ve parlamento içinde açık tartışma ve hesap verebilirlik kültürünün teşvik edilmesine yönelik kararlı bir taahhüdü gerektirebilir.

ALTINCI BÖLÜM

6. BULGLAR VE ÖNERİLER

6.1. Ulusal Güvenlik Hukuku” Yaklaşımının Türkiye’de Oluşturulması / Güçlendirilmesi

Ulusal güvenlik, her ulus için vatandaşlarının, topraklarının ve çıkarlarının korunmasıyla ilgili en önemli konudur. Küresel karşılıklı bağımlılık ve artan güvenlik meydan okumaları çağında, iyi tanımlanmış ve uyarlanabilir bir ulusal güvenlik çerçevesinin önemi tartışılmazdır. Türkiye, Avrupa, Asya ve Afrika’nın kesişme noktasında stratejik bir konuma sahip olup, zengin tarihi ve kültürel mirasının yanı sıra, çeşitli bölgesel ve küresel dinamiklerin merkezinde yer alır. Bu, Türkiye için güvenlik koruma görevini çok yönlü ve zorlu hale getirir. Bu çerçevede, etkili bir ulusal güvenlik hukuku stratejisinin geliştirilmesi ve uygulanması hayati önem taşır. Bu bölüm, Türkiye’de "Ulusal Güvenlik Hukuku" yaklaşımının nasıl oluşturulabileceği ve güçlendirilebileceği üzerine odaklanacak ve öneriler sunacaktır. Bu yaklaşım, yalnızca hukuki çerçevenin ötesine geçerek, sosyopolitik, kültürel ve stratejik boyutları da içerecek şekilde genişletilmiş bir incelemedir.

Türkiye’nin jeopolitik konumu, onu enerji güvenliği, bölgesel rekabetler ve uluslararası ilişkiler gibi çeşitli küresel ve bölgesel meselelerin kesişme noktasına yerleştirir. Bu çeşitlilik, Türkiye’nin karşı karşıya olduğu güvenlik tehditlerinin geniş bir yelpazeyi kapsamasına neden olur; terörizm, sınır güvenliği ve siber tehditler gibi konuları içerir. Bu tehditler, sadece geleneksel askeri ve istihbarat çabalarıyla değil, aynı zamanda hukuki ve sosyopolitik stratejilerle de ele alınmayı gerektirir.

Ulusal güvenlik yasaları, bir ülkenin güvenlik stratejisinin temelini oluşturur, hükümetin tehditlere yanıt verebilmesi, vatandaşlarını koruyabilmesi ve çıkarlarını savunabilmesi için bir çerçeve sağlar. Bu yasalar, bireysel hakları ve sivil özgürlükleri korurken, güvenlik güçlerinin tehditlerle etkili bir şekilde mücadele edebilmesi için gerekli araçları sunar. Ulusal güvenlik yasalarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesi, daha geniş bir ulusal güvenlik stratejisinin temel parçalarıdır ve çağdaş güvenlik sorunlarına yanıt verirken, ulusun değerleri, kültürel çeşitliliği ve politik gerçeklikleriyle uyum içinde olmalıdır.

Türkiye'de "Ulusal Güvenlik Hukuku" yaklaşımının oluşturulması ve güçlendirilmesi, geniş bir perspektif gerektirir. Bu yaklaşım, sadece hukukçuları değil, aynı zamanda hukuk, toplum, kültür ve güvenlik arasındaki ilişkileri anlayabilen sosyologları, siyaset bilimcileri, kültür uzmanlarını ve stratejistleri de kapsamalıdır. Bu, Türkiye'nin sosyolojik yapısını, geleneklerini ve bir bütün olarak kültürler çeşitliliğini göz önünde bulundurmalıdır. Ayrıca, ülkenin çeşitli sosyopolitik ortamına derinlemesine bir anlayışla desteklenmelidir.

Ulusal güvenlik yasaları, değişen küresel dinamikler ve gelişen tehditler karşısında esnek olmalıdır. Türkiye'nin "Ulusal Güvenlik Hukuku" stratejisi, demokratik değerleri ve insan haklarını korurken, siber tehditler ve hibrit savaş gibi yeni zorlukları ele alacak kadar çevik olmalıdır. Bu yaklaşım, ulusal güvenlik yasalarının düzenli olarak gözden geçirilmesi ve gerektiğinde revize edilmesine yönelik mekanizmaları içermelidir. Bu süreç, hukuk uzmanları, güvenlik uzmanları ve politika yapımcılar arasında sıkı bir işbirliği gerektirir.

Türkiye'nin güvenlik zorlukları, sınırları içinde sınırlı değildir; birçok zorluk, bölgesel ve küresel boyutlara sahiptir ve uluslararası işbirliğini zorunlu kılar. Ulusal güvenlik yasaları, sınır ötesi tehditleri etkin bir şekilde ele alabilmek için komşu ülkeler, uluslararası örgütler ve müttefiklerle işbirliğini kolaylaştırmalıdır. Türkiye'nin NATO gibi uluslararası örgütlere üyeliği ve bölgesel forumlardaki aktif rolü, kolektif güvenlik çabaları için önemli fırsatlar sunmaktadır. "Ulusal Güvenlik Hukuku" yaklaşımı, diğer ülkeler ve kuruluşlarla işbirliğini ve koordinasyonu güçlendirmek için bu platformları etkin bir şekilde kullanmalıdır.

Başarılı bir "Ulusal Güvenlik Hukuku" yaklaşımı, halkın katılımını ve farkındalığını içermelidir. Ulusal güvenlik yasalarının gerekliliği ve etkisi hakkında kamuoyunda güven ve anlayış oluşturmak temeldir. Bu, vatandaşları ulusal güvenliği düzenleyen yasal çerçeve hakkında bilgilendirmek için şeffaf iletişim, eğitim ve sosyal yardım çabalarını içerir. Ayrıca, medyanın ulusal güvenlik konularında doğru bilgileri yayma konusunda sorumlu bir rol oynaması sağlanmalıdır. Medya okuryazarlığı programları, halkın bilgi kaynaklarını eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmesine yardımcı olur, güvenlik olayları sırasında yanlış bilgilendirme ve panik olasılığını azaltır.

6.2. Sosyolojik Çerçeve

Türkiye, stratejik coğrafi konumu, zengin tarihi mirası ve sosyal yapısıyla, ulusal güvenlik, hukuk, demokrasi, çokkültürlülük ve vatandaşlık hakları gibi temel kavramların birleştiği bir ülkedir. Bu kesişim, ülkenin hukuki ve güvenlik stratejilerinin nasıl şekillendirildiği ve uygulandığı konusunda belirleyici bir rol oynar. Ancak, bu stratejilerin başarısı büyük ölçüde demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne olan bağlılığa dayanır. Bu bağlamda, Türkiye'nin ulusal güvenliğinin sağlanması ve sürdürülmesi, yalnızca askeri ve istihbarat çabalarının ötesine geçen, hukukun üstünlüğünü, demokratik ilkeleri ve vatandaşlık haklarını temel alan kapsamlı bir yaklaşımı gerektirir.

Ulusal güvenlik hukukunun ana amacı, vatandaşların güvenliğini sağlarken aynı zamanda temel özgürlük ve hakları korumaktır. Terörizmle mücadele, sınır güvenliği ve siber güvenlik gibi spesifik güvenlik alanlarında etkin politikaların geliştirilmesi bu amacın bir parçasıdır. Ancak, bu politikaların uygulanması sırasında adil yargılanma, ifade özgürlüğü ve toplanma özgürlüğü gibi insan haklarının korunması hayati önem taşır. Demokratik bir toplumda, güvenlik ve özgürlük arasındaki dengeyi sağlamak, hukukun üstünlüğü ilkesiyle mümkündür ve bu denge, devlete olan güveni artırırken sosyal uyumu da güçlendirir.

Cumhuriyet değerleri, Türkiye'nin hukuki ve politik yapısının temelini oluşturur. Laiklik, halk egemenliği, hukukun üstünlüğü ve temel hak ve özgürlüklerin korunması cumhuriyetin bu temel değerleri arasında yer alır. Ulusal güvenlik politikalarının oluşturulması ve uygulanması sürecinde, bu temel değerlere bağlılık, Türkiye'nin hem içeride hem de dışarıda güçlü ve istikrarlı bir yapı sergilemesini sağlar. Bu değerler, aynı zamanda Türkiye'nin demokratik bir toplum olarak gelişiminde de belirleyici bir role sahiptir.

Türkiye'nin demokratik değerlere ve hukukun üstünlüğüne olan bağlılığı, aynı zamanda uluslararası ilişkilerdeki yerini de belirler. Uluslararası toplumda saygın bir konuma sahip olmak ve uluslararası işbirliklerinden faydalanmak için, Türkiye'nin iç politikalarının bu temel değerlere uygun olması gerekir. Bu uyum, uluslararası normlar ve standartlarla uyumlu bir ulusal güvenlik politikasının geliştirilmesini zorunlu kılar.

Türkiye'nin ulusal güvenlik ve hukuk yapısının çağdaş analizi, demokrasi, çokkültürlülük ve cumhuriyet değerleri ışığında yapıldığında, bu değerlerin hukuki ve güvenlik politikalarının temelinde yer alması gerektiği açıkça ortaya çıkar. Demokrasiyle uyumlu ulusal güvenlik yasalarının geliştirilmesi ve uygulanması, Türkiye'nin hem bölgesel hem de küresel düzeyde güçlü bir aktör olarak konumunu pekiştireceği gibi, vatandaşlarının refah ve güvenliğini de artıracaktır. Bu nedenle, ulusal güvenlik yasalarının, demokrasi, çokkültürlülük ve cumhuriyet değerleriyle uyumlu olarak geliştirilmesi ve uygulanması, Türkiye'nin bu hedeflere ulaşmasında kritik bir rol oynar.

6.3. Türkiye'nin Ulusal Güvenlik Yasalarının Vatandaşlık Hakları Perspektifinden Kapsayıcılığı

Türkiye, çeşitliliğin ve sosyal uyumun korunması için vatandaşlık haklarına dayalı ulusal güvenlik yasalarının geliştirilmesi gereken bir toplumdur. Bu süreç, vatandaşların haklarını temel alan ve toplumsal barışı destekleyen bir yaklaşımı içermelidir. Vatandaşlık haklarını genişletirken, bu ilkenin çok yönlü boyutlarına odaklanmak, sosyal uyumu teşvik etmek ve kültürel çeşitliliği korumak için elzemdir.

6.3.1. Yasal tanıma ve toplumsal katılımın genişletilmesi:

Türkiye'nin ulusal güvenlik yasaları, toplumun çeşitliliğini ve zenginliğini kutlayan, tüm vatandaşların kültürel mirasını ve geleneklerini koruyup teşvik eden bir yapıda olmalıdır. Bu yasalar, toplumun bir bütün olarak refahı ve uyumu için elzem olan çeşitlilik ve katılımı ön plana çıkarmalıdır. Özellikle, kültürel etkinliklerin ve programların desteklenmesi, sivil ve siyasi katılımın teşviki, ve adil temsilin sağlanması gibi alanlarda somut adımlar atılmalıdır.

- 1. Kültürel Etkinliklerin ve Programların Desteklenmesi:** Ulusal güvenlik yasaları, çeşitli kültürel etkinlikleri ve programları destekleyerek, tüm vatandaşların yöresel kültürlerini ifade etme ve kutlama özgürlüğünü garantilemelidir. Örneğin, yerel ve ulusal düzeyde düzenlenen sanat festivalleri, müzik ve dans gösterileri, edebiyat okumaları ve tarih sergileri gibi etkinlikler, toplumun çeşitli kültürel yönlerini tanıma ve bunlara değer verme fırsatı sunar. Bu tür etkinlikler, kültürel mirasın korunması ve aktarılması açısından kritik öneme sahiptir ve toplumsal bütünlüğün güçlendirilmesine katkıda bulunur.

2. **Sivil ve Siyasi Katılımın Teşviki:** Yasalar, vatandaşların sivil toplum kuruluşlarında aktif roller üstlenmelerini, yerel ve ulusal politika oluşturma süreçlerine katılmalarını ve kamu hizmetlerinde görev almalarını teşvik etmelidir. Örneğin, yerel yönetimlerde danışma kurullarının oluşturulması, toplumun farklı kesimlerinden bireylerin karar alma süreçlerine dahil olmalarını sağlayabilir. Bu tür mekanizmalar, çeşitli vatandaşlık gruplarının ihtiyaçlarının ve görüşlerinin kamu politikalarına yansıtılmasını kolaylaştırır, böylece daha kapsayıcı ve temsili bir yönetim anlayışı geliştirilir.

3. **Adil Temsilin Sağlanması:** Ulusal güvenlik yasaları, kamu kurumlarında ve karar alma mekanizmalarında tüm vatandaşlık gruplarının adil bir şekilde temsil edilmesini sağlayacak düzenlemeler içermelidir. Bu, özellikle az temsil edilen veya marjinalleşmiş gruplar için önemlidir. Kamu kurumlarının personel alımlarında ve yüksek düzeydeki atamalarda çeşitliliğe ve kapsayıcılığa öncelik verilmesi, toplumun tüm kesimlerinin seslerinin duyulmasını ve ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlar. Ayrıca, çeşitli gruplardan bireylerin kamu hizmetlerinde liderlik pozisyonlarına getirilmesi, toplumun geniş bir kesimini temsil eden politikaların oluşturulmasına katkıda bulunur.

Bu yaklaşımın benimsenmesi, Türkiye'nin sosyal dokusunun zenginliğini ve çeşitliliğini yansıtacak, toplumsal bütünlüğü ve uyumu güçlendirecek ulusal güvenlik yasalarının oluşturulmasına olanak tanır. Kültürel etkinliklerin ve programların desteklenmesi, sivil ve siyasi katılımın teşviki ve adil temsilin sağlanması yoluyla, tüm vatandaşların hakları korunurken, sosyal uyum ve bütünlük teşvik edilir.

6.3.2. Güvenlik operasyonlarında toplumsal hassasiyetin artırılması:

Türkiye'nin ulusal güvenlik güçleri, ülkenin sosyal ve kültürel çeşitliliğine duyarlı bir yaklaşım sergilemelidir. Bu, polis ve diğer güvenlik personelinin, toplumun farklı kesimlerinin özgün sosyal ve kültürel geçmişlerini anlamalarını sağlayacak kapsamlı eğitim programlarından geçirilmesiyle başarılabilir. Bu tür eğitimler, toplumsal bütünlüğün güçlendirilmesi, adaletin sağlanması ve tüm vatandaşlara saygılı ve adil muamele edilmesi için elzemdir.

Eğitim Programlarının Önemi: Güvenlik güçleri için düzenlenen eğitim programları, farklı kültürel ve sosyal grupların değerlerini, inançlarını ve geleneklerini

kapsamlı bir şekilde ele alınmalıdır. Örneğin, bir eğitim modülü, Türkiye'nin kültürel çeşitliliğine genel bir bakış sunabilirken, diğer bir modül, toplumla etkileşim sırasında kültürel duyarlılık ve empati geliştirme tekniklerine odaklanabilir. Ayrıca, iletişim becerileri, çatışma çözümü ve arabuluculuk gibi konular üzerinde durulması, güvenlik güçlerinin toplum içinde daha etkili ve yapıcı bir rol oynamasına yardımcı olabilir.

Toplum Destekli Polislik Girişimleri: Toplum destekli polislik, polis teşkilatının yerel topluluklarla işbirliği içinde çalışarak suçla mücadele etme ve kamu düzenini sağlama yaklaşımıdır. Türkiye'de, özellikle kültürel çeşitliliğin yoğun olduğu bölgelerde, toplum destekli polislik projeleri güven ve karşılıklı anlayışın inşasında önemli bir rol oynayabilir. Örneğin, yerel topluluk liderleriyle (köylerde veya küçük kasabalarda kanaat önderleri, öğretmenler, imamlar ve muhtarlar topluluğun önde gelen başlıca kişileridir) düzenli toplantılar yapmak, toplum üyelerinin güvenlikle ilgili endişelerini ve önerilerini dinlemek, polis ve topluluk arasındaki ilişkileri güçlendirebilir. Ayrıca, polis teşkilatının kültürel festivallerde ve toplumsal etkinliklerde aktif rol alması, toplum ile güvenlik güçleri arasında pozitif ilişkilerin kurulmasına katkıda bulunabilir.

Örnek Vaka Çalışmaları: Dünya genelinde birçok ülkede toplum destekli polislik uygulamaları başarıyla gerçekleştirilmiştir. Örneğin, İngiltere'de polis kuvvetleri, farklı kültürlere sahip diğer topluluklarla işbirliği içinde çalışmak için özel birimler kurmuştur. Bu birimler, toplulukların ihtiyaçlarını ve endişelerini anlamada ve karşılıklı güven inşa etmede önemli bir rol oynamaktadır. Benzer şekilde, Türkiye'de de güvenlik güçlerinin toplumla işbirliği içinde çalışmasına yönelik başarılı projeler geliştirilebilir. Bu projeler, yerel toplulukların güvenliğinin sağlanmasında önemli bir katkı sağlayabilir ve toplumsal uyumu güçlendirebilir.

Sonuç: Güvenlik operasyonlarında toplumsal hassasiyetin artırılması, Türkiye'nin sosyal ve kültürel çeşitliliğine saygı gösteren ve tüm vatandaşlarının haklarını koruyan bir yaklaşımı gerektirir. Bu, güvenlik güçlerinin uygun eğitimlerden geçirilmesi, toplum destekli polislik girişimlerinin teşvik edilmesi ve yerel topluluklarla işbirliği içinde çalışılmasıyla mümkündür. Bu yaklaşım, güvenliğin sağlanması ve toplumsal bütünlüğün korunması açısından hayati öneme sahiptir.

6.3.3. Tarihsel şikayetlerin ve uzlaşmanın ele alınması: derinlemesine analiz ve örnekler

Tarihsel şikayetlerin ve uzlaşmanın ele alınması, toplumsal barışın ve uyumun sağlanmasında hayati bir rol oynar. Türkiye'nin ulusal güvenlik yasaları içinde, geçmişte yaşanan adaletsizlikleri ve tarihsel şikayetleri adreslemek için mekanizmalar oluşturulması, bu sürecin önemli bir parçasıdır. Hakikat ve uzlaşma komisyonları bu süreçte merkezi bir role sahip olabilirler, mağdurlara deneyimlerini paylaşma ve toplumun bu deneyimleri tanıma fırsatı sunarak, toplumun farklı kesimleri arasında empati ve anlayışın geliştirilmesine yardımcı olurlar.

Hakikat ve Uzlaşma Komisyonlarının Önemi:

Hakikat ve uzlaşma komisyonları, genellikle derin bölünmeler yaşamış veya çatışma sonrası toplumlarda kurulur. Bu komisyonlar, geçmişte yaşanan insan hakları ihlallerini araştırır, mağdurların ve tanıkların ifadelerini toplar ve genellikle bir rapor yayınlayarak bu bulguları kamuoyu ile paylaşır. Güney Afrika'daki Apartheid sonrası dönemdeki Hakikat ve Uzlaşma Komisyonu, bu modelin en bilinen örneklerinden biridir. Türkiye'de de benzer bir yaklaşım, özellikle geçmişte dini veya sosyal nedenlerle maruz kalınan adaletsizliklerin ve şikayetlerin ele alınması için uygulanabilir.

Türkiye'de Uygulama Alanları:

Türkiye, tarih boyunca çeşitli sosyal grupların yaşadığı bir coğrafyadır. Bu çeşitlilik, zaman zaman fikişsel anlaşmazlıklara yol açmıştır. Ulusal güvenlik yasaları kapsamında hakikat ve uzlaşma komisyonlarının kurulması, bu tarihsel şikayetlerin ele alınması için bir yol sunabilir. Örneğin, geçmişte yaşanmış köy boşaltmaları, zorunlu göçler veya diğer insan hakları ihlalleri gibi konular bu komisyonların çalışma alanına dahil edilebilir. Bu süreç, mağdurların yaşadıklarını paylaşmalarına ve toplumun bu olayları anlamasına olanak tanır.

Empati ve Anlayışın Artırılması:

Hakikat ve uzlaşma süreçleri, mağdurlar için bir nevi iyileşme süreci işlevi görürken, toplumun geri kalanı için de empati ve anlayışın geliştirilmesine katkıda bulunur. Bu süreçler, toplumun farklı kesimleri arasındaki yanlış anlamaların ve önyargıların giderilmesine yardımcı olabilir. Mağdurların deneyimlerini doğrudan

dinlemek, toplumun tarihsel olaylara ilişkin daha kapsamlı bir anlayış geliştirmesine ve bu olayların tekrarlanmasının önlenmesine katkı sağlar.

Uygulama Zorlukları ve Eleştiriler:

Hakikat ve uzlaşma komisyonlarının kurulması ve etkin bir şekilde işletilmesi, bazı zorlukları beraberinde getirir. Bu zorluklar arasında, siyasi irade eksikliği, yeterli kaynak ve uzmanlığın sağlanamaması, toplumun farklı kesimleri arasında güven eksikliği ve adaletin sağlanması konusundaki beklentilerin yönetilmesi yer alır. Ayrıca, bazı eleştiriler, hakikat ve uzlaşma süreçlerinin zaman zaman adaletten kaçınma yolları olarak kullanılabileceğine işaret eder.

Sonuç olarak, Türkiye'deki ulusal güvenlik yasaları çerçevesinde hakikat ve uzlaşma komisyonlarının oluşturulması, tarihsel şikayetlerin ve adaletsizliklerin ele alınmasında önemli bir adım olabilir. Bu süreçler, mağdurlar için iyileşme, toplum için empati ve anlayışın artırılması ve gelecek nesiller için adaletin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. Ancak, bu süreçlerin başarılı olabilmesi için geniş toplumsal destek, yeterli kaynak ve siyasi irade gereklidir.

6.3.4. Yasal Güvenceler ve Ayrımcılıkla Mücadele: Derinlemesine Analiz ve Örnekler

Ayrımcılıkla mücadele ve vatandaşlık haklarının korunması, modern toplumların temel taşlarından biridir. Türkiye gibi çeşitlilik içeren bir toplumda, ayrımcılığa karşı güçlü yasal güvencelerin sağlanması, her bireyin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamda eşit fırsatlara sahip olmasını garantiler. Bu çerçevede, iş, eğitim, sağlık ve diğer temel hizmetlere erişim, yalnızca temel bir insan hakkı değil, aynı zamanda toplumsal barışın ve uyumun sağlanmasında kritik bir faktördür.

Yasal Güvencelerin Kapsamı ve Önemi:

Yasal güvenceler, ayrımcılığın her türüsüne karşı bireyleri koruyacak şekilde tasarlanmalıdır. Bu, kültürel, cinsiyet, yaş veya engellilik gibi herhangi bir temele dayalı ayrımcılığı içerir. Örneğin, işe alım süreçlerinde adil davranılması, eğitim fırsatlarına eşit erişim ve sağlık hizmetlerinden adil bir şekilde yararlanılması bu güvencelerin bir parçası olmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin (AİHM) kararları, ayrımcılıkla mücadelede yasal güvencelerin önemini pekiştiren uluslararası örnekler sunmaktadır. Bu

kararlar, ayrımcılığa uğrayan bireylerin adalet arayışında önemli bir dayanak noktası oluşturur.

Erişilebilir Yasal Telafi Mekanizmaları:

Ayrımcılığa uğrayan bireyler için etkili ve erişilebilir yasal telafi mekanizmalarının sağlanması, yasal güvencelerin uygulanabilirliğinin bir göstergesidir. Bu mekanizmalar, ayrımcılık iddialarının adil ve hızlı bir şekilde incelenmesini sağlamalıdır. Türkiye'de, Kamu Denetçiliği Kurumu (Ombudsmanlık) gibi kurumlar, vatandaşların hak arayışında önemli bir rol oynamaktadır. Ayrıca, ayrımcılıkla mücadelede sivil toplum kuruluşlarının yürüttüğü farkındalık kampanyaları ve hukuki destek hizmetleri, bireylerin haklarını aramalarına yardımcı olmaktadır.

Uluslararası Örnekler ve Uygulamalar:

Ayrımcılıkla mücadelede uluslararası örnekler, etkili yasal güvencelerin oluşturulması için değerli içgörüler sunar. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde Sivil Haklar Yasası, iş ve eğitimde ırk, renk, din, cinsiyet veya ulusal köken temelinde ayrımcılığı yasaklar. Kanada'nın İnsan Hakları Yasası ise bireyleri iş, konut ve kamu hizmetlerine erişimde ayrımcılığa karşı korur. Bu tür yasalar, Türkiye'nin ayrımcılıkla mücadele çabalarına ilham verebilir ve rehberlik edebilir.

Sonuç ve Öneriler:

Ayrımcılığa karşı güçlü yasal güvencelerin sağlanması, toplumsal adaletin ve eşitliğin temelini oluşturur. Türkiye'nin bu alanda atacağı adımlar, sadece ayrımcılığa uğrayan bireyler için değil, toplumun bütünü için önem taşır. Yasal güvencelerin etkin bir şekilde uygulanması, erişilebilir yasal telafi mekanizmalarının sağlanması ve uluslararası en iyi uygulamaların benimsenmesi, Türkiye'nin ayrımcılıkla mücadelede önemli ilerleme kaydetmesine olanak tanır. Bu süreç, yalnızca yasal düzenlemelerle sınırlı kalmamalı, aynı zamanda eğitim, farkındalık yaratma ve toplumsal diyalog girişimleri ile desteklenmelidir.

6.3.5. Tarihsel Uzlaşma

Türkiye'deki ulusal güvenlik yasaları çerçevesinde tarihsel uzlaşma kavramını derinlemesine incelediğimizde, tarihsel travmayı ele almanın ve toplumsal uyumu teşvik

etmenin karmaşık ve hassas bir girişim olduğu ortaya çıkmaktadır. Aşağıdaki noktalar kapsamlı bir yaklaşımın nasıl uygulanabileceğini açıklamaktadır.

1. Hakikat ve Uzlaşma Komisyonları:

Ulusal güvenlik yasaları Hakikat ve Uzlaşma Komisyonlarının (HUK) yetki ve amaçlarını açıkça belirtmelidir. Hakikat ve Uzlaşma Komisyonları, zulümler, zorunlu göçler ve kültürel baskılar da dahil olmak üzere tarihi olayları ve insan hakları ihlallerini kapsamlı bir şekilde araştırma yetkisine sahip olmalıdır. Hakikat ve Uzlaşma Komisyonları, farklı yöresel kültürlerden gelen temsilciler, tarihçiler, hukuk uzmanları ve sivil toplum da dahil olmak üzere çeşitli üyelerden oluşmalıdır. Kapsayıcılık, hakikat arayışı sürecinin şeffaf ve güvenilir olmasını sağlar. Türk Kızılları, tarihsel adaletsizliklerden etkilenenlerin deneyimlerine ve seslerine öncelik vererek mağdur merkezli bir yaklaşım benimsemelidir. Bu yaklaşım mağdurları hikayelerini paylaşma, kabul görme ve uzlaşma sürecine katılma konusunda güçlendirir. Ulusal güvenlik yasaları, HUK'lere kanıt veya tanıklık sunmak üzere ortaya çıkan tanıkları ve ihbarcılarını koruyacak hükümler içermelidir. Bu koruma, açıklığı teşvik etmek ve sürece dahil olan bireylerin güvenliğini sağlamak için gereklidir (González ve Varney, 2013).

2. Kabul ve Özür:

Uluslararası ilişkiler alanında devletler genellikle tarihsel eylemleri için özür dileme konusunda temkinli davranırlar çünkü realist bir bakış açısına göre bu tür jestler zayıflığın kabulü olarak yorumlanabilir ve uluslararası sistem içindeki konumlarını zayıflatabilir. Realist teori, devletlerin her şeyden önce güçlerini korumaya ve artırmaya öncelik vermeleri gerektiğini öne sürer ve özür dilemeyi konumlarını zayıflatabilecek tavizler olarak görür.

Buna karşın, bir devletin iç işleri söz konusu olduğunda dinamikler önemli ölçüde değişir. Vatandaşlık ve topluluk hakları bağlamında, bir devletin özür dileme ve tazmin çabaları yoluyla geçmişteki yanlışları kabul etmeye istekli olması, iç uyum ve dayanışmanın güçlendirilmesinde çok önemli bir rol oynayabilir. Tarihsel adaletsizliklerle uzlaşmayı amaçlayan bu tür girişimler ulusal birliği güçlendirebilir ve böylece dolaylı olarak devletin uluslararası sahnedeki gücünü artırabilir (Cohen, 2004)

Bu ikilem, bir alanda zararlı olan eylemlerin başka bir alanda faydalı olabildiği devlet davranışının karmaşık doğasının altını çizmektedir. İç meselelerde, özürler ve

tarihi trajedilerin telafisine yönelik çabalar sadece iyi niyet jestleri değil, devletin iç temellerini sağlamlaştırmaya yönelik stratejik hamlelerdir. Güçlenen iç dinamikler ise uluslararası sistemde daha bütünlüklü ve dirençli bir varlığa katkıda bulunarak devletlerin hem iç hem de uluslararası arenada yollarını bulmak için kullandıkları incelikli stratejileri ortaya koyar. Ancak içişlerinde özür dilemesini bilmeyen ve uluslararası arenada sürekli özür dileyen bir devletin, uluslararası ilişkilerde son derece zayıf olduğunu söylemek durumundayız. Bu, evde huzursuzluk çıkarıp dışarıda her türlü adaletsizliğe boyun eğen, güçlünün peşine takılan (bandwagoning) güçsüz bir babanın tavrını andırır. Kendi evinde başlatmış olduğu çürümenin farkına ancak aile dağıldığı gün varmış olur.

Ulusal güvenlik yasaları, hükümetin geçmişteki zulümleri ve insan hakları ihlallerini resmi olarak kabul etmesini gerektirebilir. Kabul, etkilenen toplulukların yaşadığı tarihsel travmanın tanınmasında kritik bir adımdır. Mevzuat, hükümet tarafından mağdurlardan ve onların torunlarından resmi özür dilenmesini de kolaylaştırabilir. Özürler pişmanlık ve uzlaşma taahhüdünü ifade ederek iyileşme sürecine katkıda bulunur. Ulusal güvenlik yasaları mağdurlar ve onların soyundan gelenler için iade ve tazminat mekanizmalarını belirlemelidir. Bu mekanizmalar arasında maddi tazminat, el konulan malların iadesi veya kültürel mirasın geri kazandırılmasına yönelik tedbirler yer alabilir.

6.3.6. Medya ve Kamuoyu

Ulusal güvenlik yasaları ile medya arasındaki ilişkinin, özellikle basın özgürlüğü ve medya etiği açısından incelenmesi, güvenliğin korunması ile demokratik değerlerin korunması arasında karmaşık bir etkileşim olduğunu ortaya koymaktadır. Bu dengeye ilişkin anlayışımızı derinleştirmek, ulusal güvenlik yasalarının bir yandan güvenli bir ortam sağlarken diğer yandan temel özgürlüklere saygı göstermesini sağlamak açısından hayati önem taşımaktadır.

1. İfade Özgürlüğü:

İfade özgürlüğü demokratik toplumların temel taşlarından biridir. Ulusal güvenlik yasaları bu özgürlüğü açıkça korumalı, vatandaşların, gazetecilerin ve medya kuruluşlarının sansür veya misilleme korkusu olmadan görüşlerini ifade etmelerine, hükümet politikalarını eleştirmelerine ve açık tartışmalara katılmalarına izin vermelidir. İfade özgürlüğünün korunması hükümetin hesap verebilirliğini teşvik eder. Özgür bir

basın, ulusal güvenlik politikaları da dahil olmak üzere hükümet kurumlarını ve yetkililerini eylemlerinden sorumlu tutan bir bekçi köpeği görevi görür. Bu hesap verebilirlik iyi işleyen bir demokrasi için elzemdir. Ulusal güvenlik yasaları ifade özgürlüğünü güvence altına alırken güvenlik kaygıları ile sivil özgürlüklerin korunması arasında dikkatli bir denge kurmalıdır. Bu denge, güvenlik kurumlarının bireysel haklara saygı gösterirken etkin bir şekilde çalışabilmesini sağlar (Batur-Yamaner, 2002).

2. Medya Etiği ve Hesap Verebilirlik:

Ulusal güvenlik yasaları doğruluk kontrolü, objektiflik ve dengeli haberciliğin önemini vurgulayarak sorumlu gazeteciliği teşvik edebilir. Medya içinde etik standartların teşvik edilmesi yanlış bilgi veya sansasyonel haberlerin yayılmasını önlemeye yardımcı olur. Yasal hükümler medya kuruluşlarında nefret söylemi ve şiddete teşvik konularını ele almalıdır. Yasalar ifade özgürlüğünü korurken, meşru eleştiri ile ulusal güvenlik veya kamu güvenliğine doğrudan tehdit oluşturan söylem arasında net çizgiler çizmelidir. Ulusal güvenlik yasaları, halkın bilgi kaynaklarını eleştirel bir gözle değerlendirmesine ve güvenilir haberlerle güvenilirmez haberleri ayırt etmesine yardımcı olmak amacıyla medya okuryazarlığı programlarını destekleyebilir. Medya okuryazarlığı daha bilgili ve dirençli bir toplumu teşvik eder (Levi, 2020).

3. Ulusal Güvenlik ve Medya Katılımı:

Yasalar, ulusal güvenlikle ilgili hükümet eylemlerinde şeffaflığı teşvik etmelidir. Bu, artık bir güvenlik riski oluşturmadığında bilgilerin gizliliğinin kaldırılmasını ve güvenlik konularında medyaya ve kamuoyuna zamanında güncellemeler sağlanmasını içerir. Ulusal güvenlik yasaları, ulusal güvenlikle ilgili hassas konuları ele alan veya araştırmacı habercilik yapan gazetecileri koruyan hükümler içermelidir. Gazetecilerin güvenliğinin ve haklarının korunması medyanın hayati rolünü sürdürebilmesini sağlar. Medya kuruluşları ve gazeteciler, devlet kurumları veya ulusal güvenlikle ilgili diğer kuruluşlar tarafından korkutma, taciz veya sansüre maruz kalmamalıdır. Bu tür müdahaleleri önlemek için yasal korumalar mevcut olmalıdır (Media Defence, 2022).

4. Medya Düzenlemesi ve Gözetimi:

Ulusal güvenlik yasaları medya düzenlemelerini denetlemekten sorumlu bağımsız organlar kurabilir. Bu organlar tarafsız olmalı ve düzenlemelerin tutarlı ve adil bir şekilde uygulanmasını sağlamalıdır. Yasalar, belirli bilgilerin meşru bir güvenlik riski oluşturup

oluşturmadığını değerlendirmek için bir çerçeve sağlamalıdır. Bu çerçeve, medya özgürlüğünün gereksiz yere kısıtlanmasını önlemek için itiraz ve yargı denetimi mekanizmalarını içermelidir. Mevzuat, medya ortamındaki seslerin çoğulluğunu sınırlayabilecek tekelleri veya medya gücünün aşırı yoğunlaşmasını önlemek için medya sahipliğinde çeşitliliği teşvik edebilir.

Ulusal güvenlik yasaları ve medya arasındaki etkileşim, ulusal güvenlik çıkarlarının korunması ve demokratik değerlerin desteklenmesi arasında hassas bir dengedir. İfade özgürlüğünü koruyarak, medya etiğini ve hesap verebilirliği teşvik ederek, şeffaflığı destekleyerek ve güvenlik ile medya özgürlüğü arasında bir denge kurarak, ulusal güvenlik yasaları özgür ve sorumlu bir basının kamuoyunu şekillendirmede hayati bir rol oynadığı ve aynı zamanda ulusal güvenlik çıkarlarının karşılandığı bir ortam yaratabilir (Media Defence, 2022).

6.3.7. Kültürel Mirasın Korunması

Kültürel mirasın korunmasında ulusal güvenlik yasalarının rolünün incelenmesi, bir ulusun tarihi, kimliği ve güvenliği arasındaki karmaşık bağlantıyı ortaya koymaktadır. Bu konuyu derinlemesine incelemek, kültürel mirasın korunmasının sadece tarihi değer açısından değil, aynı zamanda ulusal birlik, uluslararası ilişkiler ve ortak bir kimlik duygusunun geliştirilmesi açısından da önemini vurgulamaktadır.

1. Kültürel Alanların Korunması:

Ulusal güvenlik yasaları, bir ulusun kimliğini ve tarihini korumanın bir aracı olarak kültürel alanların, anıtların ve eserlerin korunmasına öncelik vermelidir. Bu kültürel varlıklar genellikle bir toplumun değerlerinin, geleneklerinin ve insan uygarlığına katkılarının bir yansımasıdır. Mevzuat, ideolojik nedenlerle kültürel mirası yok etmek veya zarar vermek isteyen aşırılık yanlısı grupların tehditlerine karşı koyacak hükümler içermelidir. Bu, gelişmiş güvenlik önlemlerini, uluslararası işbirliğini ve kültürel miras suçlarına yönelik cezaları içerebilir. Ulusal güvenlik yasaları, çalınan veya yasadışı yollardan elde edilen kültürel eserlerin kurtarılmasını ve ülkelerine geri gönderilmesini kolaylaştırabilir. Bu, kültürel mirası koruma taahhüdünü gösterir ve bu tür eserlerin yasadışı ticaretini caydırır.

2. Kültürel Diplomasi

Ulusal güvenlik yasaları tarafından desteklenen kültürel diplomasi çabaları, uluslar ve kültürel gruplar arasında anlayış ve işbirliğini geliştirmeyi amaçlar. Kültürel değişimler, ortak sergiler ve kültürler arası diyalogu ve karşılıklı saygıyı teşvik eden ortak araştırma projeleri bu kapsamda değerlendirilebilir. Kültürel mirasın yumuşak güçteki rolünü kabul eden ulusal güvenlik yasaları, uluslararası ilişkilerde kültürel varlıklardan yararlanma çabalarına rehberlik edebilir. Kültürel diplomasi bir ülkenin küresel imajını geliştirebilir, diplomatik müzakereleri kolaylaştırabilir ve daha güçlü diplomatik bağlar kurabilir. Tarihi çatışmaların yaşandığı bölgelerde, kültürel mirasın korunması ve desteklenmesi uzlaşma ve barış inşasında rol oynayabilir. Yasalar, kültürel miras ayrılıklar arasında köprü kurmak ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etmek için bir araç olarak kullanan girişimleri teşvik edebilir.

3. Kültürel Mirasın Korunması için Yasal Çerçeve

Ulusal güvenlik yasaları kültürel mirasın tespit edilmesi, korunması ve tanıtılmasından sorumlu miras koruma makamları veya kurumları oluşturmalıdır. Bu kurumlar diğer devlet daireleri, kültür kurumları ve uluslararası örgütlerle işbirliği yapabilir. Mevzuat, kültürel mirasın önemini vurgulayan kamu bilinci ve eğitim programlarını destekleyebilir. Bu programlar kültürel varlıkların korunmasında sorumluluk ve gurur duygusu aşılayabilir. Ulusal güvenlik yasaları kültürel mirasın korunmasında uluslararası işbirliğini teşvik edebilir. Bu, silahlı çatışmalar sırasında kültürel mirasın korunmasını amaçlayan sözleşmelere ve anlaşmalara katılmayı ve çalınan eserlerin iadesini sağlamayı içerir.

Kültürel mirasın korunması sadece tarihi veya sanatsal bir mesele değil, aynı zamanda ulusal kimlik, diplomasi ve güvenliğin de önemli bir yönüdür. Kültürel alanların korunmasına öncelik veren, kültürel diplomasiyi destekleyen ve mirasın korunması için yasal bir çerçeve sağlayan ulusal güvenlik yasaları, bir ulusun benlik duygusuna katkıda bulunur, uluslararası işbirliğini teşvik eder ve genel güvenlik ve istikrarı artırır. Kültürel mirası koruyarak uluslar geçmişlerini muhafaza eder, bugünlerini zenginleştirir ve daha uyumlu ve birbirine bağlı bir dünyaya katkıda bulunurlar.

6.3.8. Politik Çerçeve

Türkiye'nin siyasi manzarası, ulusal güvenlik, terörle mücadele ve sivil hakların kesiştiği karmaşık bir alandır. Türkiye'nin coğrafi konumu ve tarihsel değişimler, önemli

olaylar ve karmaşık dinamiklerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Bu bağlamda, ulusal güvenlik zorunlulukları ile sivil haklar arasındaki ilişkiyi, Türkiye'nin özgün siyasi çerçevesi içinde ele alacağız ve politik perspektiften Ulusal Güvenlik Hukuku'nun nasıl oluşturulabileceğine dair öneriler sunacağız.

Türkiye, son anayasa değişiklikleriyle güçlü bir cumhurbaşkanlığı sistemine geçiş yaparak, daha önce parlamenter sistem altında faaliyet göstermiş bir ülkedir. Çok partili siyasi sistem, ideolojik bir yelpazede farklı çıkar ve ideolojileri temsil eden partileri içerir. Siyasi çeşitlilik, ulusal güvenlik, terörle mücadele ve sivil haklar konularında zaman zaman kutuplaşmalara yol açmıştır. Türkiye'nin stratejik jeopolitik konumu, sınır güvenliği, terörizm ve bölgesel istikrarsızlık gibi zorlukları beraberinde getirmiş, bu durum güçlü ulusal güvenlik önlemlerinin alınmasını zorunlu kılmıştır. Hükümet, demokratik seçimlerle ulusal güvenliği koruma hakkına sahiptir ve bu amaçla askeri operasyonlar, sınır güvenliğinin artırılması ve olağanüstü hal ilan edilmesi gibi tedbirler almıştır. Ancak, terörle mücadele çabaları ve alınan güvenlik önlemleri, ifade özgürlüğü, adil yargılanma ve tutuklulara muamele gibi medeni haklar konusunda endişelere yol açmıştır.

Türkiye'de ulusal güvenlik ve terörle mücadele önlemleri, ifade özgürlüğü ve adil yargılanma gibi sivil hakların korunması gerekliliği ile dengelenmelidir. Bu denge, yargı, medya, sivil toplum ve uluslararası kuruluşların hükümeti sorumlu tutma ve sivil hakları koruma rolünü vurgular. Türkiye'nin siyasi sistemi, tarihsel bağlamı ve sosyopolitik dinamikleri, bu dengenin sağlanmasında önemli faktörlerdir.

Ulusal güvenlik, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve sivil özgürlüklerin korunması arasındaki hassas denge, sürekli diyalog, işbirliği ve kararlılık gerektirir. Türkiye'nin bu zorluklarla başa çıkması, siyasi liderler, sivil toplum ve vatandaşların demokratik süreçlere ve açık tartışmalara katılımını zorunlu kılar. Bu, sadece ulusal bir zorunluluk değil, aynı zamanda Türkiye'nin modern, demokratik ve çoğulcu bir toplum ideallerine olan bağlılığının bir göstergesidir. Türkiye'de ulusal güvenlik yasalarının oluşturulmasına yönelik karmaşık süreçte çok yönlü bir yaklaşım esastır. Bu süreç, ulusal güvenlik öncelikleri, terörle mücadele stratejileri ve sivil haklar arasındaki karmaşık etkileşimin dikkatle değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu zorlu arazide etkin bir şekilde yol almak için Türkiye stratejik olarak bir dizi yaklaşım ve değerlendirmeyi benimseyebilir.

Başlangıçta, çeşitli paydaşların kapsayıcı ve şeffaf birçok paydaşlı diyaloga dahil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu diyalog hükümet yetkililerini, hukuk uzmanlarını, sivil toplum örgütlerini, akademisyenleri ve diğer toplumsal gruplarının temsilcilerini kapsamalıdır. Bu diyaloglar, farklı bakış açılarını ve içgörülerini kucaklayarak, ulusal güvenlik yasalarının toplumsal kaygıların zengin dokusunu yansıtmalarını sağlamak için bir platform işlevi görür. Temel adımlardan biri yasal reformların gerçekleştirilmesidir. Reform gerektiren hükümlerin belirlenmesine odaklanılarak mevcut yasaların kapsamlı bir şekilde gözden geçirilmesi gereklidir. Genel amaç, bu yasaların uluslararası insan hakları standartları ve demokratik ilkelerle uyumlu olmasını sağlamaktır. Yasal dilde açıklık ve kesinlik, olası yanlış yorumlamaları ve suiistimalleri engellemeye yardımcı olacağı için son derece önemlidir. Ayrıca, güçlü ve bağımsız bir yargı vazgeçilmezdir. Yargının, yürütmenin olası suiistimalleri üzerinde bir kontrol işlevi göreceği şekilde güçlendirilmesi, ulusal güvenlik yasalarının saygılı bir şekilde uygulanmasını sağlamada esastır. Türkiye, bağımsız bir yargıyı teşvik ederek medeni haklar ve adil yargılama konusundaki kararlılığının altını çizebilir.

Tüm bu sürecin merkezinde, ulusal güvenlik yasaları çerçevesinde sivil özgürlüklerin korunması yer almaktadır. Bu yasaların içine yerleştirilen açık güvenceler, hükümet yetkisinin sınırlarını belirlemeli ve belirli hakların hangi koşullar altında kısıtlanabileceğini ana hatlarıyla ortaya koymalıdır. Bu tür güvenceler yasal açıklığa ve şeffaflığa katkıda bulunur.

Ulusal güvenlik yasalarının uygulanmasında daha fazla şeffaflık, hükümet ile vatandaşlar arasında güven tesis etmek için zorunludur. Şeffaflık, gücün kötüye kullanılmasıyla ilgili endişeleri etkili bir şekilde ele alabilecek kamusal raporlama ve bağımsız denetim mekanizmalarını da kapsamalıdır.

Türkiye’de siyasal anlamada daha kapsayıcı ve demokratik bir ulusal güvenlik yasası için atılması gereken ve önerilen diğer adımlar şöyle sıralanabilir;

- Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası angajmanları ulusal güvenlik ortamını önemli ölçüde etkilemektedir. Terörle mücadele ve güvenlik çabalarında uluslararası işbirliğinin güçlendirilmesi elzemdir.

- Komşu ülkeler ve uluslararası örgütlerle işbirliği yapmak istihbarat paylaşımını kolaylaştırır, sınır aşan tehditlere karşı eşgüdümlü müdahaleleri teşvik eder ve çatışmaların barışçıl yollarla çözülmesini destekler.
- Sivil toplum örgütleri, ulusal güvenlik yasalarının uygulanmasını aktif bir şekilde izlemek üzere yetkilendirilmelidir. Bu kuruluşların insan hakları, şeffaflık ve hesap verebilirliği savunmadaki rolleri sivil özgürlüklerin korunmasında çok önemlidir.
- Güvenlik güçleri, kolluk kuvvetleri ve yargı personeli için sağlam bir eğitim ve öğretim çerçevesi vazgeçilmezdir. Bu programlar, görevleri sırasında medeni haklara saygı göstermenin ve yasal standartlara bağlı kalmanın önemini vurgulamalıdır. Sürekli güncellemeler ve pratik uygulamalar etkinliği artırır.
- Vatandaş haklarını güçlendirmek için kamuoyu bilinçlendirme kampanyaları şarttır. Bu kampanyalar bireyleri ulusal güvenlik yasaları kapsamındaki hakları ve sorumlulukları konusunda bilgilendirerek toplumda sivil özgürlükler ve demokratik değerler kültürünü teşvik eder.
- Ulusal güvenlik yasalarının hazırlanmasında ve değiştirilmesinde siyasi uzlaşının aranması hayati önem taşır.
- Siyasi partiler arasında işbirliğini teşvik etmek partizan çıkarların ötesine geçerek daha geniş ulusal çıkarları yansıtan yasalar çıkarılmasını sağlar.
- Değişen güvenlik sorunlarına ve toplumsal dinamiklere yanıt verirken esneklik çok önemlidir.
- Ulusal güvenlik yasalarının düzenli olarak gözden geçirilmesi ve uyarlanması için mekanizmalar oluşturulması, bu yasaların geçerliliğini ve etkinliğini sürdürmesini sağlar. Uluslararası insan hakları örgütleri ve hukuk uzmanlarıyla birlikte çalışmak dış perspektifler katar ve uluslararası norm ve standartlara uyumu güçlendirir. Bu kuruluşlarla işbirliği ve ortak çalışma, evrensel olarak tanınan insan hakları ilkelerinin desteklenmesinin ayrılmaz bir parçasıdır.

Türkiye bu yaklaşım ve değerlendirmeleri benimseyerek, güvenlik gereklilikleri ile sivil hakları uyumlu bir şekilde dengeleyen ulusal güvenlik yasalarının önünü açabilir. Demokratik değerlere, şeffaflığa ve hesap verebilirliğe dayanan bu kapsamlı ve işbirlikçi

yaklaşım, Türkiye'yi hem vatandaşlarını hem de demokratik ideallerini koruyan yasalara giden yolda ilerlemeye hazırlar.

6.3.9. Hukuksal Çerçeve

Modern yönetişimin karmaşık arenasında, Türkiye'nin ulusal güvenlik yasalarını gözden geçirmesi, her terimin tartışıldığı ve her eylemin daha geniş etkileri açısından incelendiği küresel diplomasiinin karmaşık dansını yansıtmalıdır.

Siber terörizmin tanımlanmasına ilişkin küresel tartışmayı ele alalım. Bu tartışmalı konu, Türkiye'nin yasalarını Avrupa Birliği'nin Genel Veri Koruma Yönetmeliği (GDPR) gibi uluslararası anlaşmalarda görülen türden bir hassasiyet ve açıklıkla hazırlaması gerekliliğini vurgulamaktadır. GDPR, veri korumaya ilişkin özel yönergeleri ile örnek bir model teşkil etmektedir. Türkiye'nin yasaları da benzer şekilde, 'terörizm' gibi terimleri net bir şekilde tanımlamalı ve sıklıkla uluslararası anlaşmazlıklara ve tutarsızlıklara yol açan belirsizlikten kaçınmalıdır.

Birleşmiş Milletlerin uluslararası anlaşmaları denetlemesiyle paralellik gösteren Türkiye'nin hukuk sistemi, yasal denetim ve hesap verebilirlik için benzer bir çerçeveye ihtiyaç duymaktadır. Tıpkı BM'nin anlaşmalara uyulup uyulmadığını izlemesi ve ulusları sorumlu tutması gibi, Türkiye'nin de güvenlik önlemlerinin yasalara uygun olmasını ve yetkinin kötüye kullanımının derhal ele alınıp düzeltilmesini sağlamak için- belki de uzmanlaşmış mahkemelere³⁷ veya denetim organlarına benzer - etkili kurumlara ihtiyacı vardır.

Türkiye bağlamında adil yargılanma hakkının özü, çeşitli çatışma bölgelerindeki haksız gözaltılara yönelik uluslararası tepkiyle karşılaştırılabilir. Nasıl ki uluslararası toplum tutuklular için adil muamele ve yargılama talep ediyorsa, Türkiye de bu hakları ülke içinde güvence altına almalıdır. Buna adil yargılama, hukuki temsile erişim ve uluslararası insan hakları hukukunun belirlediği standartları yansıtan şeffaf bir hukuki sürecin sağlanması da dahildir.

İfade özgürlüğü söz konusu olduğunda, Türkiye'nin yaklaşımı, farklı görüş ve eleştirilerin diplomatik protokollerle bir arada bulunduğu Birleşmiş Milletler gibi uluslararası forumlarda görülen hassas dengeyi yansıtmalıdır. BM platformunun çok

³⁷Burada, Türk siyasi tarihinde kötü bir şöhrete sahip olan Devlet güvenlik/özel yetkili mahkemelerden farklı tarzda bir mahkeme kastedilmektedir

sayıda sesin duyulmasına izin vermesi gibi, Türkiye'nin yasaları da özellikle gazetecilik ve medya alanında ifade özgürlüğünün ulusal güvenlik kisvesi altında engellenmemesini sağlamalıdır.

Veri gizliliği ve gözetim alanında Türkiye'nin yaklaşımı, uluslararası siber güvenlik anlaşmalarında görülen dikkatli değerlendirmeleri taklit etmelidir. Bu, kimi ülkelerin veri paylaşımı ve gözetime ilişkin karmaşık anlaşmaları bireysel mahremiyet ve ulusal güvenlik açısından müzakere etmeleri ile doğru orantılıdır. Türkiye'nin yasaları da güvenlik ihtiyacı ile vatandaşların dijital mahremiyetinin korunması arasında bir denge kurmalıdır.

Güvenlik tedbirlerinde şeffaflık, Avrupa Parlamentosu gibi uluslararası kurumların açık tartışma ve raporlama mekanizmalarından ilham alabilir. Bu kurumların şeffaflığı ve seçmenlerine hesap verebilirliği zorunlu kılması gibi, Türkiye de vatandaşlarının her türlü güvenlik tedbirinin kapsamı ve amacı hakkında iyi bilgilendirilmesini sağlamalı ve kamu güvenliğini korumalıdır.

Yasal çözüm yollarının ve adalete erişimin sağlanması, mağdur tarafların tazminat talep ettiği Uluslararası Adalet Divanı gibi uluslararası mahkemelerin mekanizmalarını yansıtmaktadır. Türkiye, bireylerin güvenlik kararlarına itiraz edebilmeleri için erişilebilir ve etkili yollar oluşturmali ve sistem tarafından haksızlığa uğradığını düşünenlerin adalete ulaşabilmelerini sağlamalıdır.

Türkiye, uluslararası insan hakları taahhütlerine uyum sağlayarak, ülkelerin uluslararası insan hakları anlaşmalarını imzaladıktan sonra yaptıkları düzenlemelere benzer şekilde, ulusların iç hukuklarını uluslararası normlara uygun hale getirme yöntemlerine bakmalıdır. Aktif katılım ve küresel standartlara uyum, Türkiye'nin evrensel olarak tanınan insan hakları ilkelerine bağlılığını pekiştirecektir.

Türkiye'de sivil toplumun güçlendirilmesi, STK'ların küresel politika yapımındaki aktif rolünü yansıtabilir. Bu kuruluşlar nasıl uluslararası politikaları etkiliyor ve sivil hakları savunuyorsa, Türk sivil toplumu da ulusal güvenlik çerçevesinde sivil hakların korunması için izleme, raporlama ve savunuculuk yapmaya teşvik edilmelidir. Türkiye, bu sosyo-politik örnekleri yasal reform sürecine dahil ederek, sadece güvenliğin sağlanmasında etkili değil, aynı zamanda demokratik değerlerin ve insan haklarının

korunmasında sağlam ve uluslararası yönetimde gözlemlenen en iyi uygulamaları yansıtan ulusal güvenlik yasaları oluşturabilir.

Bu perspektiften devam edecek olursak, ulusal çıkar ve uluslararası meşruiyet arasındaki denge, Türkiye'nin hem hassasiyet hem de zarafetle yol alması gereken bir ip cambazlığıdır. Bu denge, bir ülkenin ulusal önceliklerini uluslararası toplumun daha geniş beklentileriyle uyumlu hale getirmesi gereken küresel diplomasideki duruşuna benzer. Bu bağlamda ulusal çıkar, Türkiye'nin vatandaşlarının güvenliği, emniyeti ve refahı ile sınırlarının ve kurumlarının bütünlüğü anlamına gelmektedir. Bu tıpkı bir ev sahibinin evinin güvenli ve bakımlı olmasını sağlaması gibidir. Ancak, tıpkı bir ev sahibinin mahalle kurallarına ve düzenlemelerine uyması gerektiği gibi, Türkiye de ulusal güvenlik arayışını uluslararası normlar ve standartlarla uyumlu hale getirmelidir. Bu uyum, uluslararası meşruiyetin - Türkiye'nin yasa ve politikalarının küresel ölçekte tanınması ve saygı görmesi - sürdürülebilmesi için hayati önem taşımaktadır.

Türkiye, ulusal güvenlik yasalarını hazırlarken, Birleşmiş Milletlerde yürütülen küresel güvenlik ve insan hakları konularındaki hassas müzakerelere benzer önemli uluslararası kararlar almak durumundadır. Örneğin, bir ülke iklim değişikliği veya nükleer silahların yayılmasının önlenmesi gibi bir konuda tavır alırken hem kendi iç ihtiyaçlarını hem de küresel toplumun beklentilerini göz önünde bulundurmalıdır. Benzer şekilde, Türkiye'nin yasaları bir yandan vatandaşlarını ve egemenliğini korurken diğer yandan uluslararası insan hakları standartlarına bağlı kalmalı, uluslararası izolasyona veya kınamaya yol açabilecek eylemlerden kaçınmalıdır. Bu denge sadece diplomatik bir gereklilik değil aynı zamanda stratejik bir zorunluluktur. Nasıl ki bir ülkenin dış politikası yaygın olarak kabul gören uluslararası ilkelere uyum sağladığında güvenilirlik kazanıyorsa, Türkiye'nin ulusal güvenlik tedbirleri de adalet, insan hakları ve şeffaflık gibi evrensel değerlerle örtüştüğünde güç ve meşruiyet kazanır. Bu, uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olmakla ilgilidir; tıpkı küresel bir forumda uluslararası anlaşmalara ve normlara saygı gösterirken ülkesinin çıkarlarını savunan saygın bir lider gibi. Dahası, bu yaklaşımın pratik faydaları da vardır. Türkiye ulusal güvenlik yasalarını uluslararası standartlarla uyumlu hale getirerek daha güçlü ittifaklar ve ortaklıklar kurabilir. Bu, bir ülkenin uluslararası forumlarda koalisyonlar kurmasına benzer; paylaşılan değerler ve standartlar daha güçlü, daha etkili işbirliklerine yol açar. Giderek daha fazla birbirine bağlanan bir dünyada, bu tür işbirlikleri terörizm, siber tehditler ve organize suçlar gibi

sınır ötesi zorlukların ele alınması için hayati önem taşımaktadır. Türkiye'nin görevi, sadece ulusal çıkarlarını korumakla kalmayıp aynı zamanda dünya sahnesindeki konumunu güçlendirecek yasalar hazırlamaktır. Bu ikili odaklanma, güvenlik önlemlerinin hem yurt içinde hem de yurt dışında sağlam ve saygın olmasını sağlayacaktır; tıpkı yurt içindeki öncelikleri ile uluslararası sorumluluklarını başarılı bir şekilde dengeleyerek hem vatandaşlarının güvenini hem de küresel toplumun saygısını kazanan bir ülke gibi.

6.3.10. Kurumsal Öneriler

Türkiye'nin ulusal güvenlik hukuku stratejisi ele alındığında, bu yasaların etkinliğini artırmak için bir dizi kurumsal reformun gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu reformlar, uluslararası yönetişimde gözlemlenen en iyi uygulamaları yansıtacak şekilde, ulusal güvenlik zorunluluğunu demokratik değerlerin ve insan haklarının korunması ile uyumlu hale getirmelidir.

Bu reformların merkezinde yargı bağımsızlığı ve denetiminin güçlendirilmesi ihtiyacı yer almaktadır. Bağımsız bir yargı, ulusal güvenlik yasalarının tarafsız bir şekilde uygulanması ve bireysel hakların korunması açısından hayati önem taşımaktadır. Bu, yargının siyasi etkilerden özerkliğinin artırılmasını, ulusal güvenlik ve insan hakları konularında derin bir anlayışa sahip ihtisas mahkemelerinin kurulmasını ve yargıçlar ile yargı personelinin uluslararası insan hakları hukuku konusunda sürekli eğitim almalarının sağlanmasını içerir.

Çok paydaşlı katılımın yaygınlaştırılması da aynı derecede önemlidir. Hükümet, sivil toplum, hukuk uzmanları ve diğer toplumsal grupların temsilcileri arasında düzenli diyalog platformları oluşturarak ve kamuya danışma mekanizmaları uygulayarak Türkiye, ulusal güvenlik yasalarının geniş bir toplumsal perspektif ve kaygı yelpazesini yansıtmalarını sağlayabilir.

Bu reformların merkezinde sivil özgürlüklerin ve insan hakları korumalarının güçlendirilmesi yer almaktadır. Ulusal güvenlik tedbirlerinin temel özgürlüklerin korunması ile dengelenmesi demokrasinin özünün korunması açısından kilit önem taşımaktadır. Bu, ifade ve mahremiyet gibi özgürlükleri korumak için yasalara açık güvenceler yerleştirmeyi ve gözetim ve tutuklama gibi tedbirlerin kötüye kullanılmasını önlemek için açık yasal standartlar oluşturmayı içerir. Şeffaflık ve hesap verebilirlik,

hükümet ile halk arasındaki güveni koruyan temel unsurlardır. Ulusal güvenlik tedbirlerinin uygulanmasına ilişkin kamuya açık raporlama zorunluluğu getirilmesi ve bu tedbirlerin izlenmesi için bağımsız gözetim organlarının kurulması bu güveni önemli ölçüde pekiştirebilir.

Günümüzün birbirine bağlı dünyasında uluslararası işbirliğinin arttırılması vazgeçilmezdir. Türkiye, istihbarat paylaşımı ve terörizm ve siber tehditler gibi küresel sorunlara eşgüdümlü müdahaleler için uluslararası kurumlar ve komşu ülkelerle ortaklıklar kurmalıdır. Ulusal güvenlik yasalarının uluslararası insan hakları anlaşmaları ve sözleşmeleriyle uyumlu hale getirilmesi Türkiye'nin sadece uluslararası konumunu değil aynı zamanda güvenliğini de güçlendirir.

Ayrıca, ulusal güvenlik yasaları ve vatandaş hakları konusunda eğitim ve kamu bilincinin geliştirilmesi, toplumsal destek ve yasaların etkili bir şekilde uygulanması açısından hayati önem taşımaktadır. Güvenlik güçlerinin ve kolluk kuvvetlerinin insan hakları ve yasal standartlar konusunda eğitilmesi de yasayı uygulayanların aynı zamanda yasaya uymalarını sağlamak açısından aynı derecede önemlidir. Ulusal güvenlik mevzuatının hazırlanması ve değiştirilmesinde siyasi uzlaşi aranması, sürdürülebilir ve etkili yasaların oluşturulması için hayati önem taşımaktadır. Partizan ayrılıklar yerine daha geniş ulusal çıkarları yansıtan politikalar geliştirmek için siyasi partiler arasında işbirliğini teşvik etmek bu sürecin anahtarıdır.

Türkiye için önerilen kurumsal reformlar, demokratik değerleri ve insan haklarını kararlılıkla korurken ülkenin güvenliğini sağlamada güçlü bir ulusal güvenlik yasal çerçevesi oluşturmaya yöneliktir. Kökleri uluslararası en iyi uygulamalara dayanan bu reformlar, Türkiye'nin ulusal çıkarlarını küresel meşruiyetle dengeleme yolculuğu için hayati önem taşımakta ve böylece demokratik ahlakına ve uluslararası taahhütlerine sadık kalırken modern dünyanın zorluklarıyla yüzleşmek için yasal ve kurumsal yapılarını güçlendirmektedir.

6.4. Ulusal Güvenlik Kanunu Taslak Öneri

Türkiye Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Kanununa Giriş

Gelişen küresel ve bölgesel güvenlik ortamında Türkiye Cumhuriyeti, ulusal çıkarlarını koruma, egemenliğini koruma ve vatandaşlarının güvenliğini ve refahını sağlama zorunluluğunu kabul etmektedir. Türkiye Ulusal Güvenlik Kanunu, ulusumuzun

temelini oluşturan demokratik değerleri ve temel hakları korurken bu güvenlik ihtiyaçlarını karşılayan kapsamlı bir yasal çerçeve sağlamak üzere oluşturulmuştur.

Bu Kanun, Türkiye'nin ulusal güvenliğini hem etkili hem de demokratik toplumumuzu tanımlayan özgürlüklere ve haklara saygılı bir şekilde sürdürme kararlılığının bir kanıtıdır. Ulusal güvenliğin kendi başına bir amaç değil, hukukun üstünlüğünün hakim olduğu istikrarlı, müreffeh ve özgür bir toplum sağlamak için bir araç olduğu bilinciyle hazırlanmıştır.

Temel İlkeler:

Anayasa ile Uyumluluk: Bu Kanun'da yer alan hükümler, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda yer alan ilkeleri tamamlamak ve güçlendirmek üzere tasarlanmıştır. Bu kanunun uygulanması hiçbir noktada her Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı için güvence altına alınan anayasal hak ve özgürlüklere aykırı olamaz. Anayasa, ülkenin en üstün yasası olmaya devam eder ve bu Kanun onun yetki ve görevlerine tabidir.

Güvenlik ve Özgürlük Dengesi: Güvenliğin sağlanması ve bireysel özgürlüklerin korunması arasındaki hassas dengenin farkında olan bu Kanun, toplumumuzun temelini oluşturan demokratik değerlerden ödün vermeden ulusu ve vatandaşlarını korumak için hazırlanmıştır.

Uluslararası Standartlara Bağlılık: Birbirine bağlı dünyamızda, özellikle insan hakları ve insancıl hukuk konularında uluslararası işbirliği ve küresel normlara bağlılık hayati önem taşımaktadır. Bu Kanun, Türkiye'nin uluslararası yükümlülükleri ve taahhütleri ile uyumludur ve uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olarak konumumuzu güçlendirmektedir.

Amaç ve Kapsam:

Türkiye Ulusal Güvenlik Kanunu, milli güvenlik tedbirleri, terörle mücadele faaliyetleri, egemenliğin korunması ve kamu düzeninin korunmasına ilişkin yasal çerçeveyi çizmektedir. Güvenlik güçlerinin davranışları, yargı denetimi, vatandaş hakları, uluslararası işbirliği ve kriz yönetimi tedbirlerine ilişkin hükümleri kapsar. Kanun, tüm güvenlik önlemlerinin yasal yetkiye dayandırılmasını, denetime tabi olmasını ve insan onuruna ve temel haklara derin saygı gösterilerek uygulanmasını sağlar.

Türkiye Cumhuriyeti, bu Kanun'u hazırlarken demokrasi ilkelerine, hukukun üstünlüğüne ve halkının devredilemez haklarına olan sarsılmaz bağlılığını bir kez daha teyit etmiştir. Bu Kanun, değer verdiğimiz özgürlükler ve değerlerden ödün vermeyen bir güvenlik taahhüdü olan ulusal ahlakımızın bir yansımasıdır.

Bölüm I: Genel Hükümler

Madde 1: Amaçlar ve Yol Gösterici İlkeler

1.1. Bu Kanun, Türkiye Cumhuriyeti'nin milli güvenliğinin, toprak bütünlüğünün ve kamu emniyetinin korunması amacıyla çıkarılmıştır.

1.2. Alınan tüm tedbirler Anayasa'ya uygun olacak, temel insan haklarına saygı gösterecek ve Türkiye'nin uluslararası hukuki yükümlülükleriyle uyumlu olacaktır.

Madde 2: Tanımlar

2.1. "Ulusal güvenlik", "kamu düzeni", "terörizm" ve "sivil özgürlükler" gibi terimler ulusal hukuk standartlarına ve uluslararası hukuka uygun olarak tanımlanacaktır.

Bölüm II: Temel Haklar ve Özgürlükler

Madde 3: İfade Özgürlüğünün Güvence Altına Alınması

3.1. İfade ve bilgi edinme özgürlüğü hakkı güvence altındadır.

3.2. Bu hakkın sınırlandırılmasına ancak ulusal güvenlik, kamu güvenliği veya başkalarının haklarının korunması için anayasal parametreler çerçevesinde izin verilebilir.

Madde 4: Özel Hayatın Gizliliği ve Verilerin Korunması Hakkı

4.1. Kişisel verilerin gizliliği ve korunması hakkı işbu belge ile garanti altına alınmıştır.

4.2. Her türlü devlet gözetimi veya veri toplama işlemi, gerekli yargı denetimi ile birlikte yasal usuller çerçevesinde yürütülmelidir.

Bölüm III: Ulusal Güvenlik Tedbirleri

Madde 5: Güvenlik Önlemlerinin Uygulanması

5.1. Güvenlik önlemleri gerekli ve orantılı olmalıdır, tedbirler ayrımcı olmamalıdır.

5.2. Bu tedbirlerin etkinliğinin ve sivil özgürlükler üzerindeki etkisinin değerlendirilmesine yönelik kriterler belirlenir.

Madde 6: Sınır Güvenliği

6.1. Ülkenin sınırlarını güvence altına almak için uygun önlemler alınacaktır.

6.2. Bu tedbirler ulusal egemenliğe ve uluslararası hukuka saygılı olacaktır.

Bölüm IV: Yargı Denetimi ve Hukukun Üstünlüğü

Madde 7: Yargı Denetimi ve Gözetimi

7.1. Ulusal güvenlik önlemlerinin yargısal denetimi zorunludur.

7.2. Yargı, yasal veya anayasal sınırları ihlal eden her türlü ulusal güvenlik tedbirini gözden geçirir ve iptal eder.

Madde 8: Yasal Hesap Verebilirlik ve Telif

8.1. Yasal hesap verebilirlik ve hak ihlallerinin telifi için mekanizmalar oluşturulmuştur.

Bölüm V: Demokratik Yönetişim ve Kuvvetler Ayrılığı

Madde 9: Yasama Gözetimi

9.1. Yasama organı ulusal güvenlik politikalarını ve tedbirlerini denetler.

9.2. Bu gözetim için komiteler ve raporlama gereklilikleri belirlenir.

Madde 10: Yürütme Sorumluluğu

10.1. Yürütme, ulusal güvenlik önlemlerinin yasalara uygun olarak uygulanmasından sorumludur.

10.2. Yürütmenin bu alandaki eylemleri için hesap verebilirlik mekanizmaları oluşturulmuştur.

Bölüm VI: Vatandaş Hakları ve Korunması

Madde 11: Vatandaşların Haklarının Korunması

11.1. Adil yargılanma hakkı ve ayrımcılığa uğramama hakkı da dahil olmak üzere vatandaşların hak ve özgürlükleri ulusal güvenlik eylemlerinde korunacaktır.

Madde 12: Güvenlik Tedbirlerinde Ayrımcılık Yapılmaması

12.1. Ulusal güvenlik tedbirleri herhangi bir ayrımcılık yapılmaksızın uygulanacaktır.

Bölüm VII: Uluslararası İşbirliği ve Uyum

Madde 13: Uluslararası İşbirliği

13.1. Türkiye Cumhuriyeti, uluslararası norm ve standartlara bağlı kalarak, güvenlik konularında uluslararası işbirliği yapacaktır.

Madde 14: Uluslararası İnsan Haklarına Uyum

14.1. Tüm ulusal güvenlik yasaları ve eylemleri uluslararası insan hakları yükümlülüklerine uygun olmalıdır.

Bölüm VIII: Şeffaflık ve Halkın Katılımı

Madde 15: Ulusal Güvenlikte Şeffaflık

15.1. Hassas bilgilerin korunmasına yönelik sınırlamalara tabi olmak kaydıyla, ulusal güvenlik işlerinde şeffaflık zorunludur.

Madde 16: Güvenlik Yönetişimine Halkın Katılımı

16.1. Ulusal güvenlik politikalarının oluşturulmasına halkın katılımını sağlayacak mekanizmalar oluşturulmuştur.

Bölüm IX: İnsani Hususlar

Madde 17: Ulusal Güvenliğin İnsani Yönleri

17.1. İnsani hususlar, özellikle çatışma bölgelerinde veya kriz durumlarında, ulusal güvenlik tedbirlerine entegre edilecektir.

Madde 18: Uluslararası İnsancıl Hukuka Uygunluk

18.1. Ulusal güvenlik operasyonları uluslararası insancıl hukuka uygun olmalıdır.

Bölüm X: Gözden Geçirme ve Uyarılama

Madde 19: Ulusal Güvenlik Yasalarının Periyodik Olarak Gözden Geçirilmesi

19.1. Ulusal güvenlik yasaları, etkinliklerinin ve yasal uyumlarının sağlanması amacıyla periyodik olarak gözden geçirilecektir.

Madde 20: Uyarlanabilir Yasal Çerçeve

20.1. Ulusal güvenliği düzenleyen yasal çerçeve, değişen tehdit ve zorluklara uyarlanabilir olmalıdır.

Bölüm XI: Uluslararası İlişkiler ve Diplomasi

Madde 21: Diplomatik İlişkiler ve Çatışmaların Çözümü

21.1. Türkiye Cumhuriyeti, anlaşmazlıkların çözümü için diplomatik yollara öncelik verecek ve askeri harekate başvurmadan önce tüm diplomatik kanalları tüketecektir.

21.2. Uluslararası anlaşmazlıklar barışçıl müzakereler yoluyla ve uluslararası hukuk ve anlaşmalara bağlı kalınarak çözülecektir.

Madde 22: Uluslararası İttifaklar ve Antlaşmalar

22.1. Türkiye, işbirliğine dayalı güvenlik düzenlemelerinin önemini kabul ederek, uluslararası ittifaklara ve anlaşmalara bağlılığını sürdürecektir.

22.2. Uluslararası ittifaklardan veya antlaşmalardan çekilme, ancak dikkatli bir değerlendirmeden sonra ve ilgili yasal usullere bağlı kalınarak gerçekleştirilecektir.

Bölüm XII: Jeopolitik Hususlar

Madde 23: Jeopolitik Analiz ve Strateji

23.1. Hükümet, düzenli jeopolitik analizler yapacak ve Türkiye'nin uluslararası arenadaki çıkarlarını korumak ve geliştirmek için stratejiler geliştirecektir.

23.2. Jeopolitik mülahazalar ulusal güvenlik politikalarına ve eylemlerine yön verecektir.

Madde 24: Enerji Güvenliği ve Kaynakların Korunması

24.1. Türkiye, uluslararası ilişkilerdeki stratejik önemini dikkate alarak, enerji güvenliğini koruyacak ve hayati kaynaklarını muhafaza edecektir.

24.2. Uluslararası enerji dinamikleri dikkate alınarak, enerji kaynaklarının kesintisiz akışını sağlayacak tedbirler oluşturulacaktır.

Bölüm XIII: Kriz Diplomasisi

Madde 25: Kriz Diplomasisi ve Çatışmaların Önlenmesi

25.1. Kriz diplomasisi, çatışmaları önlemeye ve uluslararası gerilimleri azaltmaya odaklanarak, Türkiye'nin dış politikasının kilit bir bileşeni olacaktır.

25.2. Hükümet, uluslararası çatışmalarda arabuluculuk yapmak ve barışçıl çözümleri teşvik etmek için proaktif bir şekilde çalışacaktır.

Bölüm XIV: Terörle Mücadele ve Uluslararası İşbirliği

Madde 26: Terörle Mücadele İşbirliği

26.1. Türkiye, terörizmin küresel bir tehdit olduğunu kabul ederek, terörizmle mücadelede uluslararası işbirliğine aktif olarak katılacaktır.

26.2. Uluslararası ortaklarla bilgi paylaşımı, istihbarat işbirliği ve ortak terörle mücadele çabaları sürdürülecektir.

Bölüm XV: İnsan Hakları ve Uluslararası İtibar

Madde 27: Dış İlişkilerde İnsan Haklarının Korunması

27.1. Türkiye, eylemlerini uluslararası insan hakları standartlarıyla uyumlu hale getirerek, dış ilişkilerinde insan haklarını teşvik edecek ve koruyacaktır.

27.2. Hükümet, dış politikasının Türkiye'nin uluslararası itibarı ve küresel toplumdaki konumu üzerindeki etkisini göz önünde bulundurur.

Bölüm XVI: Krizlere Müdahale ve Barışı Koruma

Madde 28: Uluslararası Kriz Müdahalesi ve Barışı Koruma

28.1. Türkiye, küresel istikrar ve güvenliğe katkıda bulunmak amacıyla uluslararası barışı koruma misyonlarına ve insani yardım çabalarına katılabilir.

28.2. Bu tür misyonlara katılım uluslararası hukuka uygun olacak ve ilgili makamlar tarafından onaylanacaktır.

6.5. Üniversitelerde Eğitim ve Ulusal Güvenlik Hukuku Eğitimi İçin Ders Planı Önerisi: Lisans ve Lisansüstü

Ulusal Güvenlik Hukuku özelinde ders/bölüm planı oluşturma çabaları, konunun ne kadar geniş bir alandan etkilendiğini ve ne kadar önem arz ettiğini gün yüzüne çıkarmaktadır. Ulusal güvenlik hukuku üzerinde dersler verilmeye başlanması 1970'lere uzanmaktadır. 1970'lerde, Virginia Üniversitesi'nde bir hukuk profesörü olan ve aynı zamanda Duke Üniversitesinin eski öğrencisi, John Norton Moore, "Hukuk ve Ulusal Güvenlik" başlıklı bir ders vermeye başladı. Yaklaşık 11 yıl Virginia Üniversitesinde bu dersi sürdürdükten sonra Moore, 1981 yılında ulusal güvenlik hukukunun daha özelinde daha geniş akademik araştırmalar yapılabilmesi için bir araştırma merkezi kurmuştur. Bu merkezin adı Ulusal Güvenlik Hukuku Merkeziydi Moore'un ulusal güvenlik hukuku üzerindeki çalışmalarını genişletmeye başlayan hocası Everett, 1993 yılında Duke'de, Virginia'dakine yakın bir şekilde modellenen başka bir merkez kurdu. Bu süre zarfında, 1970'lerde bir ders ile başlayan ulusal güvenlik hukuku dersleri, 1990'ların başında seksenlerin üzerine çıkarak çarpıcı biçimde artmaya başladı. Bugün özellikle 11 Eylül terör saldırılarının ardından sayı hızla artmaya devam etmektedir (Silliman 2005, s.1). Siyasi, askeri, ekonomik ve diğer güçleri ile uluslararası hukuka yön veren veya etki eden ABD'de ulusal güvenlik hukukuna verilen bu önem, diğer devletler tarafından göz ardı edilmemesi gereken bir durumdur. Dağınık ve anlaşılmaz kurallarla yönetilen bir devletin, uluslararası düzenden ve hukuktan mutlak faydayı sağlayamayacağı ve uluslararası sistemde daima dezavantajlı duruma düşeceği öngörülebilir bir durumdur. Diğer tüm olguların yanı sıra, coğrafi konumunun önemine atıfla, Türkiye'nin düzenli bir ulusal güvenlik hukuku ve politikasına sahip olması ve bu konunun üniversitelerde öğretilmesi, meşru ve hukuki bir ulusal güvenlik savunması için vazgeçilmez bir durum olduğu açıktır. Karşılaştırmalı analizler yaparak, üniversitelerde ulusal güvenlik hukukunun nasıl öğretileceği, Türkiye özelinde nelerin dikkate alınması gerektiği ortaya konulmaya çalışıldı. ABD'deki kimi üniversitelerin ulusal güvenlik hukuku derslerinin ve programlarının içerikleri inceledikten sonra, Türkiye'de lisans ve lisansüstü ulusal güvenlik hukuku ders modelinin nasıl olabileceğine dair bir taslak sunmaya çalışıldı. Araştırma sürecinde North Carolina Wesleyan College'de Thomas O'Connor tarafından verilen National Security Law, Denver Üniversitesinde Profesör Claude d'Estrée tarafından verilen National Security Law, Profesör David Fidler tarafından Indiana

Üniversitesinde verilen National and Homeland Security law dersleri ve John Norton Moore tarafından kaleme alınan National Security Law and Policy kitabı incelendi. Bunların yanı sıra, George Town University National Security Law³⁸, Harvard Law School, National Security Law³⁹, Columbia Law School, National Security Law⁴⁰ Washington College of Law, National Security Law⁴¹, University of Pittsburgh, National Security Law⁴² ders içerikleri detaylı bir şekilde araştırıldı. Yapılan araştırmalar sonucunda, ABD’de ulusal güvenlik hukuku üzerine verilen derslerin genel odak noktası uluslararası hukuk, terör, savaş, Amerikan başkanının gücü, kongrenin ve yargının gücü, vatandaşlık hakları gibi konular olmuştur. Kimi üniversitelerde siber güvenlik ve insani güvenlik gibi güvenliğin değişen tanımına uygun konuların da var olduğu gözlemlenmiştir. Türkiye’de ulusal güvenlik hukukunun çok geniş boyutlarda ele alınması gerektiği kanaatindeyiz. Bu nedenle Türkiye’deki Üniversiteler için oluşturulacak bir ulusal güvenlik hukuku ders planının, hem teorik hem de Pratik anlamda daha detaylı ve kapayıcı olması gerekmektedir.

Ulusal Güvenlik Hukuku Lisans ve lisansüstü programlar için ders taslağı önerisi şu şekilde verilmiştir;

Güvenlik Çalışmaları; Ulusal güvenlik hukukunun teorik ve pratik anlamda temel dinamiğini oluşturacak olan güvenlik çalışmaları konusu zorunlu olarak yer verilmesi gereken bir alandır.

Ulusal Güvenlik Hukukuna Giriş; Ulusal güvenlik, ulusal güvenlik hukuku, ulusal hukuk gibi kavram ve konulara odaklanacak olan giriş mahiyetindeki bu ders, öğrencilerin çalışma alanını tanımaya ve kavramaya yardımcı olacak zorunlu bir derstir.

Anayasa Hukuku ve Türk Anayasa Düzeni; Üzerinde çalışılacak olan program Türkiye’de Ulusal Güvenlik Hukuku programıdır, bu nedenle Anayasa hukukunun genel esaslarının yanı sıra, Türk Anayasa hukukunun da öğretilmesi, ulusal güvenliğin hukuki boyutunun temel yapı taşı olarak değerlendirilebilir.

³⁸Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. <https://www.law.georgetown.edu/national-security-center/national-security-programs/national-security-law-courses/>

³⁹Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. <https://hls.harvard.edu/academics/curriculum/catalog/default.aspx?o=79906>

⁴⁰Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. <https://nsl.law.columbia.edu/content/courses>

⁴¹Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. https://www.wcl.american.edu/registrar/coursesapp/inf_course.cfm?number=LAW-635-001&time=fall_2019

⁴²Ayrıntılı Bilgi İçin Bkz. <https://www.law.pitt.edu/academics/courses/catalog/5282>

Uluslararası İlişkiler Teorileri; Teoriler, herhangi bir olay ve olgunun aydınlatılması ve anlamlandırılması aracıdır, ulusal güvenlik hukuku öğretiminde, uluslararası ilişkiler teorileri temel bir rol oynamaktadır.

Uluslararası Hukuk; Ulusal güvenlik hukukunun “ne olduğu” anlatılmadan önce, “ne olmadığı” ve nelerle çatışabileceği ortaya koyulmalıdır. Uluslararası hukuk, ulusal güvenlik hukukunu şekillendiren temel kuralların bütünüdür.

Uluslararası Hukukun İç Politik Etkileri: ulusal güvenlik hukukunu şekillendiren uluslararası hukuku çalışırken, bu değişimin ve dönüşümün hangi dinamikler üzerinde gerçekleştiği anlatılmalıdır.

Barış ve Çatışma: Güvenlik kavramı barış kavramı ile doğrudan ilgili bir kavramdır, aynı zamanda çatışma durumu, güvensizliği doğuran önemli olaylardır. Ulusal güvenlik hukuku öğretiminde barış ve çatışma kuram ve çalışmaları temel kollardan bir tanesi olarak yerini almaktadır.

Siyasi Tarih: Özellikle Türkiye özelinde Avrupa siyasi tarihinin öğretilmesi, hem güvenliğin, hem hukukun, hem de genel anlamda siyaset biliminin temel başvuru yöntemidir. Türkiye’nin içinde bulunduğu coğrafya ve AB ile ilişkileri göz önünde bulundurulduğunda, siyasi tarihin zorunlu dersler arasında yerini alması gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

Ortadoğu Siyasi Tarihi: ABD’de bulunan üniversitelerde ulusal güvenlik hukuku ders ve bölümlerinde Ortadoğu tarihi derslerine pek rastlanılmamıştır, ancak Türkiye özelinde düşünüldüğünde, Ortadoğu tarihi ve güncel Ortadoğu çalışmalarının Türkiye’nin güvenliğini doğrudan ilgilendiren konular olduğu bilinmektedir Bu nedenle Ortadoğu çalışmalarını da zorunlu dersler arasında yerini alması önem arz eder.

İstihbarat Teorisi: ABD’de ulusal güvenlik çalışmalarında İstihbarat kurumlarına özel önem verilmektedir. Bilginin toplanması ve olası tehditlerin önceden öğrenilmesi, uygulanabilecek en uygun strateji ve politikanın önünü açmaktadır. Ulusal çıkar ve güvenlik adına, hangi politikanın hukuki ve meşru olacağı, bu politikaların olası sonuçları istihbarat aracılığı ile elde edilebilen bilgilerdir. Bu nedenle istihbaratın ne olduğu, nasıl çalıştığı üzerine temel bilgilerin verileceği İstihbarat teorisi dersi zorunlu dersler arasında yer alır.

Siyasal Düşünceler Tarihi: siyaset bilimi, güvenliği ve hukuku kapsayan bir alandır. Olayların ve olguların anlamlandırılmasında temel rol oynayan teorilerin siyasal düşünürlerce ortaya konulmaktadır. Ulusal güvenlik hukukunun anlaşılması ve aydınlatılması aracı olarak verilecek olan uluslararası ilişkiler teorilerinin de aydınlatılmaya ihtiyaçları vardır. Bu teorileri daha anlaşılır kılan alan ise siyasal düşüncelerdir.

Siyasi Coğrafya: Türkiye’de ulusal güvenlik açısından önemli olan tek bölge Ortadoğu değildir, Türkiye, Asya, Afrika, Avrupa kıtalarının birleşiminde, önemli olayların en sıcak bir biçimde geçti noktada konumlanmaktadır. Bu nedenle genel anlamda siyasi coğrafyanın önemi göz ardı edilmemelidir. Ulusal güvenlik stratejileri oluşturulurken, öncelikle bölge daha sonra da dünya konjonktürü ele alınmaktadır. Devletlerin öncelikli amacı yakın coğrafyadan gelecek tehditleri yok etmek ve devamında uluslararası sistemde gücünü korumaktır.

Siyaset Sosyolojisi: Ulusal güvenlik hukuku yalnızca devletin gücü ile ilgili değildir, aynı zamanda toplumsal uzlaşısı ile ilgilidir. Toplumsal uzlaşısı ve hoşgörü, demokratik değerlerin üstünlüğü, ulusal güvenliğe güç veren olgulardır. Bu olguların anlamlandırılması için siyaset sosyolojisine başvurulmalıdır.

Siyaset Psikolojisi: bireyin toplum ile olan ilişkisini inceleyen ve siyasal toplumsallaşma süreçlerini ele alan siyaset psikolojisi, özellikle otoriterleşme eğilimi gösteren siyasal rejimlerde, siyasi liderlerin düşünce dünyalarını anlamamıza ve ne gibi kararlar alabileceklerini tahmin etmemize yardımcı olmaktadır. Siyaset psikolojisi, seçimlerde seçilecek kişinin profili anlamlandırmak için önemli bir başvuru kaynağıdır.

Ulusal Güvenlik Hukukunda Yürütme, Ulusal Güvenlik Hukukunda Yasama, Ulusal Güvenlik Hukukunda Yargı; ABD’de verilen ulusal güvenlik hukuku derslerinde, başkanın, kongrenin ve yargının gücünü ele alan derslerle sıklıkla rastlanmaktadır. Ulusal güvenliğin söz konusu olduğu durumlarda kararların nasıl alındığının üzerinde durulması gerekmektedir. Gücün tek bir erkte toplandığı sistemlerde keyfi kararların ülkenin güvenliği açısından bir felakete neden olabileceği ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır. Türkiye özelinde de bu konunun üzerinde önemle durulması gerekmektedir.

Terör Sosyolojisi, Terörizm Çalışmaları; Güvenlik anlayışının değişim, dönüşüm geçirmesinde önemli bir rol oynayan uluslararası terörizm, ulusal güvenliğe yönelik

tehditlerin en sık hissedildiği durum olduğu söylenebilmektedir. Özellikle, devletlerin saldırı savaşından kaçınmak zorunda olduğu BM sisteminde, düşmanlıkların veya savaşların terör grupları aracılığıyla sürdürülmesi olasılığı yükselmektedir. Terör hem uluslararası güvenliği hem de ulusal güvenliği tehdit eden evrensel bir tehdittir.

İnsan Hakları, Vatandaşlık Hakları: Ulusal güvenlik adı altında insan ve vatandaşlık haklarının çiğnenmesi, başta insani değerler olmak üzere, demokrasi ve uluslararası hukuk açısından son derece önemli konulardır. Otoriter iktidarlara, muhalefet veya farklı din ve etkin inanç ve kimliklere sahip gruplara bastırma isteklerinin olabileceği sıkça rastlanan bir durumdur. Otoriter iktidarların bu baskıları meşrulaştırma aracı olarak ise terör kimliğini kullanmaları genel bir yöntemdir. Demokratik ve hukuki bir güvenlik politikasında insan ve vatandaş haklarına geniş yer ayrılmalıdır. Öyle, toplumu kutuplaştırılan bir ülkede ulusal güvenlik kalıcı olmayacaktır.

Savaş ve Savaşın Bileşenleri: Genel anlamda güvenlik çalışmalarında savaş teorisi ve değişen savaş anlayışının yoğun bir biçimde ele alındığı gözlemlenmektedir. Uluslararası sistemi ilgilendiren adil savaştan, ulusu ilgilendiren savaş kararını alan mekanizmaya kadar, savaş kuramının önemi son derece büyüktür. Bu nedenle ulusal güvenlik hukuku programlarında bu dersin zorunlu olarak yer alması gerekmektedir.

Ulusal güvenlik hukuku açısından önemli konular bunlarla sınırlı değildir, uluslararası sistemde ve ulusal düzeyde gelişen olaylar doğrultusunda dersler genişletilebilir veya değiştirilebilir. Bunun yanında, seçmeli olarak verilebilecek büyük bir ders listesinin hazırlanabileceğine şüphe yoktur. Zira ulusal güvenlik hukukunun kapsama alanı son derece geniştir.

SONUÇ

Ulusal Güvenlik Hukuku çerçevesini ele aldığımız tezin birinci bölümü, siyaset bilimi, sosyoloji, coğrafya, tarih ve uluslararası ilişkiler gibi çeşitli alanlarla derinden kesişen bir disiplin olarak özünü tanımlamaya çalışmıştır. Bu araştırma, geleneksel askeri savunmanın ötesine geçerek ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel hususları da kapsayan ulusal güvenliğin çok boyutluluğunun altını çizmektedir. Dolayısıyla, Ulusal Güvenlik Hukuku, egemen devletlerin bütünlüklerini korurken ve vatandaşlarının refahını teşvik ederken, küresel etkileşimlere rehberlik eden çok önemli bir çerçeve olarak ortaya çıkmaktadır. Ulusal güvenlik hukuku ve siyaset bilimi arasındaki simbiyotik ilişki, devletin egemenliğini koruyan yasal standartların şekillendirilmesinde yönetim yapılarının ve güç dinamiklerinin temel rolünü vurgulamaktadır. Gilpin'in (2017) analizini yineleyecek olursak, bir devletin siyasi ideolojisi ve yönetim modeli, dış politika kararlarını ve stratejilerini önemli ölçüde etkiler. Bu karşılıklı bağlantı, etkili ulusal güvenlik stratejilerinin formüle edilmesinde adalet ve hukukun üstünlüğü ilkeleriyle uyumlu bir yönetim çerçevesinin önemini vurgulamaktadır.

Benzer şekilde, sosyoloji söylemi de toplumsal yapıların bir devletin güvenlik duruşu üzerindeki etkisine ışık tutmaktadır. Sosyal tabakalaşma, yoksulluk seviyeleri ve demografik dinamikler gibi konular bir devletin kırılganlıklarını ve güçlü yanlarını anlamada kritik öneme sahiptir (Wallerstein, 2004). Bu bakış açısı, sosyal istikrarsızlığın temel nedenlerini ele alan ve böylece ulusal güvenliği artıran kapsayıcı politikalara duyulan ihtiyacı vurgular.

Coğrafyanın ulusal güvenlik hukuku üzerindeki etkisinin incelenmesi, devletlerin fiziksel ve demografik özelliklerinin stratejik önceliklerini nasıl şekillendirdiğini ortaya koymaktadır. Devletler, potansiyel dış tehditleri ele alan ve istikrarı teşvik eden güvenlik stratejileri geliştirirken coğrafi gerçekliklerini (konumları, arazileri veya diğer devletlere yakınlıkları) göz önünde bulundurmalıdır.

İbn Haldun'un (1977) görüşlerinde vurgulandığı üzere ulusal güvenlik hukukunun tarihsel boyutu, mevcut ve gelecekteki güvenlik politikalarının şekillendirilmesinde geçmiş olayları ve eğilimleri anlamının önemini vurgular. Tarih, geçmişteki hataların tekrarlanmaması ve ulusal güvenliğin güçlendirilmesinde tarihsel başarılarından

yararlanılması için stratejiler geliştirilmesini sağlayan bir dersler deposu olarak hizmet eder.

Uluslararası ilişkiler alanında, ulusal ve uluslararası güvenlik dinamikleri arasındaki etkileşim, küresel sistemdeki devletlerin birbirine bağıllığını göstermektedir. Birleşmiş Milletler Şartı, günümüzde her ne kadar etkili olamasa da, saldırganlığın yasaklanması ve barış ve güvenliğin teşvik edilmesine ilişkin hükümleriyle, istikrarlı ve adil bir uluslararası düzenin teşvik edilmesi için devletlerin kolektif sorumluluğunun altını çizmektedir (BM Md. 51; BM Md. 2/4).

Ulusal Güvenlik Hukuku tartışması, eğitimin gelecek nesil hukuk uzmanları, politika yapıcılar ve stratejistlerin hazırlanmasındaki hayati rolünün kabul edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Ulusal güvenlik hukuku alanında kapsamlı bir müfredatın geliştirilmesi yalnızca akademik bir girişim değil, bireyleri etkili, hukuka uygun ve evrensel insan onuru ve adalet ilkeleriyle uyumlu güvenlik stratejileri oluşturmak ve uygulamak için gerekli bilgi, beceri ve etik yönelimle donatmak için stratejik bir zorunluluktur.

Ulusal Güvenlik Hukuku hukuki, siyasi, sosyolojik, coğrafi, tarihi ve uluslararası perspektifleri bütünleştiren kritik bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır. Küresel manzarayı şekillendiren çok yönlü zorlukların ve fırsatların derinlemesine anlaşılmasıyla ulusal güvenliğe yönelik bütüncül bir yaklaşımın gerekliliğinin altını çizmektedir. İlerlerken, bu alandaki profesyonellerin eğitim ve öğretimine öncelik vermek, ulusal ve uluslararası güvenliğin karmaşıklıklarını bilgelik, içgörü ve kamu yararına bağlılıkla yönlendirmek için iyi hazırlanmış ve iyi organize edilmiş olmalarını sağlamak son derece önemlidir.

Tezin ikinci bölümünde ulusal güvenlik hukukunun oluşturulmasında aydınlatıcı olan uluslararası ilişkiler teoriler ele alınmıştır.

Ulusal güvenlik hukuku ve stratejisi, teorik çerçeve ile pragmatik uygulamanın ilgi çekici kesişiminde yer almakta, istikrarlı ve gelişen bir küresel toplum arayışımızın hatlarını şekillendirmektedir. Bu durum, felsefi doktrinler, yönetim pragmatikliği ve gücün somut dinamiklerini bir araya getirerek, uluslararası güvenliğin zorlu dinamiklerini incelemek için farklı bakış açıları sağlar. Bu söylemin merkezinde iki baskın paradigma yer almaktadır: ulusların terörizm ve iklim değişikliği gibi küresel olumsuzluklara karşı

birleştigi işbirlikçi bir uluslararası düzenin vizyonerleri olan idealistler ve küresel meseleleri bitmek bilmeyen bir üstünlük mücadelesi olarak algılayan realistler. İdealistler, küresel işbirliğine yönelik kolektif hırsın limanları olarak Birleşmiş Milletler gibi oluşumları savunurlar. Immanuel Kant gibi düşünürlerden ilham alarak, uluslararası hukukun erdemlerini ve barış için kolektif çabayı yüceltirler. Bu yönelim köprü kurmayı, diyalogu beslemeyi ve evrensel sorunlara ortak çözümler bulmayı vurgular. Buna karşılık, realistler içgörülerini tarihin yıllıklarından ve devlet etkileşimlerini karakterize eden içsel rekabetten türetirler. Dünyayı, her bir manevranın stratejik olarak ulusal ayrıcalıkları korumayı amaçladığı geniş bir stratejik oyun tahtası olarak kavramsallaştırırlar. Yine de, bu güç merkezli çerçevede bile realistler, denge ve hazırlık yoluyla barışı sürdürmeye yönelik tarihsel çabalardan dersler çıkararak, küresel düzensizliği hafifletmek için düzenleyici çerçevelerin ve anlaşmaların gerekliliğini kabul ederler. Terörizme karşı küresel mücadele bu felsefelerin sentezini örneklemektedir. İdealistler uluslararası anlaşmaları ve kolektif eylemi savunurken, realistler her ulusun kendi vatandaşlarını koruma konusundaki egemen yükümlülüğünü vurgulamaktadır. Her iki bakış açısı da güvenliğin korunmasında işbirliği ve özerkliğin temel rollerini vurgulamaktadır.

İdealizm ve realizmin analitik prizmaları aracılığıyla ulusal güvenlik incelememizi ilerletirken, sosyal inşacılık ve İngiliz Okulu'nun dahil edilmesi bilimsel söyleme ek bir derinlik katmaktadır. Bu teorik çerçeveler uluslararası ilişkilerin sosyal temellerinin önemini altını çizerek paylaşılan normların, değerlerin ve kolektif kimliklerin devlet davranışlarını şekillendirmede oynadığı kritik rolü vurgulamaktadır.

Sosyal inşacılık, devletlerin çıkarları, kimlikleri ve güvenlik kavramı gibi uluslararası ilişkilerin temel unsurlarının statik veya verili olduğu yönündeki geleneksel düşünceye meydan okur. Bunun yerine, bu unsurların devletler arasındaki etkileşimler ve söylemler aracılığıyla sosyal olarak inşa edildiğini öne sürer. Bu bakış açısı, devletlerin algı ve eylemlerinin kolektif inançlar, kültürel normlar ve uluslararası toplumun ortak kimliğinden nasıl etkilendiğine ışık tutmaktadır. Avrupa Birliği'nin genişlemesi bağlamında işbirliği ve entegrasyona öncelik veren yeniden ayarlanmış bir güvenlik odağına yol açan Soğuk Savaş sonrasında Avrupa devletlerinin kimliklerinin ve çıkarlarının dönüşümü, uygulamada sosyal inşacılığın mükemmel bir örneğini teşkil etmektedir.

Buna karşılık, İngiliz Okulu ya da uluslararası toplum teorisi, anarşik bir uluslararası sistemin realist tasviri ile evrensel normlara dayanan küresel olarak yönetilen bir toplumun idealist projeksiyonu arasındaki teorik orta zemini işgal eder. Devletlerin, etkileşimlerini belirleyen bir dizi ortak kural, kurum ve norma bağlı olan uluslararası bir toplumun parçası olduğunu öne sürer. İngiliz Okulu, diplomasinin, uluslararası hukukun ve devletlerin işbirliğini kolaylaştıran ve rekabet dinamiklerini yöneten işbirlikçi kurumların oluşturulmasının önemini vurgular. Diplomatik dokunulmazlık ve savaş düzenleyen sözleşmeler gibi ilkelerin yaygın olarak kabul görmesi, "uluslararası toplum" kavramını örneklemekte ve devletlerin, devlet egemenliğini korurken uluslararası sistemin anarşik eğilimlerini azaltmak için normları nasıl işbirliği içinde geliştirdiklerini ve üzerinde anlaştıklarını göstermektedir.

Sosyal inşacılık ve İngiliz Okulu'nun görüşlerini ulusal güvenlik hukuku ve stratejisi analizine dahil etmek, uluslararası düzenin şekillendirilmesinde sosyal faktörlerin ve paylaşılan normların etkisini vurgulayarak kavrayışımızı geliştirir. Bu teorik perspektifler, güvenliğin yalnızca maddi kabiliyetlerin veya stratejik hesaplamaların bir ürünü olmadığını, daha ziyade devletlerin faaliyet gösterdiği sosyal bağlamdan derinden etkilendiğini savunmaktadır. Uluslararası hukuk, normlar ve kurumların yalnızca ortaya çıktıkları değil, aynı zamanda kolektif bir uluslararası gerçekliğin inşasına katkıda bulundukları ve böylece ulusal güvenlik alanında neyin meşru ve etkili sayılacağını tanımladıkları süreçleri aydınlatmaktadırlar.

İdealizm, realizm, sosyal inşacılık ve İngiliz Okulu'nun katkılarının sentezlenmesiyle ulusal güvenliğe ilişkin kapsamlı ve çok yönlü bir bakış açısı geliştirilmiştir. Bu yaklaşım, maddi güç ile sosyal yapılar, bireysel devlet çıkarları ve uluslararası toplumun kolektif değerleri arasındaki karmaşık etkileşimi kabul eder. Ulusal güvenlik hukuku ve politikasında, çağdaş uluslararası sistemi karakterize eden güç dinamikleri, sosyal normlar ve yasal ilkelerin karmaşık ağında ustalıkla gezinebilen incelikli bir stratejinin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Bu farklı unsurları bir araya getirerek, egemenlik ve işbirliğine dayalı angajmanın yanı sıra adalet, eşitlik ve insan onuruna değer veren daha derin ve kapsayıcı bir ulusal güvenlik anlayışı geliştiriyoruz. Tarihsel zeka, felsefi kavrayış ve pratik gerçekçiliğin bu sentezi, çağdaş küresel manzaranın karmaşıklıklarında gezinmek için sağlam bir çerçeve

sunmakta ve bizi evrensel barış ve refahın ulaşılabilir hedefler olduğu bir geleceğe doğru itmektedir.

Tezin teorik temellerini oturttuğumuz ikinci bölümü, ulusal güvenliğe ilişkin incelikli ve bütüncül bir anlayış geliştirmek için çeşitli teorik perspektiflerin entegre edilmesi zorunluluğunun altını çizmektedir. Bu çok yönlü yaklaşımı benimseyerek, küresel manzaranın karmaşıklığı içinde yolumuzu daha iyi bulabilir, yalnızca acil tehditlerle yüzleşmekle kalmayıp aynı zamanda uluslararası toplumun kalıcı istikrarına ve refahına katkıda bulunacak stratejiler geliştirebiliriz. Bu da egemenlik, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ilkelerine sıkı sıkıya bağlı politikaların oluşturulmasının altını çizmekte ve böylece 21. yüzyılın çok yönlü güvenlik sorunlarının ele alınmasında dengeli ve yansıtıcı bir yaklaşımın benimsenmesini sağlamaktadır. Bu bölüm ulusal güvenlik hukukunu yeni bir teorik çerçeve içinde ele alır ve pragmatik liberalizmi önerir. Nejat Doğan tarafından geliştirilen bu yaklaşım, realizm ve liberalizmin güçlü yönlerini birleştirerek, hem idealist amaçlara hem de pratik sonuçlara öncelik veren bir sentez sunar. Pragmatik liberalizm, global politikada normatif yaklaşımlar olarak liberallerin evrenselciliğini ve realistlerin göreceliğini (relativizmini) reddeder. Bu yaklaşımın nihai hedefi, ne ütöpik liberallerin özlediği "tek dünya" ne de realistlerin düşlediği "güç dengesi" değildir. Bunun yerine, pragmatik liberalizm, çoğulcu bir liberal dünya görüşünü savunur ve bu, ulusal güvenlik hukuku açısından bütünsel anlamda daha kapsamlı ve uyumlu bir teorik temel oluşturmayı amaçlar.

Tezin üçüncü bölümü, Birleşmiş Milletler Şartı ve NATO Antlaşması gibi önemli belgelere özel olarak odaklanarak, uluslararası antlaşmaların ve yasal çerçevelerin Türkiye'nin ulusal güvenliği ve hukuk sistemi üzerindeki önemli etkisini incelemektedir. Türkiye'nin ulusal yasalarının Avrupa Konseyi ve Cenevre Sözleşmeleri gibi kuruluşların uluslararası hukuk metinleriyle ne ölçüde uyumlu olduğu incelenmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrasında Birleşmiş Milletler'in kuruluşu ve temel organları olan Genel Kurul ve Güvenlik Konseyi'nin işleyiş dinamikleri, uluslararası hukuk ve Türkiye'nin ulusal güvenlik paradigması ile ilgileri açısından değerlendirilmektedir.

Küresel barış ve güvenliği korumakla görevli BM Güvenlik Konseyi'nin kararları genellikle güçlü daimi üyelerin gündemi tarafından yönlendirilmekte, bu da coğrafi çeşitliliğin eksikliğine ve dolayısıyla etkinliğinin sorgulanmasına yol açmaktadır. Bu üyelerin sahip olduğu veto yetkisi, özellikle de siyasi avantaj sağlamak amacıyla kuralları

manipüle etmek ya da esnetmek için kullanıldığında tartışmalara yol açmaktadır. Rusya ve İsrail gibi ülkeler stratejik ittifaklarını siyasi avantaj için kullanırken, Türkiye'nin bu ortaklıkları uluslararası hukuk sınırları içinde stratejik öngörü ile dikkatlice yönlendirmesi gerekmektedir. Konsey'in Suriye'deki gibi çatışmaları ele alırken karşılaştığı güçlükler küresel güç dinamiklerinin karmaşıklığının altını çizmektedir.

ABD'nin himayesi altında NATO'nun kuruluşu, öncelikle Rusya ve Almanya'dan algılanan tehditlere karşı kolektif bir savunma mekanizması geliştirmeyi amaçlıyordu. Türkiye'nin Kore Savaşı'na asker göndererek NATO'ya katılma girişimi 1952 yılında üyelikle sonuçlanmıştır. NATO Antlaşması kolektif savunmayı ve uluslararası hukuka bağlılığı vurgulamaktadır. Türkiye'nin Rusya'dan S400 füze sistemleri satın alması NATO saflarında tartışmalara yol açmıştır. Batılı müttefiklerle zaman zaman yaşanan gerginliklere rağmen, Türkiye'nin stratejik konumu NATO'nun Rusya'yı çevreleme stratejisi açısından önemini korumaktadır. Türkiye'nin iç siyasi ortamı, özellikle 1980 askeri darbesinden sonra, dış politika yönelimleri üzerinde derin bir etkiye sahip olmuştur.

Batılı ülkeler ile Türkiye arasındaki ilişkiler, Türkiye'nin iç siyasetinden etkilenen çalkantılı bir dönem geçirmiştir. Rusya'nın Ukrayna'daki saldırganlığı Avrupa'da endişelere yol açmış, Finlandiya ve İsveç gibi ülkeleri NATO üyeliğine teşvik etmiştir. Türkiye, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarına direnç gösterse de Avrupa Konseyi, Türkiye'nin insan hakları sicilini dikkatle izliyor ve uluslararası taahhütler ile ulusal egemenlik arasındaki gerilimin altını çiziyor.

Cenevre Sözleşmeleri savaş mağdurları için insani standartları belirlerken, *jus in bello* ve *jus ad bellum* gibi Uluslararası İnsancıl Hukuk ilkeleri de silahlı çatışmalar sırasındaki davranışları düzenlemektedir. Bir imzacı olarak Türkiye, bu standartları ulusal düzeyde uygulamakla yükümlüdür. Türkiye'nin 2013 yılında Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanun'u yürürlüğe koyması da dâhil olmak üzere terörizmin finansmanını ele alma çabaları, uygulama ve uyum konusunda zorluklar olsa da uluslararası anlaşmalara bağlılığını yansıtmaktadır. Türkiye'nin FATF'nin gri listesinde yer alması, kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadelede iyileştirmelere duyulan ihtiyacın altını çizmekte ve yatırım ve bankacılık sektörlerine ilişkin küresel algıları etkilemektedir. Türkiye'nin Uluslararası Ceza Mahkemesi'ne üye olmaması, bunun yerine diplomatik angajman ve hukuki stratejileri tercih etmesi, egemenliğini

koruma ve terörizm ve silahlı çatışma gibi bölgesel sorunları ulusal merceklerle ele alma tercihini ortaya koymaktadır.

Sonuç olarak, Türkiye için güvenlik mülahazaları hem devletin bütünlüğüne vurgu yapan ulusal güvenliği hem de bir dizi tehdide karşı bireylerin refahına öncelik veren insan güvenliğini kapsamaktadır. Türkiye'nin terör ve Suriyeli mülteci krizi gibi jeopolitik faktörlerden etkilenen güvenlik ortamı, bu çok yönlü zorlukları ele alırken uluslararası hukuka saygı gösteren dengeli bir yaklaşım gerektirmektedir. Sayısız güvenlik sorununu ele alan Türkiye, çeşitli olumlardan kaynaklanan tehditlerle mücadelede, Suriyeli mülteci akınını yönetmede ve İŞİD'e karşı koymada ön saflarda yer almaktadır. Ülkenin stratejisi, özellikle Fethullah Gülen Terör Örgütü'ne (FETÖ) karşı eylemlerinde ve darbe girişiminin ardından alınan tedbirlerde açıkça görüldüğü üzere, ulusal güvenlik zorunluluklarını insani ilkelere bağlılıkla karmaşık bir şekilde birleştirmektedir. Uluslararası alanda, Türkiye'nin mülteci konularında Avrupa Birliği ile işbirliği, ulusal güvenliğin desteklenmesi ve yerinden edilme krizlerinin etkin bir şekilde yönetilmesinde çok önemli bir unsur olarak öne çıkmaktadır.

Tezin dördüncü bölümünde Amerika Birleşik Devletleri'nde ulusal güvenlik hukukunun dönüşümü ve Avrupa Birliği'nde ulusal güvenlik hukuku varlığı sorunsalı ele alınmakta, AB üye ülkesi Litvanya ile AB'ye üyelik müzakereleri yürüten Türkiye örnekleri ele alınmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri'nde ulusal güvenlik hukukunun dönüşümü özellikle 11 Eylül sonrası Vatanseverlik Yasası'nın yürürlüğe girmesiyle birlikte, mahremiyet normlarını, vatanseverlik, muhalefet ve topluluk kimliğine yönelik toplumsal tutumları yeniden şekillendirerek derin kültürel ve sosyolojik etkiler yaratmıştır. Bu evrim, mahremiyet ve güvenlik arasındaki denge üzerinde şiddetli tartışmalara yol açmış, otorite ile etkileşimleri değiştirmiş ve toplumsal normları yeniden şekillendirmiştir. Gelişen ulusal güvenlik yasalarının bir sonucu olarak gücün yürütme organında toplanması, demokratik yönetim ilkelerine ve geleneksel güçler ayrılığına meydan okumakta, Kongre denetimi askeri angajmanlar üzerindeki etkisini ve güvenlik önlemleri ile denetim sorumlulukları arasındaki dengeyi korumaya çalışmaktadır. Ulusal güvenlik yasaları sadece ABD dış politikasını şekillendirmekle kalmıyor, aynı zamanda yasal çerçevenin küresel ilişkilerdeki kritik rolünün de altını çiziyor; bireysel haklar ile kolektif güvenlik

arasında süregelen ikilem, sivil özgürlükler ve özgürlük ile güvenlik arasındaki denge söyleminin odak noktasını oluşturuyor.

Sivil özgürlüklerin korunması ve ulusal güvenliğin sağlanması arasındaki gerilim, Amerikan bağlamında merkezi bir temadır ve ulusal koruma zemininde bireysel özgürlüğe verilen tarihsel değeri yansıtır. Ulusal güvenlik hukuku federal düzeyden yerel düzeye kadar uzanmakta, federal direktifleri yerel kolluk kuvvetleri uygulamalarıyla iç içe geçirmekte ve eyalet ve yerel yönetişimi derinden etkilemektedir. Uluslararası politikadan etkilenen ve küresel olaylara yanıt olarak gelişen bu yasalar, uluslararası ilişkileri ve küresel normları önemli ölçüde etkilemekte, Rusya ve Çin gibi ülkeler ABD ulusal güvenlik politikalarının şekillenmesinde rol oynamaktadır. Bu durum, uluslararası politika ve yerel yasalar arasındaki karmaşık etkileşimi yansıtmaktadır.

Ticaret yollarını ve uluslararası ittifakları korumayı amaçlayan ABD ulusal güvenlik hukukunda deniz gücünün stratejik önemi, coğrafyanın ülkenin savunma stratejilerini ve uluslararası angajmana yönelik siyasi tutumlarını nasıl bilgilendirdiğini vurgulamaktadır. Başkanlık makamının icra emirleri ve anlaşma müzakereleri yoluyla ulusal güvenlik yasalarının uygulanmasındaki rolü, hem geleneksel hem de yeni ortaya çıkan tehditlerin ele alınmasına yönelik kapsamlı bir yaklaşımı göstermektedir.

ABD'de yürütme ve yasama organları arasında savaş yetkileri konusundaki dinamik, Vatanseverlik Yasası ve Savaş Yetkileri Kararı gibi önemli yasalar yoluyla ulusal güvenliğin şekillendirilmesinde yasamanın rolünün altını çizmektedir. Yüksek Mahkeme'nin katılımı, ulusal güvenlik politikalarının anayasal ilkelere uygun olmasını sağlar ve bireysel özgürlükler ile kolektif güvenliğin dengelenmesinin önemini vurgulayan dönüm noktası niteliğindeki davaları karara bağlar. CIA ve FBI, ulusal güvenlik yönetimine çok yönlü yaklaşımın altını çizen dış ve iç istihbaratta farklı rolleri ile ABD ulusal güvenlik çerçevesinde çok önemlidir.

Ulusal ve uluslararası güvenlik kaygılarının bu incelikli ve birbirine bağlı manzarası, modern güvenlik sorunlarının karmaşık arazisinde gezinmek için insan haklarını korumak, ulusal egemenliği sürdürmek ve küresel diplomasiye katılmak arasındaki karmaşık dengeyi göstermektedir.

FBI'nın Soğuk Savaş döneminde istihbarat toplamadaki önemli rolleri ve 11 Eylül saldırılarından sonra terörle mücadeleye yönelmesiyle yıllar içinde geçirdiği dönüşüm,

onu kilit bir iç istihbarat kuruluşu olarak yeniden tanımlamıştır. Bu evrim, faaliyetlerini çevreleyen tartışmalarla birleştğinde, ulusal güvenlik gereksinimlerinin dinamik doğasının altını çizmektedir. Benzer şekilde, Dışışleri Bakanlığı'nın diplomasideki kritik işlevi, ulusal çıkarların küresel olarak güvence altına alınması ve yurtdışındaki vatandaşların korunması, uluslararası ilişkilerin ve jeopolitik dinamiklerin şekillendirilmesindeki vazgeçilmez rolünü vurgulamaktadır. 11 Eylül saldırılarının ardından ABD ulusal güvenlik hukuku köklü bir şekilde yeniden şekillendirilmiş ve ülkenin terörizm tehditlerine karşı savunmasını güçlendirmeyi amaçlayan önemli reformlar başlatılmıştır.

ABD Vatanseverlik Yasası'nın yürürlüğe girmesi, kolluk kuvvetlerinin ve istihbarat kurumlarının yetkilerinde önemli bir genişlemeye işaret ederek ulusal güvenlik ve sivil özgürlükler arasındaki denge üzerine tartışmalara yol açtı. ABD Ulusal Güvenlik Stratejisi, askeri hazırlık, silahların kontrolü ve diplomasiye yaptığı vurguyla, günümüzün birbirine bağlı dünyasında ulusal güvenliğin çok yönlü doğasını yansıtmaktadır. Bu strateji istihbarat toplamının zorluklarının, çevresel bozulmanın ve küresel sağlığın güvenlik üzerindeki etkilerinin altını çizmekte ve diplomasi, ekonomik işbirliği ve askeri hazırlığı birleştiren kapsamlı bir güvenlik yaklaşımını savunmaktadır. Tehditlere karşı koymada ve küresel dinamikleri şekillendirmede istihbarat camiasının ve diplomatik çabaların vazgeçilmez rollerini vurgulamaktadır.

ABD ordusunun saldırganlığı caydırma ve savaş kabiliyetlerini korumadaki stratejik önemi, ekonomik refah, ittifaklar ve terörizm gibi ortaya çıkan tehditlerin azaltılmasını kapsayan kapsamlı bir ulusal güvenlik görüşünün kanıtıdır. Bu yaklaşım, 11 Eylül sonrası ABD dış politikasında, değişen küresel bağlamda Amerikan değerlerini korumak için terörle mücadeleye ve önleyici tedbirlere odaklanan daha ihtiyatlı bir duruşa doğru bir dönüşü ifade etmektedir.

Amerika'nın dış politika ve güvenlik stratejilerinin evrimi, 2006 ve 2010 Ulusal Güvenlik Stratejisi raporlarında belgelendiği üzere, ülkenin küresel zorluklara verdiği uyarlanabilir yanıtı göstermektedir. Ekonomik işbirliği ve küresel istikrara odaklanan 2006 stratejisi, enerji güvenliği ve finansal kurumlarda reform ihtiyacını ele alarak uluslararası ortaklıkların önemini vurgulamaktadır. Buna karşılık 2010 stratejisi terörle mücadele ve ekonomi politikalarına yönelik nüanslı bir yaklaşım benimseyerek Amerika'nın değişen küresel dinamikler karşısında temel değerleri ile güvenlik

zorunlulukları arasında denge kurma becerisini yansıtmaktadır. 2010 Ulusal Güvenlik Stratejisi'nin değişen dünyaya uyum sağlama, güvenlik ihtiyaçlarını adalet ve insan hakları ile dengeleme vurgusu, ABD'nin yasal ve etik bir terörle mücadele stratejisine olan bağlılığının altını çizmektedir. Stratejide havacılık güvenliği, Afganistan ve Pakistan'da aşırıcılığın incelikli bir şekilde ele alınması vurgulanmakta ve esneklik, çatışma çözümü için diyalog ve uluslararası işbirliği kilit unsurlar olarak öne çıkarılmaktadır. Stratejinin kitle imha silahlarının yayılmasının önlenmesi, nükleer silahsızlanma, siber güvenlik ve iklim değişikliği konularına odaklanması güvenlik kaygılarının genişlediğini yansıtmaktadır. 2022 stratejisi bu alanları küresel sağlık, gıda güvensizliği, silah kontrolü ve teknoloji düzenlemesini de içerecek şekilde genişleterek gelişen küresel tehditler ve dinamikler karşısında kapsamlı bir güncelleme ortaya koymaktadır.

Bu stratejik evrim, birleşik bir güvenlik hukuku oluşturmanın üye devletlerin egemenliği ile kolektif eylemi dengelemeyi gerektirdiği Avrupa Birliği'ndeki gelişmelerle paralellik göstermektedir. AB'nin terörle mücadele ve siber güvenlik alanında kaydettiği ilerleme, ulusal yasaların AB direktifleriyle uzlaştırılmasında güçlükler olsa da, entegre bir güvenlik çerçevesine doğru kayışı yansıtmaktadır. Bölgesel gerginliklerin ortasında ulusal güvenlik yasalarını kolektif AB normlarıyla uyumlu hale getirme ihtiyacının damgasını vurduğu AB içindeki dinamikler, küreselleşmiş bir dünyada güvenliğe yön vermenin karmaşıklığını örneklemektedir. NATO zirvelerinde sergilenen dayanışma ve AB içinde güvenlik yasalarını bütünleştirmeye yönelik devam eden çabalar, günümüzün güvenlik sorunlarını ele almak için daha birleşik bir yaklaşıma doğru gidildiğinin altını çizmekte ve birbirine bağlı küresel bir ortamda ulusal egemenlik ile kolektif güvenlik arasındaki karmaşık dengeyi vurgulamaktadır.

Litvanya'nın NATO, AB ve zorunlu askerlik ve siber güvenlik gibi iç tedbirler yoluyla ulusal güvenliğini artırmaya yönelik proaktif yaklaşımı, Rusya'nın Ukrayna'yı işgali gibi bölgesel tehditlere verdiği tepkiye de yansımaktadır. Savunma ve siber güvenliğe yapılan yatırımlar olumlu olmakla birlikte, potansiyel tırmanma, yabancı teknolojiye bağımlılık ve güvenlik ile vatandaş hakları arasındaki dengenin sağlanması gibi konular zorluk teşkil etmektedir. Ulusal savunmayı demokratik değerlerle dengelemek ve diplomaside provokasyondan kaçınmak Litvanya'nın gelişen güvenlik stratejisi için temel hususlardır.

2008 yılında Litvanya'da Rusya korkusu nedeniyle zorunlu askerlik hizmeti yeniden uygulamaya konmuştur. Ülkenin GDPR ve Terörle Mücadele Direktifi gibi AB güvenlik yasaları ve direktiflerine uyum sağlaması, ulusal egemenlik ve AB normları arasındaki hassas dengeyi sağlarken AB standartlarına olan bağlılığını yansıtmaktadır. Litvanya'nın tarihi ve yasal gelenekleri, AB yasalarına uyum konusunda bazen zorluklar yaratmaktadır. Türkiye'nin AB üyeliğine giden karmaşık yolculuğu, özellikle yargı reformu ve yönetim gibi alanlarda ulusal egemenlik ile AB talepleri arasında denge kurmayı içermektedir. Türkiye'de yargı bağımsızlığı ve temel haklara saygı gibi konular, AB standartlarına uyum konusunda karşılaşılan güçlüklerin altını çizmektedir.

Türkiye'nin AB'ye katılım yolculuğu, sınırlı dış politika uyumu ve uluslararası konulardaki anlaşmazlıkların engel teşkil etmesi nedeniyle zorluklarla karşı karşıyadır. Bununla birlikte, göç yönetimi ve güvenlik gibi alanlarda karşılıklı fayda sağlayan işbirliği olumlu yönler arasındadır. AB-Türkiye ilişkilerine yönelik gelecek senaryoları, müzakerelerin ilerletilmesinden potansiyel alternatif ortaklıklara veya ilişkilerin Türkiye'nin benzersiz konumuna uyum sağlayacak şekilde yeniden ayarlanmasına kadar uzanmaktadır. Türkiye'nin AB üyeliği arayışı, bölgesel jeopolitiğe etkileri olan karmaşık bir hikâyledir ve gelecek, ilişkiler için çeşitli olasılıklar barındırmaktadır.

Tezin Beşinci bölümü, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasını ve temel kanunlarını ve ülkenin bürokratik yapısını ulusal güvenlik hukuku çerçevesinde ele almaktadır. Bölümde ele alınan olgular aşağıda kısaca özetlenmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, yönetimi şekillendiren hayati bir çerçevedir ve demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan hakları gibi temel ilkeleri bünyesinde barındırır. Gücün hükümet organları arasında dengeli bir şekilde dağıtılmasını sağlar ve bireysel özgürlükleri korur. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, tarihsel süreçte vatandaş hakları ile ulusal güvenlik kaygılarını dengelemek için süregelen mücadeleyi yansıtan önemli değişikliklere sahne olmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, yargının ve yürütmenin yetkilerini ve anayasa değişikliklerine ilişkin süreci tanımlamaktadır. Anayasa, ulusal güvenlik, laiklik ve bireysel haklardan ziyade merkezi yönetime vurgu yaparak tarihsel bağlamları yansıtmaktadır. Anayasa'nın ulusal güvenliğe odaklanması, sosyopolitik faktörlerden ve tarihsel deneyimlerden etkilenmiş, güvenlik kaygılarını uluslararası normlar ve değişen

toplumsal tutumlarla dengeleyerek son yıllarda daha yürütme merkezli bir yönetim modeline yol açmıştır. Halkın doğrudan katılımı olmadan hazırlanan belge, geleneksel güvenlik boyutlarını kolektif çıkarlar ve demokrasi ile vurgulayarak Türkiye'nin geçmiş ve mevcut gerçekleri tarafından şekillendirilen karmaşık sosyolojik dokusunu somutlaştırmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın bireysel özgürlükler yerine devlet güvenliğine yaptığı vurgu, demokratik özgürlüklerin erozyona uğraması riskini taşıyan potansiyel bir katı devlet otoritesini yansıtmaktadır. Ordunun sahip olduğu önemli yetkiler, sivil-asker ilişkileri konusunda endişelere yol açmaktadır. Yürütme gücünü artıran son değişiklikler, sivil özgürlükleri ve demokratik ilkeleri etkileyecek şekilde otoriterleşmeye doğru bir gidişe işaret etmektedir.

Tezin beşinci bölümünde ele alınan Ceza hukuku derin bir felsefi tartışma ile analiz edilmiştir. Genel anlamda ceza hukuku toplumsal normları yansıtır, düzeni korumayı amaçlar ve insan hakları ve etik ilkelerden etkilenerek cezalandırma ve rehabilitasyon arasında denge kurar. Kant ve Hegel gibi önemli filozoflar adalet için cezanın ahlaki gerekliliğini vurgulamaktadır. Bentham ve Mill gibi düşünürlerin faydacı bakış açıları, yasaların ve cezaların şekillendirilmesinde toplumun refahına ve bireysel özgürlüklere odaklanmaktadır.

Cezalandırma, cezalandırıcı adaletten faydacı adalete kadar hukuki ve etik düşünciyi etkiler; Michael Foucault ve Eleştirel Hukuk Teorisyenleri ceza sistemlerini farklı açılardan eleştirir. Foucault, geleneksel görüşlere meydan okuyarak 'disiplinci iktidar' aracılığıyla cezalandırmadaki güç dinamiklerini araştırır. Hukuk teorisyenleri ise toplumsal eşitsizlikleri pekiştiren yasaları sorgulamaktadır. Türk Ceza Kanunu, Türkiye'nin hukuki evrimini yansıtmakta, geleneği modern ihtiyaçlarla harmanlamakta, adalet ve hakkaniyeti vurgulamaktadır. Hakların korunmasını, düzenin sağlanmasını ve uluslararası standartlara uyulmasını amaçlamakla birlikte, başta ifade özgürlüğü olmak üzere insan hakları üzerindeki etkisine ilişkin incelemeler devam etmektedir.

Ulusal güvenliğin ve temel özgürlüklerin korunması arasındaki denge, özellikle hakaret yasalarında çok önemlidir. Demokratik bir toplumda ifade özgürlüğüne getirilen kısıtlamalar orantılı ve gerekli olmalıdır. Uluslararası hukuk, özellikle siyasi söylem veya kamu yararını ilgilendiren konularda kısıtlamaların aşırı olmaması gerektiğini

vurgulamaktadır. AİHM, ulusal yasaların uluslararası standartlarla uyumlu olmasını sağlamaktadır. Türk Ceza Kanunu, Cumhurbaşkanına hakareti suç sayan ve siyasi muhalefeti bastırabilecek 299. Madde gibi hükümler nedeniyle incelemeye tabi tutulmaktadır. Ulusal güvenlik, uluslararası hukuk ve bireysel özgürlükler arasındaki dengeyi korumak için dikkatli bir şekilde uygulanmalıdır.

Bölümde ele alınan bir diğer konu ise terörizmdir. Terörizm, karmaşıklığını kanıtlayan farklı tanımlamalarla, araçlar ve amaçlar hakkında etik soruları gündeme getirir. İnsan haklarını etkilemekte, devletler güvenlik için haklardan sıklıkla ödün vermekte, bu da yasal ve etik ikilemlere yol açmaktadır. Türkiye'nin geniş kapsamlı Terörle Mücadele Kanunu'nda da görüldüğü üzere, devlet terörizmi hakları ihlal etmekte ve güvenlik ile özgürlükler arasındaki çizgileri bulanıklaştırmaktadır. Bu kanunun muğlak tanımı, ifade özgürlüğü ve adil yargılama için risk oluşturmakta ve güvenlik ihtiyaçları ile insan hakları korumaları arasında denge kurmanın zorluğunu vurgulamaktadır.

Türkiye'nin Terörle Mücadele Kanunu kamusal söylemi engelleme tehlikesini içinde barındırmakta ve uluslararası insan hakları yasalarıyla çatışmaktadır. AB üyelik müzakereleri sürecinde uluslararası hukuk açısından en çok eleştirilen kanun bu olmuştur. Terörizmin geniş tanımı ve 2, 4 ve 7. maddelerin uygulanması, ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakları konusunda endişelere yol açmaktadır. Yasa akademisyenlerin, gazetecilerin ve aktivistlerin eylem ve sözlerinin yargılanmasına neden olarak demokratik değerleri tehdit etmektedir. Kanunun uluslararası standartlarla uyumlu hale getirilmesi, temel hakların korunması ve dengeli bir terörle mücadele yaklaşımının sağlanması açısından büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'nin ulusal güvenliği, güvenlik ve insan haklarının dengelendiği, askeri hakimiyetten sivil denetime geçildiği bir süreci yaşamaktadır. Ancak bu değişim anlatıldığı kadar özgürlük ve demokrasiye gebe bir süreç değildir. Özellikle mevcut başkanlık sisteminde Cumhurbaşkanı'nın geniş yürütme yetkileri altında, demokrasi ve insan haklarının korunması konusu büyük endişeler yaratmaktadır. Bölümün başında anayasal çerçevede değinilen kuvvetler ayrılığı ilkesi fiili olarak işlevsiz hale gelmiştir. Bu durum, Türkiye'nin uluslararası konumunu ve yumuşak gücünü etkileme potansiyeli taşımaktadır. Merkezi karar alma mekanizması güvenlik kararlarını güçlendirebilir ancak irrasyonel dış politika riskini de beraberinde getirir. Bu yönetim modeli, Türkiye'nin

meşruiyetine ilişkin uluslararası algıları etkileyerek diplomatik ilişkileri ve ittifakları etkileme potansiyeline sahiptir. Karar alma süreçlerinde rasyonellik ve dürtüsellik arasındaki denge Türkiye'nin dış politika etkinliği açısından hayati önem taşımaktadır.

Ulusal güvenlik alanında, daha geniş bir yelpazeden seslerin ve uzmanlıkların dahil edildiği, daha kapsayıcı bir karar alma süreci tavsiye edilmektedir. Hızlı hareket etme ile dikkatli düşünme arasında denge kurulması çok önemlidir ve küresel ortaklıkların güçlendirilmesi vurgulanmaktadır. Demokratik değerlerin desteklenmesi, ekonomik istikrarın sağlanması ve merkezileşmiş Cumhurbaşkanlığı Bürokrasisinin sürdürülmesi ana hatlarıyla belirtilen hususlardır. Türkiye'deki Milli Güvenlik Kurulu, demokratik gözetim ve işbirliğine vurgu yaparak, stratejik güvenlik planlaması ve politika formülasyonu için askeri ve sivil liderliği bütünleştirmektedir. Türkiye'de Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın yönetimindeki Milli Güvenlik Kurulu, Erdoğan'ın güçlü liderliğinden büyük ölçüde etkilenmekte ve Erdoğan'ın görüşlerine yakın durmaktadır. MİT, istihbarat toplamak ve ulusal güvenlik stratejilerini şekillendirmek suretiyle Türkiye'nin güvenliğinde çok önemli bir rol oynamaktadır. MİT'in iç ve dış istihbarat için ayrı kurumlara bölünmesi uzmanlaşmayı ve denetimi artırabilir ancak koordinasyon ve verimlilik açısından zorluklar doğurabilir.

Türkiye'de Milli Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı, askeri güç ve demokratik değerler arasında hassas bir denge kurulmasını gerektiren savunma ve demokrasi alanlarında hayati rol oynamaktadır. Etkin savunma müdahaleleri için işbirliği halinde olmaları elzemdir. Bakanlık, küresel güvenlik eğilimlerini analiz ederek ve Milli İstihbarat Teşkilatı da dahil olmak üzere çeşitli paydaşlarla işbirliği yaparak savunma politikalarını formüle eder. Askeri diplomasi ve uluslararası ittifaklara katılım Türkiye'nin güvenlik ilişkilerini ve küresel konumunu güçlendirir.

Türkiye'de Milli Savunma Bakanlığı savunma politikasında, askeri operasyonlarda ve uluslararası barışı koruma çabalarında önemli bir rol oynamakta ve Cumhurbaşkanlığı'nın stratejik direktifleriyle yakından uyum sağlamaktadır. Karar alma sürecindeki özerkliği güçlü başkanlık sistemi ile sınırlandırılabilir ve bağımsız politika oluşturma konusunda soru işaretleri yaratabilir. Mevcut güvenlik stratejilerinin, öncelikle askeri tehditlere odaklanarak, Türkiye'ye özgü sosyo-ekonomik ve siyasi faktörleri tam olarak dikkate almadığına dair endişeler mevcuttur. Etkinliği arttırmak için strateji formülasyonunda farklı faktörleri içeren daha bütüncül bir yaklaşıma ihtiyaç vardır.

Türkiye'de İçişleri Bakanlığı iç güvenliğin sağlanmasında tarihsel köklere sahiptir ve vatandaşların günlük yaşamlarını ve güvenlik algılarını etkileyerek kolluk kuvvetleri ve afet müdahalesinde kritik bir rol oynamaktadır. Etkili bir iç güvenlik yönetişimi için diğer devlet birimleri ve kurumlarıyla işbirliği hayati önem taşımaktadır. Türkiye'de İçişleri Bakanlığı, ulusal güvenliği ve demokratik değerleri korumak amacıyla sınır güvenliği ve göçü yönetmek için sınır kontrol yetkilileriyle yakın işbirliği içindedir. Ancak bakanlığın protestolara güç kullanarak müdahale edilmesi demokratik ilkeler konusunda endişelere yol açmıştır. Bakanlığın Onur Yürüyüşlerini yasaklamak ve barışçıl toplantıları kısıtlamak gibi ifade özgürlüğünü kısıtlayıcı eylemleri otoriterlik suçlamalarına yol açmış ve dirençli bir toplum inşa etmek için güvenlik zorunlulukları ile demokratik değerler arasında bir denge kurulmasını gerektirmiştir.

Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı kurumu, diplomatik ilişkiler, kriz yönetimi, güvenlik anlaşmaları ve terörle mücadele çabaları yoluyla Türkiye'nin çıkarlarının küresel düzeyde korunmasında önemli bir rol oynamakta, ekonomik güvenliği ve olumlu ulusal imajı teşvik ederken bölgesel ve küresel istikrarı korumanın önemini vurgulamaktadır. Türkiye'de Dışişleri Bakanlığı, diplomatik çabalar yoluyla stratejik bölgelerde istikrarı teşvik etmek için çalışmakta, ulusal güvenlik stratejilerine katkıda bulunmakta, kamu diplomasisi ve kültürel sosyal yardım faaliyetlerinde bulunmakta ve diplomatik krizleri yönetme ve ittifakları sürdürme konusunda zorluklarla karşılaşmaktadır.

Kökleri tarihi olan ve temel ilkeler tarafından yönlendirilen Türkiye'deki yargı, demokratik değerleri destekleyerek, bireysel hakları koruyarak ve devlet güvenliği ile insan hakları arasındaki dengeyi gözeterek ulusal güvenlik çerçevesinde çok önemli bir rol oynamaktadır. Anayasa Mahkemesi önderliğindeki Türk yargısı, ulusal güvenliğin sınırlarının belirlenmesi açısından hayati önem taşıyan anayasal ilkeleri ve bireysel hakları korumaktadır. Ulusal güvenlikle ilgili cezai ve idari konulara farklı mahkemeler bakmaktadır. Yargı bağımsızlığının erozyona uğraması endişeleri artırmakta ve hem vatandaşların haklarını hem de Türkiye'nin uluslararası itibarını etkilemektedir. Mevcut hükümetin otoriterleşme eğilimi, yargının yürütme gücü üzerindeki kontrol rolüne meydan okumaktadır.

Ulusal güvenlik kararlarında güçler dengesi, güç yoğunlaşmasına karşı koruma sağlar, demokratik yönetişimi vurgular ve güvenlik ile bireysel özgürlükler arasında

hassas bir denge kurulmasını gerektiren temel hakları korumak için yasal düzenlemeler yapar. Diplomasi ve uluslararası işbirliği, güvenlik sorunlarının üstesinden gelinmesinde hayati önem taşır ve yasama organının katılımı kanun çıkarmanın ötesine geçerek dış politikayı etkiler ve gözetim ve hesap verebilirliği sağlar. Türk yasama organının güvenlik konuları, bütçe kontrolü ve savunma kanunlarındaki rolü, başkanlık sisteminin getirdiği zorluklara rağmen, derin etkisini ve demokratik ilkelere bağlılığını yansıtmaktadır. Demokrasiyi, adaleti ve hesap verebilirliği desteklemek için yasama organının güçlendirilmesine acil ihtiyaç vardır.

KAYNAKÇA

- 107th Congress. (2001). USA PATRIOT Act.
<https://www.congress.gov/107/plaws/publ56/PLAW-107publ56.pdf>
- 114th Congress. (2015). Cybersecurity Information Sharing Act.
<https://www.congress.gov/114/plaws/publ113/PLAW-114publ113.pdf>
- Ackerman, B. (2007). *Before the Next Attack: Preserving Civil Liberties in an Age of Terrorism*. Yale University Press.
- Ackerman, B. (2004). The Emergency Constitution. *Yale Law Journal*, 113(5), 1029-1091.
- Ackerman, B. (1991). *We the People: Foundations*. Harvard University Press.
- Aid, M. (2009). *The Secret Sentry: The Untold History of the National Security Agency*. Bloomsbury Press.
- Akşit, C. (2012). “Stratejik Planlamanın, Türkiye’nin Milli Güvenlik Stratejilerinin Oluşturulmasında Kullanım Sorunları ve Bir Model Önerisi” Doktora tezi, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Harp Akademileri Komutanlığı, İstanbul.
- Alden, C. (2017) Critiques of The Rational Actor Model and Foreign Policy Decision Making. In: Thompson, William R. And Capelos, Tereza, (Eds.) *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. Oxford Research Encyclopedia. Oxford University Press, Oxford, UK. ISBN 9780190228637
- Alsan, Z. M. (1950). 1949 Cenevre Sözleşmeleri. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(3-4), 37-57.
- American Civil Liberties Union (ACLU). (2001). Surveillance Under the USA PATRIOT Act.
- American University Washington College of Law. (n.d.). LAW-635-001 national security law. Retrieved from
https://www.wcl.american.edu/registrar/coursesapp/inf_course.cfm?number=LAW-635-001vetime=fall_2019

- Amnesty International. (2016, July). Turkey: Crackdown by the numbers - Statistics on brutal backlash after failed coup. Retrieved from <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2016/07/turkey-crackdown-by-the-numbers-statistics-on-brutal-backlash-after-failed-coup/>.
- Amnesty International. (2019, November 26). Turkey: Free author Ahmet Altan. Retrieved from <https://www.amnesty.org/en/documents/eur44/1474/2019/en/>.
- Amnesty International. (2021). Turkey: Weaponizing Counterterrorism - Turkey Exploits Terrorism Financing Assessment to Target Civil Society. Amnesty International.
- Andrew, C. (1995). *For the President's Eyes Only: Secret Intelligence and the American Presidency from Washington to Bush*. Harper Collins.
- Aristotle. (1999). *Politics* (B. Jowett, Trans.). Batoche Books.
- Aslan, M. Y. (2009). Transformation of Turkish criminal law from the Ottoman-Islamic law to the civil law tradition. *Ankara Bar Review*, 2(2), 92-98.
- Atmaca, A. Ö. (2014). The geopolitical origins of Turkish-American relations: revisiting the Cold War years. *All Azimuth: A Journal of Foreign Policy and Peace*, 3(1), 19-34.
- Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Komisyonu. (n.d). Türk Yargısının İfade Özgürlüğü Konusunda Kapasitesinin Güçlendirilmesi AB-AK Ortak Projesi İfade Özgürlüğü İle İlgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Kaynakçası Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Seçme Kararlarından Alıntılar. MATBAM Ajans ve Reklam ve Tanıtım.
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi. (2021). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Council of Europe 67075 Strasbourg cedex France www.echr.coe.int
- Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Büyük Daire. (2020). Selahattin Demirtaş / Türkiye (No. 2) (Başvuru No. 14305/17).
- Baker, J. E. (2007). *In the Common Defense: National Security Law for Perilous Times*. Cambridge University Press.
- Balta, E., (ed). (2018). *Küresel Siyasete Girişi: Uluslararası İlişkilerde Kavramlar, Teoriler, Süreçler*, 3. Baskı, İletişim yayınları, İstanbul.

- Bamford, J. (2012). *The Shadow Factory: The Ultra-Secret NSA from 9/11 to the Eavesdropping on America*. Anchor.
- Bankauskaite, D., ve Šlekys, D. (2023, March 10). Lithuania's Total Defense Review. PRISM, 10(2). Retrieved from <https://ndupress.ndu.edu/Media/News/News-Article-View/Article/3323902/lithuanias-total-defense-review/>
- Bartlett, G., ve Everett, M. (2017, May 2). The Official Secrets Acts and Official Secrecy (Briefing Paper No. CBP07422). House of Commons Library.
- Batur Yamaner, M. (2002). National security and the freedom of expression: An analysis of the Turkish cases brought before the European Court of Human Rights. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 135-147.
- Baylis, J., Smith, S., ve Owens, P. (2021). *Küreselleşen Dünya Siyaseti: Uluslararası İlişkilere Giriş*, Birinci basım, Küre yayınları, İstanbul.
- Baylis, J. (2008). "Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 18, s. 69-85.
- Beach, D., & Pedersen, R. B. (2018). Selecting appropriate cases when tracing causal mechanisms. *Sociological Methods & Research*, 47(4), 837-871.
- Bentham, J. (1789). *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*. Oxford: Clarendon Press.
- Bengoetxea, J. (1993). *The Legal Reasoning of the European Court of Justice: Towards a European Jurisprudence*. Oxford University Press.
- Bennett, Andrew. (2008). "The Mother of All 'Isms': Organizing Political Science around Causal Mechanisms." içinde; *Revitalizing Causality: Realism about Causality in Philosophy and Social Science*, by Ruth Groff. London: Routledge, 205–219.
- Bingöl, O., Varlık, A.B., (ed). (2020), *Güvenlik Çalışmaları, Kuramsal Yaklaşımlar*, Cilt 1, İstanbul Arel Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Birleşmiş Milletler. (1945). Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Uluslararası Adalet Divanı Statüsü.

- Blakeley, R. (2009). *State Terrorism and Neoliberalism: The North in the South*. Routledge.
- Blank, L. R. (2014, March 1). Targeted Killing. Ashgate Research Companion to Military Ethics. Emory Legal Studies Research Paper No. 14-287. Retrieved from SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2403372>
- Boumediene v. Bush, 553 U.S. 723 (2008). Supreme Court of the United States. <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/553/723/>
- Brands, H. (2016). *Making the unipolar moment: U.S. foreign policy and the rise of the post-Cold War order*. Cornell University Press.
- Brauch, H., G. (2008). "Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 18, s.1-47
- Brooks, S. G., Ikenberry, G. J., and Wohlforth, W. C. (2012). Don't Come Home, America: The case against retrenchment. *International Security*, 37(3), 7-51. https://doi.org/10.1162/ISEC_a_00107.
- Bugnion, F. (2004). Jus Ad Bellum, Jus In Bello and Non-International Armed Conflicts, Yearbook of International Humanitarian Law, T. M. C. Asser Press, vol. VI, 2003, pp. 167-198.
- Bulut, S. ve Öğreten, C. (2019). Türk- Sovyet İlişkilerinde Yol Ayrımı: 1925 Türk- Sovyet Saldırmazlık Paktının İptali ve Amerikan Basını. *History Studies*, Volum 11, Issue 5. October.
- Bull, H. (1995). *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, London, Macmillan.
- Bullock, J. A., Haddow, G. D., ve Coppola, D. (2013). *Introduction to Homeland Security: Principles of All-Hazards Risk Management*. Butterworth-Heinemann.
- Burchill, S., Linklater, A., Devetak, R., Donnelly, J., Paterson, M., Reus-Smit, C., and True, J. (2005). *Theories of International Relations*, Third Edition, Palgrave Macmillan.
- Bures, O. (2011). *EU counterterrorism policy: A paper tiger?* Routledge.

- Bush, G. W. (2001). Executive Order 13228—Establishing the Office of Homeland Security and the Homeland Security Council. The American Presidency Project. <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/executive-order-13228-establishing-the-office-homeland-security-and-the-homeland-security>
- Buzan, B. (2001). The English School: an underexploited resource in IR. *Review of International Studies*, 27(5), 471-488.
- Buzan, B. (2004). *From international to world society? English School theory and the social structure of globalization* (pp. 45-46). Cambridge University Press.
- Buzan, B. (2015), *İnsanlar, Devletler ve Korku*, 2. Baskı, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, Çev. Emre Çıtak, Eylül, İstanbul.
- Buzan, B., ve Hansen, L. (2009). *The evolution of international security studies*. Cambridge University Press.
- Buzkiran, D., Kutbay, H. (2013), “Arap Baharının Türkiye’ye Olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri”, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*, Cilt 5, No 1.
- Cainkar, L. (2009). "Thinking Outside the Box: Arabs and Race in the United States." In: Amaney Jamal and Nadine Naber (eds) *Race and Arab Americans Before and After 9/11: From Invisible Citizens to Visible Subjects*. Syracuse University Press, pp. 46-64.
- Carr, E.H. (1946) *The Twenty Years' Crisis 1919-1939*. MacMillian
- Carter, D. L., ve Carter, J. G. (2009). Intelligence-Led Policing: Conceptual Considerations for Public Policy. *Criminal Justice Policy Review*, 20(3).
- Chemerinsky, E. (2019). *Constitutional Law: Principles and Policies*. Wolters Kluwer.
- Central Intelligence Agency. (2023). About CIA, <https://www.cia.gov/about/>.
- Clausewitz, C. (1989). *On War*, Edited and Translated by Michael Howard and Peter Paret, Princeton University Press Princeton, New Jersey
- Clinton, W. J. (1998, July 8). Memorandum on the National Defense Authorization Act for Fiscal Year 1998. The White House. Retrieved from, <https://www.presidency.ucsb.edu/documents/memorandum-the-national-defense-authorization-act-for-fiscal-year-1998>. 20 April 2023.

- Coady, C. A. J. (1985). The Morality of Terrorism. *Philosophy*, 60(231), 47-69.
<https://doi.org/10.1017/S0031819100068182>
- Cohen, R. (2004). Apology and reconciliation in international relations. In Y. Bar-Siman-Tov (Ed.), *From conflict resolution to reconciliation* (Oxford Scholarship Online). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195166439.003.0009>
- Cole, D. (2003). The New McCarthyism: Repeating History in the War on Terrorism. *Harvard Civil Rights-Civil Liberties Law Review*.
- Cole, D., ve Dempsey, J. X. (2002). *Terrorism and the Constitution: Sacrificing Civil Liberties in the Name of National Security*. The New Press.
- Columbia Law School. (n.d.). National security law courses. Retrieved from <https://nsl.law.columbia.edu/content/courses>
- Constitutional Court of the Republic of Lithuania. (2024). Decision on the compatibility of the provisions of the Istanbul Convention with the Constitution (Case No. 18/2023).
- Constitutional Court of Lithuania (April 25, 2024b). Seimo narys R. Žemaitaitis v. Lietuvos Respublikos, No. 20/2023, KT37-12/2024
- Council of Europe. (2023). National security and access to information: Report. Retrieved from <https://rm.coe.int/1680462545>
- Council of Europe, Yapısal Kuruluş, <https://www.coe.int/tr/web/about-us/structure>
- Council of Europe Committee on Counter-Terrorism (CDCT). (2021, November). Profiles on Counter-Terrorism Capacity: Turkey. Council of Europe.
- Court of Justice of the European Union. (1964). Judgment of the Court of 15 July 1964. Flaminio Costa v E.N.E.L. Reference for a preliminary ruling: Giudice conciliatore di Milano - Italy. Case 6-64. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61964CJ0006>
- Court of Justice of the European Union. (2022). Judgment of the Court (Grand Chamber) in Case C-184/20. ECLI:EU:C:2022:601.

- Court of Justice of the European Union. (2024). Judgment of the Court (First Chamber) 18 January 2024. Case C-128/21. ECLI:EU:C:2024:49.
- Craig, P., ve de Búrca, G. (2015). *EU Law: Text, Cases, and Materials*. Oxford University Press.
- Crenshaw, K., Gotanda, N., Peller, G., ve Thomas, K., eds. (1995). *Critical Race Theory: The Key Writings that Formed the Movement*. New York: The New Press.
- Cull, N. J. (2008). *Public diplomacy: Taxonomies and histories*. The Annals of the American Academy of Political and Social Science, 616(1), 31-54. <https://doi.org/10.1177/0002716207311952>
- Cunningham, D. (2004). *There's Something Happening Here: The New Left, The Klan, and FBI Counterintelligence*. University of California Press.
- Çakmak, C. (2017). *A Brief History of International Criminal Law and International Criminal Court*. Springer.
- Çelenk, A. (2009). Democratization of the National Security Discourse and the Political Parties in Turkey. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, (33), 119-134.
- Daloglu, T. (2014, September 5). Why Turkey may not want to join the ICC. Al-Monitor. Retrieved from <https://www.al-monitor.com/originals/2014/09/turkey-icc-rome-statue-human-rights.html>
- Defence Intelligence and Security Service under the Ministry of National Defence, State Security Department of the Republic of Lithuania. (2024). National Threat Assessment Vilnius, 2024.
- Dehn, J. C. (2009). The Hamdan Case and the Application of a Municipal Offence: The Common Law Origins of 'Murder in Violation of the Law of War'. *Journal of International Criminal Justice*, 7(1), 63-82.
- Della Porta, D. (2008). Comparative analysis: Case-oriented versus variable-oriented research. In D. Della Porta & M. Keating (Eds.), *Approaches and Methodologies in the Social Sciences: A Pluralist Perspective* (pp. 198-223). Cambridge University Press.

- Demir, S., ve Yılmaz, M. E. (2020). An Analysis of the Impact of the Syrian Crisis on Turkey's Politic-Military, Social and Economic Security. *Gazi Akademik Bakış*, 13(26).
- Devlen, B., Özdamar, Ö. (2010). "Uluslararası İlişkilerde İngiliz Okulu Kuramı: Kökenleri, Kavramları ve Tartışmaları", *Uluslararası İlişkiler*, Cilt 7, Sayı 25.
- Dinçer, B. (2013). Türk-Yunan İlişkilerinde NATO'nun Tutumu Ve Bunun Türkiye-NATO İlişkilerine Yansımaları, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı Siyaset Bilimi Doktora Programı, Doktora Tezi.
- Directive (EU) 2017/541 of the European Parliament and of the Council. (2017). Official Journal of the European Union, L 88/6.
- Doğan, N. (2011). Demokrasi ve Orta Doğu'nun geleceği. İçinde; Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi (Ed.), *International Congress of Asian and North African Studies*, 10-15.09.2007: Papers: International relations, volume II (pp. 601-620). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu.
- Doğan, N. (2014). 21. Yüzyılda Amerika Birleşik Devletleri'nin Uluslararası Politikadaki Rolü ve Küresel Güvenlik. In H. Çomak & A. Gökalep Kutlu (Eds.), *Proceedings of the International Security Congress*, 8-9 October 2013 (pp. 367-390). Kocaeli University Press.
- Donohue, L. K. (2008). *The Cost of Counterterrorism: Power, Politics, and Liberty*. Cambridge University Press.
- Donohue, L.K. (2013). *National Security Pedagogy: The Role of Simulations*, Georgetown University Law Center, Georgetown Public Law and Legal Theory Research Paper No. 13-004.
- Hume, D. (2017). *An enquiry concerning human understanding*. Jonathan Bennett.
- Duverger, M. (1986). *Siyasal Rejimler*, Sosyal yayınları.
- Efe, İ. (2019). NATO'ya Üyelik Sürecinde Türkiye-ABD İlişkileri ve Türk Kamuoyundaki Akisleri, *History Studies*, Volume 11, Issue 2. April.

- Elkins, Z., Ginsburg, T., ve Melton, J. (2009). *The Endurance of National Constitutions*. Cambridge University Press.
- Ereker, F. A. (2019). Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü – NATO, Güvenlik Yazıları Serisi, No.28. https://trguvenlikportali.com/wp-content/uploads/2019/11/NATO_FulyaAksuEreker_v.1.pdf
- Euronews. (2018, August 1). Beş maddede idam cezası neden caydırıcı değil? [Why is the death penalty not a deterrent in five points?]. Retrieved from <https://tr.euronews.com/2018/08/01/bes-maddede-idam-cezasi-neden-caydirici-degil>
- Euronews. (2023, October 15). Hamas - İsrail Savaşı: Nasıl başladı, ilk ayında neler yaşandı? *Euronews*. <https://tr.euronews.com/2023/10/15/hamasin-silahli-kanadi-gazzeden-israile-roket-saldirisi-baslatti>
- European Commission. (n.d.). Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA II) 2014-2020: Turkey EU Support to Fundamental Rights.
- European Commission. (2015). A European Agenda on Migration. COM(2015) 240 final.
- European Commission. (2023, November 8). Key findings of the 2023 Report on Türkiye. European Commission. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_23_5630
- European Commission of Human Rights. (1999). Report on Application No. 25658/94, Sedat Aslantaş against Turkey. (Adopted on 1 March 1999).
- European Court of Human Rights. (2020). Annual Report 2020. European Court of Human Rights.
- European Court of Human Rights. (2020). Violations by Article and by State, https://www.echr.coe.int/Documents/Stats_violation_1959_2020_ENG.pdf
- European External Action Service. (2018, November 19). A stronger EU on security and defence. EEAS. Retrieved April 18, 2023, from https://www.eeas.europa.eu/eeas/stronger-eu-security-and-defence_en

- European External Action Service. (2021, September 28). The European Union and Türkiye. Retrieved December 15, 2023, from https://www.eeas.europa.eu/turkey/european-union-and-turkey_en?s=230
- European Parliament. (n.d.). EU-Turkey statement ve action plan. Retrieved December 15, 2023, from <https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan>.
- European Parliamentary Research Service. (2021). Peace and security in 2021: The EU's evolving relations with Turkey. European Parliament. [Briefing].
- European Union. (2016). Directive (EU) 2016/1148 concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union. Official Journal of the European Union.
- Fallon, R. H. (1997). "The Rule of Law" as a Concept in Constitutional Discourse". *Columbia Law Review*, 97(1), 1-56.
- Farrow, R. (2018). *War on Peace: The End of Diplomacy and the Decline of American Influence*. W. W. Norton ve Company.
- FATF. (2022). Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures – Turkey 2nd Enhanced Follow-up Report. Financial Action Task Force. Retrieved from <http://www.fatf-gafi.org/publications/mutualevaluations/documents/fur-turkey-2022.html>
- Foucault, M. (1977). *Discipline and Punish: The Birth of the Prison* (A. Sheridan, Trans.). Vintage Books. (Original work published 1975)
- Federal Bureau Investigation. (2023). Our Mission. <https://www.fbi.gov/about/mission>.
- Federal Bureau Investigation. (2023). Al Capone, *History*. <https://www.fbi.gov/history/famous-cases/al-capone>
- Federation of American Scientists. (2020). The President's Power to Classify and Declassify Information, <https://fas.org/publication/declassify-everything/>.
- Ferguson, J. H., ve McHenry, D. E. (1956). *The American System of Government*. New York, NY: McGraw-Hill Book Company.

- Fisher, L. (2000). *Congressional Abdication on War and Spending*. Texas AveM University Press.
- Fisher, L. (2004). *Presidential War Power*. University Press of Kansas.
- Fisher, L. (2014). *Constitutional conflicts between Congress and the President*. University Press of Kansas.
- Franck, T. M. (2006). *Fairness in International Law and Institutions*. Oxford University Press.
- Freedom House. (2020). *Freedom in the World 2020: Turkey Country Report*. Freedom House.
- Fursenko, A., ve Naftali, T. (1998). *“One Hell of a Gamble”: Khrushchev, Castro, and Kennedy, 1958-1964*. W.W. Norton ve Company.
- Haass, R. N. (2017). *A world in disarray: American foreign policy and the crisis of the old order*. Penguin Press.
- Hamilton, A., Madison, J., ve Jay, J. (2012). *The Federalist Papers* (Penguin Civic Classics, Vol. 3) [Illustrated edition]. Penguin Publishing Group.
- Hartley, T. (2014). *The Foundations of European Union Law*. Oxford University Press.
- Harvard Law School. (n.d.). Course catalog: National security law. Retrieved from <https://hls.harvard.edu/academics/curriculum/catalog/default.aspx?o=79906>
- Hastedt, G. (2020). *American Foreign Policy: Past, Present and Future*, Rowman ve Littlefield.
- Hegel, G. W. F. (1991). *The Elements of the Philosophy of Right* (A. W. Wood, Ed., H. B. Nisbet, Trans.). Cambridge University Press. (Original work published 1820)
- Hobbes, T. (1651). *Leviathan or the matter, forme, ve power of a common-wealth ecclesiasticall and civill*. Andrew Crooke.
- Hobbes, T. (2023). *Leviathan* (S. Lim, Trans.). [ISBN 9789753631389]. Original work published 1651.
- Hoffman, B. (2006). *Inside Terrorism*. Columbia University Press.

- Holmes, K. (2015). “*What is The National Security*”, *The Heritage Foundation*, Index Of U.S. Military Strength.
- Homeland Security Council. (2001, October 8). *Homeland Security Council*. George W. Bush White House Archives. Retrieved May 15, 2023, from <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/hsc/>
- Human Rights Watch. (2014). Turkey: Gezi Park Protests - Brutal Denial of the Right to Peaceful Assembly in Turkey. Human Rights Watch.
- Human Rights Watch. (2016, December 15). Silencing Turkey’s Media: The Government’s Deepening Assault on Critical Journalism. Retrieved from <https://www.hrw.org/report/2016/12/15/silencing-turkeys-media/governments-deepening-assault-critical-journalism>.
- Human Rights Watch. (2017, March 20). Turkey: Crackdown on Kurdish Opposition. Retrieved from <https://www.hrw.org/news/2017/03/20/turkey-crackdown-kurdish-opposition>.
- Human Rights Watch. (2019). World Report 2019: Turkey. Human Rights Watch.
- Hünler, O. S., Namer, Y., ve Düzen, N. E. (2023). Bildiğimiz Akademinin Sonu: Travma Politikası Karşısında Kolektif Hafıza İnşası. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 21(81), 56-75.
- Ikenberry, G. J. (2001). *After victory: Institutions, strategic restraint, and the rebuilding of order after major wars*. Princeton University Press.
- İbn-i Haldun. (1977), *Mukaddime 1*, Birinci Cilt, Çeviren; Turan Dursun, Onur Yayınları, Nisan, Ankara.
- İnsan Hakları Dairesi Başkanlığı, Avrupa Konseyi Statüsü. (1949). https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2712020093815001_tur.pdf
- International Criminal Court. (2021). Rome statute of the International Criminal Court. ISBN 92-9227-386-8.
- Garner, J., W. (1963), “Siyasal Bilimin Niteliği ve Alanı”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, Çeviren; M. Tuncer Karamustafaoğlu, Cilt:20, Sayı:01, Ankara.

- Ganor, B. (2002). Defining Terrorism: Is One Man's Terrorist another Man's Freedom Fighter? *Police Practice and Research*, 3(4), 287-304.
- Gareau, F. H. (2004). *State Terrorism and the United States: From Counterinsurgency to the War on Terrorism*. Zed Books.
- Gearty, C. (2006). *Can Human Rights Survive?* Cambridge University Press.
- Geneva Conventions, August 12, 1949. International Committee of the Red Cross.
- Gentry, C. (1991). *J. Edgar Hoover: The Man and the Secrets*. Norton.
- George, A. L. (1993). *Bridging the gap: Theory and practice in foreign policy*. US Institute of Peace Press.
- Georgetown Law. (n.d.). National security law courses. Retrieved from <https://www.law.georgetown.edu/national-security-center/national-security-programs/national-security-law-courses/>
- Gilpin, R. (2017), Hegemonik Savaş Teorisi, Çeviren: Barış Terzioğlu, içinde; Diri, E. (2017), *Uluslararası İlişkilerde Anahtar Metinler*, Der Yayınları, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul.
- Global Peace Index, Measuring Peace in a Complex World. (2021), Institute for Economics and Peace.
- Goldgeier, J., ve Saunders, E. N. (2018). *The unconstrained presidency: Checks and balances eroded long before Trump*. *Foreign Affairs*, 97(5), 144-156.
- González, E., ve Varney, H. (2013). *Truth seeking: Elements of creating an effective truth commission*. International Center for Transitional Justice. <https://www.ictj.org/publication/truth-seeking-elements-creating-effective-truth-commission>
- Göze, A. (2013), *Siyasi Düşünceler ve Yönetimler*, Beta Yayıncılık, 14. Baskı Kasım İstanbul.
- Gearty, C. (2013). *Liberty and Security (Themes for the 21st Century)*. Polity.
- Greenwald, G. (2013). NSA collecting phone records of millions of Verizon customers daily. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2013/jun/06/nsa-phone-records-verizon-court-order>

- Grimmett, R. F. (2010). *War Powers Resolution: After Thirty-Six Years*. Congressional Research Service.
- Gross, O. (2003). Chaos and Rules: Should Responses to Violent Crises Always Be Constitutional? *The Yale Law Journal*, 112(1), 101.
- Gürkaynak, M. (2004). İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Avrupa'da Savunma ve Güvenlik, T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Doktora Tezi.
- Gürpınar, B. (2010). “Türkiye’de Milli Güvenlik Söyleminin Dış Politikada İşlevselleşmesi: Hükümet Programları, TBMM Tutanakları ve MGK Basın Bildirilerinde “Söylem”in Analizi (1982-2003)”, Doktora tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası ilişkiler Anabilim dalı, İstanbul.
- Gvosdev, N. K., ve Reveron, D. S. (2023, June 29). Geography, bureaucracy, and national security: The legacies of the Cold War and Post-Cold War periods. *Foreign Policy Research Institute*. <https://www.fpri.org/article/2023/06/geography-bureaucracy-and-national-security-the-legacies-of-the-cold-and-post-cold-war-periods/>
- Jackson-Peer, J. (2011), *Security in International Relations*, University of London, IR140, 2790140.
- Jackson, R. (2008). *Sovereignty: Evolution of an Idea*. Polity Press.
- Justia. (1866). *Ex parte Milligan*, 71 U.S. 2. Retrieved April 15, 2023, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/71/2/>.
- Justia. (1944). *Korematsu v. United States*, 323 U.S. 214. Retrieved April 20, 2023, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/323/214/>.
- Justia. (1952). *Youngstown Sheet ve Tube Co. v. Sawyer*, 343 U.S. 579. Retrieved May 15, 2023, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/343/579/>.
- Justia. (1962). *Baker v. Carr*, 369 U.S. 186. Retrieved April 15, 2023, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/369/186/>.

- Justia. (1972). *United States v. U.S. District Court for Eastern District of Michigan*, 407 U.S. 297. Retrieved April 20, 2023, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/407/297/>.
- Justia. (2006). *Hamdan v. Rumsfeld*, 548 U.S. 557. Retrieved March 20, 2023, from <https://supreme.justia.com/cases/federal/us/548/557/>.
- Kagan, R. (2013). *The world America made*. Alfred A. Knopf.
- Kant, I. (2020). *Ebedi Barış Üzerine Felsefî Bir Tasarı*, Çev. C. Yeşilçayır, Ankara: Fol Yayınları.
- Kant, I. (1996). *The Metaphysics of Morals* (M. Gregor, Trans.). Cambridge University Press. (Original work published 1797).
- Karacinar-Gehweiler, P. (2021, June 12). What Are the Consequences of Turkey's Inclusion in the FATF Grey List? MSG Compliance. Retrieved from <https://www.msg-compliance.de/en/blog-item-en/what-are-the-consequences-of-turkey-s-inclusion-in-the-fatf-grey-list>
- Karaosmanoğlu, A., Aydın, E., (ed). (2020), *Strateji Düşüncesi; Kuram, Paradoks, Uygulama*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Kasım, İstanbul.
- Karaosmanoğlu, A. (2000). "The evolution of the national security culture and the military in Turkey", *Journal of International Affairs*, Fall 2000, 54 (1), pg.199.
- Kaul, H.-P. (2011, August 8). The International Criminal Court – Current challenges and perspectives. Keynote presented at the Salzburg Law School on International Criminal Law, Salzburg, Austria. (Final version delivered on August 8, 2011).
- Keohane, R, ve Nye, J. (2015). Güç ve Karşılıklı Bağımlılığı Yeniden Ele Almak, *Uluslararası İlişkiler dergisi*, , Cilt 12, Sayı 46, s. 79-104.
- Kelley, C. S. (2007). "The Law": Contextualizing the Signing Statement. *Presidential Studies Quarterly*, 37(4), 737-748. <https://www.jstor.org/stable/27552286>
- Kesaris, P. (1995). *The Soviet Union And Republics of The Former U.S.S.R.*, University Publications of America An Imprint of CIS 4520 East-West Highway • Bethesda, MD 20814-3389

- Kinzer, S. (2017). *Overthrow: America's Century of Regime Change from Hawaii to Iraq*. Times Books.
- Kissinger, H. (1994). *Diplomacy*. Simon ve Schuster.
- Klobucista, C., ve Ferragamo, M. (2023, August 24). The role of the International Criminal Court. Council on Foreign Relations. Retrieved from <https://www.cfr.org/background/role-international-criminal-court>
- Kraska, J. (2011). *Maritime power and the law of the sea: Expeditionary operations in world politics*. Oxford University Press.
- Krasner, S. D. (1995). Compromising Westphalia. *International Security*, 20(3), 115–151.
- Kupchan, C. A. (2013). *No one's world: The West, the rising rest, and the coming global turn* (Reprint ed.). Oxford University Press. Kuzey Atlantik Antlaşması. (1949). Washington DC, 4 Nisan, https://www.nato.int/cps/fr/natohq/official_texts_17120.htm?selectedLocale=tr
- Küçükuysal, Ö. (2010). “Milli Güvenlik Kurulu İle ABD’deki Ulusal Güvenlik Konseyi’nin Yetki ve İşlevlerinin Karşılaştırmalı Analizi”, Yüksek lisans tezi, Stratejik Araştırmalar Enstitüsü, Harp Akademileri Komutanlığı, İstanbul.
- Laqueur, W. (2003). *No End to War: Terrorism in the Twenty-first Century*. Continuum.
- Lavenex, S. (2004). Justice and Home Affairs and the EU's New Neighbours: Governance Beyond Membership? In K. Henderson (Ed.), *The Area of Freedom, Security and Justice in the Enlarged Europe*. Palgrave Macmillan.
- Levi, L. (2020). Media literacy beyond the national security frame. *Utah Law Review*, 2020(4), Article 2.
- Léonard, S., ve Kaunert, C. (2016). The extra-territorial processing of asylum claims. *Forced Migration Review*, 51, 48.
- Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. (2021). Nutarimas byloje Nr. 2K-217-628/2021 (Reg. No. 2K-217-628/2021).

- Lietuvos Respublikos Lygių Galimybių Kontrolierius. (2024). Sprendimas dėl galimos diskriminacijos dėl įsitikinimo ir pažiūrų Stasio Eidrigevičiaus Menų Centre. Tyrimo 2024 m. vasario 6 d. Nr. (23)SN-186)SP-13.
- Lin, H. S. (2010). Offensive Cyber Operations and the Use of Force. *Journal of National Security Law ve Policy*, 4(63).
- Lithuania. (2012, June 29). Review of judicial practice in criminal cases of crimes against humanity and war crimes (Articles 99, 100, and 102 of the Criminal Code) (Court practice No. 37).
- Little, R. (1995). Neorealism and the English School: *European Journal of International Relations*, 1(1), 9–34.
- Liu, E. C., ve Doyle, C. (2011). Government Collection of Private Information: Background and Issues Related to the USA PATRIOT Act Reauthorization. Congressional Research Service.
- Lowenthal, M. M. (2016). *Intelligence: From Secrets to Policy*. SAGE Publications.
- Locke, J. (1823). Two Treatises of Government, A New Edition, Corrected. In Ten Volumes. Vol. V, London: Printed for Thomas Tegg; W. Sharpe and Son; G. Offor; G. and J. Robinson; J. Evans and Co.: Also R. Griffin and Co. Glasgow; and J. Gumming, Dublin.
- Luban, D. (2005). Liberalism, Torture, and the Ticking Bomb. *Virginia Law Review*, 88(6), 1425-1461.
- Lumsdaine, D. H. (1993). *Moral vision in international politics: The foreign aid regime, 1949-1989*. Princeton University Press.
- Lyon, D. (2003). *Surveillance after September 11*. Polity.
- Machiavelli, N. (1958), *The Prince*, Translated; W.K. Marriott, Publisher; J.M. Dent and Sons: London; E.P. Dutton ve Co.: New York.
- Mağat, M. (2019). “Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri’nin Ulusal Güvenlik Sistemlerinin İncelenmesi: Türkiye İçin Öneriler” Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim dalı, Ankara.

- Mayer, J. (2009). *The Dark Side: The Inside Story of How the War on Terror Turned Into a War on American Ideals*. Anchor.
- McCoy, A. W. (2012). *Torture and Impunity: The U.S. Doctrine of Coercive Interrogation*. University of Wisconsin Press.
- McDougall, W. (1997), *Promised Land, Crusader State; The American Encounter With the World Since 1776*, Houghton Mifflin Company, Boston, New York.
- Media Defence. (2022). *Module 9: National security - Summary modules on litigating digital rights and freedom of expression online* (Revised ed.). <https://www.mediadefence.org>
- Meick, E., Ker, M., ve Chan, H. M. (2018, June 14). China's Engagement in the Pacific Islands: Implications for the United States. U.S.-China Economic and Security Review Commission.
- Mello, P. A. (2021). *Qualitative comparative analysis: An introduction to research design and application*. Georgetown University Press.
- Metin, Ö., and Gelbal, O. (2008). The Path to Modern Turkish Law. *Ankara Bar Review*, 1(2), 121-125.
- Mill, J. S. (1863). *Utilitarianism*. London: Parker, Son, and Bourn.
- Milli İstihbarat Teşkilatı. (2023). MİT'in Görev, Yetki ve Sorumlulukları. <https://www.mit.gov.tr/gorev.html>
- Milli Güvenlik Kurulu (2023). Kurumsal: Hakkımızda. <https://www.mgk.gov.tr/index.php/kurumsal/hakkimizda>.
- Modelski G, (1962), *A Theory of Foreign Policy*, London : Pall Mall Press.
- Monar, J. (2007). Common threat and common response? The European Union's counter-terrorism strategy and its problems. *Government and Opposition*, 42(3), 292-313.
- Montesquieu, C. de S., Baron de. (2001). *The spirit of the laws* (T. Nugent, Trans.). Batoche Books. (Original work published 1748)
- Montesquieu. (2021). *Kanunların Ruhu Üzerine [De L'esprit Des Lois]* (B. Günen, Trans.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Morgan, P. (2003), *Deterrence Now*, Cambridge Studies in International Relations, Cambridge University Press, The Edinburgh Building, UK.
- Morgenthau, H. J. (1997). *Politics Among Nations*, “*The Struggle for Power and Peace*”, Sixth edition, Singapore, Peking University Press McGraw-Hill.
- Moore, J.N. (1973). “Law and National Security”, *Foreign Affairs (pre-1986)*; pg.408.
- Moore, J.N., Roberts, G.B., Turner, R.F., (ed.). (2015). *National Security Law*, Carolina Academic Press, Durham, North Carolina.
- Myers, N. (2005). Environmental refugees: An emergent security issue. 13th Economic Forum, Session III – Environment and Migration. EF.NGO/4/05. Green College, Oxford University.
- Nathanson, S. (2013). Igor Primoratz, "Terrorism: A Philosophical Investigation": A critical review. *Iyyun: The Jerusalem Philosophical Quarterly* / עיון: רבעון פילוסופי, 62, 275-261, Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/23685952>
- National Commission on Terrorist Attacks Upon the United States. (2004). The 9/11 Commission Report. Government Printing Office.
- National Security Act of 1947, Pub. L. No. 80-235, 61 Stat. 496. (1947). U.S. Government Publishing Office.
- National Security Council of Turkey. (n.d.). About the National Security Council. Retrieved from <https://www.mgk.gov.tr/en/index.php/national-security-council/about-the-national-security-council>.
- Nebehay, S. (2012, November 1). Turkey using anti-terrorism law to quash debate: U.N. Reuters. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/us-turkey-un-rights/turkey-using-anti-terrorism-law-to-quash-debate-u-n-idUSBRE8A012020121101/>
- Newman, E. (2010). Critical human security studies. *Review of International Studies*, 36(1), 77–94.
- Nixon Library. (2023). War Powers Resolution 1973. Retrieved from <https://www.nixonlibrary.gov/news/war-powers-resolution-1973>

- NTV. (05.03.2015). Rusya korkusuyla askerlik zorunlu. Kasım 4, 2023 tarihinde şu adresten alınmıştır, <https://www.ntv.com.tr/dunya/rusya-korkusuyla-askerlik-zorunlu,Xf-KIzv93kSvKP4UUSAjJw>
- Nye, J.S. (1990). Soft Power. *Foreign Policy*, (80), 153-171. Washingtonpost.Newsweek Interactive, LLC. <http://www.jstor.org/stable/1148580>
- Nye, J.S. (2003). *The paradox of American power: Why the world's only superpower can't go it alone*. Oxford University Press.
- Nye, J.S. (2009). *Understanding International Conflicts: An Introduction to Theory and History*. Pearson.
- Nye, J.S. (2011). *The future of power*. Public Affairs.
- Nye, J.S. (2017), *Yumuşak Güç*, 2. Baskı, BB101 yayınları, Çev. Reyhan İnan Aydın, Ankara.
- Office of the High Commissioner for Human Rights. (2018, March 20). Turkey: UN report details extensive human rights violations during protracted state of emergency. Retrieved from <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2018/03/turkey-un-report-details-extensive-human-rights-violations-during-protracted?LangID=EveNewsID=22853>.
- Office of the Secretary of Defense - Historical Office. (2023). National Security Strategy. Department of Defense History. Retrieved from <https://history.defense.gov/Historical-Sources/National-Security-Strategy/>
- UK Government. (1911). Official Secrets Act 1911, 1 ve 2 Geo. 5 c. 28.
- UK Government. (1989). Official Secrets Act 1989.
- Onuf, N. (1989). *World of Our Making: Rules and rule in social theory and international relations*, (First published in 1989 by University of South Carolina Press in Columbia, South Carolina, USA, Reissued in 2013 by Routledge 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon, OX14 4RN): 144-145.
- Ozan, E. (2010). “Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Politikasının Avrupalılaşması”, Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası ilişkiler Anabilim dalı, İstanbul.

- Öncel, R. (2022). Finlandiya ve İsveç'in Muhtemel NATO Üyelikleri, SETA | Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı, Turkuvaz Haberleşme ve Yayıncılık A.Ş., İstanbul.
- Öniş, Z. (2023). Turkey's New Presidential Regime: Fragility, Resilience, Reversibility. *Reflektif Journal of Social Sciences*, 4(1), 159-179. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2023.98>
- Özbudun, E. (2011). *The Constitutional System of Turkey: 1876 to the Present* (Middle East Today). Palgrave Macmillan.
- Palavenis, D. (2019). Lithuania in European Union common security and defence policy context. *Security and Defence Quarterly*, 25(3), 15-36. <https://doi.org/10.35467/sdq/108940>
- Paris, R. (2001). Human Security: Paradigm Shift or Hot Air? *International Security*, 26(2), 87–102.
- Mello, P. A. (2022). Qualitative Comparative Analysis. In P. A. Mello ve F. Ostermann (Eds.), *Routledge Handbook of Foreign Policy Analysis Methods*. Routledge. (Forthcoming).
- Peers, S. (2016). *EU Justice and Home Affairs Law*. Oxford University Press.
- Perkovich, G. (2002). *India's nuclear bomb: The impact on global proliferation*. University of California Press.
- Platon. (1962), *Devlet*, Türkiye İş Bankası Yayınları, Çeviren; Sabahattin Eyüboğlu, İstanbul.
- Pohlman, H. (2018). *U.S. National Security Law: An International Perspective*. Rowman ve Littlefield Publishers.
- Polis Vazife ve Salâhiyet Kanunu. (1934). Resmî Gazete, 14 Temmuz, 2751 (Tertip: 3, Cilt: 15, Sayfa: 575).
- Powers, R. G. (1987). *Secrecy and Power: The Life of J. Edgar Hoover*. Free Press.

- Press and Information Team of the Delegation to Türkiye. (2021, September 28). The European Union and Türkiye. European External Action Service. Retrieved from https://www.eeas.europa.eu/turkey/european-union-and-turkey_en?s=230
- Presidency of the Republic of Turkey. (n.d.). Duties and Powers. Retrieved from <https://www.tccb.gov.tr/en/presidency/power/>.
- Publications Office of the European Union. (1992). Official Journal of the European Communities, C 191, 29 July 1992. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AC%3A1992%3A191%3ATOC>
- Publications Office of the European Union. (2008). Official Journal of the European Union, C 115, 9 May 2008. EUR-Lex. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/ALL/?uri=OJ%3AC%3A2008%3A115%3ATOC>
- Radosh, R., ve Milton, J. (1983). *The Rosenberg File: A Search for the Truth*. Holt, Rinehart, and Winston.
- Rana, A. P. (1969). International Affairs: Theoretical Aspects of International Politics Mahendra Kumar Shiva Lal Agarwala, Agra. 1967, xii, 487 p. Rs. 32. *India Quarterly*, 25(4), 385–387.
- Raz, J. (1979). *The Authority of Law: Essays on Law and Morality*. Oxford University Press.
- Rearden, S. A. (1984). *The Evolution of American Strategic Doctrine: Paul H. Nitze and the Soviet Challenge*. Westview Press.
- Republic of Turkey Ministry for EU Affairs. (2020, May 22). 23. Judiciary and Fundamental Rights. Retrieved from https://www.ab.gov.tr/23.-judiciary-and-fundamental-rights_88_en.html
- Republic of Türkiye, Ministry of Foreign Affairs. (n.d.). Enterprising and Humanitarian Foreign Policy: Türkiye's Contributions to International Community's Efforts to Fight Terrorism. Retrieved September 2023, from https://www.mfa.gov.tr/turkiye_s-contributions-to-international-community_s-efforts-to-fight-

terrorism.en.mfa.gov.tr/~:text=MASAK%20also%20cooperates%20with%20other,financing%20and%20freezing%20terrorist%20assets.

Reporters Without Borders. (2019). Turkey – world’s biggest prison for journalists.

Retrieved from <https://rsf.org/en/turkey-world-s-biggest-prison-journalists>.

Reuters. (2016, May 31). Turkey officially designates Gulen religious group as terrorists.

Retrieved from <https://www.reuters.com/article/idUSKCN0YM17F/>.

Reuters. (2022, March 10). Lithuania tightens state of emergency, limits free speech.

Retrieved from <https://www.reuters.com/world/europe/lithuania-tightens-state-emergency-limits-free-speech-2022-03-10/>

Rhodes, A. (2019). Thinking in space: The role of geography in national security decision-making. *Texas National Security Review*, 2(4), 90–108.

<https://doi.org/10.26153/tsw/6664>

Rihoux, B., & Ragin, C. C. (Eds.). (2008). *Configurational Comparative Methods: Qualitative Comparative Analysis (QCA) and Related Techniques*. Sage Publications.

Robinson, G. (2003). *By Order of the President: FDR and the Internment of Japanese Americans*. Harvard University Press.

Rotberg, R. I. (2002). Failed states in a world of terror. *Foreign Affairs*.

<https://www.foreignaffairs.com/world/failed-states-world-terror>

Rousseau, J.J. (2002). *The Social Contract and The First and Second Discourses*, 125-126, Yale University Press.

Rudalevige, A. (2016). *The New Imperial Presidency: Renewing Presidential Power after Watergate*. University of Michigan Press.

Salmon, Wesley. (1998). *Causality and Explanation*. Oxford: Oxford University Press.

Salter, M. B. (2008). Imagining Numbers: Risk, Quantification, and Aviation Security. *Security Dialogue*, 39(2-3), 243-266.

Sarkar, L. (1965). Review of The Turkish Criminal Code. *Journal of the Indian Law Institute*, 7(3), 279-283. Retrieved from <https://www.jstor.org/stable/2083429>

- Schmid, A. P., Jongman, A. J., Stohl, M., Brand, J., Fleming, P. A., van der Poel, A., ve Thijssse, R. (1988). *Political Terrorism: A New Guide to Actors, Authors, Concepts, Data Bases, Theories, and Literature*. North-Holland Publishing Co.; Transaction Publishers.
- Schechter, M. G., (2012) 'Ismay, Hastings Lionel' in *IO BIO, Biographical Dictionary of Secretaries-General of International Organizations*, Edited by Bob Reinalda, Kent J. Kille and Jaci Eisenberg, www.ru.nl/fm/iobio, Accessed 10.12.2022
- Seren, M. (2017). *Stratejik İstihbarat ve Ulusal Güvenlik*, Orion Kitabevi, Ocak, Ankara.
- Seron, C., ve Munger, F. (1996). Law and inequality: Race, gender...and, of course, class. *Annual Review of Sociology*, 22, 187-212.
- Simmons, B. A. (2009). *Mobilizing for Human Rights: International Law in Domestic Politics*. Cambridge University Press.
- Singer, J. D. (1961). The Level-of-Analysis Problem in International Relations. *World Politics*, 14(1), 77-92.
- Slaughter, A.-M. (2017). *The chessboard and the web: Strategies of connection in a networked world*. Yale University Press.
- Smist, F. J. (1994). *Congress Oversees the United States Intelligence Community, 1947-1994*. University of Tennessee Press.
- Snyder, G. H. (2007). *Alliance politics* (1st ed.). Cornell University Press.
- Soler i Lecha, E. (2023). Hope and Despair: Understanding Change in Turkey-EU Relations. *Uluslararası İlişkiler*, 20(78), 21-42. <https://doi.org/10.33458/uidergisi.1284135>
- Stiglitz, J. E. (2003). *Globalization and its discontents*. W.W. Norton ve Company.
- Sun Tzu. (2000). *On the art of war* (L. Giles, Trans.). Allandale Online Publishing. (Original work published 1910)
- Sunstein, C. R. (2001). *Designing Democracy: What Constitutions Do*. Oxford University Press.

Supreme Court of Lithuania. (2023). Civil case no. e3K-3-233-916/2023, decision of September 27, 2023.

Sümer, G. (2008), “Amerikan Dış Politikasının Kökenleri ve Amerikan Dış Politik Kültürü” *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 5, Sayı 19 (Güz), s. 119-144.

Şahin, G., Oğultürk, M., (ed.). (2020), *Stratejik Düşünce ve Güvenlik*, Yeditepe yayınları, Ekim, İstanbul.

Şen, M. (2014). The Historical Development of Turkish Law. *HUFS Global Law Review*, 6(2), 65.

Tastan, K., ve Kutschka, T. (2017, September 27). Turkey–EU Counterterrorism Dialogue: Different Perceptions, Different Priorities. German Marshall Fund of the United States. Retrieved from <https://www.gmfus.org/news/turkey-eu-counterterrorism-dialogue-different-perceptions-different-priorities>.

Taşdemir,H., Müderrisoğlu, R. Tülüce, H. (2003). 12 Ağustos 1949 Tarihli Cenevre Sözleşmelerine Ek Uluslararası Silahlı Çatışmaların Kurbanlarının Korunmasına İlişkin 1 No'lu Protokol (I. Ek Protokol), Kamu-İş; C: 7, S: 2.

T.C. Anayasa Mahkemesi. (2023). Norm Denetimi. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mahkeme/gorev-ve-yetkileri/norm-denetimi/>

T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2023). Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı Tarihçesi. <https://www.mfa.gov.tr/turkiye-cumhuriyeti-disisleri-bakanligi-tarihcesi.tr.mfa>

T.C. İçişleri Bakanlığı. (2023). İçişleri Bakanlığı Tarihçesi. <https://www.icisleri.gov.tr/icisleri-bakanligi-tarihcesi>

Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararların Karşılanması Hakkında Kanun. (Kanun Numarası: 5233). (2004, Temmuz 17). Resmî Gazete, Tarih: 27/7/2004, Sayı: 25535, Düstur: Tertip: 5, Cilt: 43.

The Independent (23.12.2020), Erdoğan'dan AIHM'in Demirtaş kararına yorum: Tamamıyla siyasi, <https://www.indyturk.com/node/289681/haber/erdo%C4%9Fandan-ai%C4%B1na-demirta%C5%9F-karar%C4%B1na-yorum-tamam%C4%B1yla-siyasi> Erişim tarihi; 20.12.2022

- The Policy Circle. (n.d.). U.S. House of Representatives Explained. Retrieved from <https://www.thepolicycircle.org/brief/makes-u-s-exceptional-u-s-house-representatives-explained/>
- The White House. (1947). *National Security Council*. Retrieved May 15, 2023, from <https://www.whitehouse.gov/nsc/>
- The White House. (1999). A national security strategy for a new century.
- The White House. (2002). The National Security Strategy of the United States of America.
- The White House. (2006). The National Security Strategy of the United States of America. <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/nsc/nss/2006/>.
- The White House. (2010). The National Security Strategy of the United States of America. <https://www.ojp.gov/ncjrs/virtual-library/abstracts/national-security-strategy-may-2010>.
- The White House. (2011). Osama Bin Laden Dead. <https://obamawhitehouse.archives.gov/blog/2011/05/02/osama-bin-laden-dead>.
- The White House. (2015). The National Security Strategy of the United States of America. <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2015/02/06/fact-sheet-2015-national-security-strategy>.
- The White House. (2017). National security strategy of the United States of America.
- The White House. (2021). The Executive Branch. <https://www.whitehouse.gov/about-the-white-house/the-executive-branch/>
- The White House. (2022). The Biden-Harris Administration's National Security Strategy. <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2022/10/12/fact-sheet-the-biden-harris-administrations-national-security-strategy/>.
- Theoharis, A. G.(ed.). (2000). *The FBI: A Comprehensive Reference Guide*. Checkmark Books.
- Tocqueville, A. (1848), *De La Démocratie en Amérique*, Douzième Édition- Tom Douzième, Pagnerre Éditeur, Paris.

- Toktaş, Ş., Aras, B. (2012). “National Security Culture in Turkey: A Qualitative Study on Think Tanks”, *bilig*, spring 2012.
- Torun, A. (2012). “Ulusal Güvenlik ve Küreselleşme: Türkiye’nin Ulusal Güvenlik Politikasının Dönüşümünde Küreselleşmenin Rolü” Doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası ilişkiler Anabilim dalı, Ankara.
- Toyğur, I., Tekin, F., Soler i Lecha, E., ve Danforth, N. (2022, February). Turkey’s foreign policy and its consequences for the EU. Policy Department for External Relations Directorate General for External Policies of the Union, European Parliament. PE 653.662. European Commission.
- Truman Library. (n.d.). Truman and the Atom Bomb. <https://www.trumanlibrary.gov/library/research-files/truman-and-atom-bomb>.
- Tushnet, M. (2014). *Advanced Introduction to Comparative Constitutional Law*. Edward Elgar Publishing.
- TUİÇ Akademi. (2021, July 9). Türk Siyasal Hayatında 1960 ve 1980 Askeri Darbeleri: Nedenleri, Sonuçları ve Etkileri. Retrieved from <https://www.tuicakademi.org/turk-siyasal-hayatinda-1960-ve-1980-askeri-darbeleri-nedenleri-sonuclari-ve-etkileri/>
- Türkiye. (1983, 3 Kasım). Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu, Kanun No. 2937. Resmî Gazete, (18210), 830.
- Türkiye. (2007, 23 Mayıs). İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, Kanun No. 5651. Resmî Gazete, (26530).
- Türkiye. (2018, 31 Temmuz). Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, Kanun No. 7145. Resmî Gazete, (30495).
- Türkiye Cumhuriyeti. (1985). İçişleri Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun (Kanun No: 3152). Resmî Gazete. Tarih: 23/2/1985, Sayı: 18675. Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 24, Sayfa: 239.

- Türkiye Cumhuriyeti. (1949). Millî Savunma Bakanlığının Kuruluş ve Görevlerine dair Kanun Kanun No. 5398. Resmi Gazete, Sayı: 7223, Tarih: 3 VI 1949.
- Türkiye Cumhuriyeti. (1991). Terörle Mücadele Kanunu. Kanun No. 3713. Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürlüğü. Resmi Gazete, Sayı: 20843 Mükerrer, Tarih: 12 Nisan 1991.
- Türkiye Cumhuriyeti. (1982). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası. Resmî Gazete, Sayı: 17863 (Mükerrer), 9 Kasım 1982. Kanun Numarası: 2709, Kabul Tarihi: 18 Ekim 1982. Düstur, Tertip: 5, Cilt: 22.
- Türkiye Cumhuriyeti. (2004). Türk Ceza Kanunu. Kanun No. 5237. ‘Den alınmıştır, <https://www5.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5237.html>
- Türkiye Cumhuriyeti. (2010). Dışişleri Bakanlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun (Kanun No: 6004). Resmî Gazete, Tarih: 13/7/2010, Sayı: 27640. Yayımlandığı Düstur: Tertip: 5, Cilt: 49.
- Türkiye Cumhuriyeti. (2017, 11 Şubat). Türkiye Cumhuriyeti Anayasasında Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. Resmî Gazete. Sayı: 29976.
- Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı. (2024). Vatandaşlarımızın Schengen Alanına Vizesiz Seyahati, Geri Kabul Anlaşması ve Göç Eylem Planı. Retrieved from <https://www.mfa.gov.tr/soru-cevap.tr.mfa#:~:text=Geri%20Kabul%20Anla%C5%9Fmas%C4%B1%20yasad%C4%B1%C5%9F%C4%B1%20g%C3%B6%C3%A7menlere,Geri%20Kabul%20Anla%C5%9Fmas%C4%B1n%C4%B1%20kapsam%C4%B1%20d%C4%B1%C5%9F%C4%B1ndad%C4%B1r.>
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (1943). S. Sayısı: 223 Millî Savunma Bakanlığının Kuruluş ve Görevlerine Dair Kanun Tasarısı ve Millî Savunma Komisyonu Raporu (1/558). Başbakanlık Muamelât Genel Müdürlüğü Tetkik Müdürlüğü
- UK Government. (2022, February). Country policy and information note: Gülenist movement, Turkey. Retrieved from <https://www.gov.uk/government/publications/turkey-country-policy-and-information-notes/country-policy-and-information-note-gulenist-movement-turkey-february-2022-accessible-version>.

- Ulaş, B. (2010). “Türkiye’nin Milli Güvenliği ve Avrupa Birliği” Doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Hukuku Anabilim dalı, Ankara.
- Ulusoy, K. (2005). Saving the State Again: Turks Face the Challenge of European Governance. SIGMA Support for Improvement in Governance and Management. <https://example-url.com/document1234567890>
- UNHCR. (11 May 2023). Syria. Retrieved June 3, 2023, from <https://data.unhcr.org/en/situations/syria>.
- United Nations. (2017). Universal Declaration of Human Rights. United Nations Publications. ISBN: 978-92-1-101364-1.
- United Nations. (2022, February 23). Press release: Security Council briefing on Mali. Retrieved from <https://www.un.org/press/en/2022/sc14808.doc.htm>
- United Nations News. (2022, March 2). WFP chief warns UN Security Council that famine threatens Afghanistan. Retrieved from <https://news.un.org/en/story/2022/03/1113152>
- United States. (1978). About the Foreign Intelligence Surveillance Court. Retrieved May 10, 2023, from <https://www.fisc.uscourts.gov/about-foreign-intelligence-surveillance-court#FISC>.
- Universal Declaration of Human Rights, G.A. Res. 217A (III), U.N. GAOR, 3rd Sess., 1st plen. mtg., U.N. Doc A/810 (Dec. 12, 1948).
- University of Pittsburgh School of Law. (n.d.). National security law. Retrieved from <https://www.law.pitt.edu/academics/courses/catalog/5282>
- U.S. Department of Justice Office of the Inspector General Evaluation and Inspections Division. (2005). The Department of Justice’s Terrorism Task Forces (Report No. I-2005-007). U.S. Department of Justice.
- U.S. Department of State. (2023). About. <https://www.state.gov/about-us/>
- U.S. Department of State. (2010). The New START Treaty. <https://2009-2017.state.gov/t/avc/newstart/c39906.htm>

- U.S. Department of State. (2023). Protecting U.S. Citizens at Home and Abroad.. Retrieved from <https://www.state.gov/protecting-u-s-citizens-at-home-and-abroad/>
- U.S. Department of State. (2023). Duties of the Secretary of State. Retrieved from <https://www.state.gov/duties-of-the-secretary-of-state/>
- U.S. Department of the Treasury. (2021, April 15). Treasury escalates sanctions against the Russian government's attempts to influence U.S. elections. U.S. Department of the Treasury. <https://home.treasury.gov/news/press-releases/jy0126>.
- U.S. Senate. (1787). *The Constitution*. Retrieved May 15, 2023, from <https://www.senate.gov/about/origins-foundations/senate-and-constitution/constitution.htm>.
- Uygur, M. R. ve Eser, H.B. (2023) A Theoretical Analysis of The European Union's Immigration Policies in The Case of The Ukraine and Syria Humanitarian Crisis: Is It an Identity Exclusion? A Xenophobic Double Standard?. *İnsan veToplum*. Online-first, **DOI:** [dx.doi.org/10.12658/M0730](https://doi.org/10.12658/M0730)
- Ünal, I. H. (2002). Muammer el-Kazzafî ve Yeşil Kitap'ı. *İslamiyat V*, (2), 159-164.
- van Elsuwege, P. (2008). From Soviet Republics to EU Member States: A Legal and Political Assessment of the Baltic States' Accession to the EU. *Studies in EU External Relations*, Volume 2.
- Vasiliev, S. (2020). The crises and critiques of international criminal justice. In K. J. Heller et al. (Eds.), *The Oxford Handbook of International Criminal Law*. Oxford University Press. Amsterdam Law School Research Paper No. 2020-01, Amsterdam Center for International Law No. 2020-01. (Original work written 2019, March 22)
- Voigt, P., ve von dem Bussche, A. (2017). *The EU General Data Protection Regulation (GDPR)*. Springer International Publishing.
- Waldron, J. (2002). *Law and Disagreement*. Oxford University Press.
- Wallerstein, I. (2004), *World Systems Analysis; An Introduction*, Duke University Press, Durham and London

- Waltz, K. (2015). *Uluslararası Politika Teorisi*, Ankara, Phoenix yayınevi.
- Welch, M. (2006). *Scapegoats of September 11th: Hate Crimes ve State Crimes in the War on Terror*. Rutgers University Press.
- Wendt, A. (2013). “Anarşi Devletler Ne Anlıyorsa Odur: Güç Politikalarının Sosyal İnşası”, *Uluslararası İlişkiler*, 10, Sy.39, s.3-43.
- Wendt, A. (1999). *Social Theory of International Politics*, Cambridge University Press.
- Wight, M. (1992). *International Theory: The Three Traditions*, Edited by Gabriele Wight and Brian Porter, Published in the United States of America 1992 by Holmes ve Meier Publishers, Inc. Holmes ve Meier 30 Irving Place New York, NY 10003 All rights reserved.
- Wilson Center. (2016, July 20). Turkey. Retrieved from <https://www.wilsoncenter.org/article/turkey>.
- Wong, F. (2019, September 26). Criticisms and shortcomings of the ICC. Access Accountability. <https://accessaccountability.org/index.php/2019/09/26/criticisms-and-shortcomings-of-the-icc/>
- Yavaş, E. (2015). The critical analysis of the relationship between the International Criminal Court and the United Nations Security Council. *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*.
- Yılmaz, A. G. (2014). Toplumsal Hareketin Kalbinde Bir Yeni Özne: Anneler Türkiye’de Cumartesi Anneleri ve Arjantin’de Mayıs Meydanı Anneleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(1), 51-74. <https://doi.org/10.14782/SBD.201416300>
- Yiğittepe, L. (2020), *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik*, Nobel yayınları, Ekim, Ankara.
- Zeldin, W. (2013). Turkey: Law to Combat Financing of Terrorism. Library of Congress. Retrieved from <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2013-03-12/turkey-law-to-combat-financing-of-terrorism/>
- Zeldin, W. (2015). “Turkey: Recent Developments in National and Public Security Law” The Law Library of Congress, Global Legal Research Center, November.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı: Mehmet Recai UYGUR

Yabancı Dil: İngilizce

Eğitim ve Mesleki Geçmişi

2018, Süleyman Demirel Üniversitesi, Kamu Yönetimi, Yüksek Lisans
Programı

2015, Süleyman Demirel Üniversitesi, Kamu Yönetimi Programı

2022, Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi, Adalet Ön Lisans Programı